

**Ç.Ü.
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

Ömer GÜLKAL

T 87969

**IHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ
VE YAKIN ÇEVRESİ ÖRNEĞİNDE; KORUMA - KULLANMA
DENGELİ PLANLAMALARIN OLUŞTURULMASINDA
KRİTERLERİN SAPTANMASI**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

**YÜCE YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

ADANA

ŞUBAT-1999

Ç.Ü
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**IHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ
VE YAKIN ÇEVRESİ ÖRNEĞİNDE ; KORUMA - KULLANMA
DENGELİ PLANLAMALARIN OLUŞTURULMASINDA
KRİTERLERİN SAPTANMASI**

DOKTORA TEZİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

Bu Tez 15. 04. 1999 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği ile Kabul Edilmiştir.

İmza.....

Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN
Danışman

İmza.....

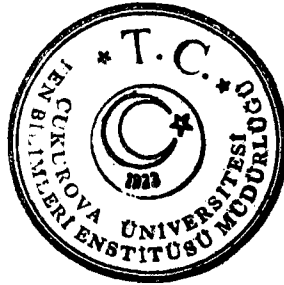
Prof. Dr. Türker ALTAN
Üye

İmza.....

Prof. Dr. Hayran ÇELEM
Üye

Bu Tez Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.

Kod No : 503

Prof. Dr. Melih BORAL
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZ.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
ÇİZELGE DİZİNİ.....	IV
ŞEKİL DİZİNİ.....	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	XII
EK DİZİNİ.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	9
3. MATERYAL ve METOD.....	16
3.1. Materyal.....	16
3.2. Metod.....	19
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	25
4.1.İhlara Vadisi'nin Doğal Peyzaj Özellikleri.....	25
4.1.1. Jeolojik ve Morfolojik Yapı.....	25
4.1.2. Toprak Yapısı.....	36
4.1.3. Hidrolojik ve Hidrojeolojik Yapı.....	41
4.1.3.1. Yer Üstü Suları.....	41
4.1.3.2. Yeraltı Suları ve Termal Kaynaklar.....	45
4.1.4. İklim.....	51
4.1.4.1. Sıcaklık.....	52
4.1.4.2. Yağış.....	53
4.1.4.3. Nem.....	54
4.1.4.4. Rüzgar.....	56
4.1.4.5. Güneşlenme.....	57
4.1.5. Flora.....	62
4.1.6. Fauna.....	71

4.2. Ihlara Vadisi'nin Kültürel Peyzaj zellikleri.....	79
4.2.1. Tarihi ve Arkeolojik Değerler.....	79
4.2.2. Yerleşim Dokusu ve Mimari Karakter.....	91
4.2.3. Sosyolojik ve Ekonomik Yapı.....	100
4.2.4. Tarım ve Hayvancılık.....	109
4.2.5. Altyapı.....	120
4.2.6. Turizm ve Rekreasyon.....	135
4.3. Politik Yapı.....	150
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	157
5.1. Sonuçlar.....	157
5.2. neriler.....	165
KAYNAKLAR.....	184
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

ÖZ

DOKTORA TEZİ

**İHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ
VE YAKIN ÇEVRESİ ÖRNEĞİNDE; KORUMA-KULLANMA
DENGELİ PLANLAMALARIN OLUŞTURULMASINDA
KRİTERLERİN SAPTANMASI**

Ömer GÜLKAL

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİMDALI**

**Danışman: Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN
Yıl. 1999, Sayfa 212**

**Jüri: Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN
Prof. Dr. Türker ALTAN
Prof. Dr. Hayran ÇELEM**

Aksaray İli sınırları içerisinde ve İlin 25 km güneydoğusunda, 34° 16' enlem, 38°15' boylamın kesiştiği noktada yer alan İhlara Vadisi, bu çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilen bölge ise 58 km² lik bir alanı kaplamaktadır. Doğal ve kültürel değerler açısından büyük bir kaynağa sahip olan İhlara Vadisi ve yakın çevresinin doğal yapısını oluşturan jeolojisi, toprak, iklim, hidroloji, flora ve faunası detaylı olarak araştırılmıştır. Bölgenin kültürel yapısını oluşturan tarihi ve arkeolojik değerler, tarım, turizm ve rekreasyon potansiyeli gibi özellikleri de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Uzmanlar, yöre halkı, yerli ve yabancı ziyaretçiler olmak üzere 4 hedef grubu üzerinde anket çalışması uygulanmış, kullanımlarla ilgili talep, eğilim ve gereksinimler belirlenmiştir. Araştırmanın koruma ve kullanma açısından iki farklı yönü olması sebebiyle, mevcut alan kullanımlarının koruma ve kullanma ağırlıklı olarak belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla yürütülen ikinci anket çalışması, uzmanlar, kamuoyu ve karar mercileri üzerinde uygulanarak, koruma-kullanma kriterleri saptanmış, konuyla ilgili öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; İhlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresinin genelde koruma ağırlıklı olarak kullanılması, daha uygundur.

ABSTRACT

Ph.D. THESIS

**DETERMINATION OF CRITERIA IN THE ELABORATION
OF PLANING PROCEDURES ADDRESSING PROTECTION
USE EQUILIBRIUM AN EXAMPLE : IHLARA (CAPPADOCIA)
SPECIALLY PROTECTED AREA AND ITS CLOSE VICINITY**

Ömer GÜLKAL

DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE
INSTITUTE AND APPLIED SCIENCES
UNIVERSITY OF ÇUKUROVA

Supervisor : Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN
Year 1999, Pages 212

Jury : Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN
Prof. Dr. Türker ALTAN
Prof. Dr. Hayran ÇELEM

Ihlara Valley, which takes part at 25 km Southeast and in the borders of the Aksaray Province and AT the interception of the points 34° 16' in latitude, 38° 15' in longitude, formed the focus of this study. The region which was declared as the specially protected area, occupies 58 km². Geology, soil, climate, hydrology, plant and animal life generate the natural structure of the Ihlara Valley having great source of natural and cultural values, were researched in detail. The properties that form the cultural structure of the region such as historical and archaeologic values, agriculture, tourism and recreation potential were detailly examined. The inquiry has been applied over four target group consisting of experts, local people, native and foreigner visitors and request, tendency and requirements related to usage were determined. Since research has two different direction as protection and usage, existing region usage was tried to be determined in terms of protection and usage. The second inquiry study managing this aim has been applied over experts, public opinion and decision markers, protection-usage criteria were determined and recommendations related to subject were developed. As a result of this study, “protection weighted usage” was found to be more appropriate model for the region.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın oluşmasında konunun seçiminden son aşamasına kadar geçen sürede yakın ilgi ve bilimsel katkılarını esirgemeyip beni yönlendiren sayın hocam Prof. Dr. Erdoğan GÜLTEKİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmam süresince her yönden katkı ve teşviklerini gördüğüm sayın hocalarım Prof. Dr. Güngör UZUN, Prof. Dr. Türker ALTAN, Prof. Dr. Muzaffer YÜCEL, Doç. Dr. Faruk ALTUNKASA'ya teşekkürü borç bilirim.

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı uzmanlarından Jeoloji Yük. Müh. Sücaattin BARAN, Su Ürünleri Yük. Müh. Güner ERGÜN, Çevre Müh. Dr. Başak TAŞELİ destek ve katkılarını esirgemeyen bütün uzman arkadaşlarıma, çalışmamın bilgisayar aşamasında değerli mesaileri için Dr. Oktan NALBANTOĞLU'na ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ve eşime sonsuz teşekkür ederim.

ÇİZELGE DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Araştırma Alanındaki Mevcut Alan Kullanımlarının; Ekolojik Sosyal, Ekonomik ve Politik Yapı Kriterleriyle Etkileşimlerine Ait Değerlendirme Matriksi.....	23
Çizelge 2. Araştırma Alanının Koruma-Kullanma Yönünden Ağırlıklı Değerlendirme Matriksi.....	24
Çizelge 3. İhlara Vadisi ve Yakın Çevresinin Önemli Doğal Peyzaj Özellikleri Konusunda Ankete Katılanların Fikirleri.....	35
Çizelge 4. Sıcak ve Soğuk Sularda Ölçülen Bazı Fiziksel Özelliklerin Minimum ve Maksimum Değerleri.....	49
Çizelge 5. İklim Elemanlarının Genel Kabullenmelere Göre Turizm Açısından Eşik Değerleri ve Araştırma Alanındaki Durumu.....	51
Çizelge 6. Araştırma Alanının Mevsimlere Göre Kullanımının Anketlere Giren Hedef Grupları Açısından Uygunluk Durumları.....	61
Çizelge 7. Araştırma Alanında Saptanan Doğal Bitki Türleri.....	64
Çizelge 8. Araştırma Alanında Tanısı Yapılan Omurgasız Hayvanlar ve Kuşlar	73
Çizelge 9. Araştırma Alanında Tanısı Yapılan Memeli Hayvanlar.....	77
Çizelge 10. Araştırma Alanının Kronolojisi.....	80
Çizelge 11. Güzelyurt İlçesinde Bulunan Tarihi Kilise ve Camiler.....	85
Çizelge 12. Araştırma Alanındaki Önemli Kiliseler ve Bulundukları Yerler....	87
Çizelge 13. İhlara Vadisi ve Yakın Çevresinin Kültürel Peyzaj Özelliklerine Ait Anket Sonuçları.....	91

Çizelge 14. Araştırma Alanında Halkın Halen Sürdüğü Ekonomik Faaliyetlere Ait Anket Sonuçları.....	100
Çizelge 15. Gelirini Turizmden Sağlayan Halkın Çalışma Alanlarını Veren Anket Sonuçları.....	101
Çizelge 16. Araştırma Alanında Yaşayan Halkın; Ailelerde Çalışan Kişi Sayısı ve Mülkiyet Durumlarını Veren Anket Sonuçları.....	102
Çizelge 17. Araştırma Alanının Eğitim Durumunu Yansıtan Anket Sonuçları	103
Çizelge 18. Güzelyurt İlçesine Bağlı Yerleşim Birimlerindeki Nüfus Dağılımı	104
Çizelge 19. Araştırma Alanının Nüfus Artışı ve Göç Durumu.....	104
Çizelge 20. Araştırma Alanındaki Halkın Yerleşim Durumunu Öğrenme Yönünde Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.....	105
Çizelge 21. Araştırma Alanının Ekonomik ve Sosyal Kalkınmasında Uygulanabilecek Sektörlerin; Yöre Halkı, Turistler ve Uzmanların Tercihlerine Ait Anket Sonuçları.....	108
Çizelge 22. Araştırma Alanındaki Tarımsal Yapı ve Hayvancılık Durumu.....	112
Çizelge 23. Araştırma Alanında Sıkça Görülen ve Entegre Mücadelesi Yapılan Tarım Zararlı Böcekleri.....	113
Çizelge 24. Hayvancılık Durumunun Anlaşılması İçin Yapılan Anket Sonuçları	116
Çizelge 25. Araştırma Alanında Yürütülen Tarımsal Faaliyetler.....	118
Çizelge 26. Araştırma Alanındaki Tarım Arazilerinin Değerlendirilmesi Yönünde Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.....	119

Çizelge 27. Araştırma Alanının Atık Su, Çöp ve İçme Suyu Durumuna Ait Anket Sonuçları.....	122
Çizelge 28. Araştırma Alanında Isınmak Amacıyla Kullanılan Yakıt Türlerine Ait Anket Sonuçları.....	123
Çizelge 29. Aksaray, Ihlara-Güzelyurt İle Nevşehir, Ürgüp-Göreme Arasında Altyapı Donanımlarının Kıyaslanması.....	132
Çizelge 30. Araştırma Alanında Olması Gereken ve İstenilen Kullanım ve hizmetlere Ait Anket Sonuçları.....	134
Çizelge 31. Anketlere Göre Araştırma Alanındaki Turizm Tesislerinde Kullanılan Yapı Malzemeleri.....	137
Çizelge 32. Anket Sonuçlarına Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Ihlara Vadisi ve Yakın Çevresinde Gerçekleştirdikleri Aktiviteler.....	138
Çizelge 33. Yapılan Anketlere Göre Araştırma Alanındaki Uzman, Yöre Halkı Turistlerin İzin Verilebilecek Rekreatyoneel Aktivite Seçenekleri...	140
Çizelge 34. Yapılan Anketlere Göre Araştırma Alanına Gelen Turistlerin Alanda Kalış Süreleri.....	142
Çizelge 35. Araştırma Alanına Daha Az Ziyaretçi Gelmesinin Nedenlerini Anlamak İçin Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.....	143
Çizelge 36. Yapılan Anket Sonuçlarına Yerli ve Yabancı Turistlerin Araştırma Alanındaki Tatil Beklentileri.....	144
Çizelge 37. Araştırma Alanı ve Yakın Çevresindeki Rekreatyoneel Aktivite Olanakları.....	147
Çizelge 38. Anket Sonuçlarına Göre Araştırma Alanındaki Turizm Faaliyetlerinin Sürdürülmesindeki Önemli Hususlar.....	149

Çizelge 39. Yapılan Anketlere Göre İhlara (Kapadokya) Ö.Ç.K.B. Sınırları Hakkında; Uzman, Yöre Halkı ve Ziyaretçilerin Görüşleri.....	154
Çizelge 40. Araştırma Alanındaki Mevcut Alan Kullanımlarının; Ekolojik, Sosyal, Ekonomik ve Politik Yapı Kriterleriyle Etkileşimlerine Ait Değerlendirme Matriksi.....	158
Çizelge 41a. Araştırma Alanının Koruma-Kullanma Yönünden Ağırlıklı Değerlendirme Matriksi.....	166
Çizelge 41b. Araştırma Alanının Koruma-Kullanma Yönünden Ağırlıklı Değerlendirme Matriksi Toplam Sonuçları.....	167

ŞEKİL DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Ihlara Vadisi ve Çevresinin (SPOT) Uydusundan Alınan Zenginleştirilmiş Görüntüsü.....	17
Şekil 2. Ihlara(Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Yakın Çevresi..	18
Şekil 3. Araştırma Metodu Akış Şeması.....	20
Şekil 4. Ihlara Vadisi ve Yakın Çevresinin Balondan çekilmiş Görüntüsü....	26
Şekil 5. Araştırma Alanının Bilgisayarda Değerlendirilmiş Jeolojisi.....	27
Şekil 6. Selime Kasabası Girişinde Selime Tüfleri ve Kızılkaya İgnimbiritleri.	28
Şekil 7. Belisırma Köyü’nden Güneye Doğru Bakış.....	29
Şekil 8. Vadi Başı Bakı Noktasından Kızılkaya İgnimbiritleri ve Üzerinde Yer Alan Hasan Dağı Külleri.....	29
Şekil 9. Vadi Başı Bakı Noktasında Kaya Bloklarının Mevcut Tehlikeli Konumu.....	31
Şekil 10. Yaprakhisar Yokuşundan Selime Kasabası’nın Görünüşü.....	31
Şekil 11. Araştırma Alanının Deprem Durumunu Gösteren Haritası.....	33
Şekil 12. Araştırma Alanının Büyük Toprak Grupları ve Arazi Yetenek Sınıfları.....	37
Şekil 13. Araştırma Alanında Sıkça Görülen Yoğun Otlatmalar.....	40
Şekil 14. Ihlara Kasabası’nın Doğu Yamaçlarında Belediye Tarafından Sürdürülen Ağaçlandırma Çalışmaları.....	40
Şekil 15. Araştırma Alanında Melendiz Havzası Sularının Dağılımı.....	42
Şekil 16. Melendiz Irmağı’nın Yaz Aylarındaki Görünümü.....	43
Şekil 17. Mamasın Baraj Gölü’nün Kret Üzerinden Görünümü.....	44
Şekil 18. Güzelyurt İlçesi ve Göletinin Batı Yönünden Görünümü.....	44

Sayfa No

Şekil 19. Yaprakhisar - Ihlara Yolu Üzerinde Yer Alan Ziga Kaplıcası.....	47
Şekil 20. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Sıcaklık Verileri	53
Şekil 21. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Yağış Değerleri	54
Şekil 22. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Oransal Nem Değerleri.....	55
Şekil 23. Araştırma Alanına En yakın Konumdaki Aksaray İli Basınç Değerleri	56
Şekil 24. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Esme Sayılarına ve Hızlarına Göre Rüzgar Güllü.....	58
Şekil 25. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Güneşlenme Süresi Verileri.....	60
Şekil 26. <i>Lythrum salicaria</i> (Melendiz Irmağına Bakan Batı Yamaçlarda).....	65
Şekil 27. <i>Hypericum androsaenum</i> L. (Melendiz Irmağı Kıyıları, Belisırma).....	65
Şekil 28. <i>Cardus nutans</i> (Ihlara Vadisi'nde Güneşli Alanlarda Çok Yaygın).....	66
Şekil 29. <i>Verbascum caudatum</i> (Ihlara Vadisi, Endemik Otsu Bitkilerden)..	66
Şekil 30. <i>Wiedemonnia orientalis</i> (Bir başka Endemik; Ihlara Vadisi, Melendiz Irmağı Kıyılarında)..	67
Şekil 31. <i>Calystegia sepium</i> (L.) R. Br. ssp. (Ihlara vadisi Gölge Alanlarda Yer Yer Ağaç Diplerinde).....	67
Şekil 32. Melendiz Irmağında Bulunan Tatlı Su Balığı Örnekleri.....	74
Şekil 33. <i>Rana ridibunda</i> Pallas (Ova Kurbağası, Çok Yaygın).....	74
Şekil 34. <i>Colias</i> sp. (Ihlara Vadisi'nde Sıkça Görülen Kelebeklerden).....	75
Şekil 35. <i>Libellula</i> sp. "Yusufçuk" (Melendiz Irmağı Kıyılarında Yaban Hayatının rengi ve Davranışları İle İlgili Çekebilen Örneklerinden)...	75
Şekil 36. <i>Parus caeruleus</i> (Ihlara Vadisi'nde Kuluçkaya Yatan Mavi Baştankara)	76
Şekil 37. <i>Upupa epops</i> "İbibik" (Sık Ağaçlı Alanlarda).....	76

Şekil 38.Aşıklı Höyüğü (Kızılkaya Köyünün 1 km Güneyi).....	81
Şekil 39. Barınma ve Korunma Amacıyla Oyulan Selime Tüflerinin Görünümü..	81
Şekil 40. Araştırma Alanında Hayvan Barınağı ve Ambar Olarak Kullanılan Mağara ve Oyuklar.....	83
Şekil 41. Güzelyurt'da Yer Alan Aya Gregorios Kilisesi ve Manastır Vadisi	86
Şekil 42. Ihlara Vadisi'nde Yer Alan Kiliseler ve Arkeolojik Alanların Dağılımı.....	88
Şekil 43. Sümbüllü Kilise.....	89
Şekil 44. Bahattin Samanlığı Kilisesi.....	89
Şekil 45. Jeomorfolojik Yapı İle Bütünleşen Selime Evleri.....	93
Şekil 46. Araştırma Alanının Özgün Mimari Karakterini Yansıtan Yöresel Taşın Ihlara Evlerinde Doğayla Uyumlu Kullanımı.....	93
Şekil 47. Selime Evi Yerleşim Planı.....	96
Şekil 48. Selime Evi İkinci Kat Planı.....	97
Şekil 49. Selime Evi Kesit ve Görünüşü.....	98
Şekil 50. Araştırma Alanının Özgün Mimari Karakterinin Bir Parçası Durumundaki Taş Evlerin, Toprakla Örtülü Damları.....	99
Şekil 51. Araştırma Alanında Tarımsal Amaçlı Alan Kullanım Deseni.....	110
Şekil 52. Güzelyurt İlçesinde Geleneksel Yöntemlerle Sürdürülen Tarım; 1998 Ağustosunda Bir Buğday Hasadı.....	111
Şekil 53. Selime Girişinde Çerezlik Kabak Tarımı Yapılan Alanlar.....	111
Şekil 54. Ihlara Vadisi Irmak Kıyısında Sıklıkla Görülen Sebze Bahçeleri.....	114
Şekil 55. Ihlara Vadisi'nde Kavakların Gölgesinde Yapılan Fasulye Tarımı...	114
Şekil 56. Yaprakhisar ve Ziga Arasında Yer Alan Üzüm Bağları.....	115

Sayfa No

Şekil 57. Selime Kasabası Girişinde Patates Tarımı Yapılan Alanların Yağmurlama Sulama Uygulaması Sırasındaki Görünümü.....	117
Şekil 58. Araştırma Alanında Gelir Getiren Önemli Bir Kaynak Olarak Sürdürülen Kavak Yetiştiriciliği (Selime Kasabası).....	117
Şekil 59. İhlara Vadisi'nde Yakacak Elde Etmek Amacıyla Budanan Ağaçlar	124
Şekil 60. Yerleşimlerde Yakacak Olarak Kullanılan Tezekler (Yaprakhisar)	124
Şekil 61. Araştırma Alanının mevcut Karayolu Ulaşımı.....	125
Şekil 62. Blok Kaya Kopmalarını Engellemek Amacıyla Yapılan Destekler.	126
Şekil 63. İhlara Kasabasının Kuzey Batısında Kültür Bakanlığı Tarafından İşletmeye Açılan Vadi Başı Bakı Noktası.....	127
Şekil 64. İhlara-Güzelyurt Yolu Çıkışındaki Sarıoğlan Sekisinden İhlara Vadisi'nin Görünümü.....	128
Şekil 65. Özel Çevre Koruma Kurumu Tarafından Yaptırılan Bakı Noktası.	129
Şekil 66. İhlara Vadisi'nin Daha Çok Doğu Taraflarındaki Kayaların Blok Halinde Devrilmesi Sonucu Kapanan ve Daralan Patika Yollar	131
Şekil 67. İhlara Vadisi'nde Henüz Turistik Belgesi Bulunmayan Belisırma Kamping Alanı.....	141
Şekil 68. Melendiz Irmağı Kıyısında Kamp Yapan Ziyaretçiler (Selime):.....	141
Şekil 69. İhlara (Ö.Ç.K.B.) Çevre Düzeni Planı.....	153

SİMGELER VE KISALTMALAR

AIH	Association of International Hydrogeology (Uluslararası Hidrojeologlar Birliği)
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DHKD	Doğal Hayatı Koruma Derneği
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
IUCN	International Union for Conservation Nature
ÖÇKK	Özel Çevre Koruma Kurumu
RAC/SPA	Regional Activity Centre for Specially Protected Areas
SPSS/PC+	The PC Version of the Statistical Package for the Social Sciences
TEK	Türkiye Elektrik Kurumu
UNEP	United Nations Environment Program (BM Çevre Programı)
WTO	World Tourism Organizations (Dünya Turizm organizasyonu)
WCPA	World Commission Protected Areas
WWF	World Wild Found

EK DİZİNİ

- EK. 1. Ihlara Vadisi’nde TANYOLAÇ (1993) Tarafından Saptanarak Teşhisleri Yapılan Doğal Bitkiler.
- EK. 2. “Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi Örneğinde; Koruma- Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması” Doktora Çalışması Anket Formu (Hedef Grubu : Uzmanlar)
- EK. 3. “Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre koruma Bölgesi Örneğinde; Koruma- Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması” Doktora Çalışması Anket Formu (Hedef Grubu : Yöre Halkı)
- EK. 4. “Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi Örneğinde; Koruma- Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması” Doktora Çalışması Anket Formu (Hedef Grubu : Yerli Ziyaretçiler)
- EK. 5. “Determination of Criteria in the Elaboration of Planing Procedures Addressing Protection Use Equilibrium. An Example: Ihlara (Cappadocia) Special for Area and Its Close Vicinity” Questionnaire Form. (Hedef Grubu : Yabancı Ziyaretçiler)
- EK. 6. “Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi Örneğinde; Koruma- Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması” Doktora Çalışması Anket Formu.
(Hedef Grubları : Uzmanlar-Kamuoyu-Karar Mercileri)

I. GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyıla girerken aradan geçen uzun yıllar boyunca, doğal ve kültürel varlıkların kaybedilmesi yada özelliklerini yitirmesinin nedenleri, günümüzde artık bilinmektedir. Binlerce yıllık uygarlık tarihi içinde, insanın doğrudan veya doğa ile birlikte yarattığı, "Doğal ve Kültürel Miras" olarak adlandırılan değerlerin korunması, günümüzde insanlığın ortak sorunu olarak kabul edilmekte, bütün dünyada koruma amaçları, yöntemleri ve uygulamaları giderek büyümekte ve gelişmektedir.

İnsanın geleceğinin çevreyi ve doğayı tahrip etmeyen üretim yollarının bulunması ve temiz enerji kaynaklarının kullanılmasına bağlı olacağı şimdiden görülmektedir. Gerek gelişmiş gerekse az gelişmiş ülkelerde çevre ve doğa tahribatı giderek artan bir sorun olduğu halde, ekolojik planlama ve çevre yönetiminin önemi ancak son yıllarda anlaşılabilmektedir. Ekonomik gelişme sağlanırken doğa korumanın önemsenmemesi, uzun dönemde parasal imkanların altından kalkamayacağı çevre kirlenmelerine doğal ve kültürel kaynakların tahribine yol açmaktadır. Geçmişte doğal alanların içine dağılmış insan yerleşmelerinin yerini günümüzde, bozulmuş alanların içinde adalar halinde kalmış doğal alanlar almıştır.

Gelişmekte olan ülkelerde ki hızlı nüfus artışı, eğitim seviyesindeki yetersizlik, teknolojik gerilik ve hızlı değişimler karşısında doğal ve kültürel kaynakların kullanılmasındaki plansızlık, israf, eğitimsizlik ve tahripler, gelişmiş ülkelerde ise şehirleşme ve sanayileşmenin bir sonucu olarak kaynakların aşırı ve hatalı kullanımı çevre sorunlarını ve doğa tahriplerini giderek arttırmakta, özellikle nüfusun yoğun olduğu alanlarda üst seviyelere ulaştırmaktadır. Çünkü bu çevrelerde insan hareketlerini denetlemek oldukça zor olmaktadır(GÜLTEKİN, 1979).

Dünyadaki nüfus artışı ve çeşitli kullanım alanlarının giderek yayılması ile ilgili istatistikler incelendiğinde, gelecekte açık denizler, çöller ve buzullar hariç yer yüzünün hiç bir yerinin doğal halde kalamayacağını, kullanılabilir alanların tarım, otlak, yerleşim ve sanayi yeri olarak insanların hizmetinde olacağını göstermektedir. Dolayısıyla yer yüzünde doğal alanların kalabilmesi, şimdiden belirlenecek koruma alanlarının ayrılmasına bağlı olacaktır (MILLER, 1982).

Tarihi bir perspektiften incelendiğinde; ilk koruma alanlarının oluşturulmasına, yaşamı ve geleceği güven altına alma kaygısının neden olduğu görülür. Savaş, salgın hastalıklar, erozyon ve kıtlık gibi çeşitli faktörlerin yanı sıra, doğal kaynakların dengeli bir şekilde kullanılmamasının ve doğal afetlerin tarihte büyük göçlere, hatta bazı uygarlıkların çöküşüne neden olduğu bilinmektedir. Arkeologların gerçekleştirdiği kazı ve araştırma sonuçlarına bakıldığında, tarihin

çeşitli devirlerinde değişik koruma statüleri ile bununla ilgili yaygın uygulamalara ve örneklere rastlamak mümkün olmaktadır.

Modern anlamda ilk koruma alanları, 1800 'lü yıllarda ABD'nin Kalifornia Eyaletindeki Yosemite Milli Parkı'nın kurulması ile başlamış, ve sayıları giderek artmıştır. İlk yıllarda Milli Parklar, nadir bulunan hayvan türleri ile olağanüstü manzaraları, jeolojik formasyonları, rekreasyonel veya tarihi alanları korumak amacıyla kurulmuşlar, bazı alanlar ise su havzalarını korumak veya kereste temini için ayrılmışlardır. Günümüzde ise biyolojik çeşitliliğin çevre yönünden taşıdığı önemin farkedilmesi, koruma hedefi kapsamını daha da geliştirmiştir (LANLY, 1988).

Kuşkusuz, doğada görülen değişimlerin ve olumsuz sonuçların tek sorumlusu insan değildir. Eksojen ve endojen güçleri ile doğa kendi kendisini de değiştirebilir. Peyzajda çok uzun aşamalı değişimler dikkate alınmasa bile sıcaklık, yağış, nem, kuraklık ve rüzgar gibi iklim etmenleri ile volkanik faaliyetler ve depremler nedeniyle yer yüzünün her yöresinde belirli form farklılıkları ortaya çıkabilmektedir. Fiziki coğrafya koşullarının değişimi ile, o çevreye adapte olmuş bitki ve hayvan türleri yeni ortama uyabilme savaşında ya galip gelmekte ya da kaybolmaktadır Sosyal etkilerin bulunmadığı doğal ortamlarda göller kuruyabilmekte, nehirler yataklarını değiştirebilmekte, su ve rüzgarlar bitki örtüsünden yoksun yörelerde geniş çapta erozyona neden olabilmektedir. Ancak insanın ve doğanın bizzat kendisinin neden olduğu değişimler arasında önemli farkların bulunduğunu belirtmek gerekir.

Doğal kaynakların kullanılması, tahribi ve kirletilmesinde devletlerin ve değişik sektörlerin sorumlulukları da farklıdır. Çevre korumacılıkta önder durumda olan batılı devletlerin, günümüzde doğal kaynakları daha fazla kullandığı ve tahrip ettiği söylenebilir. Gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler için çevre sorunu olarak nitelendirilen sorun, az gelişmiş ülkeler için bir kalkınma sorunu olarak algılanmaktadır. Örneğin sanayileşmiş bir ülkede yeni bir tesis yada fabrika kuruluşu kararı çevre ve doğaya zarar vereceği kuşkusuyla kamuoyunda tepkiyle karşılanırken, aynı karar milli gelirin düşük, işsizliğin yaygın olduğu az gelişmiş bir ülkede, sevindirici bir haber niteliği taşımaktadır (ANONYMOUS 1992a).

Doğal yaşam çevrelerinde, insanın oluşturduğu kültürel çevre öğelerinin de ayrı bir yeri vardır. İnsan toplumlarının kültürel ve teknik düzeyleri yükseldikçe, onun doğal çevre içinde oluşturduğu kültürel çevrenin etkinliği artmakta ve toplum giderek doğal koşullardan soyutlanmaktadır. Yaşama ortamında doğal dengeyi bozan gelişmeler ortaya çıkmakta bu gibi sorunlara genel olarak " kirlenme" ya da çevre bozulması denilmektedir. Gerçekte doğanın belirli sınırlar içinde kalmak koşulu ile dengesizlikleri giderme gücü vardır. Ancak kirlenip bozuluncaya kadar doğal dengenin önemi anlaşılamamaktadır. (EROL, 1981).

Doğal çevredeki olumsuz etkiler ve bunun sonuçları, modern teknoloji ile önlenemediği gibi, kısa zamanda doğanın kendi kendini yenilemesi ile eski haline dönüşmesi de mümkün olamamaktadır. Nesli tükenmiş bitki veya hayvan türünü yeniden yaratmak, tahrip olmuş, yıkılmış doğal anıt veya tarihi yapıları yeniden inşa etmek mümkün değildir. Çevrenin ve doğanın korunmasındaki en rasyonel yaklaşımı, kalkınma hareketi ile doğal kaynak ve çevre değerleri arasında uzun vade de kurulması gereken koruma-kullanma dengesi oluşturmaktadır. Korumanın bağımlı faktörü olan kalkınma içerisinde yer alan her türlü plan ve projenin doğal yapıyı ihmal eden bir yaklaşım içerisinde olması, uzun dönemde ekonomik ve buna bağlı sosyal ve kültürel hayatın gelişmesinde de olumsuz etkiler yaratabilmektedir (YÜCEL, 1991).

Ülkemiz hızlı kentleşme, giderek artan ekonomik büyüme ile dünya ya açılma süreçlerini birlikte yaşamaktadır. Bu süreçler içinde ekonomik büyümeyi hızlandırarak oluşan gelişme rantlarından pay alma çabaları; doğal ve kültürel değerleri koruma bağlamındaki bilinçsizlik, bilgisizlik, isteksizlik ve kaynak yetersizliği gibi olumsuzluklarla da birleşince; doğal ve kültürel kaynaklar dikkatsiz ve denetimsiz olarak kullanılmak istenmekte, yağmalanmakta veya kullanım amacıyla tahrip edilmektedir.

Koruma anlayışı, henüz toplumumuzda kaygı, sorumluluk, amaç ve bir kültür olarak yeterince yerleşmemiştir. Merkezi ve yerel yönetimler, ilgili kamu ve meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve bireyler bir takım ayrıcalıklar dışında, doğal ve kültürel kaynakların korunması gerekliliğini bir ön koşul olarak kabul etmemekte ve açıkça ortaya koymamaktadırlar.

Bununla birlikte korunması gereken değerlerin neler olduğu konusunda bir görüş birliğine ve bu faaliyetin kim yada hangi kuruluş tarafından, hangi kaynakları harekete geçirerek ve hangi yasalara dayanarak ne şekilde yapılacağı konusunda da tam bir netleşme, uzlaşma geliştirilmemiştir. Koruma uygulamalarının birer sonuç olarak değil, süreç olarak değerlendirilmesi zorunluluğu vardır.

Yeni yüzyılın eşiğinde ulusların kimlik ve etnik sorunlarının çeşitli alanlarda artarak gündeme getirilmesi, 19. Yüzyılda ulusların bağımsızlık savaşlarını kazanmalarıyla her şeyin sona ermediğini farketmelerini sağlamış, günümüzde tarihsel ve kültürel mirasın korunması ve yaşatılmasının önemini giderek arttırmaya başlamıştır. Çok az ülkenin sahip olabildiği geçmişe ve kaynaklara sahip olan Anadolu 'nun doğal ve kültürel değerlerinin korunması; dünya ölçeğinde hassas bir noktada olan ülkemizin tarihsel geçmişinin tüm dünya ya tanıtılması yönünden de son derece önemlidir. Bu mirasın korunmasına yasalarımızda yer verilerek, konu ile ilgili birimler oluşturularak, koruma giderek daha çok sayıda kurum, kuruluş ve kişiyi ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Koruma sürecinin ilk ve en önemli

eylem planını inceleyen ve yazılı belge haline getiren "Sürdürülebilir Hayat İçin Strateji" (Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living) ilk defa 1980 yılında IUCN, UNEP ve WWF tarafından hazırlanarak, mevcut görüşler 1991 yılında (sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar) koruma ile birlikte sürdürülebilir kalkınmanın önemine yanıt verecek şekilde geliştirilmiş, biyolojik çeşitliliğin yaşamsal önemi ve ekonomik yarar nedeni ile korunması gerektiği vurgulanmıştır (ANONYMOUS, 1992 b c).

Şubat 1992 yılında Caracas'da yapılan IV. Milli Parklar ve Koruma Alanları Kongresinde, Dünyadaki koruma alanları sınıflandırılmış, Buenos Aires'de yapılan ve Türkiye'nin de üyesi olduğu IUCN genel kurulunda kararlar aynen kabul edilerek, CNPPA bugün ki değişen adıyla WCPA (World Commission Protected Areas) 'ın da onayıyla uluslararası koruma alanları sınıflandırma sistemi oluşturulmuştur (ANONYMOUS, 1994 abc). Bu sınıflandırma sistemine göre koruma alanları;

- 1- Doğal Rezerv Alanları
(Bilimsel çalışmalar ve yaban hayatının korunması)
- 2- Milli Parklar
(Ekosistemin korunması ve rekreasyon faaliyetleri)
- 3- Doğal Anıtlar
- 4- Türlerin ve Yaşam Ortamlarının (Habitat) Yönetildiği Alanlar
- 5- Deniz ve Peyzajı Koruma Alanları
- 6- Doğal Kaynakların Korunduğu Alanlar
(Doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı)

olmak üzere 6 kategoriye ayrılmıştır. Yukarıda yönetim sistemine göre sınıflandırılan koruma alanlarının dünyada ve ülkemizde ayrılma amaçları :

- Bilimsel Araştırmalar
- Yaban Hayatının Korunması
- Türlerin ve Genetik Çeşitliliğin Muhafazası
- Çevre Hizmetlerinin Devamı
- Doğal, Kültürel ve Tarihsel Değerlerin Korunması
- Turizm ve Rekreasyon
- Eğitim
- Doğal Ekosistemlerden Elde Edilen Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı
- Kültürel ve Geleneksel Unsurların Devamlılığı olarak sıralanabilir .

Dünyada değişik yapıda ki koruma alanlarında yürütülen proje ve uygulamalarda, polisiye yönetim anlayışının sorunları çözemediği artık anlaşılmıştır. Daha önceki yıllarda koruma alanı sınırlarının geçirilmesinde ekolojik sınırlar yerine

genelde politik sınırlar tercih edilerek, bir çok park yada koruma alanı ekosistem bütününi koruyamayacak ve içinde yaşayan canlılara yeterli olamayacak kadar küçük olarak planlanmıştır. Ülkelerin büyük çoğunluğunda doğal alanların yönetim sorumluluğu, çeşitli kurum, kuruluş ve bakanlıklar arasında dağıtılmış, bu kuruluşlar yetersiz personel ve bütçe ile donatılmışlardır. Bunun yanı sıra parklar ve koruma alanlarından elde edilen turizm gelirleri ülkelerin çoğunda korumaya yatırım olarak geri dönmemektedir. Özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa da bulunan Dünya koruma alanlarında en yaygın tehdit gelişme, Asya da yetersiz idare, Afrika da hayvan çalma, Güney Amerika da yangın ve doğal afetler olarak görülmektedir (MCNEELY, 1993).

Türkiye de oluşturulan değişik statülerle koruma alanlarının sınırlarının çizilmesinde yapılan hataların, dünya ülkelerinin yıllar önce yaşadığı olumsuz deneyimlerden yeterince faydalanılmadığını göstermektedir. Ayrıca eğitim ve bilgi eksikliği, mali kaynak yetersizliği ile idari hataların da mevcut olumsuz yapının oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Halen Ülkemizde üç ayrı Bakanlığın yetki ve sorumluluğunda olan ; Sit Alanları, Milli Parklar ve Özel Çevre Koruma Bölgeleri olmak üzere genel anlamda üç tip koruma statüsü mevcuttur.

Kültür Bakanlığı'nın "Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu" nda ve bu kanuna dayanarak çıkartılan yönetmelikte, "Taşınmaz Kültür Varlıkları", "Taşınmaz Tabiat Varlıkları", "kentsel Sit", "Tarihi Sit", "Arkeolojik Sit", "Doğal Sit", tanımlanmıştır. Arkeolojik ve Doğal Sitlerin I-II-III alt sınıfları için belirli kriterler verilmekte, tespit ve tescil işleminde karar tamamen "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" ile "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" nun yetkisine bırakılmaktadır. Ayrıca Kanun'da "yapı esasları", "koruma alanı ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılmayacağı konusunda karar alma yetkisi" de tamamen Bölge Kurullarına bırakılmıştır. Bu kurullar çok disiplinli bir yapıda değildir. Sadece arkeoloji, sanat tarihi, mimari, müzecilik, şehir plancılığı uzmanlarının üye olmaları ön görülmektedir. Tespit ve tescil işlemini yapan bu kurulların korumak, yönetmek, ve iyileştirmek gibi yaptırımcı özellikleri yoktur.

Orman Bakanlığı'nın yetki ve sorumluluğunda olan Milli parklar, tabiat parkları ve Tabiatı koruma Alanları ise orman rejimine tabi sahalardır. Tabiat Parkları daha çok halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun olarak rekreasyon amaçlı ayrılmış alanlardır. Diğer koruma statüsü, Özel Çevre Koruma Bölgeleri (Ö.Ç.K.B) dir. 13.11.1983 tarihinde 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Özel Çevre Koruma Kurumu (Ö.Ç.K.K.) na bölgelerin sahip olduğu çevre değerlerinin korunarak, çevre sorunlarının giderilmesi için tüm önlemleri almak, bu alanların koruma ve kullanma esaslarını belirleyerek her ölçekteki imar planlarını hazırlamak, onaylamak yetki ve görevi verilmiştir. Ö.Ç.K.B. Bakanlar kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmektedir. Bugüne kadar tespiti yapılan 12 Ö.Ç.K.B. nin toplam alanı 418. 900 ha. olup, Türkiye yüzölçümüne oranı % 0.52 dir. Ö.Ç.K.K. tarafından yapılan

veya revize edilen planların hazırlanması safhasında Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu'ndan görüş alınmaktadır. Yüksek Kurul'da sit alanlarının iptalinden ve tescilinden önce Kurumdan görüş almaktadır. 2863 sayılı Kanun çerçevesinde sit kararları Özel Çevre Koruma Bölgeleri'nde saklıdır.

Değişik koruma kararlarıyla birlikte bir alanın hem milli park veya tabiatı koruma alanı hem doğal veya arkeolojik sit ve hem de özel çevre koruma bölgesi olması, hukuki olmasa dahi, idari ve teknik yönden koordinasyon ve kontrol problemlerini beraberinde getirerek aynı zamanda kaynak israfına da neden olmaktadır. Söz konusu alanların ayrı ayrı koruma kararlarının olması uluslararası kriterlerle belirlenmediğini de göstermektedir. Örneğin, arkeolojik sit kavramı hiç bir kategoriye girmemekte, tarihsel özellikler uluslararası sınıflandırmada Doğal Anıt kapsamı içerisinde yer almaktadır. Çünkü bunda esas kriter doğal özelliklerdir. Türkiye'nin taraf olduğu konvansiyonlar, antlaşmalar ve üye olduğumuz Dünya Koruma Birliği (IUCN) gibi uluslararası kuruluşların aldığı ortak karara göre tek tip koruma statüsüne geçiş, yalnız teknik açıdan değil sosyal ve ekonomik açıdan da zorunlu görülmektedir.

Kuşkusuz dünyada çok değişik kategorilere ayrılan koruma alanları için kriterlerin ayrı ayrı ortaya konularak her koruma alanı için aynı standart kriterlerin planlara yansıtılması ve yönetim modellerinin buna göre oluşturulması mümkün değildir. Ancak benzer doğal yapı ve özelliklere sahip koruma alanlarında koruma-kullanma ilişkisine dayalı olarak saptanan kriterlerinin kullanılarak yönetim ve uygulamalara yansıtılması düşünülebilir.

Doğanın korunması için gerekli olan kaynakları ayrılarak buna ait plan ve projelerin yapılması gelecekte bütün ülkeler açısından önem taşıyacaktır. Kaynakların sürdürülebilir yaşam felsefesiyle korunması ve geliştirilerek geleceğe aktarılabilmesi ise doğal ve kültürel değerlerin optimal kullanımları ile sağlanabilir. Doğal nitelikli turizm ve rekreasyon faaliyetlerinde bu özelliklere daha çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Nitelikli bir turizm ve rekreasyonel kullanışların kırsal kalkınmada ki fiziksel ve parasal getirilerinin yanında sosyo-kültürel faydalarının da önemli boyut gösterdiği bilinmektedir (LUCAS, 1992).

Araştırma alanı olarak seçilen İhlara Vadisi ve yakın çevresi, gerek doğal, gerekse kültürel özellikleri nedeniyle ulusal ve uluslararası turizm ve rekreasyon faaliyetlerine ortam teşkil edebilecek bir cazibe merkezi, doğal açık hava müzesi durumundadır. Hasan dağı ve Melendiz Dağlarının volkanlarından fışkıran yoğun lav akıntıları ile bin yıllık bir devrede sanat eseri gibi oyulmuş vadi ve yakın çevresi, kültürel ve doğal yapısıyla Kapadokya Bölgesinin tümü ile ortak bir karaktere sahiptir.

Bölgede en önemli oluşumlardan biri volkanik kayaların konumları ve aşınım şekilleridir. Özellikle Selime tüflerinin rengi, peribacaları, koni şekilleri, Kızılkaya İgnimbiritlerinin sert ve sütunlu yapısı ile kanyon, mesa ve dirsekli kaya formları, Hasan Dağı küllerinin örtülü görünüşü, travertenlerin fay hatları boyunca ince ancak yaygın uzanımı, araştırma alanının bugünkü jeomorfolojik yapısını oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Anadolu'nun sıcak ve kurak steplerinde, bitki örtüsü, suları ve serin iklimi ile vadi adeta bir vaha görünümünü sergiler. Vadi içinde yer alan Ihlara, Belisırma, Yaprakhisar ve Selime yerleşmeleri içinden menderesler çizerek akan Melendiz Irmağı, Tuz Gölü'nde son bulur.

Vadi taban toprağının alüviyal karakterli, yeraltı sularının yüzeye yakın olması ve mikroklimatik özelliği nedeniyle araştırma alanı, çeşitli habitatlardaki bitki ve hayvan türlerini barındırmaktadır. Tarihte çeşitli nedenlerle bölgeyi yerleşme alanı olarak seçen uygarlıklara ait arkeolojik eserler ile kültürel değerlerin varlığı, araştırma alanının korunmasını gerektiren temel nedenler olarak sıralanabilir.

Bu çalışmada ; Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresinin, doğal ve kültürel potansiyelinin belirlenerek, alanın Koruma-Kullanma kriterlerinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmada ortaya konulacak kriterler ile sonuç ve önerilerin örnek olarak seçilen inceleme alanına, benzer yapıdaki koruma alanlarına temel veri oluşturması hedeflenmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

İnsanoğlu doğayı ve onun bir parçası olan kültürel kaynakları günümüze kadar yoğun ve bilinçsiz bir şekilde kullanmıştır. Dünya üzerinde yer alan nadir bölgelerin korunması çalışmaları 1800'lü yıllarda ABD Milli Parkların kurulması ile başlamış, 1972 yılında toplanan Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı, 1992 Rio Deklarasyonu ile uluslararası bir anlam kazanmıştır. Dünyadaki koruma alanlarıyla ilgili bilimsel çalışmalar ve modern anlamda uygulamalar artarak devam etmektedir.

LEWIS (1967), peyzaj planlamaya yönelik yapmış olduğu çalışmada, rekreasyonel ve koruma amaçlı doğal ve kültürel çevrede, değişkenlik ve belirgin zıtlık oluşturan alanların görsel kalitesinin yöresel halkın, kamu kuruluşlarının da fikrini alarak saptanması gereğini belirtmiş, görsel kalitenin saptanmasından sonra fiziksel yapıdaki değişkenlik ve zıtlıklar gruplandırılarak koruma-kullanma değerlendirmesinin yapılmasını vurgulamıştır.

Ihlara Vadisi'ndeki yapıların sanat tarihi açısından ilk incelemeleri yirminci yüzyıl başlarında Alman araştırmacı ROTT (1908) ve İngiliz araştırmacılar RAMSAY ile BELL (1909) gerçekleştirmişler, kiliselerin plan tipleri ve özelliklerini çok ayrıntılı bir biçimde incelemişlerdir.

MCHARG (1969), genelde ekolojik saptamalara dayalı kaynak analizi yaklaşımı geliştirmiş, gerek koruma gerekse farklı karakterli gelişme alanlarını belirleyerek doğal faktörler ve bunların değişim özelliklerinden yararlanmıştır. Doğal ve kültürel kaynakların koruma ve kullanma yönünden değerlendirmesini matris üzerinde yaparak alan kullanım planı üzerine yansıtmıştır.

LAVERY (1971), çalışmasında eğitim düzeyi ve yaşın, rekreasyonel aktivitelerin seçiminde belirleyici faktörler olduğunu ortaya koymuş, yüksek eğitimli genç insanların doğa yürüyüşlerini, orta yaşın üzerinde ki insanların ise manzara izleme ve fotoğraf çekme gibi faaliyetlere yöneldiğini tespit etmiş, koruma alanlarının bu faaliyetler için son derece uygun olduğunu belirlemiştir.

DÜZENLİ (1976), Hasan Dağı'nın florasını bitki ekolojisi ve sosyolojisi yönünden araştırarak yeni bitki türleri teşhis etmiş, araştırma alanının önemli bir parçası durumunda olan Hasan Dağı'nın florasının endemizm oranı bakımından yüksek olmadığını ortaya koymuştur.

ASLAN (1977), Kızılkaya Köyü Aşıklı Tepe mevkiinde Üst Taş Devrinden - Alt Yeni Taş Devrine kadar uzanan ilkel bir taş ve kemik endüstrisinin varlığını saptamıştır. Araştırma alanında yer alan Aşıklı Tepenin Homo Sapiensler tarafından yerleşim alanı olduğunu belirtmiştir.

SÖZER (1979), Pamukkale Hieropolis Yöresinin Ulusal ve Uluslararası Milli Park Ölçütlerinde Değerlendirilmesi ve Planlaması isimli Doçentlik tezinde Pamukkale'yi Milli Park kriterleri yönünden değerlendirerek koruma ve kullanımına ilişkin mevcut sorunlar ve çözüm önerilerini geliştirmiştir. 1990 yılında Özel çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilen Pamukkale, özellikle konusu yönünden jeolojik, özellikleriyle Ihlara Vadisi ile benzerlik göstermektedir.

GÜLTEKİN (1979), Seyhan Baraj Gölü ve çevresinin rekreasyonel alan kullanımı planlaması çalışmasında, kent halkının istek, eğilim ve gereksinimlerini saptayarak rekreasyona uygun alanları ve aktiviteleri belirlemiştir. Bu çalışmadan yapılan anketlerde yararlanılmıştır.

GOLD (1980)'e göre, rekreasyonel planlama ve tasarımda, doğal ve kültürel kaynakların kullanılması, oluşturulacak bir koruma metodolojisinin gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Ihlara ve yakın çevresinde de kullanılan metodolojiye göre; bir bölgenin planlanmasında koruma, koruma ağırlıklı kullanma, kullanma ağırlıklı koruma ve koruma alanlarının başlangıç aşamasında belirlenmesine ihtiyaç vardır. Genel olarak saptanan bu alan kullanım kararlarından sonra ayrıntılı planlamaya geçilmelidir.

ALTAN ve ark. (1982), Ihlara ve Güzelyurt Turizm Gelişme Planlaması isimli çalışmalarında turizmin sosyal ve ekolojik etkilerini dikkate alarak, var olan turizm potansiyelinin geliştirilmesi ve bölgenin kalkınması için alınması gereken önlemleri saptamaya çalışmışlardır. Yerli ve yabancı turistler üzerinde uygulanan anket sonuçları, gelen ziyaretçilerin talep eğilim ve gereksinimleri ortaya koymuştur. Ayrıca alanın doğal ve kültürel potansiyeli detaylı olarak incelenerek, bölgenin sorunları ve ihtiyaçları belirlenmiş ve konuyla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

MOORE (1984), gelişmekte olan ülkelerdeki koruma alanları sistemi için yönetim süreçlerinde, amaç, hazırlık ve organizasyonun nasıl kurulacağını ortaya koymuştur. Bu çalışmada, planlama prosedürleri, doğal ve kültürel kaynak yönetimi ile halkın katılımı ele alınarak, koruma ve kullanma yönünden alınması gereken önlemler geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmamızda bu ana ilkeye bağlı kalınmıştır.

ÖKTÜ (1984), Ihlara vadisi'ne çok yakın olan, Ziga Kaplıcasının hidrojeoloji incelemesini yapmış sıcak suların birden fazla mağma cebi tarafından ısıtıldığını KB-GD yönünde oluşan bir fay hattı boyunca yer üstüne çıktığını belirterek, kaynak çevresinde koruma alanları tespit etmiştir.

RODLEY (1985), Kapadokya Bölgesi ve Ihlara Vadisi'nde yerleşmiş büyük dini kuruluşları kronolojik gelişim çizgisi içinde görevleri ve mimari özellikleri ile birlikte araştırarak, arkeolojik önem ve tarihsel gelişimlerini ortaya koymuştur.

BEEKMAN (1986), İhlara Vadisi'nin jeolojik ve hidrolojik yapısının mevcut potansiyelini, Maden Tetkik ve Arama (MTA) tarafından yapılan araştırma ve incelemelerle saptamış, bölgedeki sıcak su kaynaklarının koruması ve kullanılması yönünden alınması gereken önlemleri belirtelerek neler yapılabileceğini saptamıştır.

SHAVER (1986), Kuzey Amerika'da yer alan Kobuk Vadisi Milli Parkı'nın alan koruma planı ile yönetim planının oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmada doğal ve kültürel kaynaklar ile halkın kullanım alanlarının analizi yapılmıştır. İkinci aşamada doğal ve kültürel kaynak yönetimi ile plan uygulamalarına halkın katılımı hedeflenmiş, Kobuk vadisi'nin koruma - kullanma ilkeleri saptanmıştır. Bu çalışmada çalışmamıza örnek oluşturmuştur.

HABER (1986), çalışmasında özel koruma alanlarının hedef ve kategorileri ile koruma alanlarının seçiminde ön görülen prensipleri belirterek, ekolojik, sosyal, ekonomik, bölgesel ve pratik kriterlerin korumacılık açısından önemini ortaya koymuştur. Bu kriterlerin uygulanması koruma ve kullanım kararlarının oturtulacağı hassas denge içerisinde olması gerektiği savunulmaktadır. Bunun gibi LANLY (1998), doğal alanlar ile Milli Parkların planlanması ve yönetim planlarının hazırlanmasında uygulanacak metodoloji geliştirmiştir. Ulusal koruma stratejisi, doğal ve kültürel alanların sistem planlaması, çalışmaların uygulanabilirliği ya da alternatif kullanımlar sonucunda yönetim planları hazırlanmaktadır. Hazırlanacak bu yönetim planları doğa koruma amaçlı olmasının yanı sıra alan kullanım kararlarını da içermektedir. Her iki çalışmadaki amaçlar araştırmamızda temel oluşturmuştur.

SÖZEN (1988), çalışmasında doğayı sabit turizm ve rekreasyon tesislerine göre çok az tahrip eden bir kullanım biçimi olan kampinglerin planlama ve tasarım ilkeleri ile işletme modellerini ortaya koyarak, bu türlü alanlarda kampçılık ile ilgili öneriler geliştirmiştir.

MILLER (1982), Güney Amerika'da yer alan Milli Parkların planlanmasında kullanılabilecek ekolojik gelişme metodlarını ortaya koyarak, milli parkların koruma ve kullanım ilişkileri açısından alınması gereken önlem ve önerileri belirlemiştir. Konu koruma-kullanma yönünden dikkate alınmıştır.

MUNN (1993), çalışma alanımız gibi doğa içerisinde yapılması düşünülen her hangi bir tesisin uygulamaya geçilmeden önce çevreye olan uygunluğunun ve çevresel duyarlılığın saptanması gerekliliğinden bahsetmektedir. Toplanan bilgiler uygulanacak metot türüne göre matrislerde değerlendirilmekte, koruma ve kullanıma ait alanlar tespit edilmektedir.

TANKER ve ark. (1989), “Ürgüp, Göreme ve Ihlara’nın Bitkileri” adlı çalışmalarında Ihlara Vadisi’nin mevcut bitki örtüsü niteliği ile cins ve türlerini vegetatif ve generatif gelişmelerini dikkate alarak incelemişler, teşhis ettikleri bitki türlerini çiçek renklerine göre de gruplandırmışlardır.

CLARK (1990), araştırmamıza konu olan benzer koruma alanlarının kategorilerinin koruma hedeflerine olan uygunluğunu ortaya koymak amacıyla matris çalışması yapmıştır. Özel koruma Alanı tasarımı tampon zonlar oluşturularak bu alanlarının çevresel etkilerden daha az zarar görmesini hedeflemiş, koruma alanlarının seçimi ve uygunluğu için kriterler belirlemiştir.

ÖTÜKEN (1990), Bölgenin coğrafi ve fiziki yapısını, tarihini, Ihlara Vadisi ile ilgili kitabe, yazılı kaynaklar ve zengin mimari mirasını araştırmış, özellikle Bizans Sanatı ile ilgili araştırmalar yaparak, saptadığı bulguları çizim ve fotoğraflarla birlikte açıklamıştır.

MARSH (1991), Peyzaj planlama ve çevre uygulamaları çalışmasında, peyzajda yer alan doğal kaynakların planlanması ve çeşitli nedenlerle oluşmuş tahripler ile ortaya çıkan problemlerin giderilmesinde, doğa onarımı için uygulama ve yönetim modelleri geliştirerek, koruma ve kullanım alanlarının saptanmasında doğal kaynakların önemini ortaya koymuştur.

ALTUNKASA ve UZUN (1991). Rekreatyonel planlama çalışmalarında, sınırlı olan rekreatyonel kaynaklar ile bu kaynakları kullananların, rekreatyonel talep ve eğilimleri arasında uzun vadeli ve uygun dengenin kurulması üzerinde çalışarak öneriler geliştirmişlerdir. Bu bilgiler araştırmamızda kullanılmıştır.

HANSON (1992), Doğa koruma alanlarında, koruma ve çeşitli kullanımlara yönelik faaliyetlerin sürdürülmesinde ekolojik prensiplerin önemini ortaya koyarak, bu prensiplere uyulmaması durumunda ortaya çıkabilecek bozulmalara değinmiştir.

YAZGAN (1992), Ihlara Vadisi’nin Doğal ve Kültürel Değerlerinin Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerinde Bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada Ihlara Vadisi ve kanyonun taşıdığı doğal ve kültürel özellikler, peyzaj mimarlığı açısından irdelenerek, alanın ilginç peyzaj özellikleri belirlenmiş, makro ölçekte koruma ve geliştirme önerileri saptanmıştır.

BERKES ve KIŞLALIOĞLU (1993), koruma alanlarının planlanmasında rekreatyonun tek başına bir amaç olmadığını, korumaya değer ekolojik özelliklerin olması, korunabilir bir ekolojik bütünlüğün bulunması gerektiğini çalışmalarında vurgulamışlardır. Ayrıca koruma alanının büyüklüğü, yönetim modeli, taşıma gücü ve idari yapısının da öneminden bahsetmektedirler.

HARKER et all., (1993), doğal çeşitliliğin onarımı ve korunması ile ekolojik restorasyonun nasıl yapılacağını ortaya koymak amacıyla araştırmalar yapmış, doğal peyzajın doğal yapı içerisinde nasıl yönetilmesi gerektiği hususunda Amerika'daki doğa koruma alanlarına ait prensipler geliştirmiştir. Önerilerde bu ana ilkelerden faydalanılmıştır.

KENNEDY (1993), Amerika Birleşik Devletlerindeki sürdürülebilir tasarım prensipleri çalışmasında, milli park ve koruma alanlarında doğal kaynakların maruz kaldığı olumsuz etkileri dikkate alarak, alan kullanımı ve yapı tasarımı ilkeleri üzerinde durarak, koruma ve kullanım yönünden özel koruma alanlarına ait mekan tasarımları belirlemiştir. Ihlara Vadisi'nin sürdürülebilir nitelikli tasarımında bu ilkelerden de yararlanılmıştır.

LINDENBERK ve Ark. (1993), Özel Koruma Alanlarında yürütülen turizm faaliyetlerinde doğaya en uygun turizm anlayışının, kullanımla birlikte korumaya da özen gösteren eko-turizm modelinin uygun olduğunu belirtmekte, dünyada eko-turizmin giderek yayılacağını savunmaktadırlar. Araştırma alanının eko-turistik yönden çok uygun özellikler taşıyabileceği düşünülmüştür.

NAGAMI, (1993) Dünya üzerinde yer alan özel koruma alanlarının gelecek nesillere aktarılması ve kullanımında ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik kriterlerin birlikte değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu kriterler bütün dünya aynı olmakla birlikte, içerdiği ayrıntılar, ülkelerin sosyal, ekonomik ve politik durumlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Planlamada çalışan uzmanlar değerlendirmeyi; ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik kriterler açısından ayrı ayrı ele alarak, bir matriks üzerinde ve koruma - kullanma yönünden belirlemelidir.

MCNEELY (1993), e göre korumacılıkta ideal öncelikle başlangıç planlamasının tamamlanması daha sonra sistem planlamasıyla devam edilmesidir. Farklı sistemler, ihtiyaçlar ve her ülkenin amaçları kendi özel prosedürlerini dikte etmektedir. Mcneely, çalışmasında, bir koruma alanının planlaması ve uygulanması için metot geliştirmiştir. Bu noktada tavsiye edilen yaklaşım, her hangi bir ülke ya da bölge için uygun olarak kullanılabilecek genelleştirilmiş koruma-kullanma modelidir.

Kronolojik sıra içinde bakıldığında Ö.Ç.K.K.'nın da bir diğer çalışması incelenmiştir. Buna göre araştırma alanında , Çevre Bakanlığı özel Çevre Koruma Kurumu'nca belirlenen 1/25 000 ölçekli Ihlara Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı ve plan hükümleri 7.12.1993 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu çalışmada ana hedef, Ihlara Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin çevre kirlenmesi ve bozulmasına karşı korunması ve gelecek nesillere aktarılmasının güvence altına alınmasıdır.

SIKI (1993), Ihlara Vadisi'nde yaptığı gözlem ve incelemeler sonucunda 20 familyaya dahil 35 kuş türü saptamıştır. Tespit edilen bu kuş türlerinden 11'inin vadi içinde kuluçkaya yattığını belirlemiştir.

ŞİMŞEK (1993), Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin jeolojisi ve doğal anıtı oluşturan kayaçların özelliklerinin araştırarak, hidrolik ve iklimik şartların doğal yapı üzerine olan etkilerini saptamaya çalışmıştır. Ayrıca bölgede yer alan termal kaynakların hidrojeolojik ve hidrojeokimyasal yapısını inceleyerek, bu konularla ilgili koruma - kullanma önerileri geliştirmiştir.

ÜLKER (1993), Aksaray Ihlara-Ziga kaplıcasının, fiziksel ve kimyasal özelliklerini saptayarak kaynak miktarlarını belirlemiştir. Bir çok hastalığın tedavisinde kullanılabilecek bileşime sahip olan Ziga termal suların, sağlık turizmi açısından önemini ortaya koymuştur. Çalışmada Ziga Kaplıcası'nın "Termal Kamping" ya da "Açık termal kür ve dinlenme parkı" olarak kullanılması önerilmektedir.

DEMİR (1995), çalışmasında, Türkiye'nin turizm politikası, turizm pazarı ve turizm gelişimini araştırmıştır. Turizmin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıya olan etkilerini irdeleyerek, sürekli ve dengeli turizm-çevre gelişimine katkıda bulunabilecek uygun çözüm önerileri geliştirmiştir. Araştırmada bu önerilerden yararlanılmıştır.

DOĞDU (1995), Melendiz Havzası Hidrojeoloji İncelemesi adı altındaki araştırmasın da, havzada yer alan sıcak ve soğuk su kaynaklarının hidrojeolojik yapısının aydınlatılmasını ve yer altı suyu potansiyelinin belirlenmesini amaçlamıştır. Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin de içinde yer aldığı bölgede, yer alan sıcak ve soğuk su kaynaklarından çeşitli peryotlarda su numuneleri alınarak kimyasal analizleri yapılmış ve hidrojeokimyasal değerlendirmeler çalışmada sunulmuştur.

SELENGUT (1995), "Koruma Alanları ve Turizm Endüstrisi" çalışmasında, gelecekte koruma alanlarının verimliliğinin artırılması için turizm sektörünün öneminden bahsetmektedir. Bu çalışmada ayrıca doğal ve kültürel çevrenin gelişimi ile yöre halkının ekonomik kalkınmasına büyük katkı yapan bu sektörün gelecekte taşıyacağı büyük önemden ve alınması gereken önlemlerden bahsedilmektedir. Doğal kaynakların koruma ağırlıklı olarak kullanılması ve sektördeki hedeflerin bu anlayış içerisinde sürdürülmesi turizmin en önemli sermayesi olan doğa tahriplerini ve kültürel kayıpları önlemeyi amaçlamaktadır.

SLOCOMBE (1995), çalışmasında dinamik ve kompleks bir yapı olan ve bir çok bileşenden oluşan ekosistemin, bütün koruma alanlarında esas belirleyici rolü üstlendiğini, koruma prensiplerinin buna göre tespit edildiğini açıklamıştır. Özel koruma alanlarının planlaması ve yönetiminde ekosistem yaklaşımının sağladığı avantajları ortaya koyarak öneriler geliştirmiştir. Buna göre araştırmamızda da kabul edilen planlamanın bir ekosistem bütünü içinde ele alınması gerekmiştir.

TANYOLAÇ ve ark. (1995), Ihlara Vadisi'nin Biyolojik Varlıklarının Saptanması amacıyla 1992-94 yılları arasında kış ayları hariç, aylık peryotlarla bitki ve hayvan örnekleri toplanmış, arazide ve laboratuarda uygun yöntemlerle sistematik olarak saptanmıştır. Çalışmada, omurgalı ve omurgasız olmak üzere 115 hayvan türü toplanmıştır. Hayvan türlerinin tümü Ihlara Vadisi'nden ilk defa kaydedilmektedir. Toplam 364 bitki taksonu adlandırılarak 1034 bitki türünün tespiti yapılmıştır.

YÜCEL (1995), Ihlara Vadisini de içine alan doğa koruma alanlarının saptanmasında ve genel anlamda planlanmasında önemli kriterleri ortaya koyarak, Ülkemizde bulunan Milli Park ve Özel çevre Koruma Bölgeleri'nin korunması, kullanımı ve problemlerin çözümüne ilişkin öneriler geliştirmiştir.

BİNAL (1996), Ihlara Vadisi'ndeki Volkanosedimanter Kayaçlarda Görülen Duraysızlık Mekanizmalarını Araştırılmasını yürütmüş, vadide meydana gelen blok kaya devrilmelerinin önlenmesi amacıyla yapılabilecek planlama ve uygulama çalışmalarını saptamıştır.

ÖZTAN ve KNOCKAER (1996), Orta Anadolu Peyzajı ve Eski Ticaret Yolu Selçuklu Kervansarayları üzerinde yapmış oldukları inceleme ve araştırmalarında Ihlara vadisi ve yakın çevresinin de doğal ve kültürel yapısını detaylı olarak incelemişler. Özellikle tarımsal yapı, yerleşim düzeni, geleneksel mimari ve doğal bitki örtüsü üzerinde ayrıntılı tespitlerde bulunmuşlardır.

GÖÇMEZ (1997), Aksaray Sıcak ve Mineralli Su Kaynaklarının Hidrojeoloji İncelemesi isimli Doktora çalışmasında, Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde yer alan sıcak ve mineralli su kaynaklarının hidrojeoloji incelemesini yapmıştır. Bu amaçla alanın jeoloji incelemesi üzerinde önemle durularak jeofizik inceleme verilerinden yararlanılarak suların kimyasal tahlilleri yorumlanmıştır.

ALTUNKASA (1998), rekreasyonel planlama organizasyonunda amaçların analizinden, alternatiflerin oluşturulması, seçilmesi ve uygulanması aşamasına kadar olan sürecin ayrıntılı bilgi ve yöntemlerle araştırılmasının gerekli olduğundan bahisle kullanıcı taleplerinin uzun vade de alacağı boyutların önceden bilinmesi gerekmektedir. Bunun için kamuoyunun görüşlerine de baş vurulmakta, alan kullanımlarının koruma - kullanma dengesi çerisinde belirlenmesi sağlanmaktadır.

3. MATERYAL ve METOD

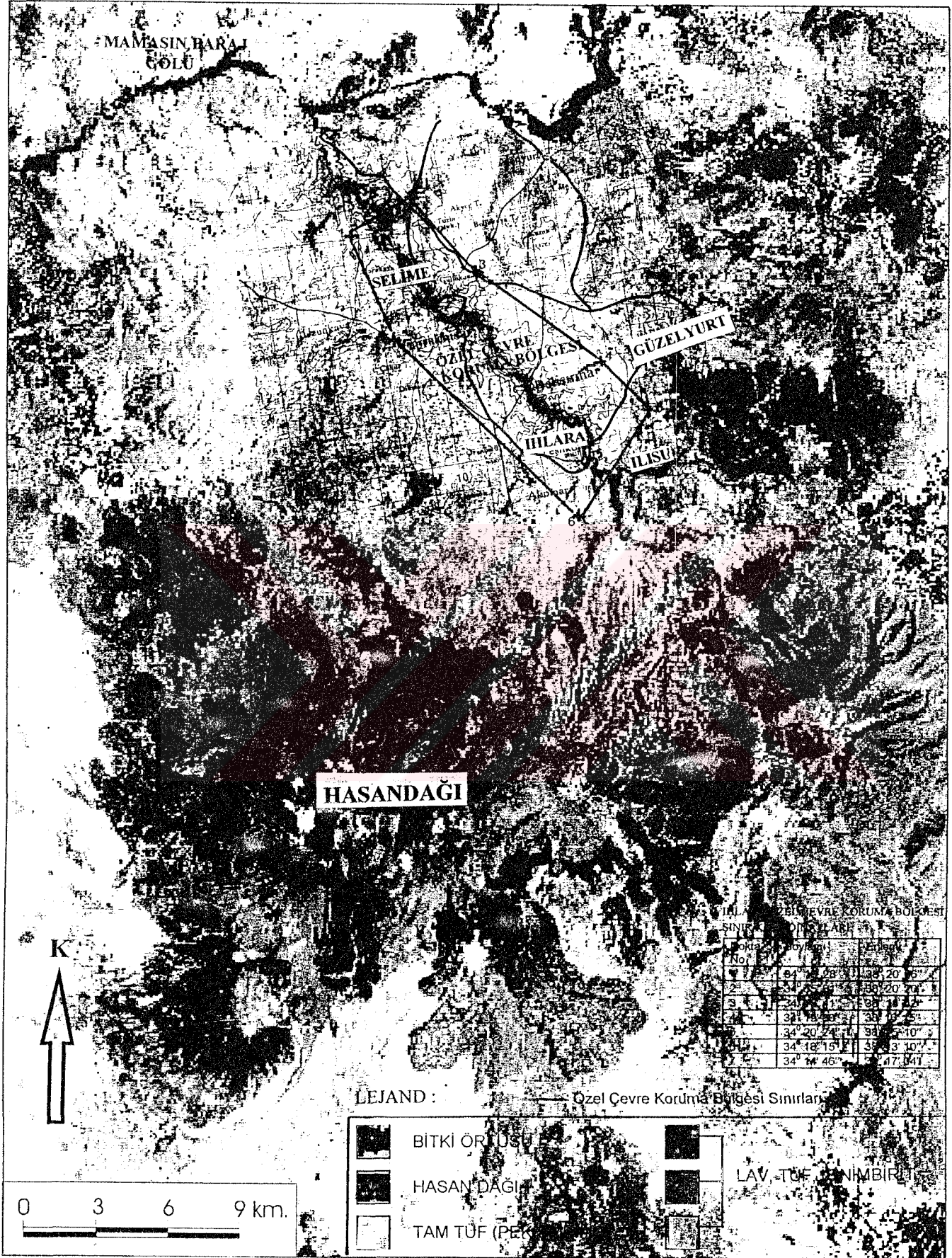
Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresi araştırma materyali olarak alınmış, çalışma alanının kısa bir tanımı yapılarak bu alanın koruma - kullanma kriterleri , aşağıda verilen yöntem uyarınca saptanmaya çalışılmıştır.

3.1. Materyal

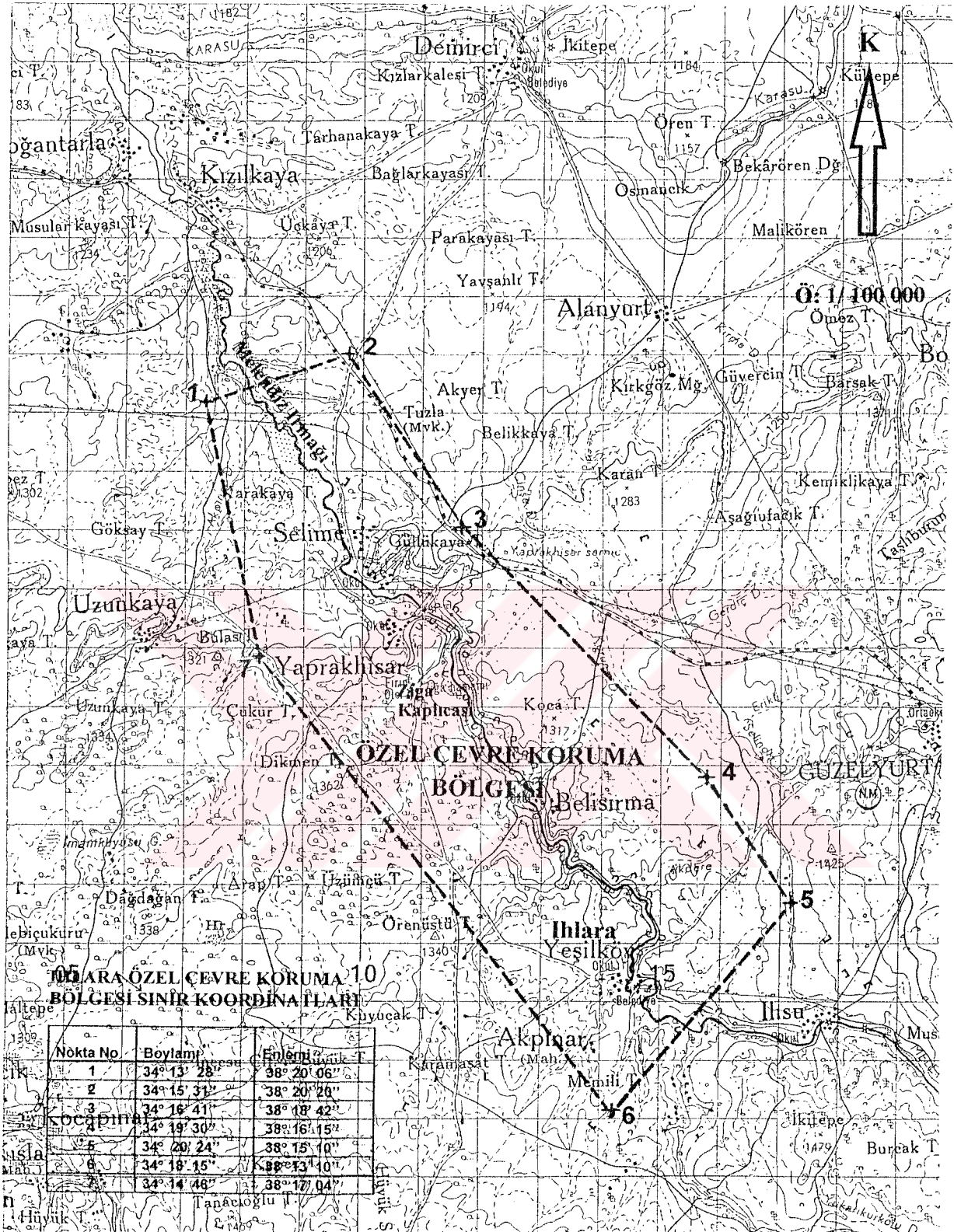
Aksaray İlinin sınırları içinde ve 25 km güneydoğusunda yer alan araştırma alanı denizden 1.220 m yükseklikte, 34°16' enlem, 38°15' boylamın kesiştiği noktada yer almaktadır. 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilen bölge 58 km² lik bir alanı kapsamaktadır (Şekil 1, 2). Araştırma materyali olarak seçilen alanın sınırları daha önce çizilmiş olmakla birlikte, yapılan araştırma ve incelemeler bu sınırlar dışında da sürdürülmüştür. Kuzeyde Mamasın Baraj Gölü, Ihlara Vadisi'nin Güneydoğusunda bulunan Ilısu Kasabası, Doğuda Güzelyurt İlçesi ve Batıda Uzunkaya Köyü Özel Çevre Koruma Bölgesi dışında çalışılan bölgenin genel sınırlarını oluşturmaktadır.

Araştırma alanının odağını oluşturan Ihlara Vadisi, Hasan Dağı (3268 m), ve Melendiz (2963 m) Dağı'nın eteklerinde kurulmuş olan Güzelyurt İlçesine bağlı olan Ihlara ve Selime Kasabaları ile Yaprakhisar ve Belisırma Köylerini içine almakta Kuzeybatı yönünde 14 km boyunca uzanmaktadır. Melendiz Dağı'ndan çıkan Melendiz Irmağı, Ihlara Kasabası içinden iki tarafı kavak ağaçları ile kaplı dik yamaçlar arasından vadiye girip, Güney - Kuzey yönünde menderesler çizerek Mamasın Barajına ulaşır. Jeolojik, arkeolojik, etnografik, biyolojik, tarımsal ve turizme yönelik özellik ve etkinliklere sahip olan araştırma alanının doğal ve kültürel değerleri, araştırmanın ana materyalleridir.

Bu çalışmada, dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan koruma alanları ve bunların doğal ve kültürel yapıları ile ilgili araştırma, rapor ve yayınlardan faydalanılarak, Ülkemizde ve dünyada bulunan koruma alanlarında bugüne kadar çeşitli konularda yapılan projeler, inceleme, araştırma raporları ve yayınlar yardımcı materyal olarak kullanılmıştır. Ayrıca Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde yapılan sörveyler, yetkililer ve yöre halkından elde edilen sözlü bilgiler, anketler, çekilen resimler ve daha önce elde edilen hava fotoğrafları, uydu görüntüleri ile plan ve projelerden yararlanılmıştır.

Şekil 1. Ihlara Vadisi ve Çevresinin 'SPOT' Uydusundan Alınan Zenginleştirilmiş Görüntüsü (H.Ü. Uzaktan Algılama Merkezi)

Şekil 2 . Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Yakın Çevresi.

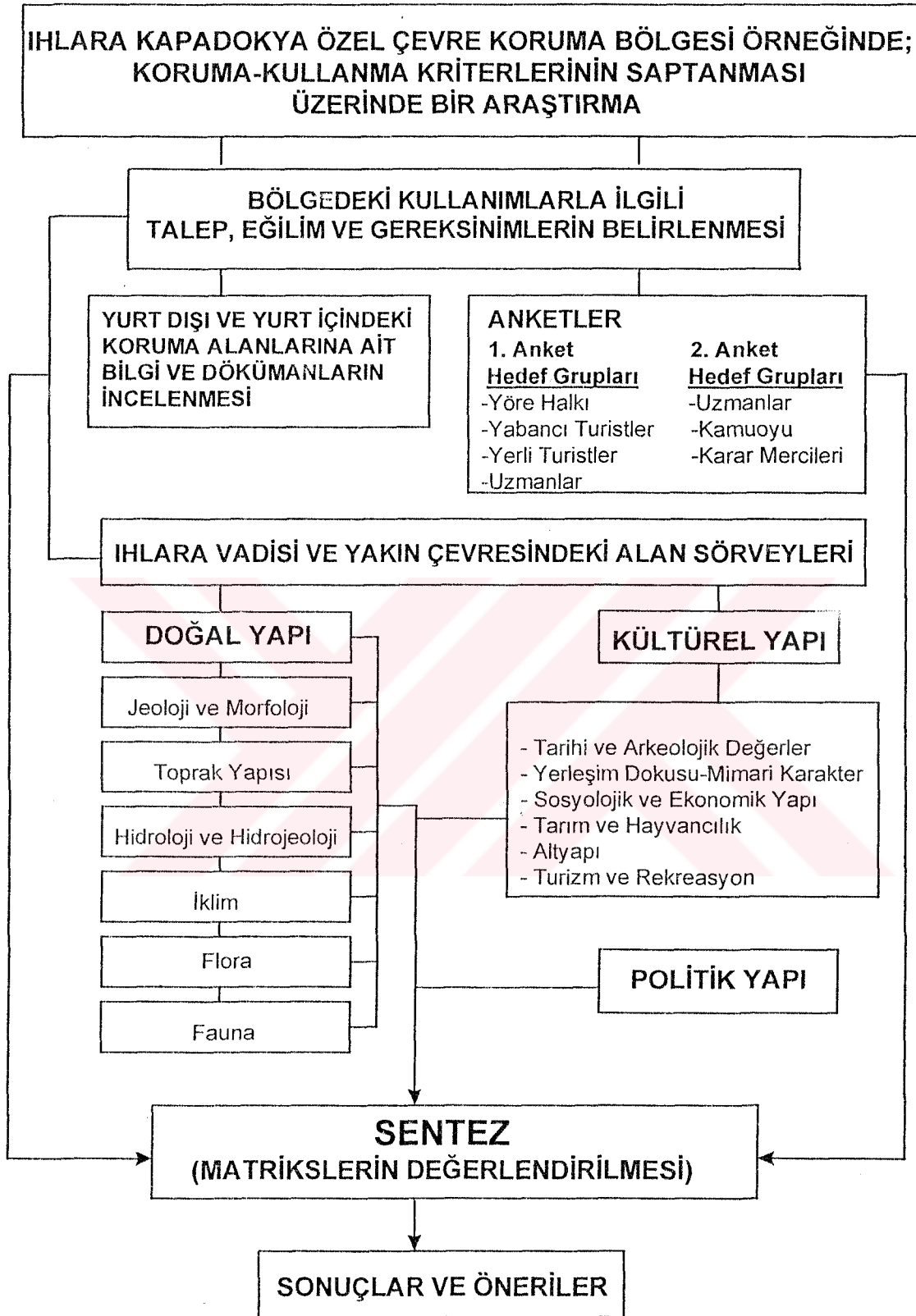
3.2. Metod

Çalışmanın koruma-kullanma gibi iki yönlü olması nedeniyle araştırmada uygulanan metod da iki ana bölüm içinde geliştirilmiştir. Kullanım yönünden yapılacak çalışmalarda öncelikle Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin başlıca alan kullanım konuları saptanarak bu konudaki incelemeler sürdürülürken, doğa koruma konusunda yapılan incelemelerle Koruma-Kullanma dengesine gerekli özenin gösterilmesi, koruma alanının varlığı ve dolayısıyla çeşitli kullanımların sürekliliği düşünülmüştür. Bu nedenle yapılan sorveyler esnasında her kullanıma ve mevcut yapıya ait sorunlar saptanırken, korumayla ilgili sorunlar da incelenmiştir. Böylece bu yapıların kullanımları ne yönlü ve ne derecede tolere edebilecekleri ve bu yapılarla kullanımlar arasındaki çelişkiler saptanarak, Kullanım-Koruma dengelerini sağlayacak kriterler konusunda yaklaşım getirilmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla Şekil 3.' deki Araştırma Metodu Akış Şemasında da belirtildiği gibi önce bölgenin fiziksel yapısındaki turizm ve rekreasyonel kullanımlarla ilgili talep, eğilim ve gereksinimler belirlenmeye çalışılırken, yurt dışı ve yurt içindeki koruma alanlarına ait hazır bilgi ve dokümanlar incelenmiş, dört ana hedef grubu üzerinde anketler yürütülmüştür. Ankete katılanların toplam sayısı 231 kişidir. Bunlardan 116 adedini Ihlara, Selime, Belisırma ve Yaprakhisar yerleşimlerinde yaşayan yöre halkı oluşturmaktadır. Ziyaretçilerin 35 adedi yerli, 45 adedi ise dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen yabancı ziyaretçilerdir. Ankete cevap veren konu ile yakın ilişkisi bulunan çeşitli kamu kuruluşlarında görevli 35 uzmanın, doğayla sürekli yakın ilgili mesleklerden olmasına özen gösterilmiştir. Anketler yöre halkı ve ziyaretçilerle çoğunlukla yaz aylarında, uzmanlarla ise diğer mevsimlerde yapılmıştır.

Ek 2, 3, 4, 5'de verilen anket formlarının düzenlenmesinde, yarı standart anket metodu kullanılarak sorular Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmıştır. Her hedef grubu için farklı sayıda soru olmakla birlikte, bütün hedef gruplarının 1-5 ve 8-22 numaralar arasındaki soruları aynıdır. Bu sayede tüm hedef gruplarının ortak görüşleri karşılaştırılarak istatistiksel kıyaslamaların yapılması mümkün olmuştur. Ortak olmayan soruların cevapları ayrı ayrı tablolara dökülerek araştırma bulguları ve sonuçlarına temel veri teşkil edecek istatistiksel değerlere ulaşılmıştır.

Anket sorularının ayrı ayrı değerlendirilmesi ve ortak soru cevaplarının karşılaştırılmasında SPSS/PC+ (the PC version of the statistical package for the social sciences) bilgisayar programı kullanılmıştır. Anket sonuçlarını tamamen ve uygun şekilde analiz eden bu program, verileri geniş bir işlem aralığında hem basit hem de yüksek istatistik analizler için geniş uyarlama ve sınıflandırma imkanı vermektedir (FREUDE, 1993).

Şekil 3. Araştırma Metodu Akış Şeması

Araştırmanın diğer bir yönü ağırlıklı olarak arazi çalışmalarını gerektirmektedir. Bunlar doğal ve kültürel yapı ile ilgili alan sörveylerini kapsamaktadır. Elde edilen tüm verilerin karşılaştırılması amacıyla MCHARG (1974) ve ALTAN (1982) 'nin çalışmalarından da yararlanılarak, "Matriks" ler oluşturulmuştur (Çizelge 1 ve 2).

Çizelge 1. de mevcut alan kullanım biçimlerinin, ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterlerle olan etkileşimleri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar için bilinen MCHARG (1969/74) ve ALTAN (1982) bazı farklılıklarda getirilmiştir. Çizelge 1. sol üst köşesinde de görüldüğü gibi değerlendirmeler, Olumlu; Az (+1), Orta (+2) ve Çok (+3) Yeşil, Olumsuz; Az (-1), Orta (-2), Çok (-3) Kırmızı ve Nötr; Az, Orta, Çok (0) değer ve gri renkler verilerek kademelendirilmiştir. Bu kademeler konu ile yakın ilişkili uzmanların gözlem, bilgi ve deneyimleri ile literatürlerden yararlanılarak matematiksel olarak yorumlanmıştır.

GOLD (1980) ve ALTUNKASA (1998)'in ilkelerini verdiği araştırma yöntemine göre; doğal ve kültürel değerler açısından ender rastlanan eşsiz güzellikteki bölgelerin alan kullanımları ve aktivitelerinin belirlenmesinde;

- 1)Koruma
- 2)Koruma Ağırlıklı Kullanma
- 3)Kullanma Ağırlıklı Koruma
- 4)Kullanma

olmak üzere 4 ana model üzerinde dururken, koruma-kullanma kriterleri belirlenmekte ve hangi modelin daha uygun olduğunun saptanması büyük önemle araştırılmaktadır. Yine aynı metoda göre ayrıca Uzmanlar, Kamuoyu ve Karar Mercileri olmak üzere 3 ana hedef grubu üzerinde anket çalışmaları yapılmaktadır. Standart olarak hazırlanan ve Ek. 6 da verilen bu ankete katılanlar 35+35+35 yani her hedef grubundan 35 'şer kişi olup ankete toplam katılım 105 kişidir. Burada cevaplandırılması istenen soruların tümü bütün hedef gruplarında aynıdır.

Yine bu ankette de katılan uzmanların konuyla ilgili mesleklerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Yöre halkı ve gelen ziyaretçiler Kamuoyunu, Bölge Belediyeleri ile Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu, Karar Mercilerini temsil etmektedir. Anketlerden elde edilen veriler önceki ankette olduğu gibi bilgisayar SPSS/PC+ programıyla değerlendirilerek ortaya çıkan sonuçlar yeni bir matriks üzerine analitik incelemelerde kolaylık sağlaması bakımından matematiksel olarak değerlendirilerek yansıtılmıştır (Çizelge 2).

Görüldüğü gibi Çizelge 2. de üst sol köşede ankete katılanların yüzdeleri (%) 5 ayrı kategori içinde kademelendirilmiş ve % 0-20 arasında yanıt verenler 1 ve Koyu Mavi renkle, % 21-40 arasında yanıt verenler 2 ve Açık Maviyle, % 41-60 arasında yanıt verenler 3 ve Sarı, % 61-80 arasında yanıt verenler 4 ve Açık Kırmızı ve nihayet % 81-100 arasında yanıt verenler ise 5 ve Koyu Kırmızı ile kademelendirilmiştir. Aynı köşede bir değerlendirme ise Ağırlıklı Değerlendirme bölümü olup bunda da her hedef grubunun konuya karşı duyarlılığı, ranttan uzak bilimsel yaklaşımı ve gerçekçiliği,...vb. gibi özellikleri göz önünde bulundurularak Uzmanlar Grubu için 3, Kamuoyu Grubu için (Yöre halkı ve ziyaretçiler) 2, ve Karar Mercileri Grubu (Özel Çevre Koruma Kurumu ve Yöre Belediyeleri) için ise 1 değeri (Katsayısı) verilmiştir.

Çizelge 2. de mevcut alan kullanımlarının Koruma, Koruma Ağırlıklı Kullanma, Kullanma Ağırlıklı Koruma ve Kullanma olmak üzere 4 ayrı modele göre değerlendirilmeleri yapıldığında burada cevap verenlerin sayıları ile bunların Değerlendirme Katsayıları çarpılmış ve her kullanım için toplam puanlar ortaya çıkmıştır. Buna göre sonuçta en ağırlıklı toplam puanı alan model en uygun model olarak önerilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. IHLARA VADİSİ'NİN DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ

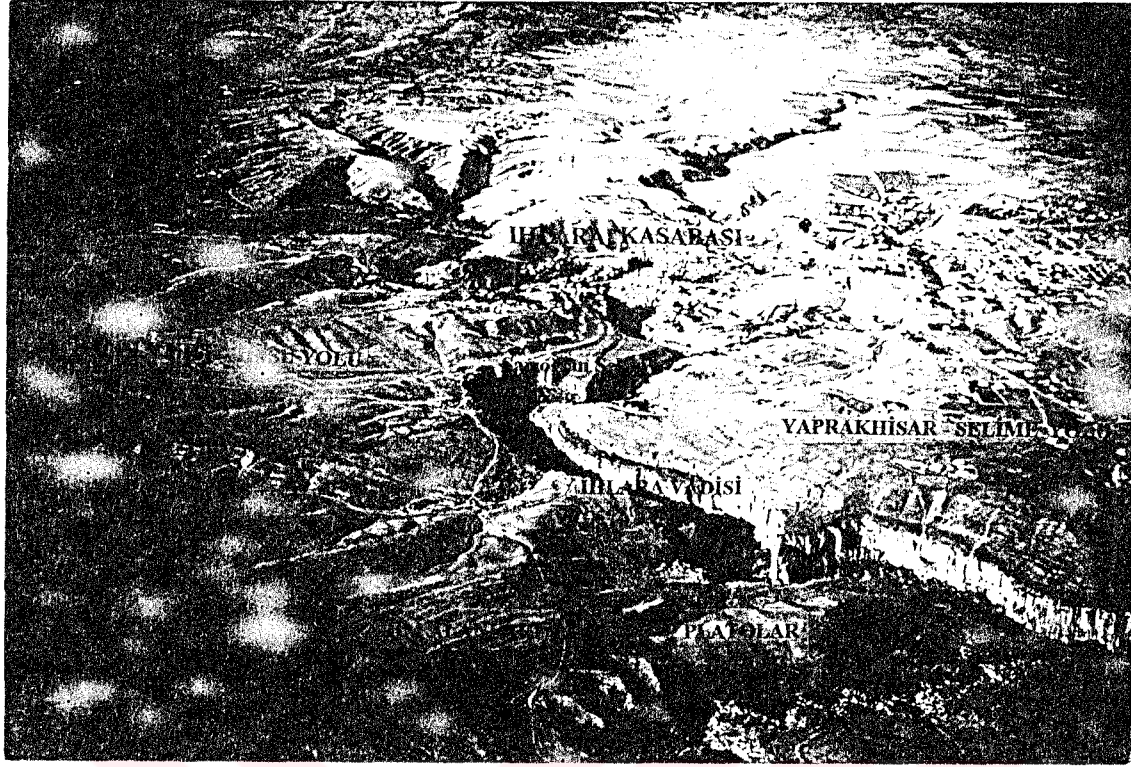
4.1.1 Jeolojik ve Morfolojik Yapı

Doğuda Erciyes (3916m), güneyde Hasan Dağı (3253m) gibi volkanik dağlarla sınırlı Kapadokya bölgesinde yer alan Ihlara Vadisi tamamen volkanik kayalarla örtülü bir alanda yer almaktadır. Volkanik faaliyetler en son jeolojik dönem (Kuaterner) de meydana gelmiş, oldukça gençtir. Bu nedenle jeolojik yapı orijinal özellikleriyle, (kraterler ve piroklastik yığılımlar) günümüze kadar bozulmadan gelebilmiştir. İlk volkanik faaliyetlerden sonra meydana gelen morfolojik yapıda, atmosferik olayların etkisiyle birbirine yakın karmaşık vadi şekilleri, yarılar ve uçurumlar oluşmuş, değişik ilginç görünümde yarık ve mağaralar, tek tek yassı ve sivri kayalı tepecikler ortaya çıkmıştır (Şekil 4).

Bölgede yanardağ külleri ve tüflerinden oluşan litolojiler yüzey sularının etkisiyle zaman içinde farklı biçimlerde aşınmıştır. Vadinin eğimli yamaçlarında hem su hem de rüzgar erozyonunun etkisi ile ilginç kaya şekilleri ve yüzeyleri ortaya çıkmıştır. Yanardağların yüzlerce yıl süren faaliyetleri sonucu volkanik örtü yöreyi kaplarken Hasandağı, Erciyes Dağı ve Melendiz Dağı da lav ve anglomeraların üst üste yığılması ile bugünkü yüksekliklerine ulaşmışlardır (ŞİMŞEK, 1993).

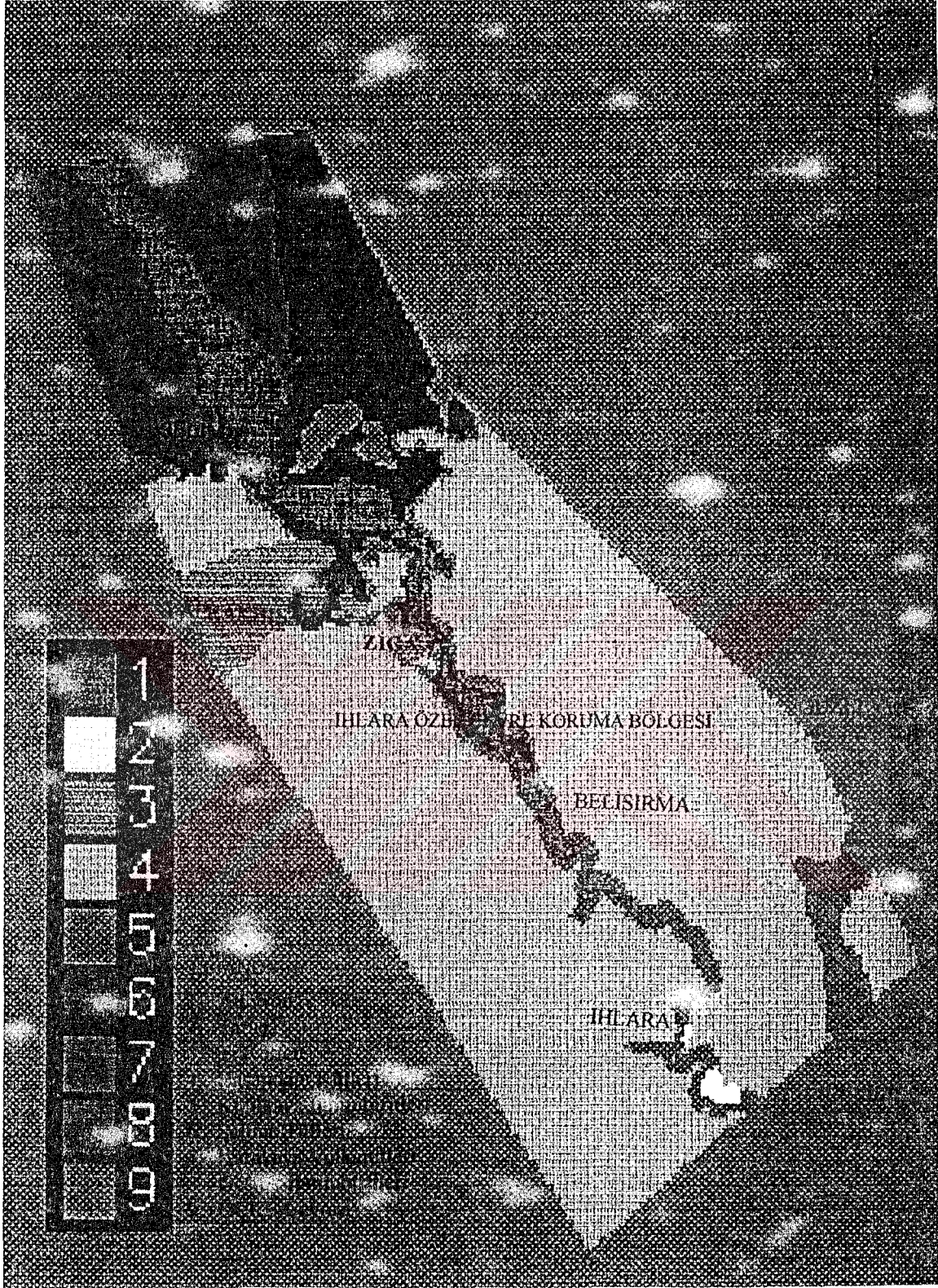
Vadi boyunca yer alan Ihlara, Belisırma, Yaprakhisar yerleşmeleri ortalama % 30 luk bir eğim gösteren araziler üzerinde yer almaktadırlar. Melendiz Çayı boyunca dik falezler yontuma çok elverişlidir. Vadiden uzaklaştıkça tüf ve anglomeraların özellikleri değişmekte, erozyon ve alterasyona karşı dayanıklılıkları azalmaktadır. Bu nedenlerle vadi çevresindeki yüzeylerde 1-2 m toprak örtü tabakası bulunmaktadır.

Derin vadinin ve bu vadideki jeolojik birimlerin oluşumu yaklaşık 5 milyon yıllık bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Melendiz suyu ve kollarının oluşturduğu ana su hattı ile diğer iklim koşulları altında meydana gelen aşınmalar Ihlara Vadisi ve yakın çevresine bugünkü görünümünü kazandırmıştır. Jeolojik birimlerin yataya yakın konumda olmaları günümüze kadar bölgeye eğim kazandıran önemli bir tektonik aktivitenin olmadığını göstermektedir. Ancak bölgesel yükselme hareketleri, kırık hatları ve kırık sistemlerinin bulunuşu alanın şekillenmesini sağlamıştır. Tuz Gölü fayına paralel olarak Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultulu olarak gelişen Ziga fay hattı bu sisteme uygun iyi bir örnek oluşturmaktadır. Araştırma alanında incelenen lokasyonlardaki formasyonlar alttan itibaren sırasıyla Göstük ignimbiritleri, Karakaya volkanitleri, Selime tüfleri, Kızılkaya ignimbiritleri, Hasandağı külleri, yamaç molozu, traverten ve alüvyonlardır (Şekil 5).

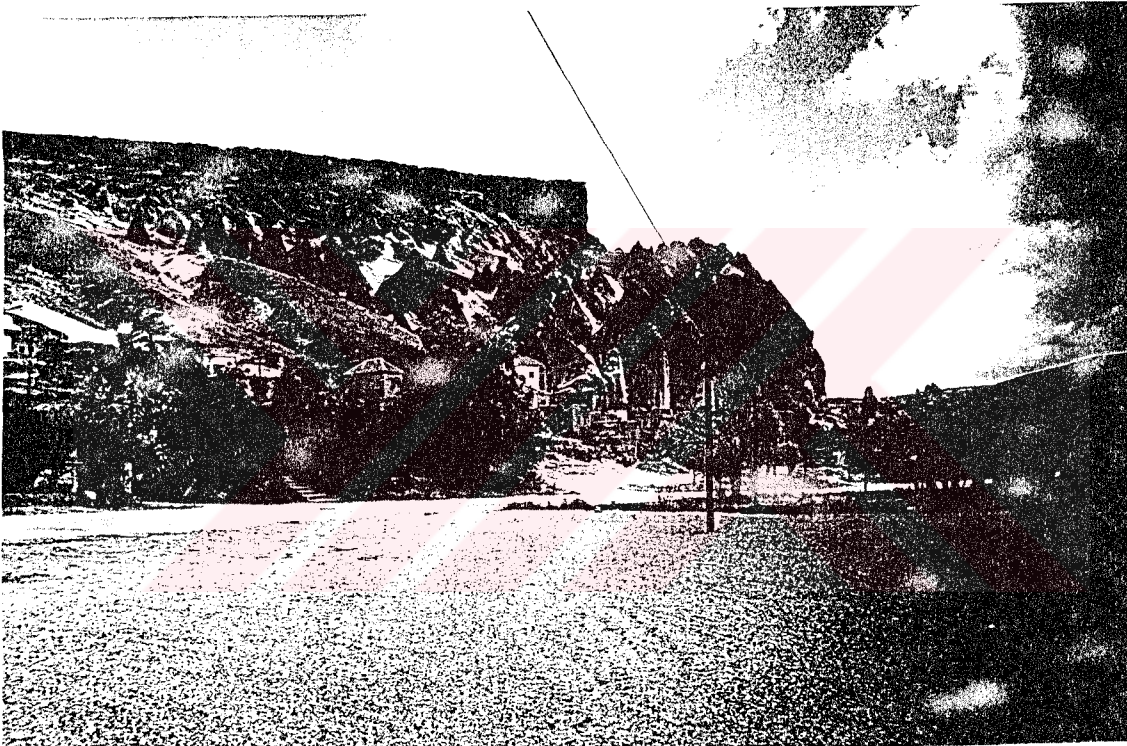
Şekil 4. Ihlara Vadisi'nin Balondan Çekilmiş Görüntüsü

(Prof. Dr. Halim Perçin'in Arşivinden Alınmıştır.)

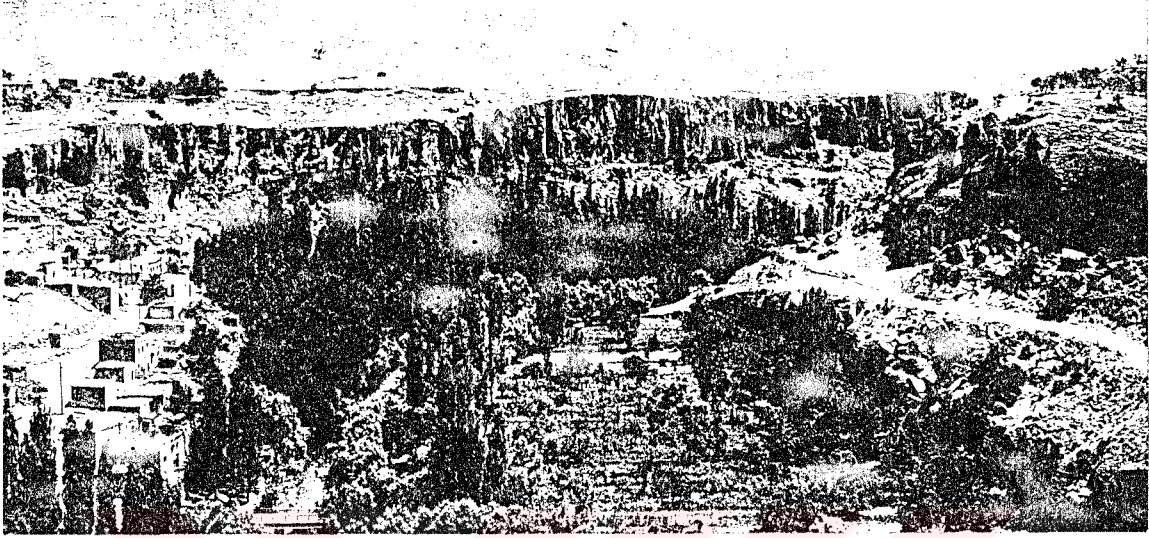
Şekil 5. Araştırma Alanının Bilgisayarda Değerlendirilmiş Genel Jeolojisi (ANONYMOUS 1994 d, ŞİMŞEK 1993).

Selime tuf piramitleri veya peribacaları ile 50 km Kuzeybatıda yeralan Ürgüp Tüfleri arasında gerek yapı, gerekse bileşim bakımından yakın bir benzerlik bulunmaktadır (Şekil 6). Araştırma alanında ignimbiritlerin en iyi gözlemlendiği yer Aksaray-Ihlara yolu üzerinde bulunan Kızılkaya Köyüdür ve adını buradan almaktadır. Kızılkaya İgnimbiritleri Aksaray, Güzelyurt (Gelveri), Hasandağı arasındaki alanda karakteristik tabla şekilli jeomorfolojik yapıları (Mesa) oluştururlar. Ihlara Vadisine de tipik görünüm kazandıran bu ignimbiritler vadide ki her iki yamaçta 80-110 m yüksekliğinde ve aynı seviyede olmak üzere 14 km boyunca izlenebilir (Şekil 7). Kanyonun sağ yamacı 2 km daha ileriye Selime Köyüne kadar uzanmaktadır. Vadi dışındaki diğer mostralara ise Ziga ve Ihlara-Güzelyurt yolu civarındadır.

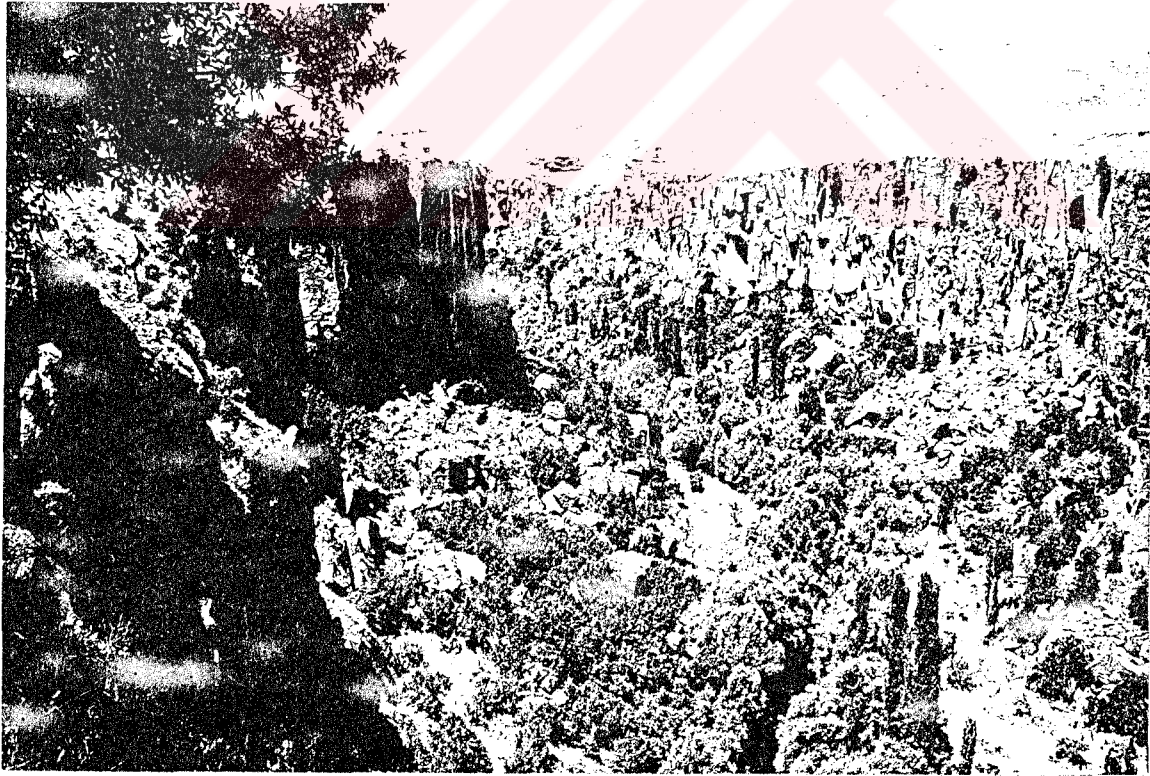

Şekil 6. Selime Kasabası Girişinde Selime Tüfleri ve Kızılkaya İgnimbiritleri.

Dış etkenlerle pembemsi-kırmızımsı renk kazanan Kızılkaya İgnimbiriti sütunsal bir dış görünüme sahiptir (Şekil 8). Soğuma esnasında oluşmuş düşey yöndeki çatlaklar ile sıralanmış kolonlu yapılar ve kırılmalar bölgedeki doğal peyzajın karakterini ortaya koyan özellikler olarak görülebilir. Vadi eteklerinde ise yamaçları oluşturan kayalardan kopan irili ufaklı bloklar yamaç molozlarını oluşturmuşlardır. Ihlara Vadisi boyunca uzanan Kızılkaya İgnimbiritlerine ait çatlak sistemlerinin doğrultuları ; vadinin genel doğrultusu Melendiz Suyu'nun vadi içinde oluşturduğu zikzakların doğrultuları ile genelde uyum göstermektedir. Bu durum vadinin her iki yamacında yer alan ignimbiritlerdeki soğuma çatlaklarının vadinin morfolojik oluşumunda önemli rol oynadığını göstermektedir (GÖÇMEZ, 1997).

Şekil 7. Belisırma Köyü'nden Güneye Doğru Bakış.

Şekil 8. Vadibaşı Bakı Noktasından Kızılkaya İgnimbiritleri ve Üzerinde Yer Alan Hasan Dağı Külleri.

Vadide iklimsel faktörlerin etkisiyle oluşan uzun çatlaklar zamanla bolklar halinde koparak yer yer ırmak içerisine kadar düşmektedir. Çatlaklara sızan suların gece donmasıyla kayalar genişlemekte, gündüzleri havanın ısınmasıyla çözülerek kaymayı kolaylaştırıcı ve kayalardaki kopmaları arttırıcı etki yaratmaktadır. Yöre halkı ile yapılan söyleşilerde kaya kopmalarının genellikle sabaha karşı olduğu öğrenilmiştir. Belisırma ile İhlara köyü arasında ki kayaların dik ve yüksek olması nedeni ile bu alanda blok devrilmelerinin fazla olduğu ve tehlikenin sürdüğü tespit edilmiştir (BİNAL, 1996).

Blok devrilmelerinin ırmak yatağının değişmesine, kiliselerin hasar görmesine ve patika yolların kapanmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu durum doğal bitki örtüsüne ve vadi içinde tarım yapılan alanlara zarar verdiği gibi gelen ziyaretçiler için de tehlike arz etmektedir (Şekil 9).

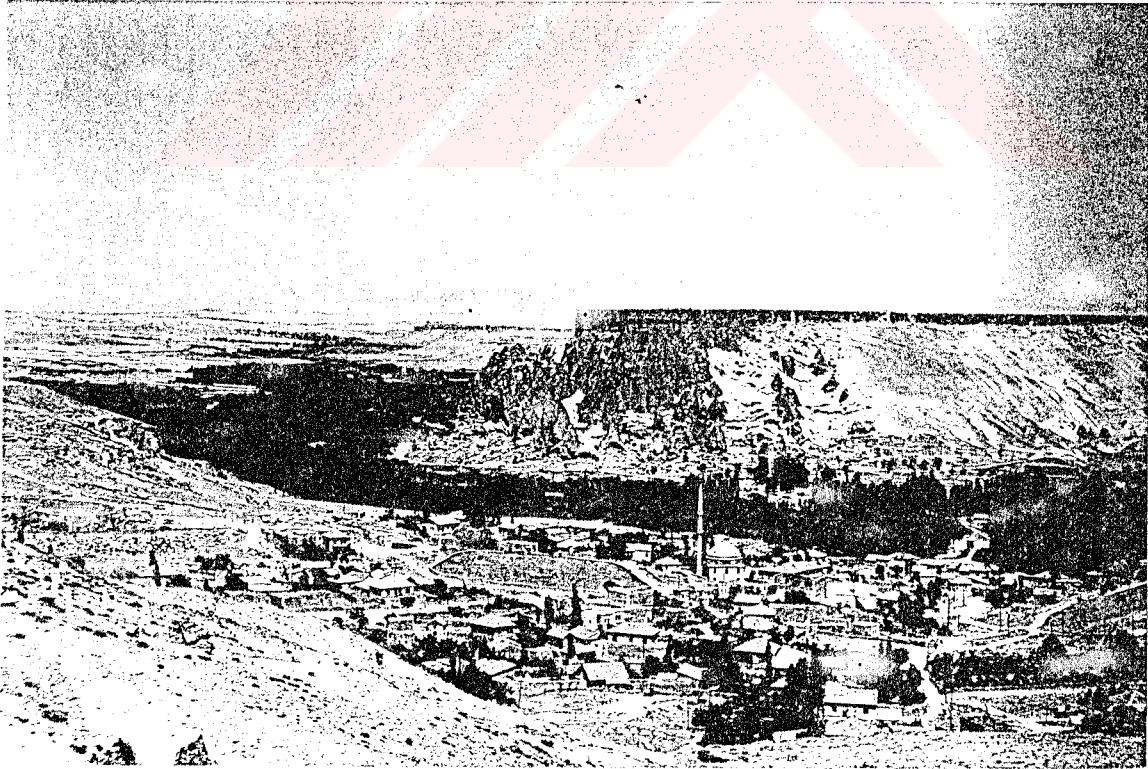
Araştırma alanında güncel traverten oluşumları mevcut termal kaynakların bulunduğu yerlerde Ziga'nın batısında bulunmaktadır. Travertenler Bellisırma ve Yaprakhisar çevresinde masif görünümde olup yapı taşı olarak kullanılmak üzere yer yer işletilmiştir. Melendiz suyunun bölgesel tektoniğe uygun olarak yatağını değiştirmesi ve derinleştirmesi sonunda vadi boyunca çeşitli seviyelerde eski nehir alüvyonlarını bugün yamaçlardaki sekilerde izlemekteyiz. Bu seviyelerde çakıl, kum, kil boyutlarında akarsu çökelleri görülmektedir. Çökel olmayan seviyelerde aşınım düzlükleri tipiktir. Vadi boyunca en geniş taraça mostrası İhlara'nın güneybatısındadır.

Melendiz Suyu Vadisi'nde günümüze kadar olan gömülme seki ve dolgulardan anlaşılmaktadır. Bunların nehir tabanı ile 70 m 'ye kadar ulaşan yükseklik farklılıkları mevcuttur. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu fay hattının vadide devamlılık gösteren şekilde belirlenememiş olması fayın muhtemelen gömülü olduğunu göstermektedir. İhlara Vadisindeki çatlak yoğunlukları, Melendiz Suyu'nun vadiyi derinleştirmesi aşamasında etkin rol oynamışlardır. Suyun zamanla yatağını derinleştirmesi aşamaları, Sarıoğlan Sekisi bakı noktası karşısındaki yüzeylerde tipik bir şekilde izlenebilmektedir.

Araştırma alanının morfolojisini belirleyen temel faktör, jeolojik faaliyetlerin yanı sıra günümüze kadar yoğun biçimde süre gelen erozyondur. Bölgede dolaşan bir insanın sürekli olarak ilgisini çeken şaşırtıcı doğal öğeler her an görülebilir. Vadinin kenarlarından başlayan platoların morfolojisi ise genelde monoton dur. Arazideki yükseklik farklılıkları daha çok İhlara-Aksaray karayolu güzergahında bölgenin geniş bir perspektifle izlenmesine olanak sağlar. Aynı durum Yaprakhisar ile Ziga arasındaki yol boyunca da görülür. Geniş tarım alanlarının yer aldığı ondüleli araziler ve ağaçlar, ile volkanik arazi de yer alan Selime Kasabası araştırma alanının morfolojisine büyük bir katkı yapar (Şekil 10).

Şekil 9. Vadi Başı Bakı Noktasında Kaya Bloklarının Mevcut Tehlikeli Konumu.

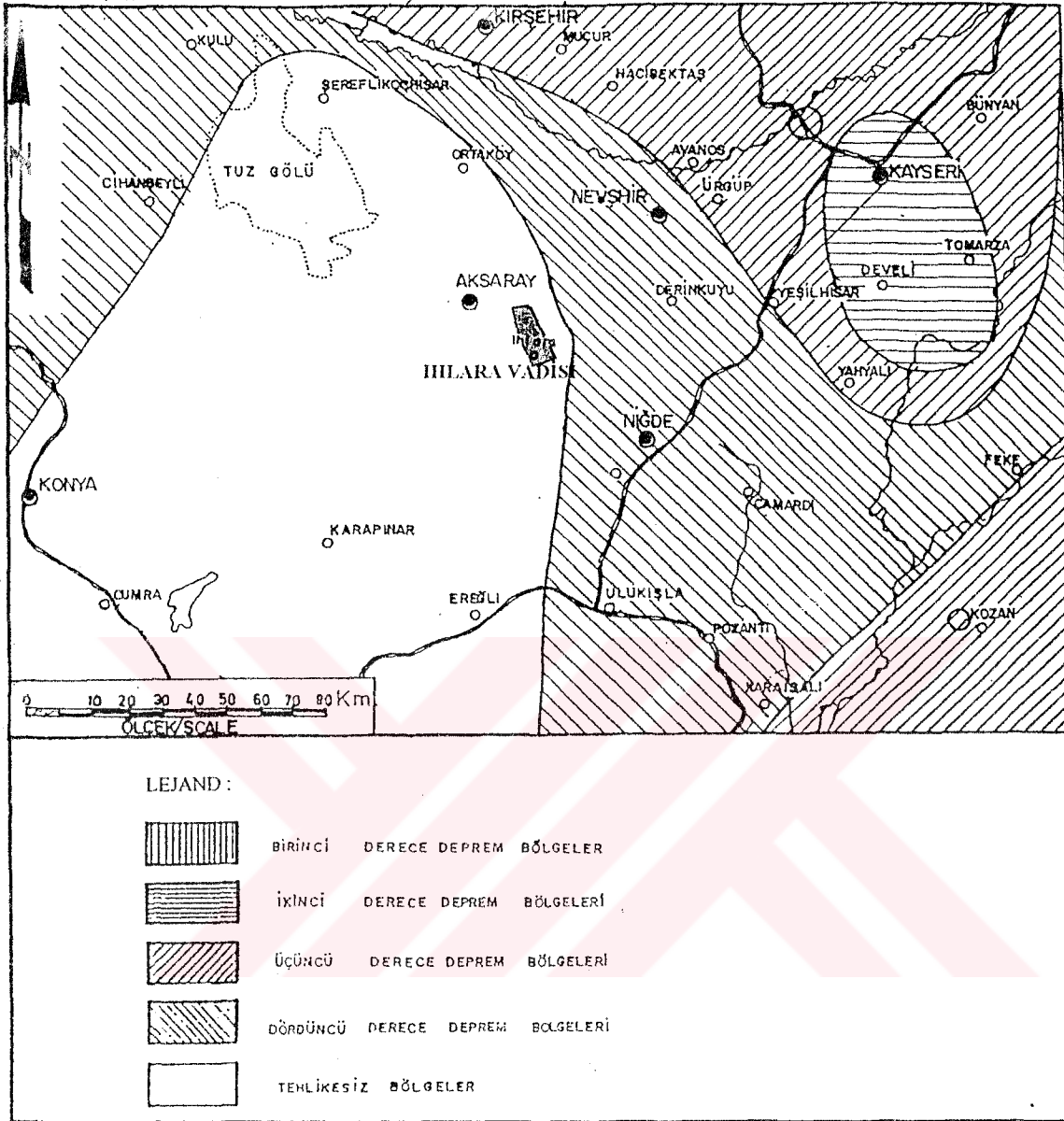
Şekil 10. Yaprakhisar Yokuşundan Selime Kasabası'nın Görünüşü.

Mamasın Barajı ve yakın çevresinin morfolojisi yürütülen inşaat sırasında değişikliğe uğramış olmakla birlikte, ağaçlandırma faaliyetleri ile kısmen de olsa bir onarım sağlanmıştır. Ancak İhlara'ya giden yol üzerinde bulunan betonarme bent, doğal ortamda yapay ve çirkin bir görüntü oluşturmaktadır. Bu istenmeyen görünümün bitkisel perdelemeyle gizlenmesi mümkündür.

Araştırma alanı, Türkiye genelinde önemli deprem kuşakları dışındadır (Şekil 11). Ancak Hasan Dağı volkanizmasının genç oluşu, aktif fay hatlarının ve termal suların sürekli yer değiştiren bir yapıda olması, yörede önemli titreşimler oluşturabilecektir. Bu durum daha büyük kaya bloklarının devrilmesine neden olacaktır. Özellikle vadi başına çok yakın gelen yolun, otopark yerine girdiği eğimli ve dik virajda tur otobüsleri gibi ağır taşıtlar zemin titreşimlerine neden olmakta, bu durum kaya kopmaları ve blok devrilmelerine de neden olmaktadır.

Titreşime neden olabilecek diğer bir faktör ise ses dalgaları oluşturan gürültülerdir. Kaya kopmaları ve ateşli silahlarla olan patlatmalar sonucu oluşan titreşimler, vadilerin çizdiği zikzaklar boyunca yankı yaparak uzun yol kat edebilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinin Colorado Eyaletinde bulunan dünyaca ünlü Grand Kanyon'da meydana gelen bu benzer durum için titreşimlere yol açabilecek her türlü gürültü unsuru engellenmiştir. Kanyonda yer alan su motorlarının çalıştırılması yasaklanmıştır (SHAVER, 1986).

Araştırma alanında yer alan volkanik kayalar yapıtaşı ve inşaat malzemesi olarak işletilmektedir. Özellikle Kızılkaya, Göstük İgnimbiritleri ve travertenler kolay işlenebilir ve iyi bir yalıtkan malzeme oluşturmaktadır. İnşaat malzemesi olarak doğrudan veya birleştirilerek kullanılan bu birimlerin özellikle pomza olarak bilinen seviyelerin işletilmesi engellenmelidir. Selime Kasabası'nın 1.5 km. kuzeyinde mangan cevheri ile Belisırma Köyü içerisindeki diatomit yatakları bulunmaktadır. Arazinin görsel yapısının bozulmaması, erozyon ve oluşabilecek göçmeler nedeniyle bu madenlerin işletilmesi risklidir.

Şekil 11. Araştırma Alanının Deprem Yönünden Durumunu Gösteren Haritası (ANONYMOUS, 1994 d).

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli doğal peyzaj özelliklerinden birini oluşturan jeolojik ve morfolojik yapısı olduğu, ankete katılan hedef gruplarının % 89 gibi büyük bir çoğunluğunca da doğrulanmaktadır (Çizelge 3). Araştırma alanında, Altan ve ark.'nın 1982 yılında yerli ve yabancı ziyaretçiler üzerinde uyguladıkları anket sonuçlarında da benzerlik vardır. Katılanların % 50'sinin jeolojik yapıyı işaretledikleri görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma alanında ki doğal yapının en belirgin özelliğinin jeomorfolojik vadi yapısı olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılanların yine önem sırasına göre % 38.8'i Melendiz Çayı, % 22 ise Doğal bitki örtüsü ve hayvanları alanın en önemli doğal peyzaj özellikleri olarak görmektedirler.

Araştırma alanında ki mevcut doğal peyzaj özelliklerinin hiç birinin bir birinden soyutlanması mümkün olamayacağı gibi istenen bir durum da değildir. Ancak Çizelge 3. den de anlaşılacağı üzere, bu sıralamada bireysel beklenti, çıkar, istek ve düşüncelerin de etken olduğu görülmektedir. Örneğin termal kaynak ve kaplıcaları yöre halkının %42.8'i önemli bulurken, uzmanların %14.2'si, yerli turistlerin %2.8'i, yabancı turistlerin ise %2.2'si önemli bulmuşlardır.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin mikroklimatik iklimi, doğal bitki örtüsü ve hayvanları en önemli doğal peyzaj özelliklerindendir. Ancak araştırma alanına gelen yerli ziyaretçilerin sadece %2.8'nin doğal bitki örtüsü ve hayvanları önemli bulması eğitim ve kültürel bir sorundur. Yöre halkının %29.7 sinin bu konu üzerinde durması ise kırsal yaşam anlayışından olabilir. Yabancı turistlerin %22'lik bir oranla bu konuya önem vermesi ise dikkat çekicidir. Aynı husus bölgenin iklimsel özelliklerinde de görülmektedir. Araştırma alanının iklimsel özelliklerini yörede yaşayan halk ve yabancı turistler önemli bulmaktadır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Ihlara Vadisi ve Yakın Çevresinin Önemli Doğal Peyzaj Özellikleri Konusunda Ankete Katılanların Fikirleri.

Araştırma alanının en önemli doğal peyzaj özellikleri nelerdir ?						
Var 000011	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1)Jeomorfolojik vadi yapısı	12	16	27	26	81	35.4
2) Termal kaynak ve kaplıcalar	1	6			7	3.1
3)Doğal bitki örtüsü ve hayvanlar	1	3		2	6	2.6
4) Melendiz Çayı		10		1	11	4.8
5) İklim özellikleri		6		4	10	4.4
1 - 3 Kombinasyonu	5	3	1	4	13	5.7
1 - 4 " "	8	15	6	4	33	14.4
1 - 3 - 4 " "	4	12		3	19	8.3
1 - 2 - 4 " "	2	27	1		30	13.1
1 - 2 - 3 - 4 " "	2	16		1	19	8.3
Katılımcı Toplam Sayısı	35	114	35	45	231	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.3	49.8	15.2	19.7		
	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama (%)	
1)Jeomorfolojik vadi yapısı diyenlerin yüzdesi.	%94	%77.8	%99.8	%84.1	% 89	
2) Termal kaynak ve kaplıcalar diyenlerin yüzdesi.	%14.2	%42.8	%2.8	%2.2	% 15.5	
3)Doğal bitki örtüsü ve hayvanlar diyenlerin yüzdesi.	%34.1	%29.7	%2.8	%22	% 22	
4) Melendiz Irmağı diyenlerin yüzdesi.	%45.6	%69.9	%19.9	%19.8	% 38.8	
5) İklim özellikleri diyenlerin yüzdesi.	-	%5.2	-	%8.8	% 3.5	

4.1.2. Toprak Yapısı

Araştırma alanında iki farklı değerde toprak yapısı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Ihlara Vadisi boyunca Melendiz Irmağı kıyısındaki alüviyal topraklar. İkincisi ise vadi dışındaki platolar üzerinde ve yerleşimlerin yakın çevresindeki kahverengi ve kollüviyal topraklardır (Şekil 12).

Ihlara Bölgesi havza toprakları Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmaya göre aşağıda yer alan 3 ana grup altında toplanmıştır (ANONYMOUS, 1993).

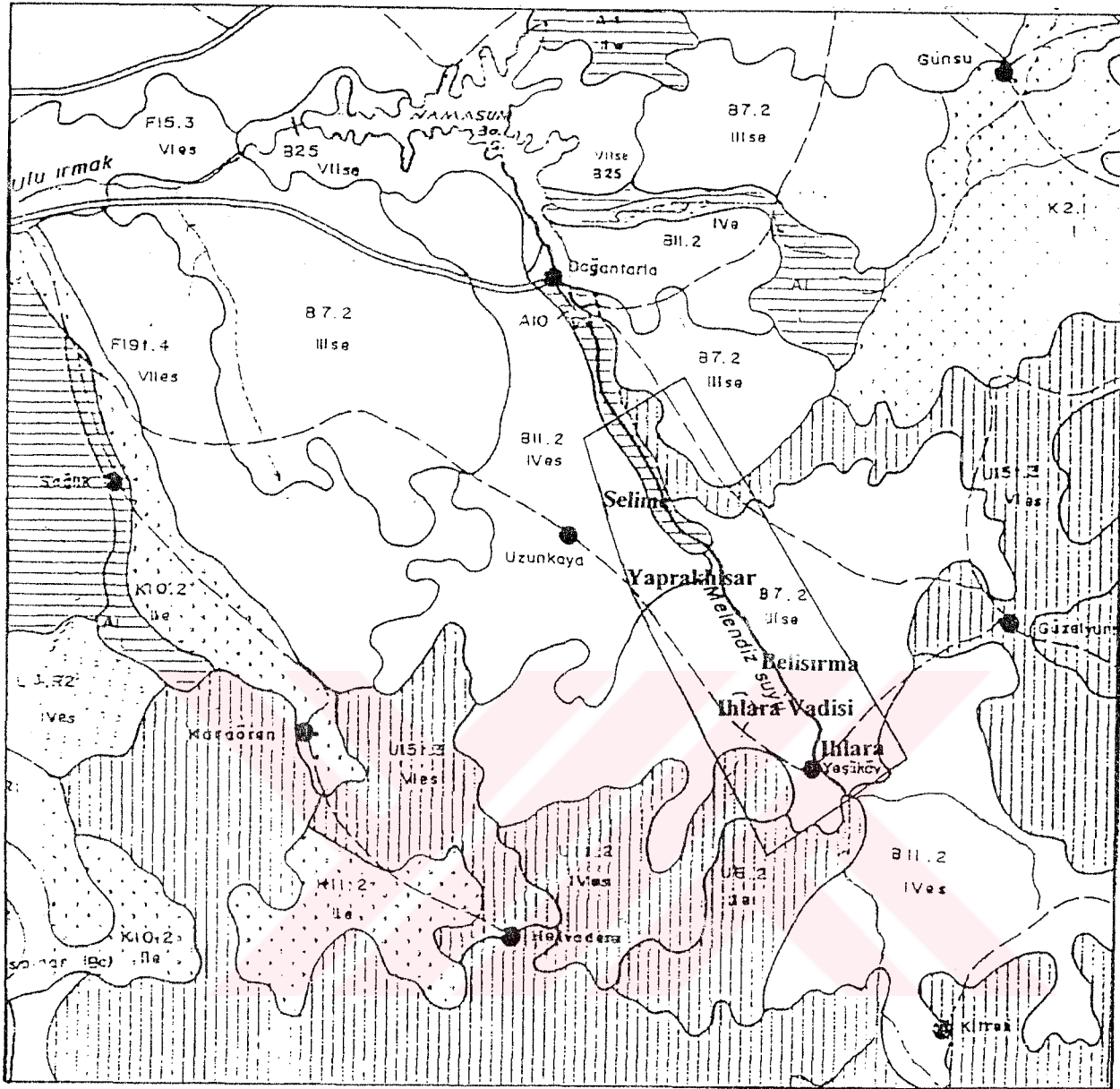
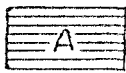
1. Kahverengi Topraklar (Hasandağı Küllerinin olduğu alan)

Havzada en geniş alanı kaplayan kahverengi topraklar genellikle yıkanmanın sınırlı ve yıllık ortalama yağışın 250-400 mm olduğu sahalarda bulunmaktadır. Yağışın azlığı bu topraklar için karakteristik olan kireç birikimlerine neden olmuştur. Kısa boylu bozkır bitkileri, genelde düz ve hafif dalgalı araziler üzerinde geniş bir perspektif sergilemekte, bu toprakların büyük bir kısmı ise kuru tarımda kullanılmaktadır. Kahverengi topraklar arid bölgelerin A B C profiline sahip nemli iken kahverengi, kuru iken sarımsı kahverengidir. Bünye killi, yapısı granüler veya bloktur. Bu toprakların bulunduğu kesimlerde yer yer taşlılık görülmektedir. Serbest CaCO_3 ve kök dağılımı çoktur. B horizonuna geçişte sınır 2.5-6.5 cm kalınlık ile düzgün bir topografya göstermektedir. B horizonu 40 cm kalınlığındadır. Bu kalınlık havzanın kurak kesimlerinde azalmakta ve topografyanın düzgün olduğu yerlerde artmaktadır. Bünye killi yapı ise orta derecede kireçlidir (ŞİMŞEK, 1993).

2. Kireçsiz Kahverengi topraklar (Kızılkaya İgnimbiritleri, Selime Tüfleri)

Kireçsiz kahverengi toprakların bulunduğu alanlarda yıllık ortalama yağış 350-750 mm, yıllık ortalama ısı 11.5°C dir. Tepelerin hakim olduğu dalgalı arazi yapısı üzerinde seyrek ağaçlar, çalı ve otların genel bir bitkisel kompozisyon göze çarpmaktadır. Kireçsiz kahverengi topraklar A B C horizonlarına sahip zonal topraklardır. Zonal toprakların özellikleri, daha çok bu toprakların oluşmalarında etkili olan iklim faktörleri tarafından tayin edilmektedir. Ana materyalin etkisi büyük ölçüde iklim tarafından maskelenmiştir. Drenaj, topografya ve benzeri yöresel görünüm de iklim ve vejetasyonun etkisini desteklemektedir. A horizonu 20-30 cm kalınlığında, koyu veya grimsi kahve rengidir. Bünye daha çok kumlu killi olup yapısı granülerdir.

A horizonundan B horizonuna geçiş 2.5-6.5 cm kalınlık ile dalgalı topoğrafyaya sahip bir sınırla oluşmaktadır. B horizonu taşların çokluğu sebebiyle C horizonuyla karışmış durumdadır. Kil birikimi nedeniyle bünye genellikle kumlu killi

LEJAND

Alüviyal Topraklar
Akarsu çökelleri

Kireçsiz Kahverengi Topraklar
Kızılcaya ignimbiritleri ve Selime tüfleri

Kahverengi Topraklar
Hasandağı külleri

ÖLÇEK: 1/200000

Şekil 12. Araştırma Alanının Büyük Toprak Grupları ve Arazi Yetenek Sınıfları
(ANONYMOUS, 1993).

ve killidir. C horizonu volkanik kayaların ayrışma ürünleridir. Renk ana maddeye bağlı olarak gri veya açık gri, esas itibariyle kurudur (ANONYMOUS, 1990 b).

3. Alüviyal Topraklar (En genç akarsu çökellerinin bulunduğu alan)

Alüviyal topraklar A ve C horizonlarına sahip akarsu ve göl çökellerinin oluşturduğu ve çeşitli zamanlarda meydana gelen sedimantasyonun durumuna göre profilinde çeşitli katlar bulunan genç ve derin topraklardan oluşmaktadır. Genetik horizonlara sahip olmayan bu topraklar, taşınmış olan materyalin gösterdiği farklılıklara uyan değişik katmanlar kapsamaktadırlar. İhlara Vadisi gibi akarsu kanyonlarında yer alan alüviyal topraklar, yüksek arazi zonal topraklarına göre tarıma daha elverişlidir (AKALAN,1983).

Akarsuların oluşturduğu alüviyaller düz, düze yakın meyillerde ve düzgün topografyada yer almaktadır. Geçirgenlikleri normal olan, iyi kuru ve sulu tarım topraklarıdır. A horizonunun kalınlığı 20-25 cm nemli iken rengi kahverengi, kuru iken açık gri, bünyesi killi, yapısı kuvvetli granülerdir. C horizonuna geçişte sınır 2.5 cm ye kadar kalınlık ile düz topoğrafya göstermektedir. C horizonu bünye, renk, drenaj ve tuzluluk gibi özelliklere muhtelif kalınlıkta alt katlara ayrılmaktadır.

Araştırma alanı arazi yetenek sınıfları açısından II. Ve VIII. Sınıf araziler üzerinde yer almaktadır. Kuru tarım alanları “Arazi Kullanma Kabiliyeti” yönünden genelde III: sınıf topraklardır. Parçalı topografya, eğim, erozyon ile tuzluluk, alkalilik, taşlılık gibi özellikler tahtid faktörlerini oluşturmaktadır. Yoğun erozyona maruz kalmış Uzunkaya Köyü civarında toprak örtü tamamen taşınarak ana kaya ortaya çıkmıştır.

Güneş ışığı, hava ve su ile birlikte ekolojik unsurların en önemlilerinden birini oluşturan toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri, bitkiler başta olmak üzere canlı yaşamın devamında büyük önem taşır. Toprağın peyzaj içerisindeki değeri ise daha ziyade doğal yada kültür bitkilerini yetişmesi için sağladığı verimlilik ile ölçülmektedir. Yüksek alanlardaki mineral maddelerce zengin toprağın alçak alanlara erozyonla taşınması sonucu yüksek alanlar gitgide fakirleşirken, alüviyal birikimlerin bulunduğu alçak alanlar toprak tabakası yönünden giderek daha da verimli hale gelmektedir. Melendiz Irmağı boyunca gelişmiş doğal bitki örtüsü ile meyve ve sebze bahçeciliğinin yapılması, bu oluşumu önemli ölçüde doğrulamaktadır.

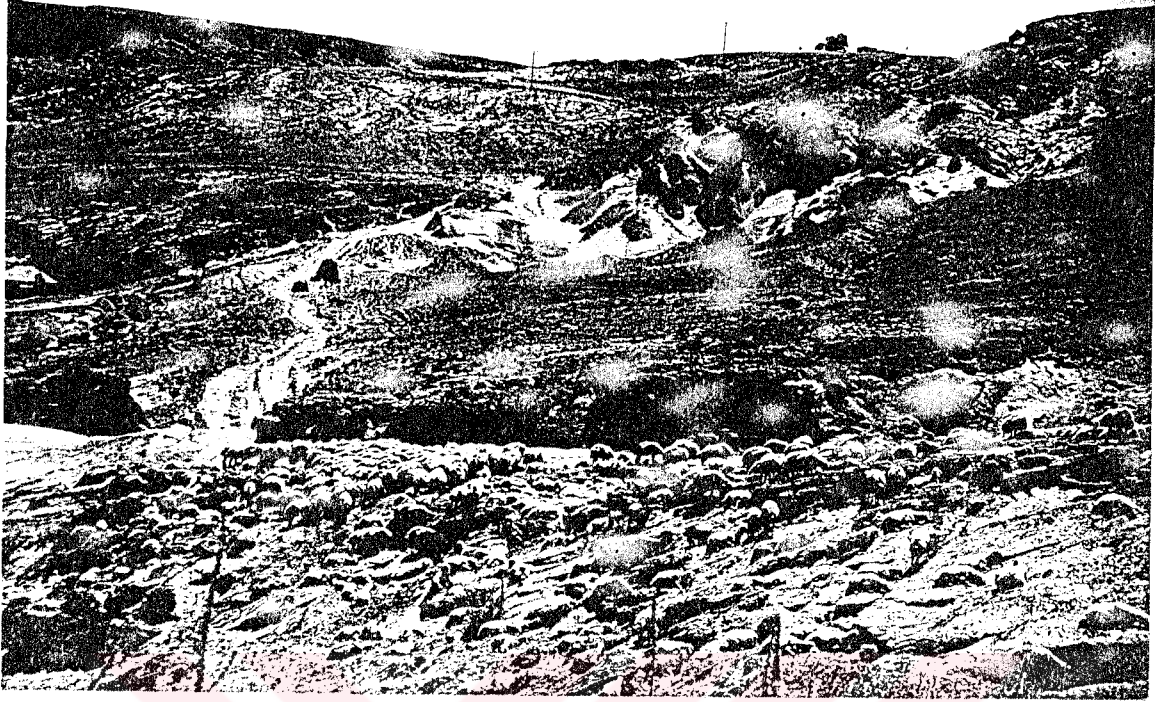
Araştırma alanında yoğun erozyona sebep olan faktörlerin başında, arazilerin yanlış kullanımı, hatalı tarım teknikleri, yoğun hayvan otlatılması, doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi gibi faaliyetler gelmektedir (Şekil 13). Erozyonun en büyük nedenleri yağış, rüzgar ve gündüz gece sıcaklık farklılıklarıdır. Selime tüfü ve

Hasandağı külleri gibi bölgede çok yaygın olarak bulunan geçirimsiz birimler ve Melendiz suyu üzerinde sellenme etkisi görülmektedir. Tarım alanı dışında kalan alanlarda sellenme ve erozyonu önleyici ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

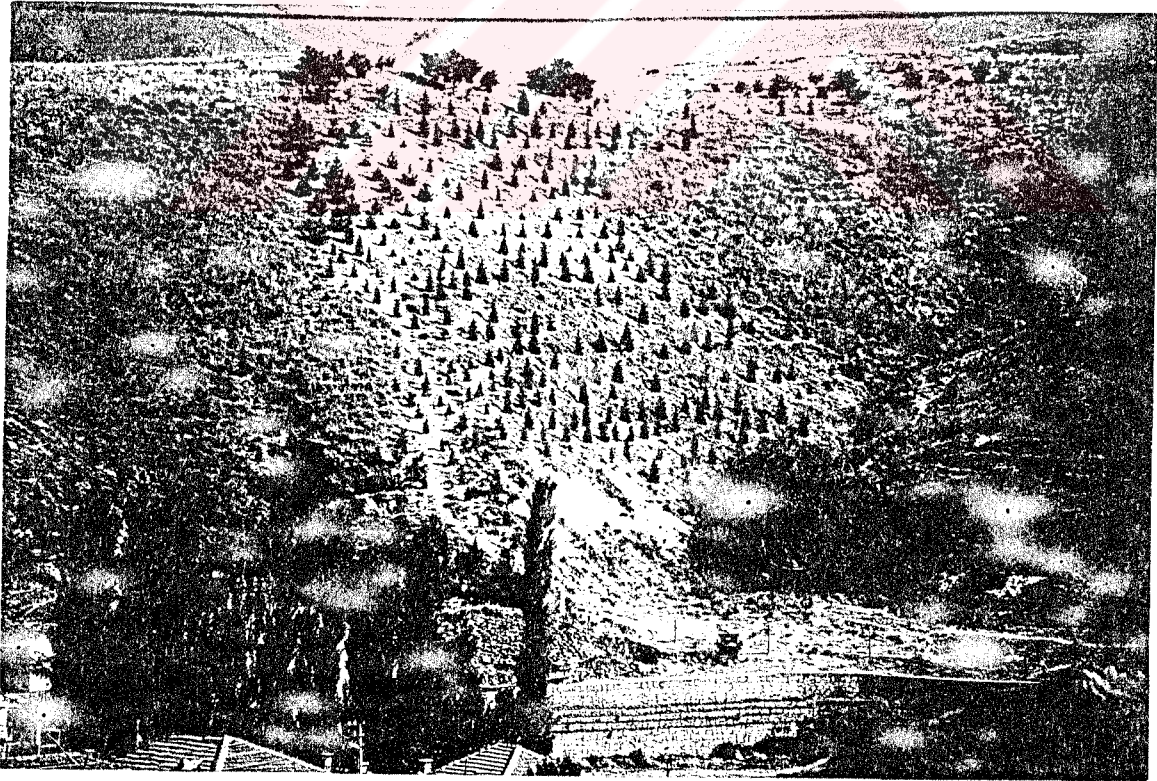
Bilindiği gibi toprağın muhafazası ile yaban hayatının devamında bitki örtüsü büyük önem taşır. Erozyona uğramış alanlarda bitkisel örtüyü tekrar tesis etmek ise oldukça zor olmaktadır. İhlara Kasabası'nın doğu yamaçlarının belediyece sürdürülen ağaçlandırma çalışmalarında istenilen başarı henüz sağlanamamıştır (Şekil 14).

Bölgede rüzgarın neden olduğu erozyon, özellikle vadi dışındaki platolarda yağış kadar aktif rol oynamaktadır. Bunun nedeni bölgenin kurak yapıda olması ve bitkisel örtünün tahrip edilmesidir. Bitki örtüsünün rüzgar hızını azaltmasının yanı sıra toprak yapısını da ıslah eden özelliği vardır. Yabani canlılar saklanmaları, korunmaları ve dinlenmeleri için bir barınağa ihtiyaç duyarlar. Bazı hayvan türleri ise bu hususta daha az titizdirler. Ağaçlandırma başta olmak üzere, her türlü toprak muhafazası tedbiri, yaban yaşamını olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin, akarsuların ve rezervuarların siltlenmesine ve kirlenmesine engel olunarak, balıkların su bitkilerinin ve su canlılarının yaşamlarını kolaylaştırarak kıyı erozyonu önlenabilir (DUGAN, 1990).

Araştırma alanında Melendiz Irmağı yatağında yer yer kum alımlarının yapıldığı gözlemlenmiş, bu alımlar esnasında doğal bitki örtüsünün tahrip edildiği ve ırmak kıyısındaki toprakların zarar görmesine neden olabilecek müdahalelerin yapıldığı saptanmıştır. Özellikle vadi dışındaki alanlarda entansif olmayan tarım tekniklerinin kullanılması da olumsuz etki yaratabilecektir.

Şekil 13. Araştırma Alanında Sıkça Görülen Yoğun Otlatmalar.

Şekil 14. Ihlara Kasabası'nın Doğu Yamaçlarında Yöre Belediyesi Tarafından Sürdürülen Ağaçlandırma Çalışmaları.

4.1.3. Hidrolojik ve Hidrojeolojik Yapı

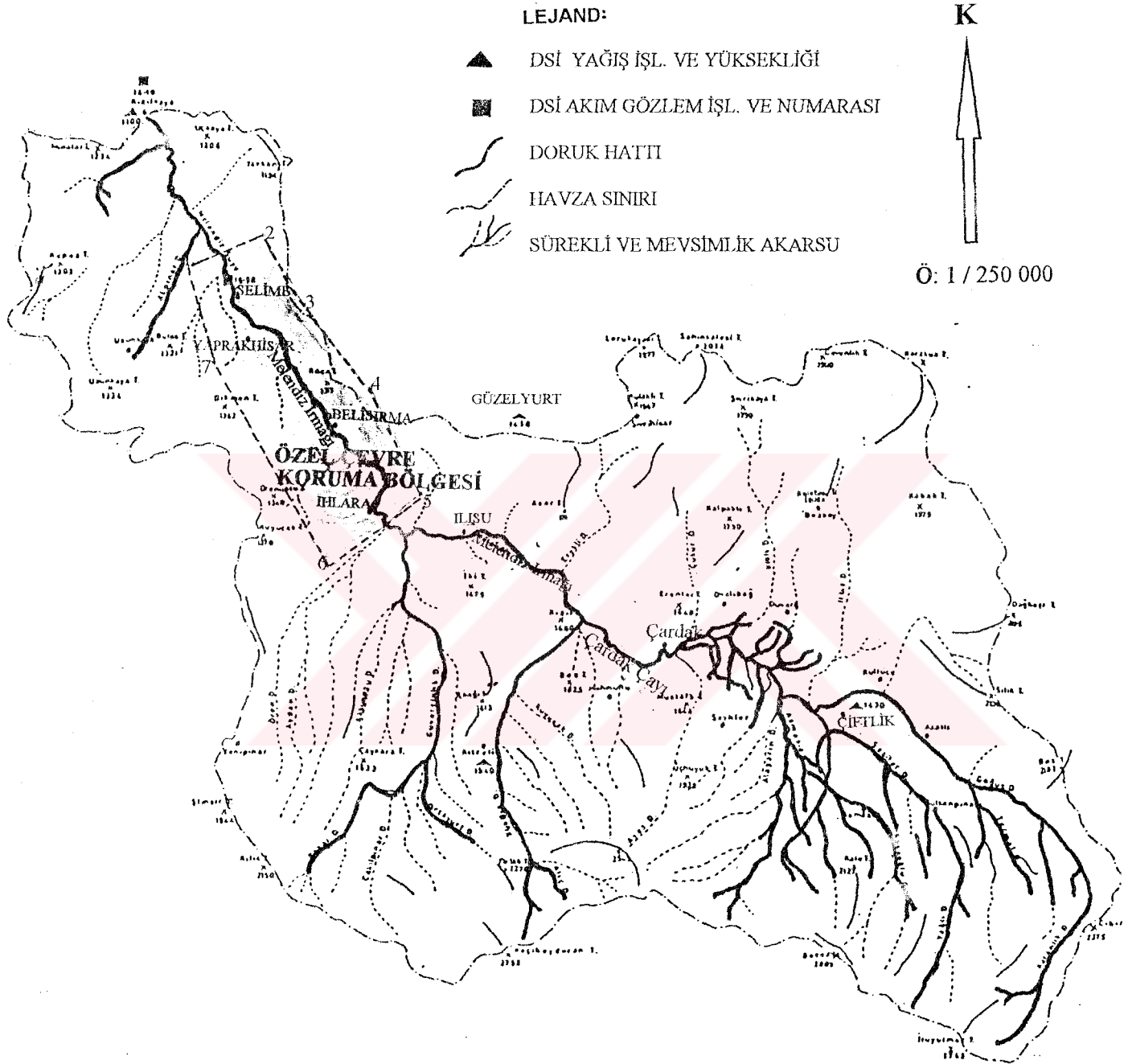
Orta Anadolu kapalı havzası içerisinde yer alan araştırma alanı, Türkiye'nin en az yağış alan yörelerindendir. En önemli drenaj sistemini Melendiz Çayı ve onun yan kolları oluşturmaktadır. Ihlara Vadisi ve çevresinde genelde su geçirgenliği düşük volkanik kayalar yer almakta, sular akarsu, durgun su ve termal olmak üzere 3 ana grup içinde görülmektedir (Şekil 15).

4.1.3.1. Yer Üstü Suları

İnceleme alanında ana akarsu niteliğinde olan Melendiz Çayı, Melendiz Dağı andezitlerinden boşalan küçük debili çok sayıda kaynağın birleşmesiyle oluşmaktadır. Ihlara Kasabası içinden iki tarafı kavak ve söğüt ağaçları ile kaplı dik yamaçlar arasından vadiye giren akarsu, Güneydoğu-Kuzeybatı yönünde kıvrılarak Selime'ye doğru akar. Bölgede Melendiz suyu dışında hemen hemen bütün dereler mevsimlidir. Karanlık dere, Göğüsdere ve Yağlıdere gibi dereler çiftlik ilçesinin batısında birleşerek Çardak Çayı adını alırlar. Çardak Köyünün batısında ise birkaç dere ile birleşerek, yıllık ortalama akım değeri $76.6 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{yıl}$ olan Melendiz Çayı'nı oluşturur. Akarsu, Ihlara Kasabası, Bellisırma, Ziga, Yaprakhisar ve Selime köylerini geçerek, Aksaray ve çevre yerleşimlerin içme ve sulama suyu gereksinimini karşılayan Mamasın Barajı'na ulaşır. Barajı besleyen Karasu Çayı'nın debisi 600-4200 lt/sn, Melendiz Çayı'nın debisi ise 690-5100 lt/sn dir (DOĞDU, 1995).

Toplam uzunluğu 60 km olan Melendiz Irmağı dik yamaçlı vadi girişinde 1-2 m genişlikte olduğu halde, yaklaşık 500 m kadar ilerleyince 8-10 m genişliğe ulaşmaktadır. Bu bölgede 2-3 m kadar yükseklikte şelale oluşturan derenin yürümeye elverişli olan batı kıyısındaki derinliği daha azdır. Bu ırmak arazi eğiminin azaldığı yerlerde çatallanarak çakıllı adacıklar oluşturmaktadır. Belisırma'ya kadar yer yer daralıp genişleyen Melendiz, kırkcazıktan sonra Yaprakhisar'a doğru genişlemektedir. Belisırma'da, kanyonun iki yakası arasında taşıtların geçişini sağlayan bir köprü bulunmaktadır.

Yağışlı mevsimlerde sel suları nedeniyle su seviyesi yükselen ve rengi bulanıklaşan Melendiz Çayı'nın su yüksekliği genelde 20-80 cm dolaylarındadır. Akarsu mavimsi-yeşil renkli, dibi ise yer yer kum ve çakıllarla kaplıdır. Melendiz Çayı'na, Ihlara Kasabası ve Belisırma Köyü'nün evsel atıklarının karıştığı alanda yapılan incelemelerde tespit edilmiştir. DSI'nin Selime Köyü ölçüm istasyonunda 1974-1991 yılları arasında ölçülen 15 yıllık akım değerlerine göre, ortalama akım en yüksek Nisan ($4.70 \text{ m}^3/\text{sn}$) ve en düşük Temmuz ($1.12 \text{ m}^3/\text{sn}$) aylarında görülmektedir. Bu durum bölgeye düşen yağış değerleriyle de benzerlik göstermektedir. Melendiz suyundaki 15 yıllık gözlemlere göre en düşük akım $0.39 \text{ m}^3/\text{sn}$ ile Temmuz ayında, en yüksek ise $14,66 \text{ m}^3/\text{sn}$ ile Kasım ayında gözlenmiştir (Şekil 16).

Şekil 15. Araştırma Alanı Melendiz Havzası Sularının Dağılımı (DOĞDU, 1995).

Şekil 16. Melendiz Irmağı'nın Yaz Aylarındaki Görünümü

Vadinin tabanında Kızılkaya İğnimbiritlerinin yumuşak olduğu veya yumuşak yapılı Selime Tüfleri'nin bulunduğu yerlerde suların etkisiyle, sert kayalar alttan oyulmakta ve bu durum üst seviyelerdeki kolonların düşmesine neden olmaktadır (DOĞDU, 1995). Çaylar ve dereler, akıntılı ve durgun olmak üzere iki farklı habitat içermekte, ancak akarsu yaşlandıkça iki değişik habitat arasındaki fark azalmaktadır. Akarsulardaki akıntı ise sınırlayıcı bir faktör olup özellikle toprak-su ilişkisini, dolayısıyla da canlı yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir (ÇEPEL, 1993).

Ihlara Vadisi boyunca yuvarlanan irili ufaklı kaya blokları, Melendiz Çayının akış hızının bazı noktalarda yavaşlamasına ve yer yerde yatağında değişikliklere neden olmaktadır. Su seviyesinde meydana gelen değişiklikler ile akıntı hızının yavaşlaması ve kanyonun genişlemesi köklü bitkilerin vadi boyunca gelişmesini hızlandırarak, özellikle Belisırma'dan itibaren, akarsuyun her iki yakasında kavak, iğde ve söğüt gibi ağaçlar ile çalı ve otsu bitkilerin gelişmesini sağlamıştır. Halen vadiye eskiden kullanılan kiliseler akarsu yatağına çok yakın seviyelerde bulunmaları nedeniyle selinti malzemeleri ile dolu durumdadır. Melendiz Suyu'nun akışının yüksek debideki sellenmelere yol açmayacak şekilde kontrol altına alınmasından sonra bu kiliselerin temizlenmesi daha uygun olacaktır.

Araştırma alanında doğal göl bulunmamakla birlikte, Mamasın Baraj Gölü ile Güzelyurt ve Helvadere Göletleri bölgedeki önemli durgun su yüzeylerini oluşturur. Tarımsal sulama amaçlı yapılmış olan bu yapay göller rekreasyon ve balıkçılık gibi diğer faaliyetler açısından da potansiyel oluşturmaktadır. 16 km²'lik bir alanı kaplayan Mamasın Baraj Gölü'nün suları, yaklaşık 24.854 ha. tarım alanının sulamasında kullanılmaktadır (Şekil 17, 18).

Şekil 17. Mamasın Baraj Gölü'nün Kret Üzerinden Görünümü.

Şekil 18. Güzelyurt İlçesi ve Göletinin Batı Yönünden Görünümü.

4.1.3.2. Yeraltı Suları ve Termal Kaynaklar

Göstük İğnimbiritleri ve Kızılkaya İğnimbiritleri oluşumları ile kırıklı çatlaklı bir yapıda olmalarından dolayı araştırma alanı düşük debili akifer özelliği taşımaktadırlar. Bölgede yer alan kaynaklar ; yağmur sularının akiferler veya akitardlardan derine süzülmesi ve daha sonra çatlak, fay gibi kırıklı yapılardan veya geçirimli birimlerin geçirimsiz birimlerle olan dokanaklarından boşalması ile oluşmaktadır (DOĞDU, 1995). Melendiz Vadisi boyunca bulunan ve yüksek geçirimliliğe sahip alüvyonlar yöredeki en zengin soğuk yeraltı suyu bulunduran formasyonlar olup içme ve kullanma suyu temini için kullanılmaktadır.

İnceleme alanı soğuk su kaynakları oldukça fazladır. Bu su kaynakları genelde düşük debili ($Q = 0.3-20$ l/s) olup bazıları kaptaj yapılarak içme suyu amaçlı kullanılmaktadır. En önemli su kaynağı İhlara Kasabasının 2.5 km güneyinde yer alan Kırkgöz kaynağıdır. Kaynağın sıcaklığı 13°C , debisi ise yaklaşık 20 l/s dir. Yumuşak su sınıfına giren kaynak kaptı edilmekte ve İhlara Kasabası'nın içme suyunu karşılamaktadır. Diğer bir kaynak ise İhsu Kasabası'nda Melendiz Suyu'nun kenarında yer alan Dutpınarı'dır. Kaynağın sıcaklığı 16°C , debisi 3 l/s' dir (GÖÇMEZ, 1997). Bunların yanısıra araştırma alanındaki hemen hemen her köyde küçük debili soğuk su kaynakları kaptı edilerek çeşmelerle yöre halkının kullanımına sunulduğu gözlenmiştir.

İnceleme alanında özellikle de Melendiz Suyunun kenarında açılmış sığ kuyular bulunmaktadır. Derinlikleri 2-8 m, debileri ise 2-5 l/sn arasında değişen bu kuyular alüvyon birimi içerisinde yer almaktadır. Yörede bu kuyulardan küçük bahçelerin sulanmasında ve evsel kullanım amacıyla yararlanılmaktadır. Bellisırma Kasabası'nda bulunan lokantanın kuyusunda küçük tatlı su balıklarının tespit bulunması, bölgedeki sığ kuyuların yakında bulunan Melendiz Suyundan beslendiğinin bir göstergesidir. Ayrıca DSİ tarafından sulama amacıyla açılmış derinlikleri 52-141 m, debileri ise 18-60 l/s arasında değişen 15 adet işletme kuyusu mevcuttur.

Araştırma alanında ki termal kaynaklar, yüzeyde kolaylıkla izlenen Ziga fay hattı üzerinde bulunmaktadır. Fay hattı boyunca meydana gelen termal su boşalmalarının etkisi ile gelişmiş traverten oluşumları yakın çevrede geniş yayılımı sahiptir. Sayıları 20 civarında olan termal kaynaklar birkaç ana çıkış yeri dışında devamlı yer değiştiren bir yapı göstermektedir. Termal suların oluşturduğu traverten alanı yaklaşık 2 km^2 lik bir alanı kaplamaktadır.

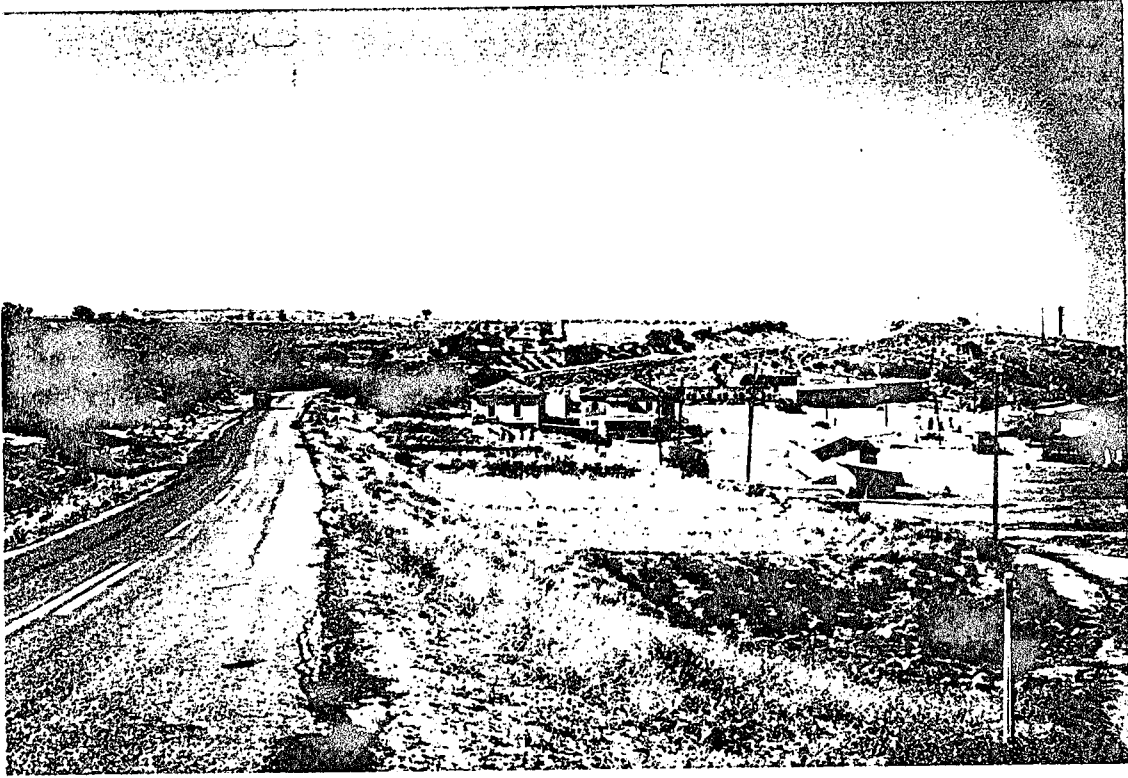
Sıcak su kaynaklarının çevresi 35 m kalınlığında, ortalama tane boyu 0.4 mm dolayında olan ve temizliyerek süzen özelliğe sahip volkan külleri ile kaplıdır. Bu özelliği taşıyan araziler olumlu özellikteki koruma alanları olarak kabul edilmekte,

araştırma alanındaki sıcak su kaynakları da bu grup içerisinde yer almaktadır (DEMİREL, 1988). Sıcak ve mineralli sular hakkındaki tanımlama ve sınıflandırmalar Uluslararası Hidrojeologlar Birliği (AIH) tarafından geliştirilerek uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Sıcaklığı 20 °C ve toplam mineralizasyonu 100 mg/l den fazla olan sular “sıcak ve mineralli”, mineralizasyonu 1000 mg/l den fazla olup, sıcaklığı 20 °C den düşük olan sular ise “mineralli su” olarak sınıflandırılmıştır. Fiziko-kimyasal yönden tedavi edici, hastalığı önleyici veya hafifletici özellikleri tıbben veya tecrübelerle belirlenen suları da “şifalı su” olarak isimlendirmişlerdir (BAŞKAN ve CANİK, 1983).

İnceleme alanında yer alan en önemli sıcak ve mineralli su kaynağını oluşturan Ziga, Yaprakhisar Köyünün 2 km güneyinde yer alır. Sıcak sular kuzeybatı doğrultulu yaklaşık 2 km uzunluğundaki fay hattı boyunca bir çok gözden yüze çıkmaktadır. Çeşitli zamanlarda yapılan ölçümlerde kaynak sıcaklığı 45-51 °C arasında değişmektedir. Bir çok gözden çıkan sıcak suların toplam debileri yaklaşık 7 l/s dir (DOĞDU, 1995).

ŞİMŞEK ve ark. (1993). tarafından Ziga kaynağında yapılan kirlilik analizleri sonucunda kaynak sularının aşırı ölçüde kirli olduğu saptanmıştır. NO₂, NO₃ ve NO₄ değerlerinin yüksek olması ağır metallerden kadmiyumun (Cd) varlığı, toplam koliform ve fekal kirliliğin mevcudiyeti, bu kaynaklardan şifa kazanma yerine mikrop alma ihtimalinin fazla olduğunu göstermektedir. Mevcut kirlilik nedeni ile bu termal sulardan içme kürü tarzında faydalanma olanağı bulunmamaktadır. Kirliliğin ana nedeni kanalizasyon sisteminin olmaması ve atıkların gelişi güzel çevreye yayılmasıdır. Termal suların çıktığı fay hattı üzerinde kaynağa 10 m mesafedeki fay çukurları çöp deposu olarak kullanılmakta ve oluşan kirlilik rahatça görülmektedir. Tuvaletlerden çıkan sular diğer sularla birleşerek yine bu fay hattına akmaktadır. Ayrıca mevcut kaplıca tesislerinin (motel, cami vb. gibi) fay hattı üzerine inşa edilmesi, bu binaların içerisinde termal suların çıkmasına yol açmış ve günümüzde kullanılamaz duruma gelmelerine neden olmuştur.

Bölgede yapılan incelemede Ziga Kaplıcasının Aksaray Valiliği, Sağlık İl Müdürlüğüne verilen rapor doğrultusunda Yaprakhisar Köyü Muhtarlığınca işletildiği tespit edilmiştir. Kaplıca atık suları ve tuvalet muhteviyatının yakında bulunan dereye akıtıldığı görülmüştür. Suyun sürükleyici olmaması yer yer gözcüklerin oluşmasına neden olmakta, görünüm ve koku nedeniyle çevreyi rahatsız etmektedir. Ayrıca bu atık suların yer altına sızması olasılığı da kuvvetlidir. Kaplıca konaklama tesislerinin bir kısmı onarılmış mevcut özel banyolar iptal edilmiştir. Suya giriş umumi havuzdan yapılmaktadır. Bu havuzların malesef sadece bir tane olması ve vardiyeli işletilmesinden dolayı su değişimi istenilen düzeyde olmamaktadır. Ayrıca buradaki genel tuvaletler son derece sağlıksızdır (Şekil 19).

a. Ziga Kaplıcası'nın Güney Yönünden Genel Görünümü.

b. Ziga Kaplıcası'nda Sağlıksız Konaklama Yapıları.

Şekil 19. Yaprakhisar- Ihlara Yolu Üzerinde Yer Alan Ziga Kaplıcası (a, b).

Yaprakhisar-Ziga arasındaki karayolunun doğusunda yer alan diğer bir sıcak su kaynağı ise sızıntı halinde olup sıcaklığı 34-38 °C dir. Bu kaynak çevresinde herhangi bir tesis bulunmamaktadır. İhlara sıcak ve mineralli su kaynakları bir birinden yaklaşık 100m uzaklıkta iki noktadan yer yüzüne çıkmaktadır. Kadınlar (kubbeli) hamamı ve cami altı kaynağı olarak bilinen kaynakların sıcaklıkları 29-35 °C arasında değişmektedir. Müşteri kapasitesi düşük olan kadınlar hamamında kullanılan sıcak suyun debisi 1.46 l/s olup yöre halkı tarafından kür amacıyla, 1 l/s debisi bulunan Cami altı kaynağı ise çamaşır yıkama amacıyla kullanılmaktadır (ŞİMŞEK, 1993).

İlisu Köyünde bulunan kaynağın sıcaklığı 36 °C ' dir. Müşteri kapasitesi çok düşük olan hamamdaki kaynağın debisi yaklaşık 0.6 l/s' dir. İhlara Vadisi içerisinde yer alan Bellisırma sıcak su kaynağının debisi yaklaşık 0.4 l/s olup sıcaklığı 24 °C olup diğer kaynaklara göre daha düşüktür. Melendiz suyunun hemen kenarında yer alan bu kaynak yöre halkı tarafından çamaşır ve temizlik işlerinde kullanılmaktadır.

Araştırma alanında fiziksel ve kimyasal özellikleri bakımından normal yeraltı suyundan farklı sıcak ve mineralli su kaynakları mevcuttur. Sıcak sularla ölçülen bazı fiziksel özelliklerin minimum ve maksimum değerleri Çizelge 4' de verilmiştir. Fransız sertlik derecesine göre (Fr°) sıcak sular (İlisu hariç) hafif sert-çok sert sınıfında yer almaktadır. Bölgede yer alan soğuk sulara ait (kaynak, kuyu ve dere suyu) bazı fiziksel özelliklerin minimum ve maksimum değerleri de Çizelge 4' de yer almaktadır. Fransız sertlik derecesine göre soğuk sular (kaynak, kuyu ve dere suları) çok yumuşak-orta sert sınıfında yer almaktadır. Kaynak sularının 40-320 MS/cm arasında olan düşük elektiriksel iletkenlik (EC) değerleri iyi kalite sular olduklarını göstermektedir. Bölgede yer alan kaynak ve kuyu sularının genellikle CaCO₃ 'lı yapıda olmalarına rağmen özellikle Ziga ve Yaprakhisar sıcak ve mineralli su kaynakları NaCl 'lü sular sınıfına girmektedir. Melendiz suyunun akış yönü olan güney doğudan kuzey batıya gidildikçe kaynak ve kuyu sularındaki toplam çözünmüş madde miktarlarında artış gözlenmiştir. Bu durum , genel bölgesel yeraltı suyu akışının da güney doğudan kuzey batıya doğru olduğunu kanıtlamaktadır.

Ziga ve Yaprakhisar sıcak sularının elektiriksel iletkenlik değerleri çok yüksek olduğu için tuzluluklarında yüksektir. Bu sular ile yetiştirilecek bitkilerin tuza dayanıklı olması gerekmektedir. Özellikle drenajın yeterli olmadığı alanlarda bu sular kullanılmamalıdır. Kaynak , kuyu ve dere sularının ise tümü düşük sodyumlu olduğu için her bitki ve toprak koşulunda kullanılabilir (YURTSEVER, 1992).

Araştırma alanında kaynakların yer altı suyu dolaşımlarının kısa ve geniş alanlar kaplayan volkanik kayaların çözünürlüğünün oldukça az olması nedeniyle, kaynak, kuyu ve dereler genelde hiç bir minerale doymun durumda değildir (DOĞDU, 1995).

Çizelge 4. Araştırma Alanında Seçilen Bazı Sıcak ve Soğuk Sularda Ölçülen Fiziksel Özelliklerin Minimum ve Maksimum Değerleri (DOĞDU, 1995).

SICAK SULAR					
Kaynak Adı	Sıcaklık (°C)	pH	EC (µS/cm)	TDS (mg/l)	Sertlik (Fr°)
Ziga	42-51	5.9-6.9	7000-10200	2907-4988	118-315
Yaprakhisar	34-38	6.0-6.5	4900-7000	3740-3797	85-139
Belisırma	47	6.5	7300	4656	72
Ihlara	30-35	6.1-7.2	570-850	263-667	17-31
Ilisu	36-37	7.2-7.5	430-520	315-357	11-12
SOĞUK SULAR					
Kaynak Suları	4-23	6.5-7.7	40-320	98-523	5-29
Kuyu Suları	12-24	6.8-7.8	75-440	97-554	9-40
Dere Suları	5-24	7.0-8.4	102-480	139-550	9-15
EC (Elektiriksel İletkenlik) TDS (Toplam çözünmüş katı madde)					

Araştırma alanında sıcak ve soğuk su örneklerinde yapılan analizlerde TSE içme suyu standartına göre yapılan değerlendirmede; Ziga sıcak ve mineralli su kaynağındaki kurşun (Pb) miktarı ($Pb = 0.07-0.11 \text{ mg/l}$) standarta ($Max Pb = 0.05 \text{ mg/l}$) göre yüksektir. Doğal sulardaki (Pb) kurşunun doğal kaynağı kurşunsülfür ve özellikle galenit cevherinin bozunmasıdır. Standarta göre yüksek kurşun içeren suyun uzun süre kullanılması özellikle küçük yaştaki çocuklarda kemik bozukluklarına yol açmaktadır.

Ziga ve Bellisırma sıcak su kaynaklarında ki (Ni) nikel miktarı ($Ni = 0.07-0.11 \text{ mg/l}$) standarta (en fazla $Ni = 0.05 \text{ mg/l}$) göre yüksektir. Ortofosfat (PO_4) analizi yapılan suların çoğunda PO_4 miktarı maksimum limit olan 0.2 mg/l den fazladır. Mağmatik kayalarda yer alan apatit minerali, organik malzemenin bozunması veya evsel atıklardan kaynaklanan deterjanların, sulardaki PO_4 'ün nedeni olduğu tahmin edilmektedir. Yukarıda belirtilen sular dışında diğer kaynak ve kuyu sularında içme suyu standartını aşan her hangi bir parametreye rastlanmamıştır (DOĞDU, 1995).

MARSH (1991)' a göre termal kaynakların korunması için kaynağın bulunduğu bölgenin jeolojik ve tektonik durumu ile tesis ve arazi özellikleri göz önünde bulundurularak her sıcak su alanı için farklı koruma önlemlerinin ve zonlarının belirlenmesi gerekir. Birinci koruma zonu içerisinde her türlü kirlenme ihtimali kesin olarak önlenmelidir. Sıcak suyun depolanacağı yapıların dışında hiç bir tesise izin verilmemelidir. Alan çimlendirilmeli ya da temiz tutucu bir madde ile kaplanarak derin köklü fidanların dikiminden kaçınılmalıdır.

İkinci koruma zonu içinde kanalizasyon suları, çöp, gübre gibi malzeme depolanmasına, taş ocağı, traverten tahribi, kanal vb. gibi kazılarla dinamit patlatılmasına izin verilmemelidir. Terk edilmiş olan veya temiz tutulmayan kuyular uygun doğal malzeme ile doldurulmalıdır. Gübresi depolanmak şartıyla her türlü tarıma izin verilebilir. Kaplıca ve konaklama tesislerinin kurulmasına, atık sularının üçüncü koruma zonu dışına sevk edilmesi ve çevreyi kirletmemesi şartıyla izin verilmelidir. Üçüncü koruma zonunda, kirletici atıkları zon dışına taşınmayacak hiç bir tesise izin verilmemelidir. Sulama kanalı, taş ve kum ocağı gibi tesisler kontrol altında tutularak yerleşimlerin kanalizasyon sistemleri iyi nitelikli olmalıdır.

Melendiz Irmağını, devamlı akarsu niteliğindeki Güvercinlik Deresi ile yaz aylarında kuruyan ancak yağışlı mevsimlerde akan Kasımözü ve Avdan dereleri beslemektedir. Yağmurun fazla olduğu dönemlerde nehir kenarlarında torent adı verilen yan derelerin kırılmaları yol açarak erozyona sebep olduğu bazı noktalarda akarsu yatağını derinleştirdiği, zaman zaman da vadi içinde kısmi taşkınlarla neden olduğu saptanmıştır (GÖÇMEZ, 1997).

ŞİMŞEK ve ark. (1993)' tarafından yürütülen araştırmada bölgede yer alan su kaynaklarına ait 4 periyodu kapsayan su örnekleri alınmış ve kimyasal analizleri yapılarak değerlendirilmiştir. Melendiz Suyu vadi girişi ve çıkışı noktaları arasında su sınıflaması açısından büyük bir değişiklik göstermemiştir. En önemli özellik olarak kimyasal bileşenlerin Melendiz Suyunun akışı yönünde Ihlara'dan Selime Köyü çıkışına doğru artış göstermesidir. Bunun nedeni ise vadi boyunca karışan diğer sular ve çevresel atıkların etkisidir. Ancak kimyasal karakter açısından su her noktada kalsiyumlu sodyum bikarbonatlı sular sınıfına girmektedir.

Ayrıca akarsularda hiç olmaması gereken NO_3 , NH_4 Melendiz Çayı'nın vadi girişinden itibaren mevcut bulunmakta, elektiriksel iletkenlik ve toplam çözünmüş madde miktarında da belirgin bir artış olmaktadır. Bakteriyolojik analiz sonuçlarında ise Ihlara girişinden itibaren, Bellisırma ve Selime çıkışında yüksek değerde koliform kolonileri saptanmıştır. Arazide yapılan incelemelerde genellikle Melendiz Suyunun vadinin çıkışı noktasında vadiye giriş noktasına oranla daha koyu renkli ve bulanık olduğu gözlenmiştir. Yukarıda belirtilen göstergelere göre fiziksel ve kimyasal kirlenmelere; erozyonun yanı sıra, kanalizasyon, katı-sıvı atıklar, tarım ilaçları ve suni gübreler de neden olmaktadır. Ayrıca bölgeye gezme ve piknik yapmak amacıyla gelenlerin gelişi güzel bıraktıkları çöplerin vadi ve yakın çevresinde istenmeyen görünümünün oluşmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

4.1.4. İklim

Kara ikliminin özelliklerini taşıyan araştırma alanında, yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Biyo-iklimsel yönden bakıldığında ise yarı-kurak, alt, çok soğuk Akdeniz ikliminin etkisi altında olduğu söylenebilir. Bu durum kuzey güney ve kısmen de batı bölgelerinde bulunan yüksekliklerden kaynaklanmaktadır. Bir yörede gerek floranın gerekse faunanın oluşumunda ve yaşamında iklim, en önemli dış faktörlerden biridir. Bitki yaşamını ve biyoiklimi gerçeğe en yakın şekilde o yörenin canlıları ortaya koymaktadır. İklimin doğal yaşama olan etkisinin yanı sıra, o yörenin tarımına, turizm ve rekreasyonuna, yerleşme alanları ve mimari özellikleri ile kültürel ve ekonomik yapısının oluşumuna da büyük etki yaptığı tüm faaliyetlerin iklimle bağlantılı olarak şekillendiği söylenebilir.

Yer yüzündeki büyük bitki kuşakları ile büyük iklim kuşaklarını gösteren haritalar incelendiğinde bu kuşakların bir birine uygun uzanışa sahip olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum bir alanın iklimi hakkında o yerin bitki örtüsüne bakarak kabaca hüküm verilebileceğini göstermektedir. İhlara Vadisi'nde özellikle İhlara-Yaprakhisar kasabaları arasındaki kanyonun dar olan kesiminde yaşamını sürdüren *Pistacia vera* ile *Rhamnus hirtellus* ve *Centaurea kotschy* gibi endemik bitkiler vadi içerisinde bir mikroklimanın varlığını kanıtlamaktadır. Vadi içerisinde saptanan diğer bitki türlerinin çoğunu 100-110 m yükseklikteki plato üzerindeki arazilerde görmek mümkün değildir. Bitkilerin dağılışı ve bulundukları ortamda yetiştirme koşullarını belirleyen etkenlerin başında gelen sıcaklık, yağış gibi iklimsel özellikler hepsi bir arada olduğu zaman etkili olmakta, bitki örtüsü iklim elemanlarının ortak etkisi sonucunda şekillenmektedir. Ancak iklim elemanlarından her hangi biri, bölgenin bulunduğu yere göre bitkiler yada hayvanlar için birinci derecede önemli olabilmektedir.

Koruma alanlarında turizmi ve rekreasyon eyleminin yıl içinde sürekliliğini sağlayan en önemli etmenlerden birini iklim koşulları oluşturmaktadır. İnsan sağlığı, turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından sıcaklık, basınç, nem, güneşlilik ve rüzgar gibi iklim verilerinin belirli değerler içerisinde kalması gerekmektedir (Çizelge 5).

Çizelge 5. İklim Elemanlarının Genel Kabulülenmelere Göre Turizm Açısından Eşik Değerleri ve Araştırma Alanındaki Durumu (ANONYMOUS, 1988).

İKLİM ELEMANLARI	GENEL EŞİK DEĞERLER	ARAŞTIRMA ALANINDAKİ EŞİK DEĞERLER
Orta. Sıcaklık	Min.17 °C Maks. 32 °C	Min. -27 °C Maks. +37.7 °C
Orta. kapalı gün sayısı	Maks. 3.5 gün/ay	7.3 gün/ay
Orta. Oransal Nem	Maks. % 70	Min. % 16 Ort. % 63
Orta. Basınç	Min. 1010 mb.	Ort. 904.6 mb.
Orta. Rüzgar Hızı	Maks. 6 m/sec.	Ort. 7-12 m/sn

Ancak meteorolojik veriler bir yerin gerçek iklimini tam olarak yansıtmaya her zaman yeterli olamamaktadır. İhlara Vadisi gibi her hangi bir dağ, vadi yada kanyonda rasat istasyonu kurulmamışsa iklimsel verilerde bazı sapmalar görülebilmektedir. Araştırma alanının iklimi ile ilgili değerlendirmeler, Aksaray İli meteoroloji istasyonu verileri dikkate alınarak yapılmıştır. Buna göre iklim elemanları genel kabullenmelere göre Mayıs ayı başından Kasım ayı ortalarına kadar olumluluk göstermektedir. Bu peryod turizm ve rekreasyona uygunluk yönünden etkili olmaktadır.

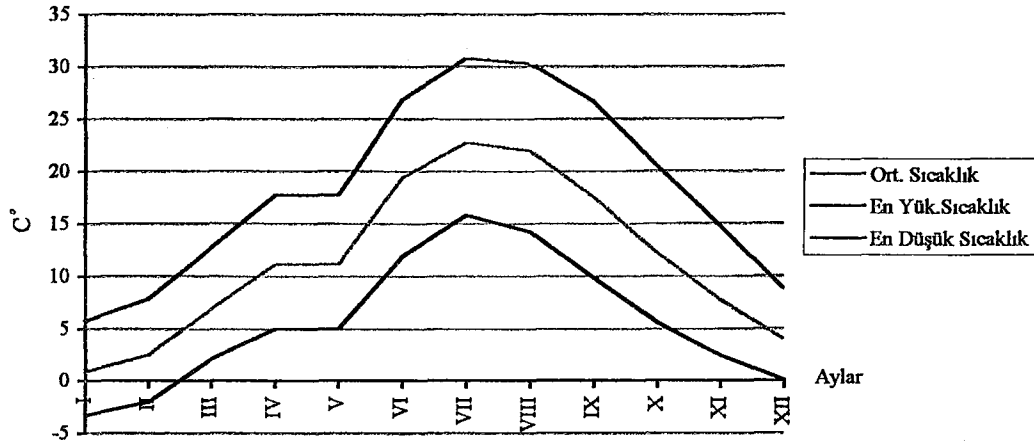
4.1.4.1. Sıcaklık

İhlara ve yakın çevresinde yaz ve kış ayları ile gece-gündüz arasındaki sıcaklık farklılıkları çok fazla olmakta, otuz yıllık ortalamalara göre bu fark 24.5°C 'yi bulmaktadır. Yıllık en düşük sıcaklık ortalaması -27°C en yüksek $+37.7^{\circ}\text{C}$ dir. Sıcaklık Temmuz ve Ağustos ayları arasında en üst seviyesine ulaşmakta, Aralık ve Mart ayları arasındaki sürede ise en düşük değerine ulaşmaktadır (Şekil 20).

Her hangi bir bitki yada hayvanın belli bir evresini tamamlamak için belli bir sıcaklık enerjisi toplamına gereksinimi vardır. Hayvanlardaki gelişmeyi artırıcı önemli iklim faktörlerinden biri olan sıcaklığın ekolojik açıdan önemi ise değişkenliği olmaktadır. Sabit sıcaklığın faaliyetleri ağırlaştırdığı yada engellediği araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir. Bitkilerin gelişmesi ve dağılışları üzerine sıcaklığın etkisi vejetasyon süreleri ile doğrudan ilişkilidir. Vejetasyonun başladığı sıcaklık değeri $+8^{\circ}\text{C}$ olarak alınmaktadır. Bu sıcaklığın başladığı ve sona erdiği tarihler arasındaki devre ise vejetasyon süresi olarak değerlendirilmektedir. Araştırma alanında bu süre ortalama 180 gün dür.

Soğuk ve sıcak hava arasındaki yoğunluk farkı önemli bir mikroklimatik etki oluşturmaktadır. Soğuk hava, sıcak havadan daha ağır ve yoğun olduğundan, yaz geceleri soğuk hava çukur alanlara çökmektedir. Bu açıdan iç bükey alanlara, çukur formasyonlara, vadi tabanlarına "soğuk hava rezervuarları" da denmektedir (AKMAN, 1990). İhlara Vadisi boyunca bu etki yaz aylarında gece vadiyi yemek yeme ve kamping amacıyla kullanan ziyaretçiler tarafından önemli ölçüde hissedilmektedir. Sıcaklığın en çok hissedildiği öğle saatlerine kadar devam eden serinlik sabah saatlerinde vadiyi gezen ziyaretçilere, yoğun bitki örtüsünün de yardımıyla rahat bir ortam sağlar.

Araştırma alanında sıcaklık özellikle Temmuz ve Ağustos aylarında son derece yüksek olarak ölçülmektedir. Bu durum turizm dolayısıyla rekreasyonel aktiviteleri önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca bölgede gelen yerli ve yabancı ziyaretçilere yüzme, duş gibi serinletici ve eğlendirici imkanların sunulamaması da önemli eksiklikler olarak sıralanabilir.

Şekil 20. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Sıcaklık Verileri (ANONYMOUS, 1990b).

Özellikle kış aylarında gündüz ve gece sıcaklık farklılıkları buzlanma ve çözölmelere neden olmaktadır. Buzlanma vadi yamaçlarında yer alan çatlakları genişletmekte, çözölme ise kaymayı kolaylaştırıcı bir etki göstermektedir. Yaz aylarında oluşan gündüz ve gece arasındaki sıcaklık farklılıkları ise koyu renkli kayalardaki kopmayı artırıcı diğer bir etkendir. Yöre halkı ve görevliler kopmaların genellikle sabaha karşı olduğunu söylemektedirler.

4.1.4.2. Yağış

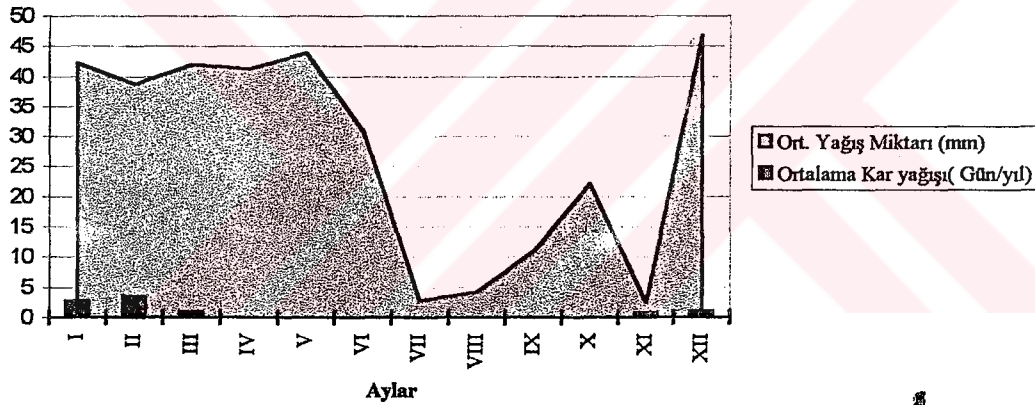
Araştırma alanında yağış ile yükselti arasında oldukça iyi ve doğrusal bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Yağışın alana geliş yönü Kuzeybatıdan Güneydoğuya doğru olmaktadır. Yağışın miktarından çok yıl içindeki dağılışı canlılar için fevkalade önemli bir sınırlayıcı faktördür. Yıllık yağışın bütün yıla eşit olarak dağılması ile senenin bazı mevsimlerinde görülmesi arasında önemli ölçüde farklılık vardır. Birinci koşulda hayvan ve bitkiler gerekli suyu sağlayabilmekte aksi takdirde uzun kuraklık periyoduna dayanmaları gerekmektedir. Bu durum bitki ve hayvan popülasyonlarının yapısını da etkilemektedir (ŞİŞLİ, 1980). Örneğin, yarı kurak özellik gösteren bir bölgede step florası kış yağmurunun etkisi altında gelişmesini tamamlamak zorundadır. İlkbahar ve yaz aylarında da yağışın olması bitki gelişmesinin geç dönemlere kadar sürmesini sağlamaktadır.

Araştırma alanında ise genellikle ilkbahar ve kış aylarında görülen yağış ortalaması 356.7 mm dolaylarında olup, Türkiye ortalamasının çok altındadır. Aylık en fazla yağış ortalaması 54.5 mm ile Aralık ayında, en az yağış 2.8 mm ile Temmuz ayında görülür. Yağışların miktar olarak az olmasının yanında düzensiz rejim

göstermesi özellikle vejetasyonu olumsuz yönde etkilemekte, yakın çevrede, platolarda hakim durumda olan step bitki örtüsünün yaz boyu sararmasına ve kış aylarına kadar kırsal peyzajın monoton bir yapı sergilemesine neden olmaktadır (Şekil 21).

Yöreye düşen yağış genellikle baharları yağmur, kış aylarında ise vadi dışında daha fazla olmak üzere kar şeklinde olmaktadır. Aksaray meteoroloji istasyonu verilerine göre bölgede kar yağışlı gün sayısı 9.8 gün/yıl, karla örtülü gün sayısı ise 21.4 gün/yıl dır. İhlara Vadisi ve yakın çevresinin karla örtülü olduğu günlerde izlenmeye değer farklı bir görünüm sergiler.

Bölgeye düşen yağış orman bulunmayan ve kolay aşınmalı volkanik birimler üzerinde erozyon etkisi yaratır. Özellikle ani yağışlar sonucunda oluşan sellenmeler Hasan Dağı küllerinin aşınmasına ve altında yer alan Kızılkaya İgnimbiritlerinin açığa çıkmasına neden olmaktadır. Erozyonun vadi boyunca ve derinlemesine gelişmesi bu günkü morfolojik yapının ortaya çıkmasında en önemli etkindir.

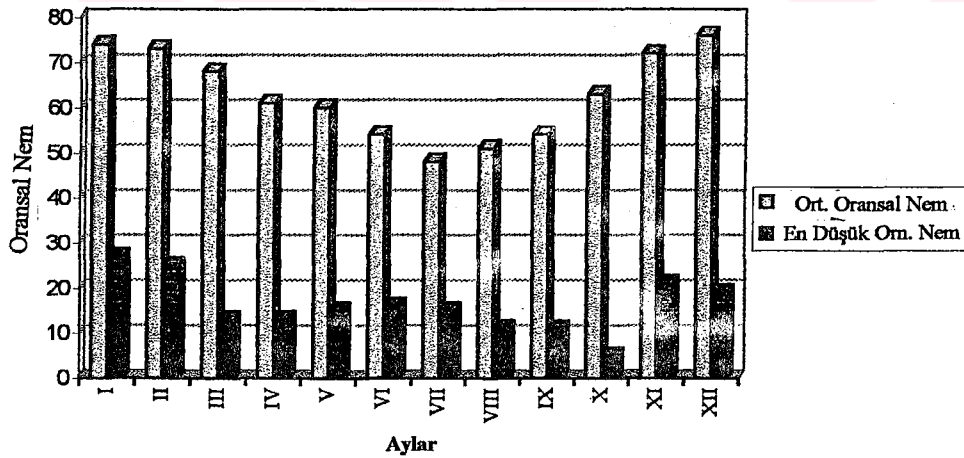
Şekil 21. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Yağış Değerleri (ANONYMOUS, 1990b).

4.1.4.3. Nem

Araştırma alanında, yağışın yetersiz ve düzensiz olması kuru hava hakimiyetini arttırmaktadır. Bu durum tipik kara iklimi özelliğinin bir sonucudur. Basınç arttıkça mutlak ve nispi nem ile ilgili sayısal değerler de aylara göre değişmektedir. Bitki ve hayvanların yararlanacağı suyu sağlayan yağışın yüzeyden hızla akıp gitmesi yada yer altına sızması halinde canlılar bundan yeterince faydalanamamaktadır. Topraktaki nemin oluşabilmesi de yağışın uzun süreli olması ve mevsimlere dağılışı ile

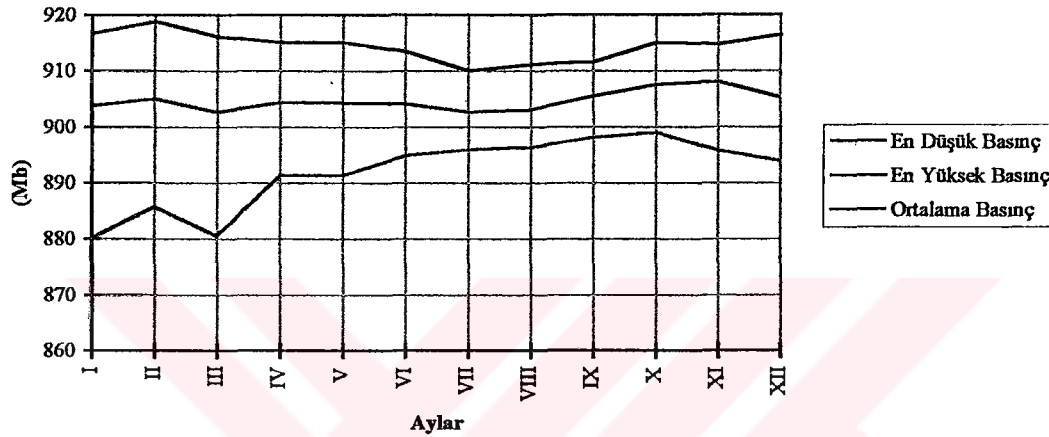
gerçekleşebilmektedir. Bölgede yağışların düzenli olmaması nedeniyle, araştırma alanı ve yakın çevresinde yılın her mevsiminde topraktaki nemin yeterli seviyelerde olduğunu söylemek güçtür. Bu durum flora ve fauna yaşamını önemli ölçüde etkilediği gibi yöre de kuru sıcak etkisi, özellikle yaz aylarında rahatsızlık yaratır. Ancak steplerden vadi derinliklerine inildikçe artan nem ve gölgeli alanlar iklimsel konforu olumlu yönde artırır. Melendiz Irmağının ve vadi boyunca sık olarak gelişmiş ağaçların ve ırmak suyunun bu serin ve rahatlatıcı ortamın yaratılmasını sağlayan en önemli doğal özellikler olduğu söylenebilir.

Atmosferdeki nem miktarının insanın doğal konforunu, önemli ölçüde etkilemektedir. Sıcaklıkla birlikte nem oranı arttıkça ısınin etkisi daha çok hissedilmektedir. Kış ve bahar aylarında uygun olan koşullar yaz aylarında olumsuz etmenler olabilmektedir. Aksaray meteoroloji istasyonu verilerine göre oransal nem değerleri kış aylarında genellikle daha yüksek, sıcaklığın arttığı yaz aylarında daha düşüktür. Yıllık ortalama nispi nem değeri % 63, en düşük oransal nem değeri ise % 16 dır. Bununla ilgili olarak bulutluluğun en az olduğu aylar yaz, en fazla olduğu aylar da kış aylarıdır. Bölgede yıllık ortalama bulutluluk 4.0 olarak tespit edilmiştir. İhlara Vadisi ve yakın çevresinin nem oranları incelendiğinde biyoklimatik konfor yönünden maksimum değerlerin altında ve genel kriterlere uygun olduğu söylenebilir (Şekil 22).

Şekil 22. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Oransal Nem Değerleri (ANONYMOUS, 1990b).

İnsanlar üzerinde olumsuz etki yaratan bir iklim koşulunda basınç farklılaşmasıdır. Bu farklılaşma nem artışıyla birlikte gerçekleştiğinde olumsuzluk daha da artmakta ve bunaltıcı bir etki yapmaktadır. Bu fark maksimum ve minimum değerler arasındaki farktır. Araştırma alanında yıl içinde 918.8 - 880.2 mb. arasında bir dalgalanma gösteren aktüel basınç ortalaması 904.6 mb olarak ölçülmüştür. İnsan konforu yönünden genel kabullere göre 1010 mb. altında bir değer olduğundan rahatsız edici bir etkisi görülmemektedir (Şekil 23).

Şekil 23. Araştırma Alanına En yakın Konumdaki Aksaray İli Basınç Değerleri (ANONYMOUS, 1990b).

4.1.4.4. Rüzgar

Araştırma alanının kuzeyi, batısı ve güneyi yüksek dağlarla çevrilmiş olduğundan denizlerden gelen nemli rüzgarlar tutulmakta sadece kuru rüzgarlar bölgeye girebilmektedir. Aksaray meteoroloji istasyonunun 1977-1990 yılları ölçüm sonuçlarına göre hakim rüzgar yönü ve şiddeti için yapılan değerlendirmede, en etkin rüzgarın güney yönünde % 18.60 frekansla 16.64 m/sn, güney-güneybatı yönünde % 18.02 frekansla 17.49 m/sn ve kuzey-kuzeydoğu yönünde % 15.70 frekansla 11.99 m/sn hızla estiği tespit edilmiştir (ANONYMOUS, 1990b).

Rüzgar hızı için kullanılan Bofor Skalasına göre esen rüzgarlar ortalama hızlarına göre 7-12 m/sn arasında olup erozyon için önemli etkenlerden birini oluşturmaktadır. Rüzgarın en fazla aşındırıcı etkisi yağışlarda olduğu gibi Hasandağı Külleri, Selime Tüfleri ve Karakaya Volkanitleri üzerindedir. Rüzgar etkisi vadi içine göre, yamaçlar ve platolarda daha etkindir.

Ihlara'nın güneyinde Çiftlik İlçesi meteoroloji istasyonunda 1977-1986 yıllarını kapsayan 10 yıllık periyot için yapılan değerlendirmelere göre hakim rüzgar yönleri güneye 12.06 m/sn hızla (% 36.67) olmakla beraber ikinci sırada kuzeyde 8.15 m/sn hızla (% 30.83) ve 10.66 m/sn hızla (% 22.50) batıya olarak tesbit edilmiştir (Şekil 24).

Rüzgarın erozyon yönünden olumsuz etkisinin yanı sıra biyoklimatik konfor ve rekreasyonel aktivitelerin yapılmasında olumlu etkilerinin de olduğunu belirtmek gerekir Uçurtma, model uçak, paraşüt, planör, balon gezileri gibi rekreasyonel faaliyetlerde belirli yön ve şiddetteki rüzgarlardan faydalanır. Ihlara Vadisi gibi doğal anıtların izlenerek gezilmesi görsel rekreasyona imkan sağladığı gibi bazı ziyaretçiler açısından kulağa da hitap edebilmektedir. Sessizlik içerisinde gezinen insan doğanın bütün enstrümanlarını ayrı ayrı duymayı arzular. Ihlara Vadisi'nde bu enstrümanlar bir kuş yada su sesi olabildiği gibi bazen de rüzgarın neden olduğu uğultular veya yaprak hışırtıları olarak da duyulabilmektedir.

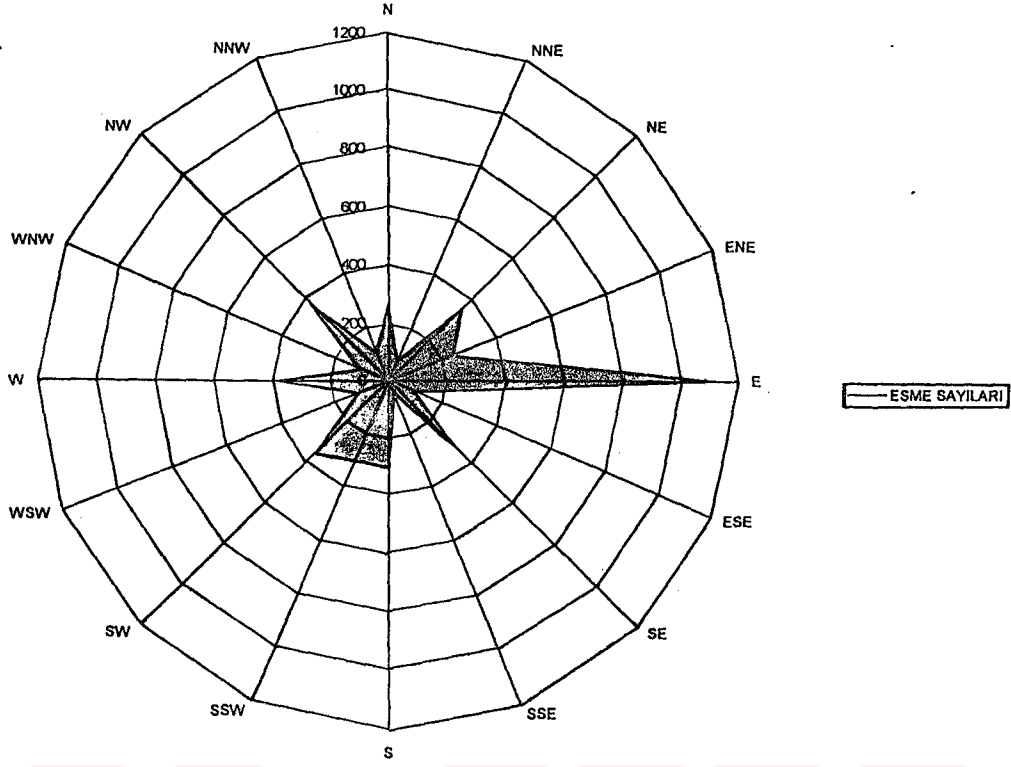
Sıcak yaz aylarında, rüzgara açık noktalar çeşitli aktivitelere göre uygun olmakta, ancak aşırı ve devamlı sert rüzgarların etkisine maruz kalınması halinde kişiler üzerinde rahatsızlık yaratmaktadır. Ihlara Vadisi içerisinde esen rüzgarların oldukça değişken yönlü olduğu vadi içerisinde yapılan incelemeler esnasında görülmüş bu olaya jeomorfolojik yapının ve bitki örtüsünün yön verdiği sonucuna varılmıştır. Ancak yinede vadi içerisindeki çeşitli noktalara yerleştirilecek cihazlarla rüzgar yönleri ve diğer iklim değerlerinin ölçülmesi ileride yapılacak araştırmalarda sağlıklı sonuçlara ulaşılması bakımından büyük önem arz etmektedir.

4.1.4.5. Güneşlenme ve Bulutluluk

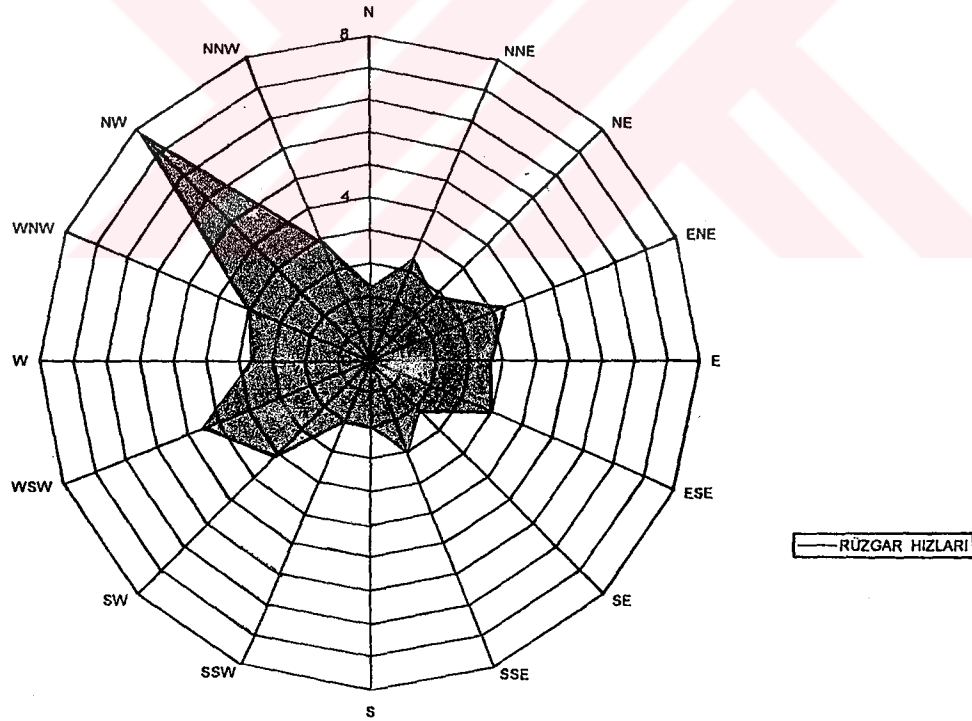
Güneş ışığının, canlıların yaşamı için zorunlu olduğu kadar, aynı zamanda sınırlayıcı bir faktör olarak da etkili olduğu bilinmektedir. Ekolojik olarak ışığın kalitesi denildiğinde ise (dalga uzunluğu ve rengi), şiddeti (gram-kalori) ve süresi (gün uzunluğu) önemlidir. Bitkilerin farklı olan özellikleri, gün uzunluğuna da farklı derecede tepki göstermelerine neden olmaktadır. Sıcaklık ve fotoperiyodun karşılıklı etkileşimi bitki yaşamını önemli ölçüde belirler. Işık enerjisinin etkenliği, sıcaklığın artışına paralel olarak yükselmekte serin iklime sahip bölgelerde gölge toleransı olmayan bitkiler yetişmektedir.

Arazilerin jeomorfolojik yapısı ile bakı ve eğimi, güneşlenme miktarını ve süresini önemli ölçüde belirleyen faktörlerdir. Güneye bakan yamaçların, kuzeye bakan yamaçlardan daha fazla enerji alması, canlı yaşamının ister istemez etkilenmesine neden olmaktadır. Güneşin bir yerdeki değeri, atmosferik olayların yanı sıra, ışınların o yerle yaptığı eğim açısı ile de doğru orantılı olmaktadır.

GRAFİK 1: ESME SAYILARINA GÖRE RÜZGAR GÜLÜ

GRAFİK 2: HIZLARINA GÖRE RÜZGAR GÜLÜ

Şekil 24. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Esme Sayılarına ve Hızlarına Göre Rüzgar Güllü (ANONYMOUS, 1990b).

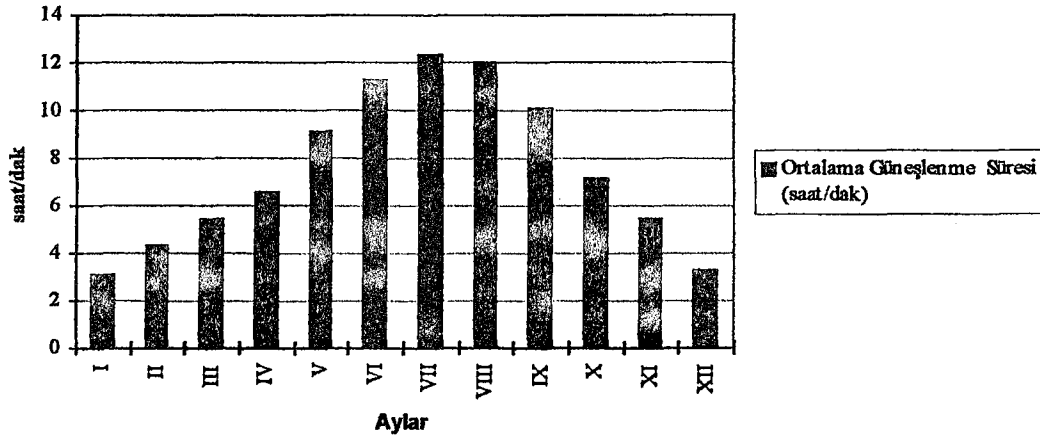
Aksaray meteoroloji istasyonunun verilerine göre araştırma alanının yıllık ortalama güneşlenme süresi 7.42 saat/dak. olarak hesaplanmıştır. Yaz aylarında bu süre 12 saat/dak. nın üzerine çıkmaktadır. Bu durum vejetasyon ve yaban hayatı bakımından araştırma alanının güneşlenmeden yeterince yararlandığının bir delili olarak görülse bile, Ihlara Vadisi'nin yukarı da açıklanan belirleyici özellikler yönünden daha farklı bir yapıda olduğu söylenebilir. Vadinin mikroklimatik özelliğine bağlı olarak oluşan flora ve faunası ile tarımsal faaliyetlerin platoya göre farklılık göstermesi bu yapıyı doğrulamaktadır.

Yer yüzünde ağaç topluluklarının en yüksek ışık şiddetine maruz kaldığı çalı ve ot seviyesine inildikçe ışık şiddetinde bir azalma olduğu bilinmektedir. Işık şiddeti çalı veya otsu bitkilerin yüksek boyda gelişmesine olanak verecek düzeyde ise gölge toleranslı bitkiler gelişebilmektedir. Özellikle yaprak döken ağaçların Ihlara Vadisi gibi ağırlıklı olarak bulunduğu alanlarda gelişen bitki örtüsü ilginç bir karakteristik yapı oluşturmaktadır (WILSON, 1988).

Işığın bitkilerde olduğu gibi hayvanlar, özellikle de böceklerin gelişme hızı üzerinde de etki yaptığı tesbit edilmiştir. Örneğin kuşlarda, gün uzunluğunun doğrudan beslenme süresini etkilediği için meydana getirilecek yumurta sayısı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bazı kelebeklerde görülen dimorfizm ve açık renkte olma eğilimi de ışık etkisinin bir sonucudur. Ihlara Vadisi boyunca, çeşitli araştırmacılar ve koleksiyoncular tarafından toplanan kelebek türlerinde de açık renk eğiliminin gözlenmesi, ışık etkisinin vadinin bazı kesimlerinde daha yoğun olduğunu göstermektedir (HANSSON, 1992).

Güneşlenmenin doğal yapı üzerindeki öneminin yanında, yerleşim, turizm ve rekreasyonel faaliyetler üzerindeki çekici ve yönlendirici etkisi göz ardı edilemez. Bulutsuz ve güneşli günlerin yaşama sevinci, doğaya yönelme, açık hava gezintileri, kamp, piknik gibi çeşitli aktiviteleri arttırıcı etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle ilkbahar ve yaz ayları boyunca güneş ve buna bağlı olan sıcak havalar turizm ve rekreasyonel faaliyetleri hareketlendirir. Doğayı inceleme, yürüyüş, manzarayı seyretme, doğa fotoğrafçılığı gibi aktivitelerin sürdürülmesinde ışığın şiddeti ve yönü belirleyici olmaktadır.

Araştırma alanında yıllık ortalama bulutluluk derecesi 3.9/10 (gün) dur. Bulutluluğun en fazla olduğu aylar 6.2 / 10 (gün), 5.9 / 10 (gün) ile Aralık-Ocak, en az olduğu aylar ise 1.1 / 10 (gün) ile Temmuz, 1 / 10 (gün) Ağustos aylarıdır. Ortalama olarak yılın 137.6 gününde hava açık, 177.4 gününde bulutlu, 50 gününde ise tamamen kapalı geçmektedir (Şekil 25). İlkbahar ve yaz aylarında Kapadokya bölgesi ve dolayısıyla Ihlara Vadisindeki ziyaretçi sayısının artması bu iklimsel faktörün önemini doğrulayan önemli bir göstergedir.

Şekil 25. Araştırma Alanına En Yakın Konumdaki Aksaray İli Güneşlenme Süresi Verileri (ANONYMOUS, 1990).

ALTAN ve Ark.'nın 1982 yılında gelen ziyaretçilere yapmış oldukları anketlerde yabancı ziyaretçilerin % 12'si bölgenin iklim özelliklerini beğendiklerini belirtmektedirler. Tarafımızdan yapılan anketlerde de araştırma alanının yılın hangi mevsimlerinin ziyaretçiler açısından daha ilginç ve çekici olduğunun öğrenilmesine çalışılmıştır. Çizelge 6. da ki anket sonuçlarına göre; hedef gruplarının ortalama olarak %74.4'ü ilkbahar, % 59.7'si yaz, % 57.5'i sonbahar ve % 41.4'ü kış aylarının daha cazip olduğu görüşünde birleşmektedirler. İhlara Vadisi ve yakın çevresinin yılın bütün mevsimlerinde ilginç ve çekici olduğunu düşünenlerin ortalaması ise % 39.1 dir.

Hedef gruplarının bu konudaki görüşleri ayrı ayrı incelendiğinde ise oldukça ilginç bulgularla karşılaşmaktadır. Örneğin yöre halkının % 52'si ile yabancı ziyaretçilerin % 53'ü alanın bütün mevsimlerde ilginç ve çekici olduğunu düşünmektedir. Yerli turistlerin ise sadece % 11.4'ü bu görüşü taşımaktadır. Yöre halkının turizm açısından büyük beklenti içinde olması anket sonuçlarına yansımıştır. Yerli ve yabancı turistler arasında oluşan düşünce farklılığının temelinde turizmin algılanış biçimi ile bu konudaki alışkanlıklar yatmaktadır.

Anket sonuçlarına göre uzmanların % 77.5'i gibi büyük bir çoğunluğu ise araştırma alanının ilkbahar ve sonbahar aylarında daha ilginç ve çekici olduğunu düşünmektedir. Bunun nedenini bu aylarda doğada yaşanan canlanma ile biyoklimatik konfor açısından alanın daha uygun olduğu düşüncesidir.

Çizelge 6. Araştırma Alanının Mevsimlere Göre Kullanımının , Anketlere Giren Hedef Grupları Açısından Uygunluk Durumları.

Araştırma alanı yılın hangi mevsimlerde ziyaretçiler açısından daha ilginç ve çekici olabilir ?						
Var 000014	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1) İlkbahar	3	11	18	2	34	14.7
2) Yaz	5	30	5	8	48	20.8
3) Sonbahar	3	7	1	2	13	5.6
4) Kış		5		1	6	2.6
5) Bütün mevsimler	14	60	4	24	102	44.2
1) İlkbahar 3) Sonbahar	10	2	6	2	20	8.7
1) İlkbahar 4) Kış			1		1	,4
1) İlkbahar 2) Yaz				6	6	2.6
Katılımcı Toplam Sayısı	35	116	35	45	231	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.2	50.2	15.2	19.5		
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama (%)	
1) İlkbahar diyenlerin yüzdesi	%77.5	%62.7	%82.3	%75.1	% 74.4	
2) Yaz diyenlerin yüzdesi	%51	%78	%25.6	%84.3	% 59.7	
3) Sonbahar diyenlerin yüzdesi	%77.5	%59.7	%31.3	%61.8	% 57.5	
4) Kış diyenlerin yüzdesi	%40	%56.3	%14.2	%55.2	% 41.4	
5) Bütün mevsimler diyenlerin yüzdesi	%40	%52	%11.4	%53	% 39.1	

4.1.5. Flora

Kuvaterner'de meydana gelen iklim değişimleri, topografik yapının şekillenmesinin yanı sıra, bitki örtüsünün çeşitliliği ile dağılışında da etkili olmuştur. Ihlara Vadisi ve yakın çevresi, kuzeyde Kuzey Anadolu (Karadeniz), güneyde Güney Anadolu (Toros) Dağları; doğusu yüksek Doğu Anadolu Platosu, batısında İç Batı Anadolu yüksek platosuyla çevrili olan Orta Anadolu Bölgesinin Tuz Gölü Havzasında İran-Turan bitki coğrafyası bölgesinde bulunur. Ihlara Vadisi DAVIS'e (1974) göre florası orta derecede bilinen yöreler arasında yer almaktadır.

Bölgede çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan floristik çalışmalar bu güne kadar daha çok Hasan Dağı gibi vadiye yakın yükseltiler üzerinde yürütülmüş olmakla birlikte, son yıllarda Ihlara Vadisinin doğal bitki örtüsünün de araştırılması için çalışmalara başlanmıştır.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin doğal bitki örtüsü, değişik mevsimlerde alanda yapılan sürveylerle incelenmiştir. Bilim adamlarının daha önce bölgede saptamış oldukları bitki türlerinin karşılaştırılması sonucu, mevcut vejetasyonun durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bölgede vejetasyon dönemi iklimsel özellikler nedeniyle kısa ilkbahar ve yaz başı ile sınırlıdır. Mart ve Nisan aylarında yaz sıcaklıkları ve yüksek derecelerdeki soğuklar bir biriyle karışırken, yaz ayları başındaki sıcaklık dalgaları step bitki örtüsünü büyük ölçüde kurutmaktadır. Bitki coğrafyası açısından bakıldığında inceleme alanı, Hasan Dağı ve Melendiz Dağları doruklarına kadar İç Anadolu'nun step bölgesine girmektedir (DÜZENLİ, 1976).

Araştırma alanındaki doğal yapının en önemli özelliğini, peyzajda sürekli olarak devam eden ani ve şaşırtıcı değişiklikler oluşturur. Jeolojik ve morfolojik özelliklerin yanı sıra, doğal bitki örtüsü ile tarımsal ürün deseninin sağladığı muhteşem manzaralar, yılın her mevsiminde farklı görünümelerini ziyaretçilerine sergiler. Ihlara Vadisi' ve yakın çevresinde yer alan köy ve kasabalar da bölgenin bitkisel dokusuna farklı özellikler katar.

Ihlara Kasabası'nın doğusundan Güzelyurt İlçesine bağlanan karayolu takip edildiğinde bu katkı önemli ölçüde göze çarpmaktadır. Güzelyurt'ta ilkbaharın gelmesiyle başlayan renk cümbüşü Ağustos ayına kadar devam eder. Sonbaharda ise İlçe, kavaklık ve söğütlüklerin yanı sıra, çeşitli meyve ağaçları ve üzüm bağlarının sararmasıyla bambaşka bir renge bürünür.

Yeterli miktarda yağışın düşmemesi nedeniyle, sarı rengin hakim olduğu geniş alan ve tarlaların sergiledikleri kuru peyzaj içerisinde bazen bir ya da birden fazla gelişmiş küçük yeşil ağaç görülebilir. Steplerdeki mevcut bitki örtüsü yoğun bir şekilde yapılan kuru tarım faaliyetleri nedeniyle potansiyel ve doğal bitki örtüsüne göre önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu husus özellikle doğal yayılma alanları

1200-1300 m nin üzerinde bulunan dağ stepleri içinde geçerlidir. Önceleri daha geniş alanlara yayılmış olan orman stepleri, meyve veren yabani ağaçlarla, *Quercus pubescens* ve *Rahmnus hirtellus* gibi türlerin gelişmesine neden olmuştur.

Ayrıca yoğun hayvan otlatılması nedeniyle klimaks ot türlerinin büyük bir bölümü giderek kaybolmuş, hayvanlar tarafından yenmeyen *Astragalus sp.*, *Verbascum sp.*, *Salvia sp.*, *Euphorbia sp.* gibi acı ve dikenli türler yayılımlarını arttırmışlardır. Araştırma alanında yapılan incelemelerde hayvan otlatmalarının İhlara Vadisi içinde ve dışındaki alanlarda yapıldığı tespit edilmiştir. Genelde steplerdeki kuraklığa dayanıklı olan bitkiler çok yıllık olup kökleri derin ve çok dallıdır. Vadi dışındaki alanların ağaç yetişmesini engelleyecek kadar az yağış alması, otsu vejetasyonun istilasının daha da arttırmasına neden olmuştur.

Otlatmanın dolaylı etkilerinden biride toprak erozyonudur. Ağır otlatma sonucu yüzeyin çıplaklaşmasıyla sağanak yağmurlarla akan sular toprak kaybına yol açar. Alanın topografyasına bağlı olarak akan suyun artışı ile alanda oluklar ve hendekler açılır. Bir çok yerde ana kaya açığa çıkar. Binlerce yılda oluşan ve bitki örtüsüne tutulmuş toprak, otlatmanın dolaylı etkisi ve erozyon yolu ile kısa sürede kaybolur. Otlatma orta derecede olsa bile yüksek değerdeki çok sayıda tohum kaybolacaktır (ÖZTÜRK, 1992).

Doğa koruma alanlarında vejetasyonun tahribine yada değişikliğe uğramasına, turizm ile rekreasyonel aktiviteler de neden olabilmektedir. Vejetasyonun çiğnenerek ezilmesi sonucunda türlerin bir çoğu miktar yönünden azalmakta veya yok olmaktadır. Bu şekilde bir kısım türlerin sayısında artış görülmekte, bazı yeni türlerin ortama katılması da mümkün olabilmektedir. Koruma alanının ziyaretçiler tarafından yoğun olarak kullanılmasıyla, otsu bitkilerin yüksekliği ve çiçeklenme yoğunluğu ezilmelerle azalabilmektedir. Bazı türler bu durum karşısında yerde uzanan gövde şekilleri geliştirmektedirler. Ayrıca toprağın basılarak sıkışmasıyla, gözeneklerinin içerdiği nem oranının hacmi de artmaktadır (MARSH, 1991).

Özellikle Avrupa Ülkelerindeki koruma alanlarında, ortaya çıkabilecek bu istenmeyen durumların önlenmesi için 'gelen ziyaretçilerin alandan kontrollü olarak istifade etmesi ön görülmektedir. Ayrıca ziyaretçi sayısı ve gezi güzergahlarının belirlenerek yaya sirkülasyonuna düzen ve disiplin getirilmeye çalışılmaktadır.

İhlara Vadisi'nin başlangıç noktası olarak kabul edilen İhlara Kasabası'ndan başlayan araştırma alanında yoğun ve değişken bir bitki örtüsü izlenmektedir. Yapılan incelemelerde bitkilerin çoğunun yöreye özgü oldukları saptanmıştır İhlara Vadisi içerisindeki mevcut bitki örtüsü niteliği ile cins ve türlerinin bir kısmının saptanması amacıyla bitkilerin gelişmeleri de dikkate alınarak, ilkbahar ve sonbahar ayları arasındaki değişik zamanlarda vadi içi ve dışında incelemeler yapılmış, tespit edilen bitkilerin fotoğrafları çekilmiştir.

Çizelge 7. de yer alan odunsu ve otsu bitkilerin teşhislerinin yapılmasında, Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümü Botanik Anabilim Dalının yardımları sağlanmıştır. Şekil (26, 27, 28, 29, 30, 31) de araştırma alanında yer alan doğal bitki türlerinden bir kısmı görülmektedir.

Çizelge 7. Araştırma Alanında Saptanan Doğal Bitki Türleri.

Latince Adı	Odunsu	Yeri	Latince Adı	Otsu	Yeri
Acer tataricum	x	Vadi içi	Wiedemonnia orientalis *	x	vadi içi
Crateagus monogyna	x	"	Echium plantagineum	x	vadi dışı
Crateagus orientalis	x	"	Onopordum illyricum	x	vadi içi
Eleagnus angustifolia	x	"	Asparagus officinalis	x	"
Fraxinus angustifolia	x	"	Alcea pallida	x	"
Juglans regia	x	"	Hypericum ondrosaenum L.	X	"
Pistacia lentiscus	x	"	Thymus sipyleus	x	"
Pistacia vera	x	"	Erodium cicutarium	x	"
Populus nigra	x	"	Ornithogalum ulophyllum	x	"
Robinia pseudoacacia	x	"	Verbascum sinuatum	x	"
Salix triandra	x	"	V. mucronatum *	x	"
Salix alba	x	"	V. caudatum *	x	"
Salix excelsa	x	"	Euphorbia stricta	x	vadi dışı
Tamarix smyrensis	x	"	Crepis reuterana	x	vadi içi
Ulmus glabra	x	"	Inula sp.	x	"
Ulmus minor	x	"	Carduus nutans	x	"
Celtis glabrata	x	"	Lamium eriocephalum	x	"
Rhamnus oleoides	x	"	Capsella bursa-pastoris	x	"
Rubus sanctus	x	"	Ranunculus repens	x	"
			Rosa canina	x	"
			Nepata nuda	x	"
			Solanum olatum	x	"
			Chondrilla juncea	x	"
			Tripleurospermum oreades	x	"
			Trifolium pratense	x	"
			Xeranthemum annuum	x	"
			Scandix iberica	x	"
			Calystegia sepium (L.)	x	"
			Centaurea iberica	x	"
			Anthyllis vulnearia	x	"
			Linum mucronatum	x	"
			Cichorium intibus	x	"
			Papaver rhoeas L.	x	"
			Centaurea solstitialis	x	"
			Ononis spinosa	x	"
			Lythrum salicaria	x	"
			Galega officinalis	x	"
(*) Endemik Bitki					

Şekil 26. *Lythrum salicaria*
(Melendiz Irmağı'na yakın daha çok batıya bakan yamaçlarda)

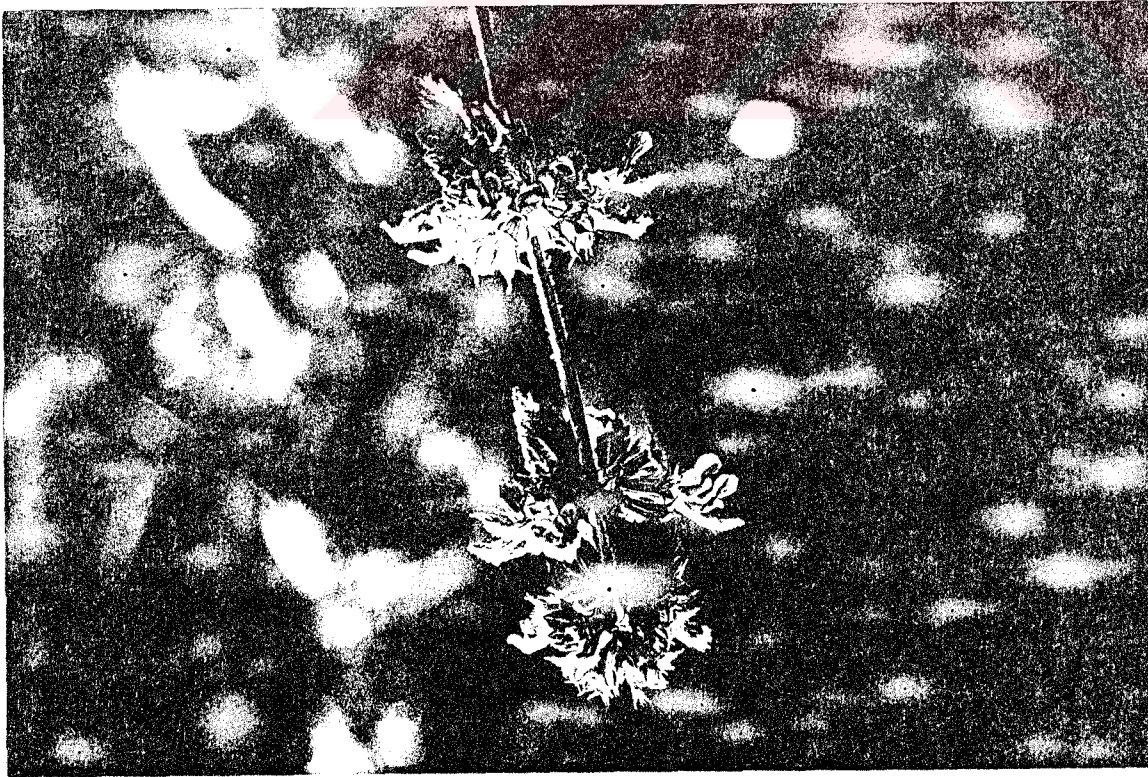
Şekil 27. *Hypericum androsaenum* L.
(Melendiz Irmağı Kıyıları, Belisırma Mevkiide)

Şekil 28. *Carduus nutans* (Ihlara Vadisinde Güneşli Alanlarda çok yaygın)

Şekil 29. *Verbascum caudatum*
(Ihlara Vadisi, Endemik Karakterli Otsu Bitkilerden)

Şekil 30. *Wiedemannia orientalis*
(Bir Başka Endemik; İhlara Vadisi Melendiz Irmağı Kıyılarında)

Şekil 31. *Calystegia sepium* (L.) R. Br. ssp. *sepium*
(İhlara Vadisinde Gölge Alanlarda Yer Yer Ağaç Diplerinde))

Derin ve oldukça dar bir kanyon olan İhlara Vadisi, mikroklimatik yapısı nedeniyle Anadolu'nun kuru ve uzun yaz sıcaklarından daha az etkilenir. Anadolu'nun mesophytic türleri ve Euro-siberian phytogeographic genel türleri vadi boyunca yer yer görülmektedir. *Lycopus europeus*, *Asperugo procumbens*, *Eupatorium cannabinum*, *Cirsium canum*, *Urtica dioica*, *Pastinaca sativa* bu türlere örnek olarak verilebilir. Akdeniz bitkilerinin tipik örneklerinden *Galanthus fosteri* daha çok Sümbüllü ve Yılanlı kiliselerin çevresinde bulunmaktadır (TANYOLAÇ,1995).

Melendiz Irmağı boyunca gelişmiş dominant ağaç türleri *Salix alba*, *Populus thevestina*, ve *Populus nigra italica* dır. Irmak kıyısı boyunca yer yer uzanan dar ve küçük yeşil alanlarda ise *Carex spp.*, *Juncus spp.*, *Poa pratensis*, *Ranunculus repens*, *Lotus corniculatus*, *Mentha longifolia*, *Trifolium repens*, *Torilis ucranica*, *Plantago major*, *Plantago lanceolata* gibi türler farklı araştırmacılar tarafından kaydedilmiştir..

Melendiz suyundan daha çok faydalanan *Ranunculus sphaerospermus*, *Polygonum amphibium* ve *Lysimachia vulgaris* su kenarlarında yer yer gelişmiştir. Vadinin dik kaya yarıklarında yetişen *Galium incanum*, *Rhamnus hirtella*, *Scrophularia libanotica*, *S. nevshehirensis* gibi bazı kaya bitkileri bölgenin doğal türleri içerisinde yer alır (ÖZTAN ve KNOCKAER, 1996).

Ayrıca *Pistacia terebinthus*, *Eleagnus angustifolia*, *Rosa canina*, *Crateagus monogyna* ve *Rubus sanctus* gibi küçük ağaç ve çalılar daha çok Belisırma Köyü ile İhlara arasında ki bölgede yayılmıştır. Yakın çevrede görülmeyen *Pistacia lentiscus*, ile yine kültür yolu ile geliştirilmiş, *Pistacia vera* ve *Juglans regia* gibi daha fazla sıcaklık isteyen bitkilerin vadi içinde yetişmiş olması, İhlara Vadisi'nin yakın çevresine oranla daha ılıman bir iklime sahip olduğunu göstermektedir.

Vadi fazla engebeli bir yapıya sahip olmadığı gibi, çok değişik habitatlara da sahip değildir. İhlara Vadisi gibi dar ve derin olarak yarılmış alanlar kuvvetli izolasyon şartları meydana getirdiğinden, bitkilerin aktif ya da pasif yayılışla mekanlarını genişletmeleri genelde mümkün olamamaktadır. Bu bakımdan bu gibi alanlarda ilk olarak ortama dahil olan bitkiler çevre ve doğa koşullarından soyutlanmakta (neoendemik) ve yayılışları olmadığından bulundukları sahada endemik olarak kalmaktadır.

TANYOLAÇ ve ark. (1995). nın İhlara Vadisi'nde yaptıkları araştırmada 54 familya ve 218 cinse ait 364 takson tayin edilmiştir. Vadi içinin yoğun otlatma altında olmaması ve gölge alanların fazla olması tür sayısının yüksek olmasını sağlamıştır. İhlara Vadisi'nde saptanan bazı bitki türleri Türkiye sınırları içinde ve dışında oldukça tipik yayılış göstermekle birlikte, Türkiye florasının yazarı DAVIS (1974) tarafından her hangi bir bitki coğrafyası bölgesine dahil edilmemesi dikkat çekicidir Bu çalışmada 43 adet olarak tespiti yapılan endemik bitki türü sayısının alanın doğal bitki örtüsü bakımından önemini ortaya koymaktadır.

Orman alanlarının azalması nedeniyle, orman merası ve odun elde edilmesi suretiyle ekonomik yarar sağlamak günümüzde oldukça kısıtlıdır. Plansız kullanıma devam edilmesi halinde orman alanları giderek daha da azalabilecektir. Ormanların kurak alanların su ihtiyacının karşılanması ve dolayısıyla tarım sektöründe gelişme görülmesi gibi refahı arttırıcı özelliklerinin önemi bilinmekte, bu özellik kurak geçen mevsimlerde daha da belirginleşmektedir. Araştırma alanında son derece azalmış olan ormanların büyük çoğunluğu Hasan Dağının kuzey tarafı ile Melendiz Dağlarının kuzey yamaçlarında kalmıştır. Bölgenin bu yüksek kesimlerindeki meşe ormanlarında, *Quercus cerris* (Saçlı meşe, Türk meşesi), *Quercus pubescens* (Tüylü meşe), *Quercus libani* (Lübnan meşesi) ve sadece Hasan Dağı yakınlarında *Quercus vulcania* (Kasnak meşesi) oluşturmaktadır (DÜZENLİ, 1976).

Güzelyurt'un doğusundaki önemli derecede tahrip olmuş meşe ormanlarında keçilerin yemesi ve küçükbaş hayvanların toprağı sertleştirmeleri neticesinde ağaç boyları genellikle 1 metreyi geçememektedir. Hasan Dağı ve Melendiz Dağlarındaki ormanlar yüzyıllardır yapılan hayvancılık ve köylülerin bilinçsiz davranışları sonucunda tamamen tahrip olmuştur. Günümüzde orman içerisindeki yaylaların aşırı derecede kullanılması nedeniyle mevcut ormanın üst sınırı gerilemiştir. Yoğun tahribattan sonra ormanların yeniden doğal olarak gelişmesi mümkün değildir. Bunun nedeni erozyon sonucu taşınan toprağın yeniden oluşmasında sert kara iklimi nedeniyle çok yavaş ilerleyebilmesidir.

Gelişmiş ağaçların bulunduğu ve ulaşım imkanlarının bulunduğu ormanlara Ihlara'nın güneydoğusunda Mahmutlu ve Kitrelli civarında rastlanmaktadır. Ihlara kasabasına oldukça yakın olan bu ormanlık bölgeler dinlenme amaçlarına da uygundur. Helvadere Kasabasının güneyindeki Hasan Dağı çevresinde sık orman alanları bulunmaktadır. Araştırma alanında yer alan platolar üzerinde görmenin mümkün olmadığı ağaçlı alanları Ihlara Vadisi ve bölgedeki küçük vadilerle, akarsu kıyılarında görmek mümkündür. Kavak yetiştiriciliği için kullanılan yerler ise oldukça geniş alanlar kaplamaktadır.

4.1.6. Fauna

Fauna denildiğinde hayvan toplulukları ile bu canlıların yaşadığı ortamın bütünü akla gelmektedir. Genel anlamda bir bölgenin faunası; memeliler, kuşlar, sürüngenler, amfibiler, omurgasızlar, deniz ve tatlı su hayvanlarından oluşmaktadır.

Faunanın bireyleri yaşadıkları çevreyle doğrudan temas halindedirler. Çevreden etkilendikleri gibi çeşitli faaliyetleri ile çevreyi de etkilerler. Örneğin besinin miktarı faunanın gelişmesi için ne kadar etkili ise hayvanların çok fazla miktarlara ulaşması da besin miktarının azaltılması yönünden direkt bir etkiye sahiptir. Bir bölgenin faunasının mevcudiyeti, diğer doğal varlıkların da korunmasına bağlı olduğundan koruma faaliyetinin bölgedeki ekosistem bütününde ele alınması gereklidir. Örneğin kuşlar ergin hale geldiklerinde tamamen tohumlarla beslenir, yavrularına böcek ve yumuşak meyve yedirirler. Bu faaliyet böcek popülasyonunun dengede olmasını da sağlar (HANSSON, 1992). Şekil 36. da görülebileceği üzere; İhlara Vadisi içerisinde kuluçkaya yatan, *Parus caeruleus* (Mavi Baştankara) bu dengeye iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Fauna bireylerini oluşturan böceklerin bir kısmı aynı zamanda tarım alanlarına zarar veren türleri oluşturmaktadır. Bu canlıların öldürülmesinde kullanılan mücadele yöntemleri ekolojik dengede bozulmalara yol açmakta, bilinçsiz ve eğitimsiz olarak tarımsal ilaç kullanımının uygulandığı yörelerde tahripler üst seviyelere ulaşmaktadır. Zararlı canlıların sayılarını, bu türlerin doğal düşmanlarını ve ekolojik rakiplerini kullanarak düşük tutmak mümkündür. Örneğin yusufçuk böceğinin yaygın olarak bulunduğu alanlarda sivri sineklerin az olduğu bilinmektedir. Biyolojik mücadelede kullanılan bazı böcek türleri doğanın dengesinde etkin rol oynamaktadırlar.

Tarım Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü ile Güzelyurt İlçe Tarım müdürlüğünden alınan bilgilere göre; araştırma alanında zararlılara karşı biyolojik mücadele yöntemleri uygulanmamaktadır. Tarlalar ile bağ ve bahçelerde bitki zararlıları, hastalıklarının tedavisi ile yabancı ot mücadelesinde kimyasal ilaçlar kullanılmaktadır. Araştırma alanındaki tarım alanları içerisinde yaşayan böcek türleri sayı ve tür çeşidi olarak fauna bireyleri arasında önemli bir yer tutmakta, özellikle kuşlar, kurbağa ve kertenkele gibi canlılar içinde birer besin kaynağı oluşturmaktadır.

Fauna bilimsel, ekonomik, kültürel yönden olduğu gibi rekreasyon açısından da önem taşır. Doğa turizminde mevcut aktivitelerin çeşitlendirilmesine yönenin yaban hayatı önemli katkılar sağlar. Gelen ziyaretçilerin özgür ortamda bir kuş veya kelebeğin fotoğrafını çekmesi, kertenkele yada bir kurbağa ile karşılaşması, balık avlaması yoğun ve sıkıcı kent yaşamından sonra insanı dinlendiren faaliyetlerdir. Ülkemizin coğrafi ve ekolojik özelliklerinden dolayı sahip olduğu hayvan türlerinin çeşitlilik ve miktar açısından önemi bilinmekle birlikte, yapılan araştırma ve koruma faaliyetlerinin henüz istenilen seviyeye ulaştığı söylenememektedir.

Araştırma alanının faunası üzerinde bu güne kadar yapılmış çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu güne kadar görülen en detaylı araştırma TANYOLAÇ, (1995) ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ihlara Vadisi'nde saptanarak teşhisleri yapılan omurgasız hayvanların listesi Çizelge 8. de verilmiştir. Kuş türlerinin saptanması amacıyla SIKI (1993) tarafından yapılan gözlem ve araştırma sonuçlarına göre aşağıda liste halinde verilen yirmi familyaya dahil 35 tür bölgede saptanmıştır. Bu kuşlardan 11'i bölgede kuluçkaya yatmaktadır. Değişik zaman ve daha uzun periyotlarda yapılacak gözlemlerle, yöredeki tür sayısının daha da artabileceği söylenmektedir.

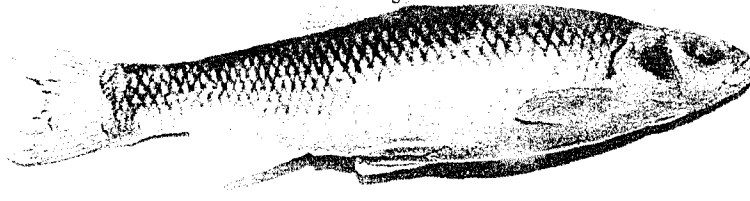
Araştırma alanının en önemli akarsuyu niteliğinde olan Melendiz Irmağı'nda TANYOLAÇ, (1995) tarafından yakalanan balık örnekleri incelenerek 4 balık türü saptanmıştır. Ekonomik değere sahip ve en çok yakalanan tür, yöresel adı Pullu olan *Leuciscus cephalus* (Tatlısu Kefali) dur. Genellikle Melendiz Irmağı kıyılarında ağaç kök oyukları ile taş altlarında gizlenen ve yakalanması oldukça zor olan *Capoeta pestai* (Siraz) yörede Karabalık olarak isimlendirilmektedir. Bu tür Anadolu'da sadece Eğirdir ve Beyşehir Göllerinde bulunduğu kaydedilmiş olmakla birlikte, Mamasın Baraj Gölünde de İKİZ (1985) tarafından tespit edilmiştir.

Diğer bir tatlısu balığı ekonomik değeri olmayan *Gobio gobio* L. (Derekayası, Yağlıca) yöresel adı Çağa Mençi dir. Melendiz Irmağı'nın Ihlara ve Belisırma noktalarında yakalanan *Nemacheilus angorae* (Çöpçü Balığı) yöre halkı tarafından Yılan Mençi ya da Cadı Mençi olarak bilinmektedir (Şekil 32).

İlkbahar ve sonbahar ayları arasındaki değişik zamanlarda araştırma alanında yapılan incelemelerde gözlenen hayvan türlerinin fotoğrafları çekilmeye çalışılmıştır. H.Ü. Biyoloji Bölümü Zooloji Ana Bilim Dalının yardımları sağlanarak teşhisleri yapılan hayvan türleri, (Şekil 33, 34, 35, 36, 37) de görülmektedir..

Çizelge 8. Araştırma Alanında Tanısı Yapılan Omurgasız Hayvanlar ve Kuş Türleri (TANYOLAÇ, 1995. ve SIKI, 1993.)

Latince Adı	Türkçe Adı	Latince Adı	Türkçe Adı
Böcekler		Tatlısu Balıkları	
Buthus spp.	Akrep	Leuciscus cephalus L.	Tatlısu kefali
Potamion potamios	Tatlı su yengeci	Capoeta pestai	Karabalık
Scolopendra morsitans	Adi çıyan	Gobio gobio	Derekayası
Calopteryx splendens	Kız böceği	Nemacheilus angorae	Çöpçü balığı
Gamphus spp.	Yusufçuk	Amfibiler	
Libellula sp.	Gerçek yusufçuk	Rana ridibunda	Ova kurbağası
Platycleis spp.	Çayır çekirgesi	Bufo viridis	Gece kurbağası
Gryllus spp.	" "	Sürüngenler	
Calliptomus spp.	Kısa antenli çekirge	Agama stellio stellio	Dikenlikeler
Chorthippus spp.	" "	Ophisops elegans	Tarla kertenkelesi
Gratia sp.	Yürüyen çalı	Lacerta danfordi	Toros kertenkelesi
Mantis regiliosa	Kulağa kaçan	Lacerta trilineata	İriyeşil kertenkele
Graphossoma lineatum	Çizgili tahtakurusu	Yılanlar	
Lygaeus pandorus	Kırmızı tahtakurusu	Natrix natrix L.	Yarisucul yılan
Pyrrhocoris apterus	Ateş tahtakurusu	Natrix tessellata	Su yılanı
Nepa cinerea	Sucul tahtakurusu	Kaplumbağalar	
Cicindella sp.	" "	Testudo graeca	Adi Tosbağa
Staphylinus sp.	Kırıkkanat	Kuşlar	
Coccinella septempunctata	Gelin böceği	Ciconia ciconia	Leylek
Scarabeus spp.	Mayıs böcekleri	Ciconia ciconia	Kara leylek
Melolontha spp.	" "	Buteo rufinus	Kızıl şahin
Clerus spp.	" "	Calidris sp.	Kum kuşu
Kelebekler		Columba livia	Kaya Güvercini
Gonepteryx Rhamni L.		Otus scops	Cüce baykuş
Gonepteryx spp.		Apus apus	Kara sağan
Pieris napi L.		Apus melba	Beyaz karın sağan
Anthocharis cardamines L.		Alcedo atthis	Yalı çapkını
Colias balcania		Upupa epops	İbibik
Colias crocea		Delichon urbica	Pencere kırlangıcı
Colias spp.		Hirundo rupestris	Kaya kırlangıcı
Iphiclidides podalirius		Motacilla alba	Kuyruk sallayan
Melenargia larissa		Motacilla cinerea	Dağ kuyruk sallayan
Erebia spp.		Phylloscopus collybita	Söğüt bülbülü
Satyrus spp.		Phylloscopus trochilus	Dağ bülbülü
Hyponphele maroccana		Sylvia atricapilla	Siyah tepeli ötleğen
Libythea celtis		Cettia cetti	Bataklık bülbülü
Lyceana phlaeas L.		Turdus merula	Kara tavuk
Lyceana spp.		Phoenicurus ochruros	Ev kızıl kuyruğu
Plebicula spp.		Luscinia megarhynchos	Bülbül
Hoedes spp.		Monticola solitarius	Mavi kaya ardıcı
Vanessa spp.		Oenanthe hispanica	Kuyruk kakan
Nymphalis spp.		Parus caeruleus	Mavi Baştankara
Aglais urticae L.		Sitta neumayer	Kaya sıvacı kuşu
		Fringilla coelebs	İspinoz

Leuciscus cephalus L. (Tatlısu kefalı)

Gobio gobio L. (Yöresel adı: Çağa mençi)

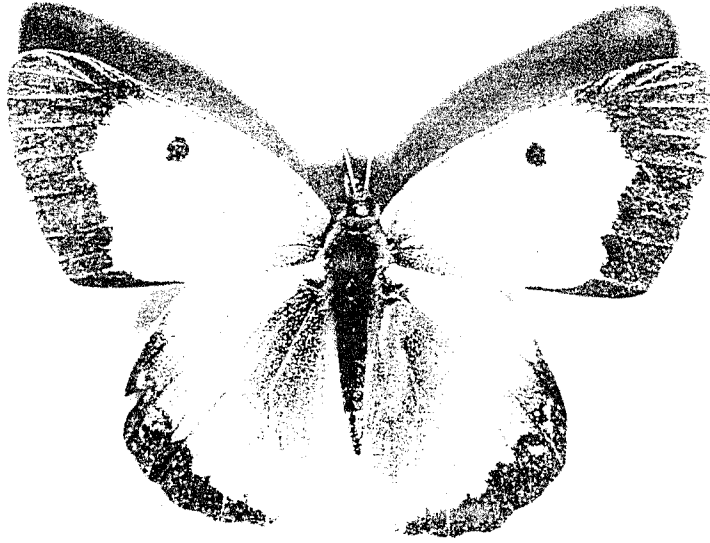
Nemacheilus angorae STE.

(Yöresel adı: Yılan mençi-Cadı mençi)

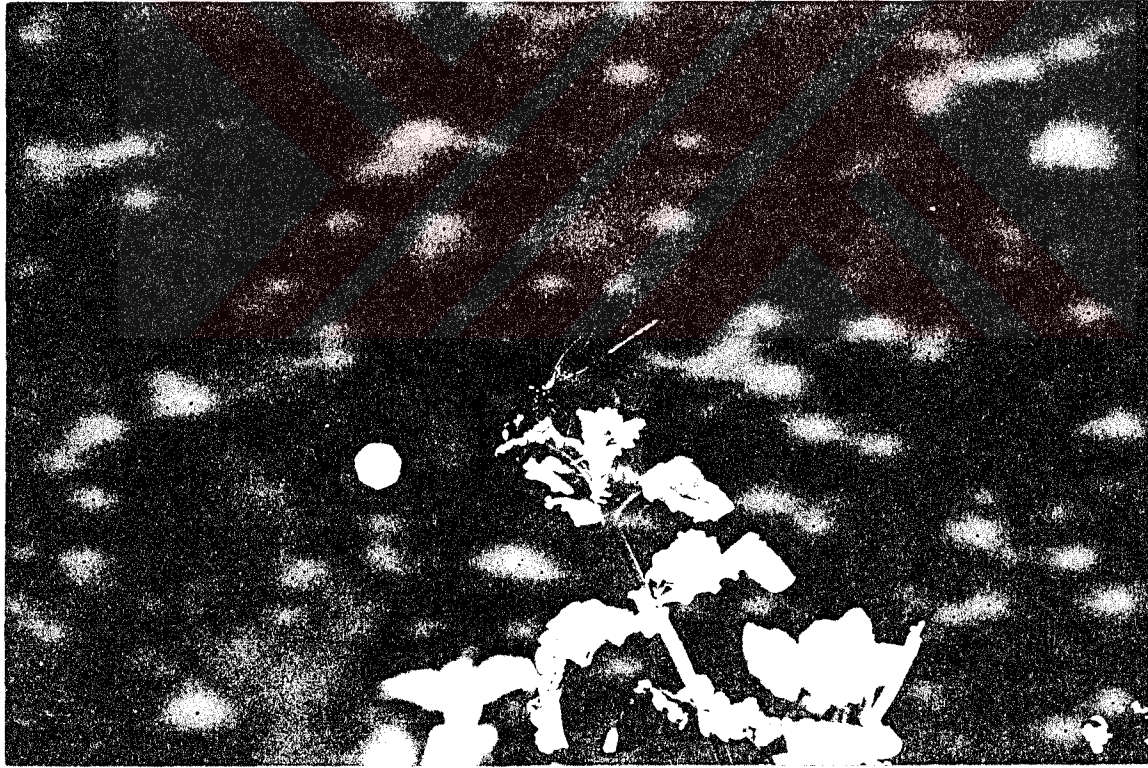
Şekil 32. Melendiz Irmağı'nda Bulunan Tatlısu Balığı Örnekleri
(KURU, 1980).

Şekil 33. *Rana ridibunda* PALLAS (Ova Kurbağası, çok yaygın)

Şekil 34. *Colias sp.* (İhlara Vadisi'nde Sıkça Görülen Kelebeklerden)
(TANYOLAÇ, 1993).

Şekil 35. *Libellula sp.* (Yusufçuk) Melendiz Irmağı Kıyılarında Yaban
Hayatının Rengi ve Davranışları ile İlgili Çekebilen Örneklerinden.

Şekil 36. *Parus caeruleus* (İhlara Vadisi'nde Kuluçkaya Yatan Kuş Türlerinden, Mavi Baştankara)

Şekil 37. *Upupa epops* "İbibik" (Sık Ağaçlı Alanlarda)

Türkiye'nin memeli hayvanları üzerinde yapılan araştırma ve incelemeler ise çok az bulunmaktadır. Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde bu konuda yapılmış detaylı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma süresi boyunca arazide yapılan incelemelerde görülen ve bir kısmı TANYOLAÇ (1995) tarafından saptanan memeli hayvanların listesi Çizelge 9.da verilmiştir. Arazi çalışmaları süresince, ekili tarım alanlarında kirpi, mağaralarda ise yarasalar görülmüştür. Kurt ve tilki gibi yırtıcı memelilerin ise araştırma alanının daimi sakinleri olmayıp, kış aylarının çetin geçtiği dönemlerde bölgeye geldikleri yöre halkınca söylenmektedir.

Çizelge 9. Araştırma Alanında Tanısı yapılan Memeli Hayvanlar.

ARAŞTIRMA ALANINDAKİ MEMELİ HAYVANLAR	
Latince Adı	Türkçe Adı
<i>Erinaceus europaeus</i>	Kirpi
<i>Lepus europaeus</i>	Yaban tavşanı
<i>Citellus citellus</i>	Gelengi-Tarla sincabı
<i>Arvicola terrestris</i>	Su sıçanı
<i>Apodopus sp.</i>	Fare ve sıçanlar
<i>Canis lupus</i>	Kurt
<i>Canis vulpes</i>	Tilki
<i>Mustela nivalis</i>	Gelincik
<i>Lutra lutra</i>	Suiti-Kunduz

Hayvanlar aleminin en gelişmiş türlerini içeren memeliler sınıfına dahil hayvanlar, doğada önemli bir yer işgal ederler. Değişik yaşama ortamlarını paylaşan çeşitli memeli türleri, genellikle bu yaşama ortamlarına bağlıdırlar. Tarımda yoğun ve bilinçsiz olarak kullanılan herbisit ve insektisitler, suni gübreler ile çeşitli kimyasal maddeler, anız yakılması, düzensiz ve kaçak avlanmalar, orman tahripleri küçük büyük bir çok memeli türünü etkilemekte, üremelerini kısıtlamakta ve nesillerinin giderek azalmasına sebep olmaktadır (ANONYMOUS, 1989).

Araştırma alanında da uzun yıllardır süre gelen bu olumsuz faaliyetler bölgedeki memeli hayvanlara önemli ölçüde zarar vermiştir. Özellikle av hayvanlarının sayısında geçmiş yıllara oranla önemli ölçüde azalma olduğu yöre halkı tarafından söylenmektedir. Ihlara Vadisi'nin kuzey batısında yer alan Tuz Gölü çevresi ile bazı çorak düzlükler haricinde bölgenin, geçmişte meşe ormanlarıyla kaplı olduğu tarihi belgelerden anlaşılmaktadır. Nitekim Tournefort ve Fellous'un 18. Yüz yıldan günümüze kalan seyahatnamelerinde, bu bölgenin ormanlarla kaplı

olduğunu belirtmektedirler. Araştırma alanında yer alan Alanyurt, Selime ve Taşpınar hattının güney doğusundaki alanların eskiden tamamen meşe ve çam ormanlarıyla kaplı olduğu tahmin edilmektedir. (GÜNAY, 1993).

Bölge faunasının en önemli yaşam ortamını oluşturan ormanların yangın, tarla açma, kaçak kesim gibi çeşitli nedenlerle büyük oranda tahrip edilmesi, fauna bireylerinin azalmasına ve bir kısmının tamamen yok olmasına neden olan etkenlerin başında gelmektedir. Şiddetli erozyon, plansız yerleşim, karayolları ve köy yolları şebekesinin yaygınlaşması, küçük sanayi siteleri, barajlar, göletler ve sulama kanalları gibi Ülkemizde ve araştırma alanında görülen olumsuzluklar ve yatırımlar hayvanların yaşam alanlarının giderek daralmasına neden olmakta, ve önlem almakta gecikilmektedir.

4.2. IHLARA VADİSİ'NİN KÜLTÜREL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ

4.2.1. Tarihi ve Arkeolojik Değerler

Üç tarafı denizlerle çevrili olan Anadolu; dört mevsimi bir arada yaşayan çok sayıda akarsuları, gölleri, bereketli toprakları, ormanları ve kıyılarıyla doğu ile batı arasında adeta bir köprü durumundadır. Doğal kaynaklarının çeşitliliği ve stratejik konumundan dolayı tarihi gelişim içinde çeşitli kökenlerden gelen bir çok kavime ve uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Kronolojik olarak, M.Ö. 7400 yıllarında, diğer bir deyişle Prehistorik dönemde, başlayan Anadolu tarihine ait eser ve bulgular yapılan çeşitli kazılarda ortaya çıkarılmaktadır (Çizelge 10). Anadolu'nun hemen her yerinde olduğu gibi Ihlara Vadisi ve yakın çevresi, tarihi eserler ve arkeolojik kalıntılar yönünden kendine özgü değerler içermektedir.

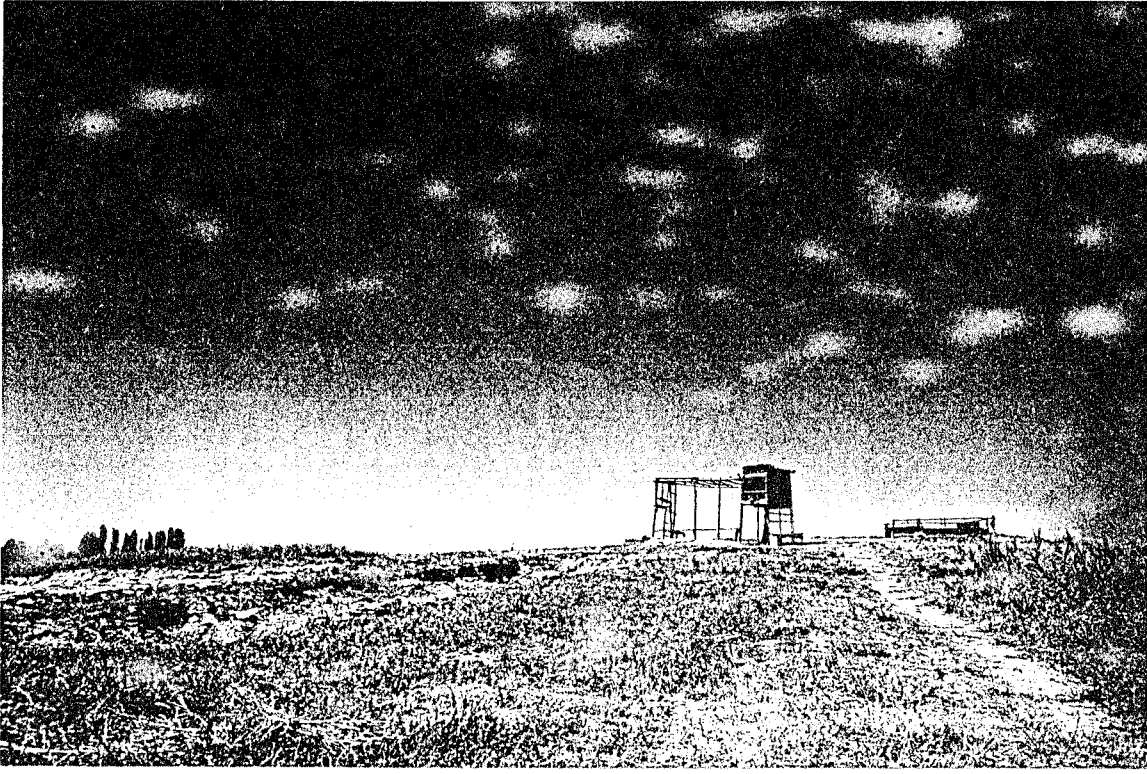
Araştırma alanında, Kızılkaya Köyünün 1 km. güneyinde Melendiz Irmağı kıyısında Aşıklı Höyüğü yer almaktadır. Mamasın Baraj Gölünün yükseltildiğinde, bu höyüğün kısmen batı ve kuzey yamaçları su altında kalacağından, İstanbul Üniversitesi tarafından arkeolojik kurtarma kazıları yapılmakta, çıkarılan eserler Aksaray Müzesinde sergilenmektedir. Anadolu ve yakın doğu da ilk köy yerleşmelerini sergileyen Aşıklı Höyüğü ören yerinde ortaya çıkarılan kültürün benzeri henüz bulunmamıştır. Kullanılan aletler ve madencilik çok gelişmiş, en eski beyin ameliyatı ve ilk otopsi izlerine de burada rastlanmıştır (Şekil 38). Mimarlık, tıp, bilim tarihi açısından son derece önemli olan Aşıklı Yerleşmeleri ve buluntuları üzerinde, yurt içi ve dışındaki bilim kurumlarından uzmanlar araştırmalarını sürdürmektedir (ANONYMOUS, 1994).

Hristiyanlığın ilk yılları olan M.S. IV. yüzyılda, Aksaray ve Kapadokya Bölgesi'nde yetişen bazı mezhep kurucuları Mısır ve Suriye sisteminden farklı bir manastır yaşamının kurallarını ortaya koyarak Slav ve Yunan sisteminin doğmasına neden olmuşlardır. Bu yeni anlayışın din adamları, dünya ile ilişkilerini kesen Mısır ve Suriye'li rahiplerin aksine, iletişimi sürdürerek Göreme, Güzelyurt ve Bellisırma'yı dini bir merkez haline getirmişler ve Ihlara Vadisi'nin volkan külü (tuf) kayalıklarında karşıt gruplardan korunmak için kolayca oydukları mesken, kilise ve şapellere sığınarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Şekil 39).

Doğu Roma'nın Hristiyanlığı serbest bırakmasından sonra, yörenin dini bir merkez olarak önemi ve değeri daha da artmıştır. VII. ve VIII. yüzyıllarda İran ve Arap akınları, savunması kolay olan kaya yerleşimlerinin sayısının artmasına neden olmuştur. Bu saldırılar Anadolu halkının birleşerek, toplu savunma şekline geçmesine neden olmuştur. Savunmada halka büyük kolaylık sağlayan kaya mağraları yer altında birleştirilerek, yer altı sitelerini oluşturmuştur. Derinkuyu, Kaymaklı yeraltı şehirleri bunun en güzel örnekleridir. Yeraltı sitelerinin daha küçük ölçüde olanlarını ise Ihlara Vadisi ve Güzelyurt (Gelveri)' da görmektedir.

Çizelge 10. Araştırma Alanının Kronolojisi (KONYALI, 1974).

KRONOLOJİ
-MÖ 7000-5000 Neolitik Dönem
-MÖ 3000-2000 İlk Tunç Çağı
-MÖ 2000-1750 Asur Ticaret Kolonileri Çağı
-MÖ 1650-1460 Hitit Kırallık Dönemi
-MÖ 1460-1170 Hitit İmparatorluk Dönemi
-MÖ 1170-710 Tabal Geç Hitit Prenslığı Dönemi
-MÖ 710-620 Asur Egemenliği Dönemi
-MÖ 612-590 Kikya Kırallığı Dönemi
-MÖ 590-550 Medler Dönemi
-MÖ 550-332 Persler Dönemi
-MÖ 332-MS 17 Kapadokya Krallığı Dönemi
-MS 17-395 Roma Dönemi
-MS 395 Bizans Egemenliğinin Başlaması
-MS 699 Arapların Aksaray'ı Bizanslılar'ın Elinden Alması
-MS 707 Araplar'ın Niğde'yi Ele Geçirmesi
-MS 729 Araplar'ın Aksaray'ı Yeniden Ele Geçirmesi
-MS 805 Harûnür-Resîd'in Aksaray'ı Alması
-MS 832 Abbasi Halifesi El-Memnun'un Döneminde Niğde'nin Onarılması
-MS 965 Bizanslılar'ın Niğde ve Aksaray'ı Ele Geçirmesi
-MS 1097 Niğde ve Aksaray'ın Haçlıların Eline Geçmesi
-MS 1155 II. Kılıç Arslan'ın ve Danişmendli Yağıbasan'ın Aksaray'da Karşılaşması
-MS 1186 II. Kılıç Arslan'ın Ülkeyi 11 Oğlu Arasında Paylaşması
-MS 1211 I. Nizameddin Keykavus'un Niğde Valiliğine Zeyneddin Başarı'yı Ataması
-MS 1249 II. Keykavus ve IV. Kılıç Arslan'ın Aksaray Önlerinde Savaşması
-MS 1256 İlhanlı Ordusunun Aksaray'ı Yağma ve Yıkıma Uğratması
-MS 1276 Niğde Valisi Hatiroğlu Şerafettin'in Ayaklanması
-MS 1277 Karamanoğulları'nın Aksaray'ı Kuşatması
-MS 1300 Şiddetli Kuraklık ve Kıtıktan Halkın Büyük Zarar Görmesi
-MS 1365 Karamanoğulları'nın Eratna Beyliğinden Niğde ve Aksaray'ı Alması
-MS 1398 Niğde ve Aksaray'ın Osmanlı Ülkesine Katılması
-MS 1402 Timur'un Niğde ve Aksaray'ı Karamanoğulları'na Geri Vermesi
-MS 1420 Memlükler'in Niğde'yi Ele Geçirmeleri
-MS 1421 Karamanoğlu Ali Bey'in Niğde'ye Çekilmesi Toprakların İkiye Bölünmesi
-MS 1466 Niğde ve Aksaray'ın Kesin Olarak Osmanlıların Eline Geçmesi
-MS 1574 Suhteler'in Niğde'ye Saldırı Düzenlemesi
-MS 1584 Celali Elebaşısı Kızıroğlu Mustafa'nın Adamlarınca Niğde Yöresinin Talanı
-MS 1603 Celali Elebaşısı Tavi Memed'in Niğde'yi Yağmalaması
-MS 1849 Niğde'nin Sancak Merkezi Olması

Şekil 38. Aşıklı Höyüğü (Kızılkaya Köyünün 1km Güneyi)

Şekil 39. Araştırma Alanında Barınma ve Korunma Amacıyla Oyulan Selime Tüflerinin Görünümü (Selime Kasabası).

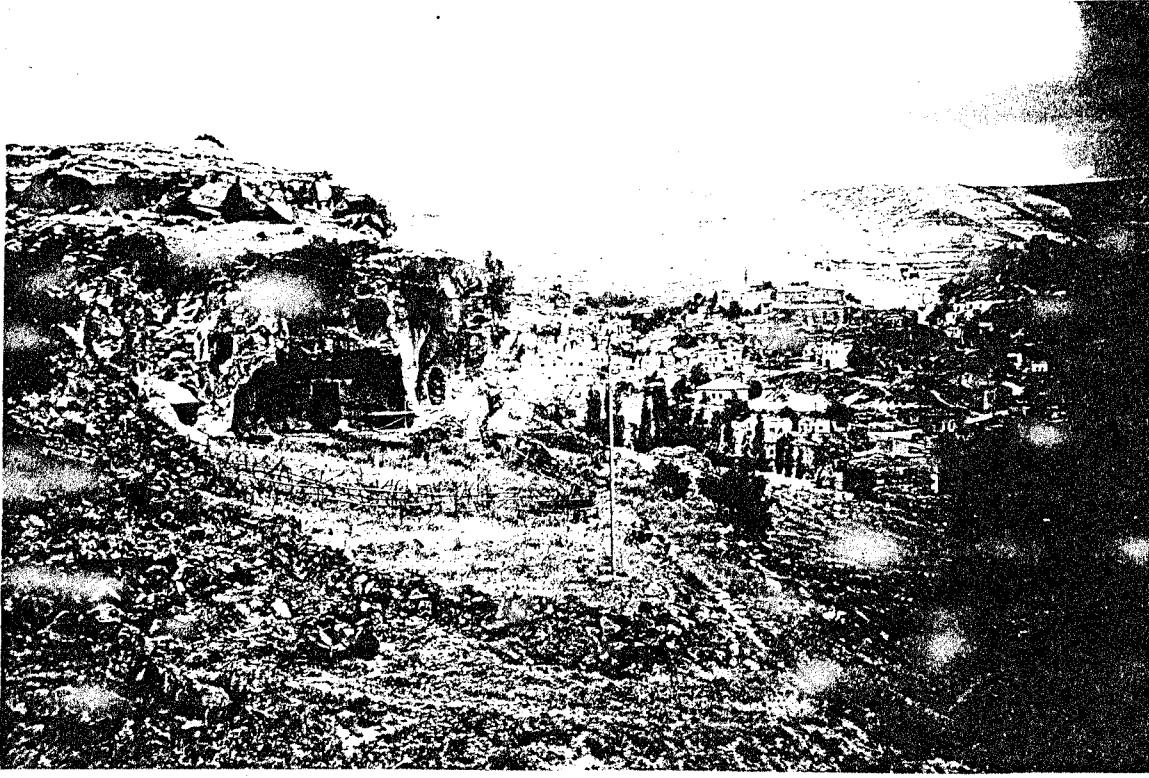
Halk bu içe dönük yaşam tarzını, yaşadıkları mekanlara özellikle kilise ve manastırların duvarlarına yansıtmış, Hristiyanlık dini ve İncil'in içerdiği konuları işleyerek ve fresko tekniğini kullanarak resimlemiş ve süslemişlerdir. Vadinin çok eski tarihlerden itibaren yerleşime sahne olması nedeniyle, yapıların kesin tarihlerinin saptanabilmesi oldukça güçtür. Kitabe taşıyan yapı sayısının az olması nedeniyle, araştırmacılar yapıları genellikle taşıdıkları duvar resimlerinin teknik ve üslup özelliklerine bakarak tarihlendirmişlerdir. Vadideki yapılar genelde 9. ve 12. Yüzyıllar arasında inşa edilmişlerdir (ÖTÜKEN, 1990).

Kayıtlara göre; M.S. XI. yüzyılda İhlara Vadisi'nde 100 den fazla kilise, 16 manastır, bir çok din eğitimi yapılan merkez ve 1500 den fazla yerleşim ünitesi ile 80-100 bin civarında nüfus yaşamıştır. Bu birimler yer yer kayalar içine oyulan tüneller ile bir birine bağlanmıştır. Kaynaklardan, oyukların deliklerine değirmen taşlarının sürülerek kapatıldığı ve böylelikle aşağıdan gelen saldırılara karşı korunduğu anlaşılmaktadır. Bugün büyük bir bölümü kaya düşmesi sonucu kapanmış olan bu yerlerin, gerek plan gerekse fresk süsleri açısından Bizans sanatı içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Günümüzde İhlara, Bellisırma ve Yaprakhisar'da bu oyuklar rutubet almadığından, hububat ambarı ve ahır olarak yöre halkı tarafından kullanılmaktadır (Şekil 40). Eldeki kaynaklardan kaya oyuklarında yaşamış olan insanların besinlerini Melendiz Çayı balıkları ile çevredeki kuşlardan sağladıkları, vadinin uygun yerlerinde sebze ve meyve yetiştirdikleri anlaşılmaktadır.

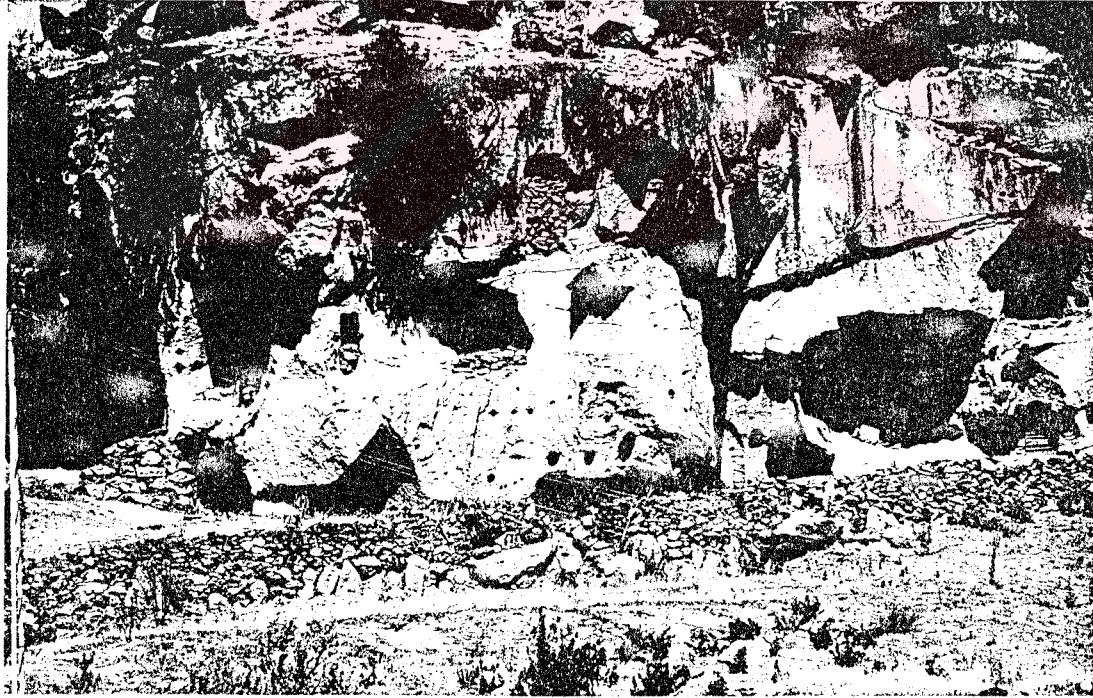
Selçuklu yönetiminin hoşgörüsü sayesinde yörede M.S. XI. yüzyıldan itibaren yaşam yavaş yavaş kaya kovuklarından yüzeye kaymış, ancak 1950 yılına kadar mesken olarak kullanılması sürmüştür. Anadolu'ya hakim olan Selçuklular toprağı işlemeyi iyi bilen Rumların göçünü önlemek için bazı imtiyazlar tanımışlardır. Böylece Hristiyan ve Müslüman halk bir arada yaşamaya başlamıştır. Bellisırma'da bulunan Kırkdamaltı Kilisesinin freskoları iki toplum arasındaki ilişkiye iyi bir örnektir. Bölgenin o dönemde ki beylerbeyi olan Basil Güyakopos Türk kıyafetleri içinde resmedilmiş ve freskonun kitabesinde de Sultan II. Mesut için övgüler yazılmıştır (ANONYMOUS, 1994).

Osmanlı döneminde, Güzelyurt'taki Hristiyan nüfus Lozan Antlaşmasına kadar Müslüman nüfustan fazla olmuştur. 1815 yılında yapılmış nüfus sayımında, Hristiyanların 300 hane ve 100 civarında Kiliseye sahip oldukları, Müslümanlara ait 3 cami bulunduğu tespit edilmiştir. Bu haliyle Güzelyurt (Gelveri) çok eskiden beri kültürel geleneklerini sürdüren bir Rum köyüdür.

On dokuzuncu yüz yılda Hristiyanlar, Selçuklu döneminde elde ettikleri bir takım ayrıcalıklara sahip olmaları, Osmanlı döneminde kapitülasyonlardan yararlanmaları ve askere gitmemeleri sebebiyle ekonomik üstünlüğü ellerinde bulunduruyorlardı. Rumlar arazilerin verimli olmaması sebebiyle büyük şehirlerde

a) Belisırma'nın Batı Girişinde Yer Alan Mağaralar.

b) Ihlara'da Yer Alan Hayvan Barınakları ve Güvercin Yuvaları.

Şekil 40. Araştırma Alanında Hayvan Barınağı ve Ambar Olarak Kullanılan Mağara ve Oyuklar (a, b).

ticaret yapmışlar ve zengin olmuşlardır. Bu gelirlerin yöreye aktarılması sonucu önemli dini merkezlerden biri olan Güzelyurt Kilisenin de yardımıyla bölge ticaretini elinde tutar hale gelmiştir. Mübadeleden kısa bir süre önce Aya Gregorios Teologes Kilisesi Osmanlı Devletinden aldığı özel izinle para bastırmıştır. Kilisenin kontrolü ve garantisi altında 1 kuruş ve 10 para olarak tedavüle çıkan bu paranın üzerinde Aziz Gregorios'un resmi bulunuyor, Rumların yanı sıra Türkler de kullanıyordu (Şekil 41).

Mübadele ile Güzelyurt'dan Yunanistan'a giden Rumlar Kavala yakınlarında "Nea Kalvari" adıyla yeni bir köy kurmuşlar ve Güzelyurt'taki kilisenin aynısını orada inşa ederek, götördükleri kutsal eşyaları sergilemek üzere bir de müze oluşturmuşlardır. Yunanistan'dan gelen Türkler ise Rumların boşalttığı evlere yerleştirilmiştir. Günümüzde göç edenlerden hayatta kalanlarla onların çocuk ve torunları zaman zaman Güzelyurt'u ziyarete gelmekte ve bayram havasıyla karşılanmaktadır.

Güzelyurt'taki en eski kaya içi yerleşim dokusu ise Aziz Gregorios Kilisesi yakınındaki kör sokakta yer almaktadır. Burada aynı zamanda yer altı şehri girişleri de bulunmaktadır. Bu mağara ve tünel sisteminin içinde su sarnıçları, fırınlar, yiyecek depoları ve şapeller (Küçük ibadet yeri) bozulmadan günümüze kadar gelmiştir. 13. Yüzyıldan itibaren nüfusun artmasıyla birlikte kaya oyma mekanlara Tonoz örtü sistemiyle ilaveler yapılarak, yerleşim kaya içlerinden kayaların üstüne doğru gelişerek özgün bir mimari ortaya çıkmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren yapılmış evlerin Bizans mimarisinin özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Evlerin yiyecek saklanan "Kayıntı odası" adı verilen bölümünde dini eşyalar ve aile ikonası koymak için doğuya bakan bir niş bulunmaktadır. Bazı evlerde nişler Şapel(Küçük ibadet yeri) haline getirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanlarıyla birlikte, Güzelyurt'ta yaşayan varlıklı Rum aileler, genellikle "Yukarı Mahalle" adı verilen yerde (Çarşının bulunduğu yer) yeni binalar inşa etmişlerdir. Binalarına koydukları kitabelerde fermanlardan dolayı duydukları sevinçlerini dile getirerek yeni kiliselerin yanı sıra geniş çapta onarımlar da yapmışlardır. Güzelyurt'ta bulunan Rum'ların 1856 yılından sonra okul olarak kullanılmak üzere inşa ettikleri iki adet bina Güzelyurt Belediyesi ve Yıldız Üniversitesinin teknik yardımıyla aslına uygun bir şekilde restore edilerek 72 yataklı otel haline getirilmiştir. Bugüne kadar her hangi bir arkeolojik kazı yapılmayan Güzelyurt'ta tarihi bilgiler yer üstünde ele geçirilen bulgu ve belgelere dayanmaktadır. Günümüzde Yüksek Kilise olarak bilinen "Analirsis Tepesi" ve civarında taş baltalar ve keramik parçalara rastlanması, bölgede "Kalkolitik Çağı" insanının burada yaşadığını göstermektedir (ANONYMOUS, 1994).

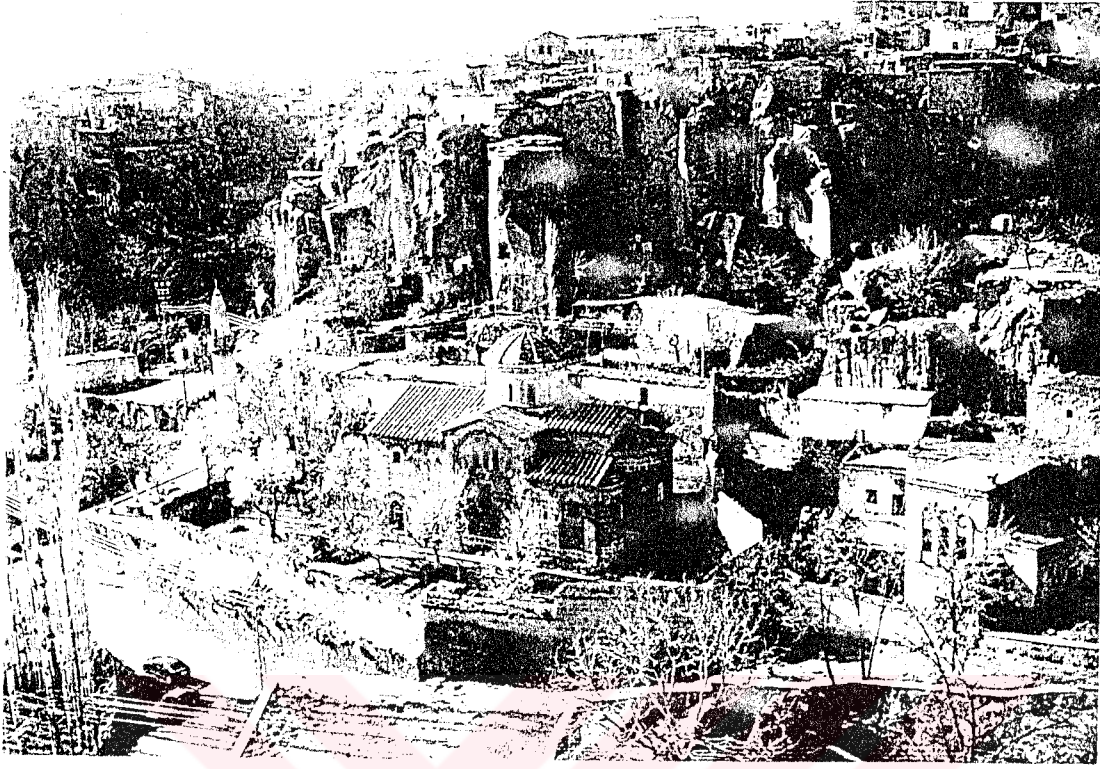
Güzelyurt (Gelveri) İlçesi, Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisine dahil edilmemiş olmakla birlikte, sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerinin korunması amacıyla “Sit Alanı” olarak ilan edilmiştir. Tarihi geçmişi M.Ö. 2000 lere kadar uzanan Güzelyurt'ta bulunan Hristiyan ve Müslümanlara ait kilise ve camilerin listesi Çizelge 11. de verilmiştir.

Çizelge 11. Güzelyurt İlçesi'nde Bulunan Tarihi Kilise ve Camiler.

KİLİSELER	CAMİLER
Aziz Gregorios Teologos Kilisesi (M.S. 385)	Kaya Camii (14. Yüzyıl)
Aziz Anargiros Kilisesi	Kilise Camii (1924)
Analipsis Kilisesi	Mezarlık Camii (Manastır Vadisi Yolunda)
Koç Kilisesi	Aşağı Mahalle Camii “ ”
Çömlekçi Kilisesi	Çarşı Camii
Manastırın Meryemi Kilisesi (Manastır Vadisi)	
Aya Eftimios Kilisesi “ ”	
Hrisostomos Kilisesi “ ”	
Yüksek Kilise	

Bugün Ihlara Vadisi'nde bulunan ve içlerinde Hristiyanlık dininin mimari plan tiplerinden Yunan Haçı özelliğinin de görüldüğü 105 dolayındaki kiliseden 12 adedi gezilmeye müsait durumdadır (Çizelge 12). Kiliseler resim tekniği bakımından iki kısma ayrılmaktadır. Vadiye merdivenle inilen resmi giriş çerçevesinde bulunan 8 kilisenin resim tekniği Kapadokya tipi olarak bilinen sanat özelliklerine sahiptir (Şekil 42). IX. ve XI. yüzyıllara ait olan bu kiliseler ; Eğritaş Kilisesi, Kokar, Ağaaltı, Pürenliseki ve Yılanlı Kilise dir. Bu bölgedeki diğer üç kilise Karanlıkale, Sümbüllü ve Karagedik Kiliseleri ayrı bir gruptur (Şekil 42). Azizlere ait resimler diğerlerine benzemekle birlikte, orta çağ özelliğini de gösterirler. Duvarlarda İncil sahnelerinin sembolik bir üslupta gösterildiği, Roma, Mısır, Suriye ve İran sanatlarının etkisinde kalındığı görülmektedir (ERGÜDEN, 1979).

Bellisırma çevresinde bulunan Kırkdamaltı, Bahaeddin Samanlığı, Direkli ve Ala kiliseleri ise XI. ve XIII. yüzyıllara ait olup, bazı küçük ayrıntıları yerli veya daha doğudan gelen etkilerle yapılmış resimlere sahip bulunmakla birlikte genel olarak Bizans üslubuyla resimlendirilmiştir. Araştırma alanının tarihsel geçmişinde Selime köyünün ayrı bir önemi vardır. Hitit, Asur, Pers, Roma, Bizans, Danişmend, Selçuklu, Karaman ve en son olarak Osmanlıların etkisinde kalan Selime, hala bu kültürlerin izlerini taşır. Roma imparatorluğu zamanında ismi Salabernia olan Selimenin Selçuklu kayıtlarında ise adı Salame olarak geçmektedir. Köyün arka tarafında bulunan kayaların oyulması ile yapılan ve çoğu kilise olarak inşa edilmiş yapılar Bizans sanatının izlerini taşır. Duvarları fresklerle süslenmiş fakat ne yazık ki tahrip edilmiştir (Şekil 43, 44).

a) Rumlar Tarafından Yapılan Aya Gregorios Kilisesi.

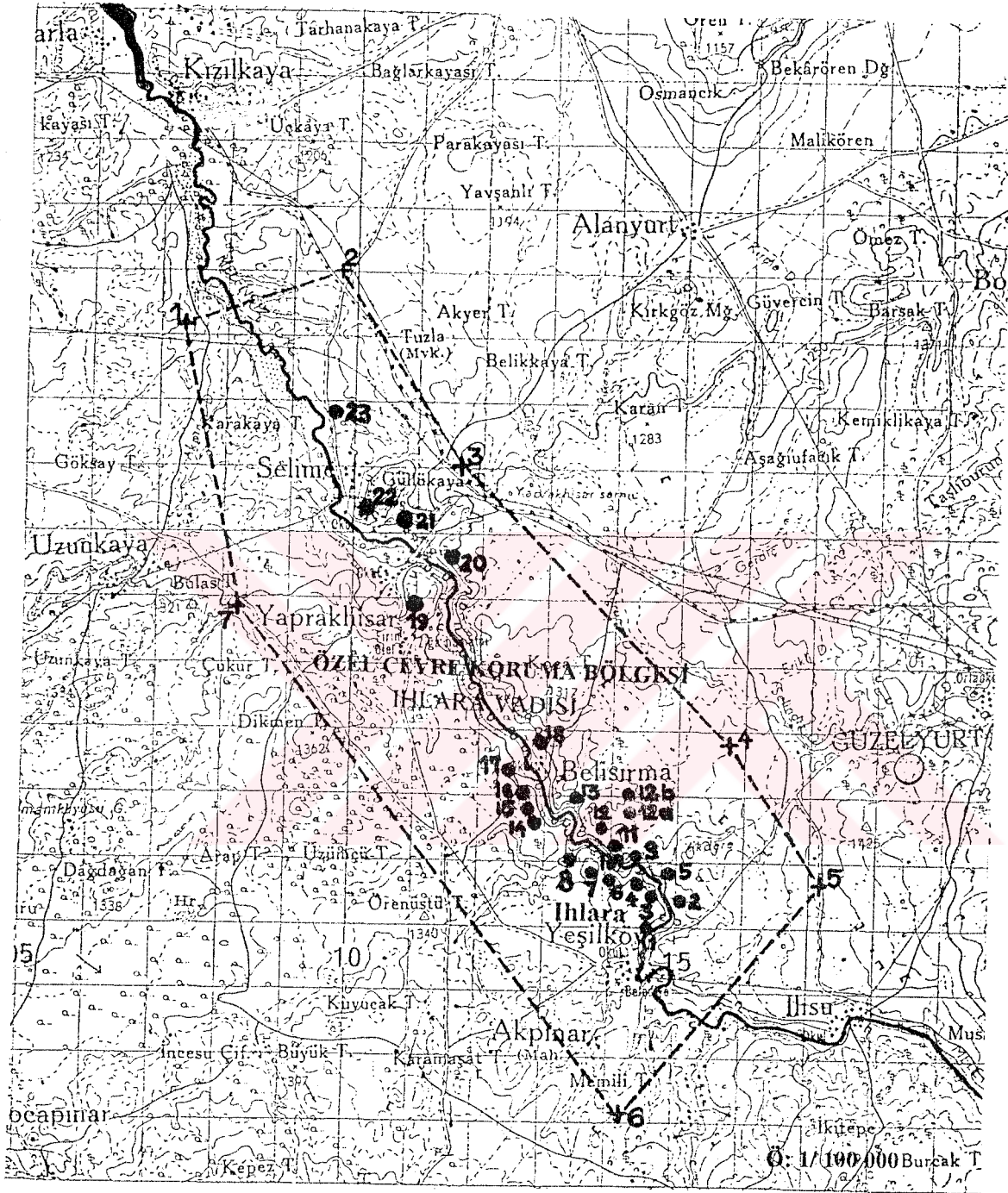

b) Manastir Vadisi'nde Yer Alan Kilise ve Mağaralar.

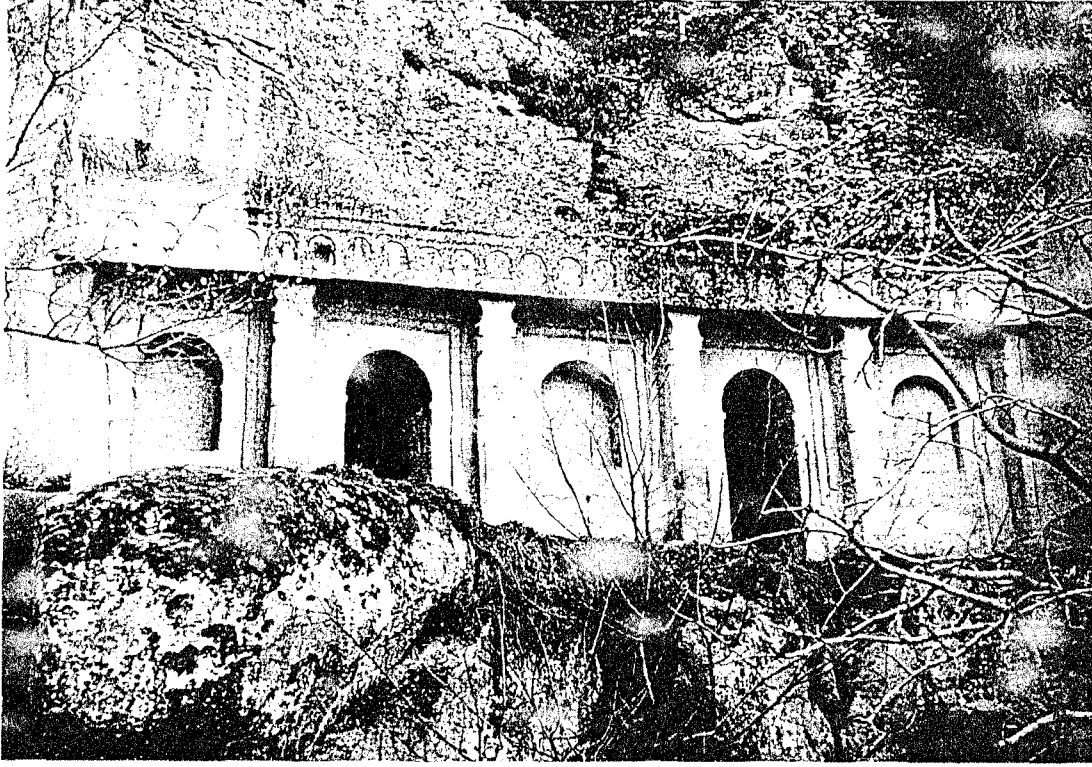
Şekil 41. Güzelyurt'da Yer Alan Aya Gregorios Kilisesi ve Manastir Vadisi (a, b).

Çizelge 12. Araştırma Alanında Yer Alan Önemli Kiliseler ve Bulundukları Yerler. (ERGÜDEN, 1979., ÖTÜKEN, 1990).

IHLARA VADİSİ'NDEKİ KİLİSELERİN YERİ, TÜRÜ VE SANATSAL DONANIMI				
No	Yer	İsmi	Yapı Tarzı	Bezenme Tarzı
1	Ihlara	St. Michael (Kuzey Ambar Kilisesi)	Tek Sahınlı	Fresk: İkonyalılardan önce 11. yüzyıl
2	Ihlara	Eğritaş Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: İkonyalılardan önce ve arkaik dönem (9. yüzyıl sonu)
3	Ihlara	Kokar Kilise	Tek Sahınlı	Fresk: Folklorik ve arkaik döneme ait (9. Yüzyıl sonu)
4	Ihlara	Pürenli Seki Kilise	Tek Sahınlı	Arkaik dönem freskler (10. Yüzyıl)
5	Ihlara	Karanlık Kale Kilise	Haç Kubbeli	Fresk: Folklorik sanat (9-10. Yüzyıl)
6	Ihlara	St. Daniel (Ağaçaltı Altı Kilisesi)	Haç Planlı	İkonyalılardan önceki freskler
7	Ihlara	Sümbüllü Kilise	Tek Sahınlı	Fresk: 10-11. yüzyıl
8	Ihlara	Kara/Eski Baca Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl sonu
9	Belisırma	Yılanlı Kilise	Haç Planlı	Arkaik fresk (9. Yüzyıl sonu)
10	Belisırma	Ballı Kilise	Çapraz Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyılın ortası veya sonu
11	Belisırma	Rahip Johannes Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl ortası veya sonu
12	Belisırma	Karagedik	Surlu Kilise	Fresk: 10. Yüzyıl sonu
12a	Belisırma	-	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl sonu
12b	Belisırma	-	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl sonu
13	Belisırma	Bezirhanı	Tek Sahınlı	Fresk: 13. yüzyıl
14	Belisırma	H. Gregios (Kırk Dam Altı) Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 13. Yüzyıl (1283-1295)
15	Belisırma	Bahattin Samanlığı Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl ortası ve sonu
16	Belisırma	Direkli Manastırı Kilisesi	Çapraz Kubbeli	Fresk: 11. Yüzyıl başı (926-1025)
17	Belisırma	Batkın Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: İkonyalılardan önce 9-10. Yüzyıl başı
18	Belisırma	Ala Kilise	Çapraz Kubbeli	Fresk: 11. Yüzyıl
18a	Belisırma	Küçük Ala Kilisesi	-	-
19	Yaprakhisar	-	Çift Kubbeli	-
20	Yaprakhisar	Davullu Kilise	Tek Sahınlı	İkon folklorik resim sanatı
20a	Yaprakhisar	Çohum Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 9 ve 11. yüzyıllar
20b	Yaprakhisar	Yazılı Kilise	Mezarlı	1024'ten kalma kitabe
20c	Yaprakhisar	Alaygediği Kilisesi	Tek Sahınlı	1023 mezar kitabesi
21	Yaprakhisar	Koyunağıl Kilisesi	Çapraz Kubbeli	11. yüzyıl
21a	Yaprakhisar	PanagiaTheotokos Kilisesi	Tek Sahınlı	10. yüzyıldan kalma kitabe
22	Selime	Kale Manastırı	Üç Sahınlı	8. -9. yüzyıllar
23	Selime	Doğan Yuvası Kilisesi	Tek Sahınlı	Fresk: 10. Yüzyıl ortası veya sonu

Şekil 42. Ihlara Vadisi'nde Yer Alan Kiliseler ve Arkeolojik Alanların Araştırma Alanındaki Dağılımı (ERGÜDEN, 1979 DEMİR, 1991).

Şekil 43. Sümbüllü Kilise (10 yy. da iki katlı olarak inşa edilen kilise, vadiye merdivenle iniş yerinin başladığı kayanın altında yer almaktadır.)

Şekil 44. Bahattin Samanlığı Kilisesi (10. Yüzyılda Belısırma Köyünün karsında yer alan kayalara oyulmuştur.)

Selime Kasabası'nın kayalar üzerine kurulmuş kalesi stratejik bir noktada bulunur. XIII. Yüzyıl sonunda Selçuklu tarihçi, Kerim-üd-din Mahmut'un Müsameret-ül Ahbar isimli kitabında Selime'den bir kale olarak bahsedilmektedir. Aksaray Derebeyi Ali Paşa'nın kalenin dışında yaşayanlarca öldürüldüğü de yine bu kitapta anlatılmaktadır. Günümüzde Alipaşa'nın mezarı Bir Selçuklu Kümbeti olarak Selime Kasabası'nın içerisinde görülebilir. Ayrıca Selime Sultan Türbesi mimari stili ve malzemeleri yönünden Anadolu da nadir görülen eserlerden biridir. 1976 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Ancak Ihlara'ya girerken kasabaya ve ırmağa hakim bir yerde Karamanoğulları tarafından inşa edilmiş Baydı hatun türbesi bakımsız ve viran bir haldedir. Selime Köyü içinde yer alan tarihi mescid ise 1524 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na Hamza Bey tarafından Selime evlerinin yapımında kullanılan geleneksel stille inşa ettirilmiştir.

Ihlara Vadisi'nde kilise yaşamı M.S. XI. yüzyılda Selçuklu Türkleri'nin bölgeye gelmesi ile son bulmakla birlikte, dini yaşam yüz yıllar boyunca türlü zorluklara rağmen devam etmiştir. Osmanlı imparatorluğu egemenliğinde devam eden kilise yaşamı 1924 yılındaki nüfus mübadelesi ile sona ermiştir.

Aksaray İl sınırları içinde Güzelyurt ve Gülağaç ilçelerinde önemli yeraltı şehirleri bulunmaktadır. Güzelyurt ilçe merkezi ve Manastır Vadisi'nde üç adet yeraltı şehri vardır. Gülağaç İlçesinde Saratlı yeraltı şehri turizme açılarak aydınlatılmıştır. Merkez ilçe ve diğer kasabalarda da açılmayı bekleyen yeraltı şehirleri mevcuttur. Araştırma alanındaki tarihi ve arkeolojik değerlerin önemi yöre halkı, uzmanlar, yerli ve yabancı ziyaretçiler üzerinde uygulanan anket sonuçlarıyla da doğrulanmaktadır. Tüm hedef gruplarının % 80'i bölgenin en önemli kültürel peyzaj özelliğinin tarihi ve arkeolojik değerler olduğu hususunda görüş birliği içerisinde oldukları. Yöre halkının ise % 17'si tarihi ve arkeolojik değerler, % 38 ise turizm potansiyelini önemli bulmaktadır. Anketi cevaplandıran uzmanların % 85'i ile gelen ziyaretçilerin % 57 sine göre; arkeolojik değerlerle birlikte, yerleşim dokusu ve geleneksel mimari, araştırma alanının en önemli kültürel peyzaj özellikleridir (Çizelge 13):

Yörede halkının gelir seviyesinin düşük olması, bölgede turizmin gelişmesi yönünde beklentileri arttırmıştır. Yakın konumdaki Ürgüp, Göreme, Avanos gibi yerleşimlerin turizmden elde ettikleri kazanç bu beklentiyi körüklemektedir. Ni tekim anket sonuçlarına göre, yöre halkının %70.6'sının en önemli kültürel peyzaj özelliği olarak bölgenin turizm potansiyelini belirtmesi bu beklentinin bir sonucu olabilir. Uzmanlar ve gelen ziyaretçilerin büyük çoğunluğu ise alanın tarihi ve arkeolojik değerlerinden sonra, yerleşim dokusu ve mimari karakterini önemli bulmaktadırlar. 1982 yılında ALTAN ve ark. tarafından Ihlara Vadisi'nde yapılan anketlerde "Alanın en çok nesini beğendiniz?" sorusunu, yerli ve yabancı ziyaretçilerin % 50'si de tarihi ve arkeolojik yapı olarak cevaplandırmıştır.

Çizelge 13. Ihlara Vadisi ve Yakın Çevresinin Kültürel Peyzaj Özelliklerine Ait Anket Sonuçları.

Araştırma alanının en önemli kültürel peyzaj özellikleri nelerdir ?						
Var 000012	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1) Tarihi ve arkeolojik değerler	14	20	6	13	53	23.0
2) Yerleşim dokusu mimari karakter	2	6	3	4	15	6.5
3) Tarımsal ürün deseni	1	2		3	6	2.6
4) Turizm potansiyeli		18	1		19	8.3
5) Rekreasyon aktiviteleri	2	1		1	4	1.7
1 - 2 Kombinasyonu	8	5	10	13	36	15.7
1 - 2 - 4 - 5 " "	8	20	6	3	37	16.1
1 - 4 " "		44	5		49	21.3
2 - 4 " "			3		3	1.3
1 - 3 " "				8	8	3.5
Katılımcı Toplam Sayısı	35	116	34	45	231	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.2	50.4	14.8	19.6		
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama (%)	
1) Tarihi ve arkeolojik değerler diyenlerin yüzdesi.	%85.6	%76.6	%79.3	%81.9	% 80.8	
2) Yerleşim dokusu mimari karakter diyenlerin yüzdesi.	%28.5	%26.6	%64.6	%44.2	% 40.9	
3) Tarımsal ürün deseni diyenlerin yüzdesi	% 2.8	%1.7	-	%24.3	%7.2	
4) Turizm potansiyeli diyenlerin yüzdesi.	-	%70.6	%44	%6.6	% 30.3	
5) Rekreasyon aktiviteleri diyenlerin yüzdesi.	%22.8	%18	%17.6	%2.2	% 15	

4.2.2. Yerleşim Dokusu ve Mimari Karakter

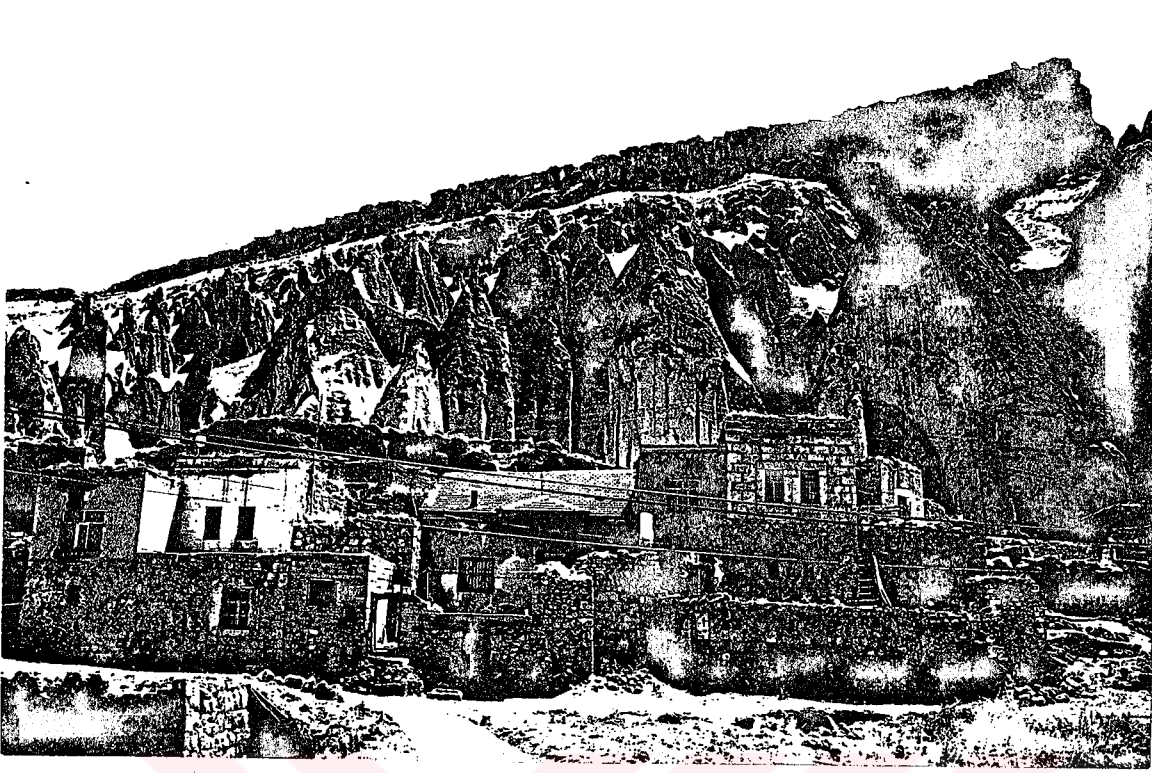
İnsan yaşamında iyi şartların mevcut olması anlamına gelen barınabilirlik; nüfus kapasitesi ile halkın sosyal ve kültürel idealleri ve doğa arasındaki denge durumunu ifade eder. Doğa barınılabilirliğin gerçekleştirilmesini zorlaştırır veya kolaylaştırır. Tarihsel boyutun fiziksel çevreye katkısıyla gelişen doğa-mekan-yaşam ilişkisi araştırma alanında özgün mimari değerler yaratılmasına neden olmuştur. Çoğunlukla doğal olarak meydana gelen sokakların çevresinde yer alan her biri ayrı güzellikteki duvarlar ile avluya açılan taş kapılar, yörenin ilginç yerleşim özelliklerindendir. İç mekanda tüm Kapadokya'da olduğu gibi kemerli tonozlardan yapılmış tavan sistemleri kullanılmıştır. Konut mimarisinin tasarım ilkeleri Anadolu insanının tarıma bağlı ekonomik yapısına ve ailenin günlük yaşamına uygun olarak iki ya da tek katlı olarak inşa edilmiştir.

Ihlara Vadisi boyunca bulunan yerleşmeler Aksaray İli sınırları içinde olup, idari yapı olarak Aksaray'a bağlıdır. Aksaray-Nevşehir karayolu ayırımından Ihlara Vadisi'ne doğru uzanan yol boyunca sıra ile Mamasın Barajı ile Gücünkaya, Doğanlar, Kızılca Köyleri geçilerek Ihlara Vadisi'nin sona erdiği noktada kurulmuş olan Selime Kasabası'na ulaşılır. Kasaba, yanından akan Melendiz Irmağı ve çevresindeki bitki örtüsüyle bütünleşmiştir. Topografik yapı ve tarihle iç içe olan özgün mimari ve yerleşme düzeni, bölgeye gelenlerin ilgisini çeken önemli peyzaj öğeleridir. (Şekil 45).

ALTAN ve ark. nın 1982 yılında yerli ve yabancı turistler üzerinde yapmış oldukları anket çalışmasına göre, gelen ziyaretçilerin % 50'si bölgenin geleneksel yerleşimi ile mimarisini ilginç bulmuşlardır. Günümüzde ise yerli turistlerin % 64'ü ile yabancı turistlerin % 44'ü ne göre yerleşim dokusu ve geleneksel mimari, bazı olumsuz gelişmelere rağmen önemini hala korumaktadır (Çizelge 16). Ankete katılan uzmanların % 51'nin tarihi ve arkeolojik değerlerden sonra, bölgenin yerleşim düzeni ve mimarisini önemli bulması dikkat çekicidir. Yörede yaşayan halkın ise kültürel özelliklere olan yaklaşımı, turizm alanında istenen gelişme ile yakından ilişkilidir. Tarihsel geçmiş ve turizm potansiyelinin halk açısından önemli olması yöre insanının ekonomik beklentisinden de kaynaklanmaktadır.

Araştırma alanındaki yerleşimler eğimli ve dik yamaçlar üzerinde Melendiz Irmağının derinliklerine doğru uzanırlar. Yüzeyleri işlenmiş taşlarla kaplı kiliselerin yanı sıra, ilk zamanlar mesken olarak kullanılan mağaraların üzerine yöresel taşlar getirilerek evler inşa edilmiştir. Zamanla bu metot giderek yayılan bir sistem haline dönüşmüştür. Uzaktan bakıldığında geniş ve dik eğimli alanlarda küme halinde, tepe gibi görünen köyler genel peyzaj içerisinde entegre olmuş uyumlu ve kapalı bir bütünlük gösterirler (Şekil 46). Ihlara vadisi içindeki kayaların oyularak şekil verilmesi ile yaratılmış yapılar ile, köylerdeki yapı formları bir birlerinin ayrılmaz parçalarıdır. Evlerde genellikle bir ön girişten sonra kesme taş döşemeli sofa gelmektedir. İç mekan taş seki üzerine serilen halılar ve halı kaplı yastıklar ile kendine özgü renkli bir yaşam kazanmaktadır.

Kapadokya'da oluşan vadiler ve onları çevreleyen dik kayalar ile informal yüzey şekilleri araştırma alanının kendine özgü mimari tasarımını ve yerleşim karakterini yaratmıştır. Yöre insanı ilk yerleşimlerden günümüze kadar çevresindeki kayaları oluşturan tuf malzemenin kolay oyulabilme özelliğinden sürekli olarak yararlanmıştır. Hristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren yüzyıllar boyu çevredeki konut mimarisi jeolojik oluşum nedeniyle kaya içi yaşamı biçiminde devam etmiştir. Bölgede bol miktarda bulunan ve kolaylıkla işlenebilen yöresel taş konut yapımında ustaca kullanılmıştır.

Şekil 45. Jeomorfolojik Yapı ile Bütünleşen Selime Evleri.

Şekil 46. Araştırma Alanının, Özgün Mimari Karakterini Yansıtan Yöresel Taşların Ihlara Evlerinde Doğaya Uyumlu Kullanımı.

Yığma taş yöntemiyle inşa edilmiş yapılarda zeminin oyulmasıyla farklı mekanlar elde edilmiştir. Kayaların işlenmesi suretiyle yaratılan bölümlerde önceden düşünülerek her hangi bir tasarım uygulanmamış, gerek görüldükçe kayalar oyularak ihtiyaca uygun kısımlar elde edilmiştir. Yakın geçmişte konut yapımında kullanılan yöresel taş ve ahşap, bölgesel avantajlar ve ekonomik olması sebebiyle turistik tesislerin yapımında da kullanılmıştır.

Oldukça dar olan sokakların zemini ise sıkıştırma veya parketaş döşemedir. Evler ve ambarların inşasında destekleyici ahşap sırkalar ve tonoz kullanılmıştır. Ancak kayaların jeolojik yapısı nedeniyle yumuşak bir özellik göstermesi, yüzey ve yağmur sularına karşı mukavemeti azalttığından göçme tehlikesi her zaman bulunmaktadır. Nitekim mesken, ambar veya çeşitli hayvan barınağı olarak kullanılan bazı yapıların ya yıkıldığı yada harap bir durumda olduğu görülmüştür.

Geleneksel Selime evinin otantik konstrüksiyonu iklimsel ve çevresel ilişkilere kapalı, daha çok günlük ihtiyaçlara cevap veren bir durumdadır. Zamanın sosyal yapısı, dünya görüşü ve yaşam tarzını yansıtan evlerin inşa şekli, yüz yıllar boyunca Rum ve Türk kültürün etkisiyle şekillenerek günümüze kadar ulaşmıştır (Şekil 47).

Köy mimarisinde arsa veya parseller genellikle yöresel taşlar kullanılmak suretiyle duvarlarla çevrilmiştir. Özellikle Selime evlerinde duvarlar çekilerek oluşturulan avlu (İç bahçe) içe dönük bir yaşam anlayışından kaynaklanmaktadır. Araştırma alanının topografik yapısına bağlı olarak avluların (İç bahçe) formları her zaman düzenli değildir. Yaz aylarında bölgede günlük aktivitelerin tümü açık alanda yapılmaktadır. Ahşap malzeme ile kapatılan ve yöre halkı tarafından 'Çardak' olarak isimlendirilen bu köşeler sıcak yaz günlerinde mutfak olarak iç bahçeye hizmet eder. Ayrıca bu bölgenin en önemli geçim ve gelir kaynaklarından birini oluşturan halı dokuma tezgahları burada bulunur ve halılar genellikle çardakta dokunur.

Ahşap yada taş kullanılan zemin döşemesi ise bütün çevre elemanlarıyla hoş bir uyum içerisinde. Evler yaz aylarında üst kat, kış aylarında daha çok alt katı kullanmak üzere genelde iki katlı olarak inşa edilmekte, evlerin içine avludan itibaren iki kapıyla girilmektedir. Avlu girişinin sağında veya solunda tuvalet yer alır. Köylülerin 'Tafana' adını verdikleri bölüm evin asıl mutfağını oluşturur. Genellikle dikdörtgen şeklinde yemek pişirmenin yanı sıra soğuk kış gecelerinde uyuma ve sohbet içinde kullanılan bir köşesi vardır. Zeminde kazılarak oluşturulan kuyu tandır pişirmek amacıyla yapılır. Küçük mutfakların aydınlatılmasın da duvarda açılan küçük nişlere ise 'Taka' adı verilmektedir (ÖZTAN & KNOCKAER, 1996).

Bölgede üretilen şaraplar, köylülerin kayaları oyarak meydana getirdikleri ve adına 'Şirahna' dedikleri küçük bölümlerde saklanır. Buna benzer 'Kayıt damı'

olarak isimlendirilen yerlerde ise peynir, bal, kuru meyvalar, baklagiller ve çeşitli yiyecekler depolanır. Su ihtiyacı ise Melendiz Irmağından taşınarak karşılanmaktadır.

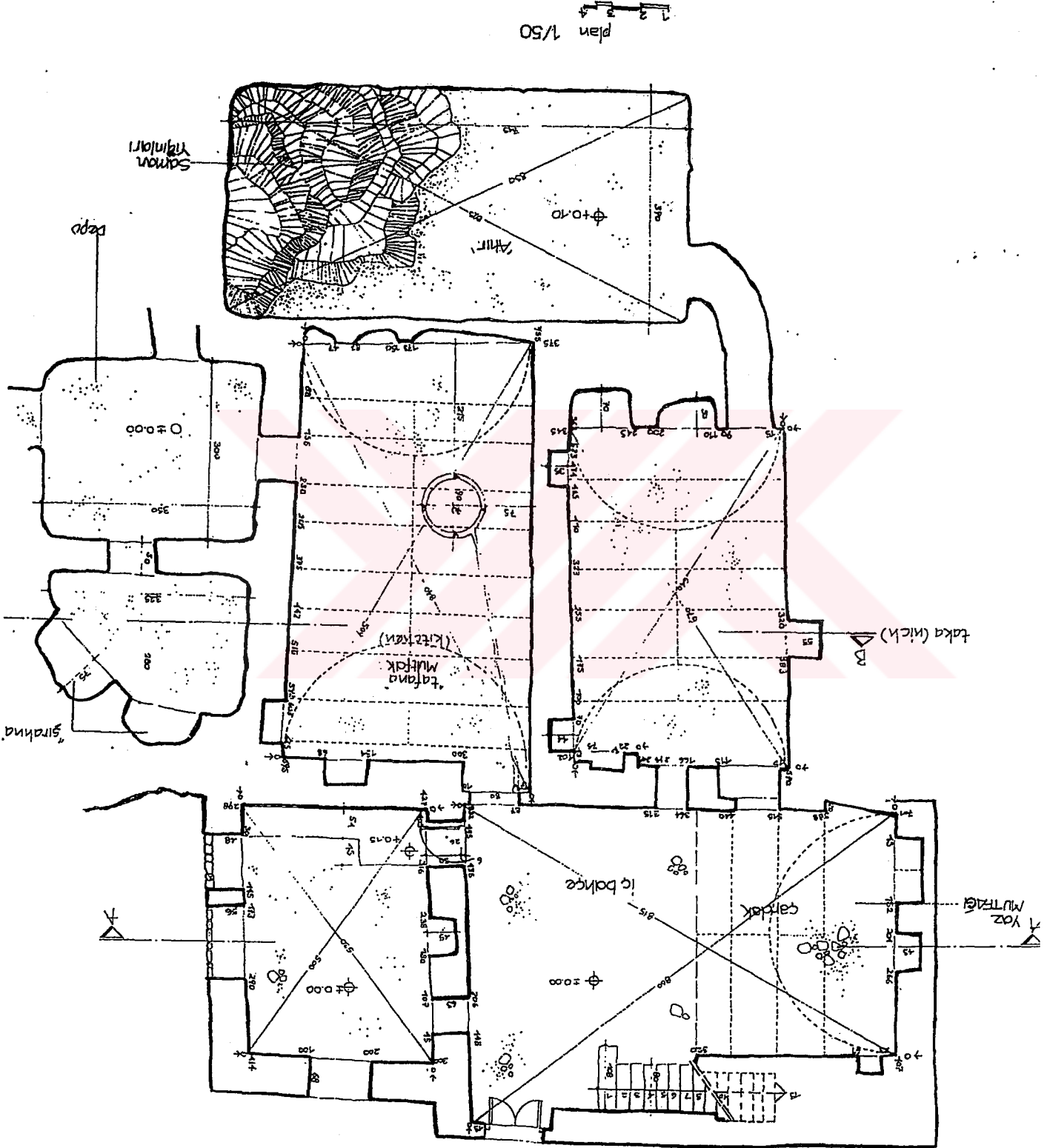
Evlerin ikinci katı, yarı açık olan ve 'Divanhane' adı verilen bölüm ile kapalı olarak yapılmış ve 'Köşkoda' olarak isimlendirilen iki bölüm halinde inşa edilmiştir. Yarı açık olarak inşa edilen kısım Anadolu evinin tipik karakteristiği olup, avluya taş bir merdivenle bağlanır. Divanhanenin açık olan bölümü genelde manzaraya hakim konumdadır. Evin bütün bölümleri sosyal yapı ve peyzaj yapısıyla direkt olarak bağımlıdır. Yağmur, kar ve sıcak yaz günlerinin rüzgarlarından korunabilecek şekilde tasarlanan evler biyoklimatik konfor yönünden bölgeye son derece uygundur. Yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği düz çatılarda; biber, patlıcan, domates, maydanoz, kekik gibi sebze ve bitkilerin topraktan yapılmış kaplar içerisinde yetiştirilmesi, yöre insanının ihtiyacından, aynı zamanda yeşile olan hasretinden de kaynaklanmaktadır (Şekil 48, 49).

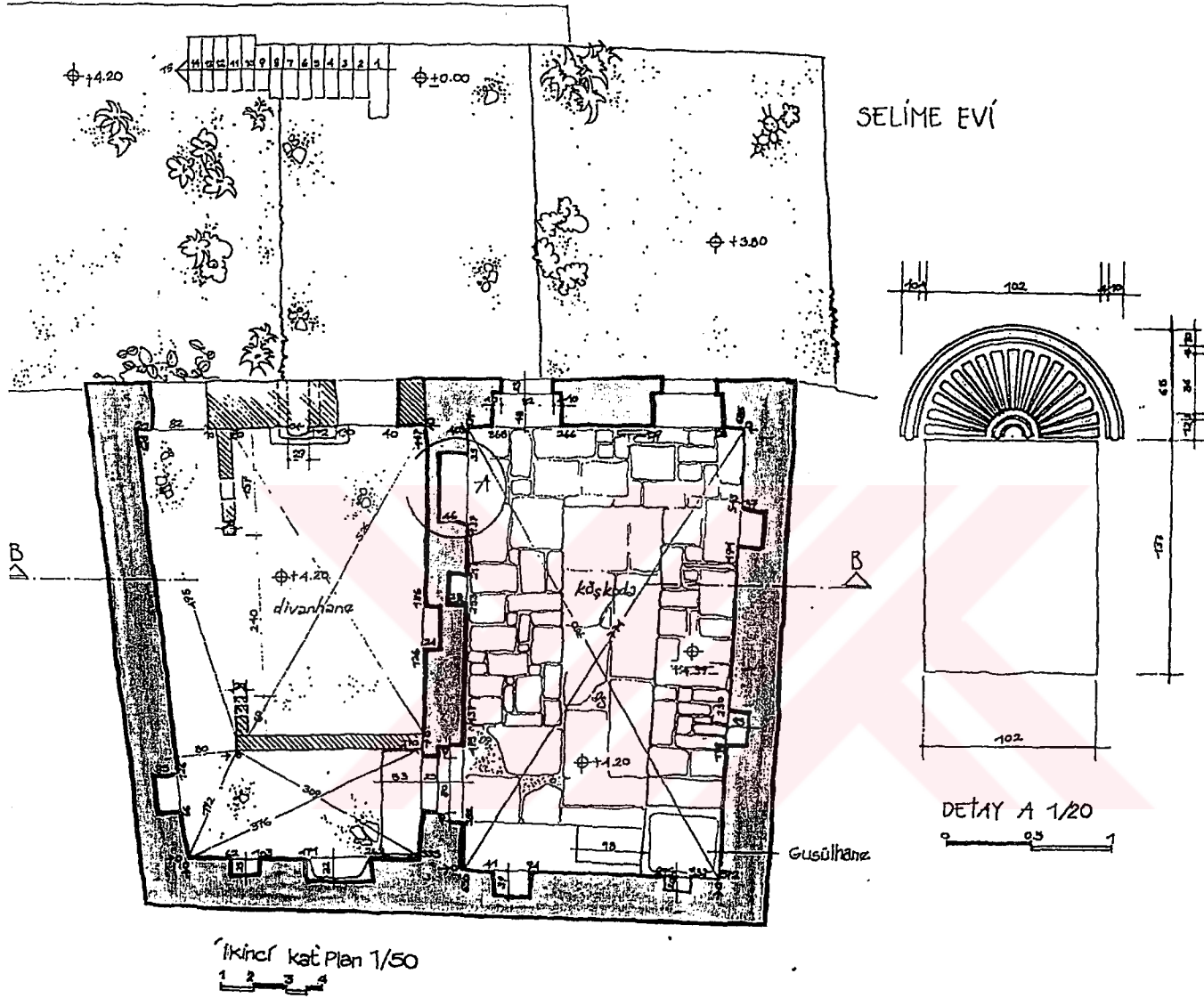
Evin en cazibeli yeri olan Köşkoda, Anadolu'nun geleneksel ve tipik mekanını yansıtır. Genellikle üç duvarı ahşap yada taştan yapılmış sedirlerin üstü örtü ve kalın minderlerle kaplıdır. Gündüzleri sohbet geceleri ise uyuma için kullanılır. Pencereilerin yapımı sedirlere oturulduğunda dışarıdaki manzaranın izlenebilmesine olanak sağlar.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresindeki yerleşmelerin iç mekan düzenlemesi evlerin dışında görülmez. Örneğin Selime Köyünde evlerin dış kısmının bir bölümü doğal kayalar tarafından şekillenmiştir. Bu kayaların önünden veya arkasından farklı ölçülerde kesilmiş taşlar kullanılarak ilginç bir mimari tasarım oluşturulur. Evlerin dış cepheleri kil ve çamurla sıvanarak badana yapılmakta, bazı taşların görünmesine dış mekan dekorasyonunda çıplak kayalarla birlikte izin verilmektedir. Düzgün şekilli veya bloklar halinde kullanılan yöresel kireç taşı ve ahşap yapı elemanları, bölgede temel inşaat malzemeleridir. Bölgede çeşitli nedenlerle kullanılmayan barınak ve yapıların ise iklim etkisi ve bitkilerin istilasıyla doğal peyzaj içerisinde giderek kaybolduğu görülmüştür.

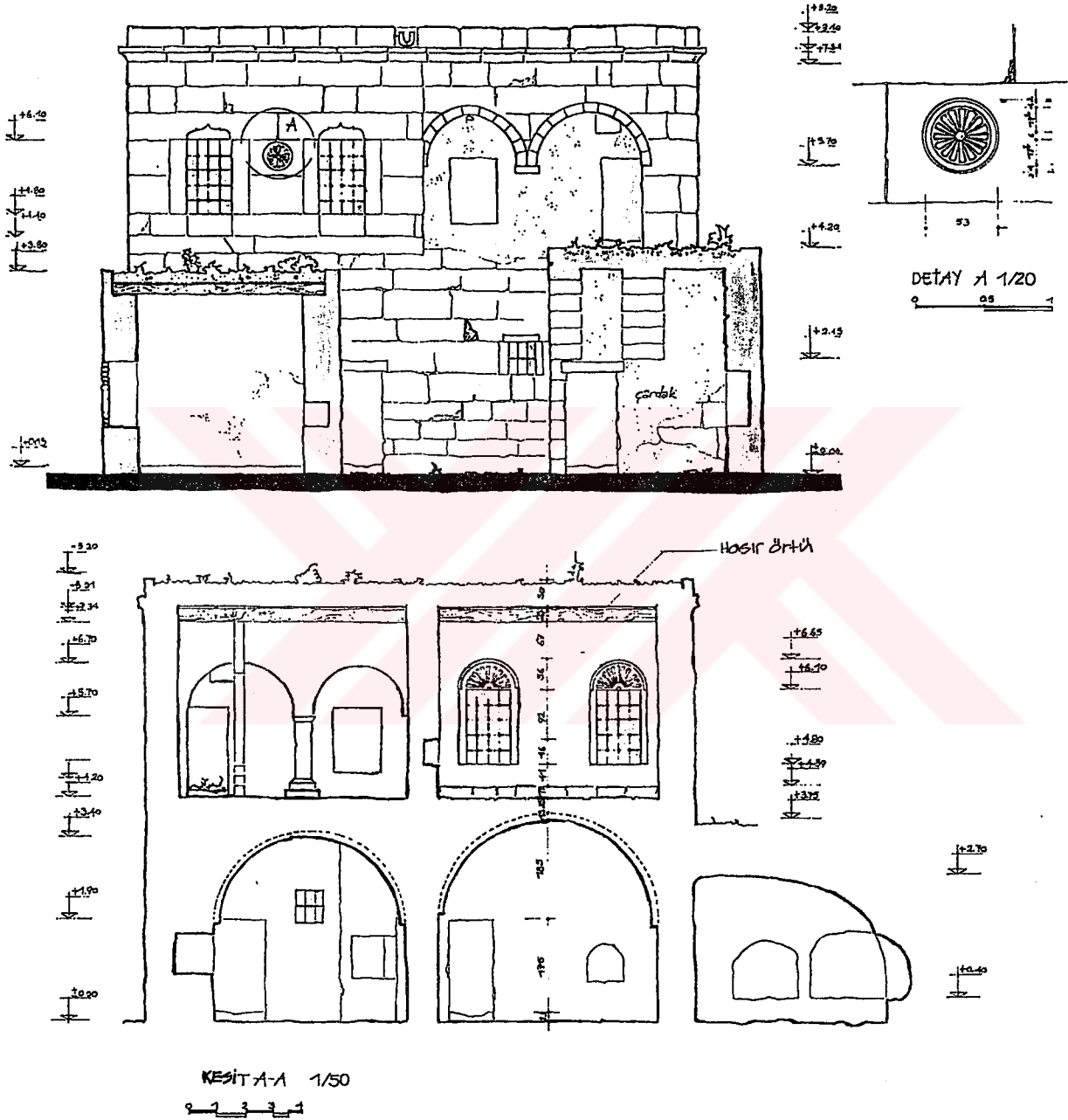
Araştırma alanında, sert toprağa ve kuraklığa dayanan otsu bitki türleri için evlerin çatıları ile duvar derz ve çatlakları mükemmel bir ortam yaratmaktadır. Selime ve Belisırma evlerinin toprak çatı yüzeylerinin *Reseda lutea* gibi ruderal otlarla sık bir şekilde kaplı olduğu, bina duvarlarında ise *Verbascum spp. mucronatum* gibi soliter bitkilerin yer yer geliştiği görülmüştür. Geleneksel yapı formuna farklı bir karakter kazandıran bu doğal çatı bahçeleri, uzun süren yaz peryodu boyunca, kuru kalmakta, yağmurlar başlayınca yeniden yeşile bürünmektedir (Şekil 50).

Şekil 47. Selime Evi Yerleşim Planı (ÖZTAN & KNOCKAER, 1996).

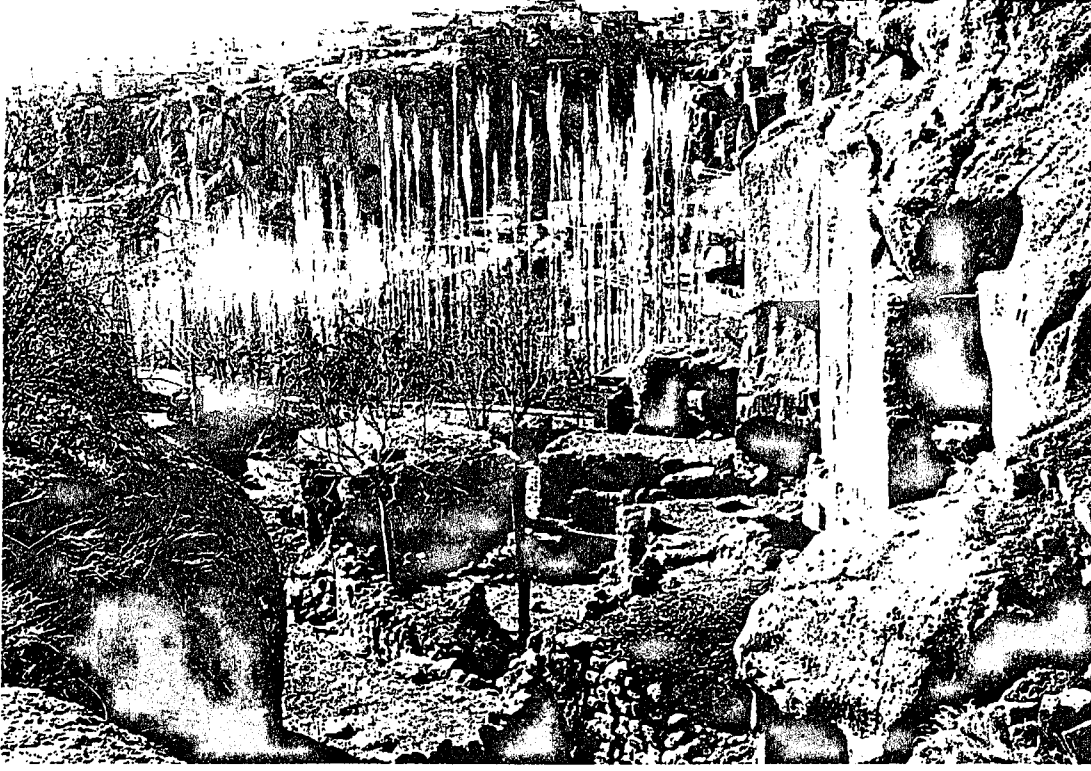

Şekil 48. Selime Evi İkinci Kat Planı (ÖZTAN & KNOCKAER, 1996).

Şekil 49. Selime Evi Kesit ve Görünüşü (ÖZTAN & KNOCKAER, 1996).

a)Güzelyurt'un Manastır Vadisi'ne Yakın Konumdaki Eski Mahallelerinde Sıkça Görülebilecek Doğayla Bütünleşmiş Yeşil Örtülü Damları.

b) Geleneksel Selime Evi Damının İlkbahar Aylarındaki Görüntüsü.

Şekil 50. Araştırma Alanının Özgün Mimari Karakterinin Bir Parçası Durumundaki Taş Evlerin, Toprakla Örtülü Damları (a, b).

4.2.3. Sosyolojik ve Ekonomik Yapı

Kapadokya Bölgesinin en büyük yerleşimlerinden biri olan Aksaray; sanayi yönünden giderek gelişme gösteren bir ilimizdir. Motor ve kamyon fabrikasının yanı sıra tuz, süt, tuğla ile çok sayıda un ve yem fabrikası ve organize sanayi sitesi bölge ve ülke ekonomisine büyük katkı yapmakta, yakın çevresine önemli ölçüde iş imkanları yaratmaktadır. Aksaray konum olarak güney-kuzey ve doğu-batı bağlantı yollarının kesiştiği noktada bulunmasının da sağladığı avantajla karayolu nakliyeciliği konusunda da oldukça gelişmiştir.

Araştırma alanının ekonomisini belirleyen ve dolayısıyla sosyal yapının biçimlenmesini sağlayan en önemli sektör tarımdır. Turizm, küçük sanayi ve ticarete dayalı aktiviteler, henüz istenen seviyeye ulaştırılamamıştır. Bölgede bulunan, Ihlara, Selime Kasabaları ile Belisırma ve Yaprakhisar Köylerinde yapılan anket sonuçlarına göre ; halkın % 44.1'i tarım, % 26.4'ü turizm, % 11.7'si ise hayvancılıkla uğraşmakta, genelde halk geçimini birden fazla iş kolundan sağlamaktadır. Belediye ve diğer kamu hizmetlerinde çalışanların oranı ise % 2.0 dır (Çizelge 14).

Çizelge 14. Araştırma Alanında Halkın Halen Sürdüğü Ekonomik Faaliyetlere Ait Anket Sonuçları.

Geçiminizi hangi sektörden karşılıyorsunuz ?		
Var00034 SEÇENEKLER	Her Türlü Ekonomik Faaliyet İçindeki Oranı	Toplam Yüzde (%)
1)TARIM	% 33.3	% 44.1
2)HAYVANCILIK	% 2.9	% 11.7
3)TURİZM	% 22.5	% 26.4
4)TİCARET	% 9.8	% 9.8
5)SANAYİ	% 1.0	% 1.0
6)ULAŞIM	% 2.0	% 19.6
7)KAMU GÖREVİ	% 2.0	% 2.0
1 - 6 Kombinasyonu	% 17.6	% 17.6
1 - 2 - 3 " "	% 3.9	% 3.9
1 - 2 " "	% 4.9	% 4.9

Halkın % 26.4'nün geçimini turizm sektöründen karşılaması, halkın bu sektöre olan ilgisinin geçmişe oranla arttığını göstermektedir. Ancak bu gelişme, çay bahçesi, lokanta gibi maliyeti düşük tesisler ile hizmet yoğunluğu az olan pansiyon işletmeciliği yönünde ilgi görmüştür (Çizelge 15).

Çizelge 15. Geçimini Turizmden Sağlayan Halkın Çalışma Alanlarını Veren Anket Sonuçları.

Geçiminizi turizmin hangi kolundan sağlıyorsunuz ?		
Var00038 SEÇENEKLER	Her Türlü Turizm Faaliyeti İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
Pansiyon	% 23.7	23.7
Otel	% 5.3	28.9
Kamping	% 21.1	50.0
Çay Bah. Lokanta	% 47.4	97.4
Turist Taşıma	% 2.6	100.0

Çizelge 16. da verilen anket sonuçlarına göre, bölgenin gelir düzeyi oldukça düşüktür. Halkın % 42.5'nin aylık geliri 40 milyondan fazla, % 32'sinin geliri ise 10-40 milyon arasında değişmektedir. Ailelerin % 63.2'sinde 1 kişi, % 23.7'sinde ise iki kişi çalışmaktadır. Çalışanların % 38.6'sı işçi ve yevmiyeli, % 31.6 ücretli veya maaşlı % 29.8'i ise kendi hesabındadır. Ailelerin nüfus sayıları ise oldukça yüksektir. Evlerin % 54.1'inde 5-6 kişi, % 27.9'unda ise 4 kişi yaşamaktadır. Mülkiyet durumuna bakıldığında ise bölgede yaşayanların % 20.9'nun kirada , % 79'nun kendine ait bir evde oturduğu belirlenmiştir.

Çizelge16. Araştırma Alanında Yaşayan Halkın; Aylık Gelirleri, Ailelerde Çalışan Kişi Sayısı ve Mülkiyet Durumlarını Veren Anket Sonuçları.

Ailenizin aylık geliri ne kadardır ?		
Var00031 SEÇENEKLER	Her Türlü Aylık Gelir İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
10 Milyondan Az	% 24.8	24.8
10-20 Milyon	% 8	32.7
20-30 Milyon	% 8	40.7
30-40 Milyon	% 16.8	57.5
40 Milyondan Fazla	% 42.5	100.0
Ailenizde kaç kişi çalışıyor ?		
Var00033	Çalışan Kişi Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1 Kişi	% 63.2	63.2
2 Kişi	% 23.7	86.8
3 Kişi	% 6.1	93.0
4 Kişi	% 6.1	99.1
4 Kişiden Fazla	% 0.9	100.0
Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir ?		
Var00030 SEÇENEKLER	MülkiyetDurumu İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
MÜLK	% 79.1	79.1
KİRA	% 20.9	100.0
Oturduğunuz Evde Kaç Kişi Yaşıyor ?		
Var00032 SEÇENEKLER	Yaşayan Kişi Sayısı Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1 Kişi	% 3.6	3.6
2 Kişi	% 7.2	10.8
3 Kişi	% 7.2	18.0
4 Kişi	% 27.9	45.9
4 KİŞİDEN FAZLA	% 54.1	100.0

Bölgede okuma yazma bilmeyenlerin sayısı özellikle kadınlarda yüksektir. Bölge halkına yönelik yapılan anket çalışmasına cevap verenlerin % 93'nün erkek olması sebebiyle, kadınlardaki eğitim düzeyi anket sonuçlarına istenilen şekilde yansımamıştır. Bununla birlikte, kadınlarda eğitim düzeyinin düşük olduğu 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarından anlaşılmaktadır. Anketleri cevaplandıranların % 51.7'si İlkokul, % 35.4'ü Ortaokul-lise, % 8.6'sı ise Üniversite mezunudur (Çizelge 17). Son yıllarda yüksek öğrenime gidenlerin sayısındaki artış, üniversite mezunlarının oranının Türkiye ortalamasının çok üzerinde çıkmasına neden olmuştur.

Çizelge 17. Araştırma Alanının Eğitim Durumunu Yansıtan Anket Sonuçları.

Öğrenim durumunuz ?		
Var00025 SEÇENEKLER	Her Türlü Eğitim Durumu İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
OKUR YAZAR DEĞİL	% 4.3	4.3
ILKOKUL	% 51.7	56.0
ORTAOKUL	% 20.7	76.7
LİSE	% 14.7	91.4
ÜNİVERSİTE-YÜK. OKUL	% 8.6	100.0

Ihlara Vadisi boyunca yer alan Selime, Yaprakhisar, Belisırma köyleri ve Ihlara Kasabası ile Kızılkaya ve Güzelyurt(Gelveri) yerleşmelerinin içe dönük yaşam tarzını sürdürmesi, geçmişin sosyo-kültürel özelliklerinin günümüzde de izlenmesini sağlamaktadır. Ihlara Vadisi'nin başlangıcında yer alan ve vadiye ismini veren Ihlara Kasabası'nda 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre, 3922 kişi yaşamaktadır (Çizelge 18).

Araştırma alanının nüfus artışı 1965-1990 yılları arasında (1970-75 dönemi hariç) Ülke ve Aksaray İl kentsel nüfus artış oranlarının oldukça altında olduğu görülmür. 1980-85 yıllarında nüfus artış oranlarında oldukça fazla bir düşme görülmektedir. 25 senede toplam olarak ülke nüfus artış oranının yarısı kadar bir nüfus artışı görülmektedir. Yerel idarecilerden alınan bilgilere göre Ihlara'nın 1995 nüfusu 4500 civarında olarak tahmin edilmektedir. Vadi global nüfus yoğunluğu yönünden, 28 kişi/km² ile İç Anadolu Bölgesi'nin en seyrek alanları içerisinde yer almaktadır.

Çizelge 18. 1990 Yılında Güzelyurt İlçesine Bağlı Yerleşim Birimlerindeki Nüfus Dağılımı (ANONYMOUS, 1994 d).

YERLEŞİM BİRİMLERİ (Köy, Kasabalar)	Erkek	Kadın	Toplam
Akyamaç	411	432	843
Alanyurt	137	185	322
Belisırma	235	306	741
Bozcayurt	383	385	768
Gaziemir	332	369	701
Ihlara	1798	2124	3922
Ilısu	1036	1153	2189
Selime	1110	1208	2318
Sivrihisar	62	90	152
Uzunkaya	438	536	974
Yaprakhisar	280	377	657
Toplam	6222	7165	13387

Köy muhtarları ve Ihlara Belediyesi yetkilileri, son 15 yıl içinde nüfus artışının yörede giderek azaldığı, yurt dışına işçi olarak çalışmaya gidenlerle, daha çok yurt içinde büyük kentlere olan göçün bu duruma neden olduğunu söylemektedirler. Araştırma alanının 1965-1990 yılları arasındaki kentsel nüfus artışı incelendiğinde, bu yıllar arasında dönemler itibariyle dalgalanmalar göstermesine rağmen genel nüfusunun ülke doğal nüfus artışına yakın arttığı, toplam periyod itibariyle incelendiğinde, 1965-75 döneminde doğal nüfus artışının üzerinde göç aldığı diğer dönemlerde ise göç verdiği görülmektedir (Çizelge 19). Ancak göç verme oranında son dönemlerde azalma göstermiş, oran -2055' lerden -231 seviyelerine kadar inmiştir (ATACAN, 1997).

Çizelge 19. Araştırma Alanının Nüfus Artışı ve Göç Durumu (ATACAN, 1997).

	1965-70	1970-75	1975-80	1980-85	1985-90
Reel Nüfus Artışı					
Güzelyurt İlçesi (Köyler, Kasabalar)	970	2351	-1139	-432	860
Doğal Artması Gereken Nüfus					
Güzelyurt İlçesi (Köyler, Kasabalar)	685	809	916	965	853
Göç					
Güzelyurt İlçesi (Köyler, Kasabalar)	285	1542	-2055	-1397	-231

Araştırma da yürütülen anketlerin uygulanmasında, bölgenin göç alması ya da göç vermesindeki son durumun saptanması da amaçlanmıştır. Bu maksatla, yöre halkından “Son 10 yılda ailenizden göç eden var mı ?” sorusunu, cevaplandırmaları istenmiştir. İhlara, Selime, Belisırma ve Yaprakhisar halkının % 26.3’ü evet, % 73,7’si hayır cevabını vermiştir. Bu oldukça yüksek bir oran oluşturmaktadır. Ayrıca anketlerde, halkın % 80.9’nun en az 10 yıldır yaşadığını belirtmesi de dikkat çekicidir. Bu durum bölgenin aynı zamanda göç aldığına da bir göstergesidir. Ni tekim yaşayanların %13.3’ü başka yerlerden gelip yerleştiklerini söylemektedir (Çizelge 20).

Çizelge 20. Araştırma Alanındaki Halkın Yerleşim Durumunu Öğrenme Yönünde Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.

Kaç yıldan beri burada oturuyorsunuz ?		
Var00027 SEÇENEKLER	Oturma Süresi İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1 YIL	% 4.3	4.3
1 - 5 YIL	% 7.8	12.2
5 - 10 YIL	% 7.0	19.1
10 YILDAN ÇOK	% 80.9	100.0
Son 10 yılda başka yerden mi gelip yerleştiniz ?		
	Yerleşme Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
EVET	% 13.3	13.3
HAYIR	% 86.7	100.0
Son 10 yılda ailenizden başka yere göç eden var mı ?		
	Göç Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
EVET	% 26.3	26.3
HAYIR	% 73.7	100.0

Yapılan anketlerde araştırma alanındaki nüfusun yaş grupları arasında dağılımı oldukça dengeli bulunmuştur. Genç, 20-25 yaş grubunda erkeklerde görülen nüfus azlığı, askere, yüksek öğrenime ve çalışmak amacıyla gidenlerden kaynaklanmaktadır. Çalışan kadınların sayısının fazla görülmesi de yine bu nedenlere bağlanabilir. Çünkü bu gençlerin burada yapacağı bir takım günlük işleri kadınlar üstlenmektedir. Anket sorularına cevap verenlerin % 31'i 26-36 yaşları arasında, % 50.3'ünün 36-60 yaşları arasında oluşu, anketlerin uygulandığı yaz aylarında genç nüfusun bölgede bulunmamasındandır. Buna karşın yurt dışına işçi olarak çalışmaya gidenlerin çoğunlukla yaz aylarında tatillerini geçirmek üzere bu yöreye gelmeleri, bu oranlarda az da olsa bir değişim yaratmaktadır. Kaldı ki nüfustaki bu hareketlilik yöredeki ticari ve sosyal hayata bir canlılık getirebilmektedir.

Bunun yanı sıra bölgedeki okullar da bu canlılığa önemli katkıda bulunmaktadırlar. Okul sosyal faaliyetleri içinde piknik ve çevre gezileri bu bünyedendir. Piknik ve mesire alanları iç turizmi canlandıran faktörlerden biri olup, her yıl Haziran ayında düzenlenen Aksaray-Ihlara Turizm ve Kültür Festivali yöre halkının ilgi ile izlediği ve yıl boyu sabırsızlıkla beklediği önemli bir sosyal eylemdir. Bu festivaller her yıl bayram sevinci içinde kutlanmakta, çeşitli kültürel etkinliklerle birlikte iç turizme de büyük bir canlılık getirmektedir. Hem eğitim hem de sosyal aktivite olarak yöre halkı ve öğrenci grupları, Aksaray'da yer alan, kütüphane, sinema ve tiyatro salonlarından da gezilerinde yararlanmaktadır.

Toplumların yüzyıllardan beri tekrarladığı bir takım yaşayış, zevk, alışkanlıkları ve töreleri ile ortaya koydukları manevi zenginlikler, gelenek ve görenekleri meydana getirir. Anadolu'nun hemen her yerinde olduğu gibi aileler, kızlarını evlilik çağına geldiğinde, oğullarını da genellikle askerlik dönüşü evlendirirler. Düğün gelenekleri kız arama ve oğlan everme adı altında yapılır. Atasözleri, mani ve türküler ile halk oyunları, yöre kültürünün ayrılmaz parçalarındandır. Araştırma alanı mani ve türkülerini ile ün yapmış bölgelerimizdendir. Özellikle düğünlerde ve kına gecelerinde söylenen türküler büyük önem verilmektedir. Halk arasında kına gecesi türküsü söylenmezse, doğacak çocukların kulaklarının sağır olacağına inanılmaktadır. Bölgede yöresel folklorun önemli parçası olan halk oyunları ise daha çok halay şeklinde ya da kaşıkla oynanmakta, Konya ve Kırşehir'in oyun havaları tarzında sayılmaktadır.

Geniş bir yöresel mutfak kültürüne sahip araştırma alanı, hububat, bağ ve bahçelerden elde edilen sebze ve meyveler ile et ve süt ürünlerine dayanan yiyeceklerden oluşmaktadır. Yufka, sepe, sıkma, çörek, mayalı, erişte, saç böreği yöreye has yiyeceklerle örnek olarak verilebilir. Kültürü yansıtan önemli unsurlardan olan otantik kıyafetler yörede hem kadın hemde erkekler tarafından kullanılmaktadır. Kadınların karakteristik giyim özelliğini şalvar ve onun üstlüğü olan işlik ile başına örttüğü çevre ya da yazma oluşturur. Geçmiş yıllarda erkekler pantolon olarak geniş

şalvar giyip üzerine şal sarıyorlardı. Günümüzde ise pantolon, yelek ve kasket kullanılmaktadır. Özellikle fötr şapka kılık kıyafet devriminden sonra yörede hızla yaygınlaşmıştır. Bugün dahi köy ve kasabalarda yaşı 70 in üzerinde olan erkekler ısrarla fötr şapka giymektedirler.

Doğanın korunması ile ilgili planlama ve uygulama çalışmalarında, kültürel yapının detaylı bir şekilde araştırılması, otantik unsurların cazip hale getirilerek, desteklenmesi, doğa tahriplerini önleyen faaliyetlerdendir. Alan kullanımları, turizm ve rekreasyonel aktivitelerin ilgi çekici olan kültürel özelliklere yönlendirilmesi, aynı zamanda bir doğa koruma önlemi olarak da bütün dünyada kabul edilmektedir. Araştırma alanının ekonomik açıdan gelişmesi sağlanırken aynı zamanda korunması da gerekmektedir. Bu nedenle bölgede hangi sektörlerin geliştirileceği ve destekleneceğinin saptanması gerekmektedir. Bunun için yöre halkının talep ve gereksinimlerinin yanı sıra, bölgeye gelen ziyaretçilerin ve konuyla ilgili uzmanların görüşleri de önem taşımaktadır. Halkın kişisel taleplerinin yanı sıra, araştırma alanının korunarak gelişimini sağlayacak ortak noktalara ulaşılması zorunludur.

Yörenin ekonomik yapısını belirlerken halkın tercihlerinde ne olduğunun bilinmesi gerekir. Ankete katılan tüm hedef gruplarının % 86'sı birinci öncelikli olarak turizm sektörünün geliştirilmesi hususunda görüş birliği içerisinde. Ancak yöre halkının % 56.4'ü turizmden sonra ulaşımın da desteklenmesini istemektedir. Bu talep daha çok halkın turizmin getireceği maddi kaynaklardan kolaylıkla yararlanma düşüncesinden olabilir. Ankete katılan hedef gruplarının % 50'si el sanatları, % 37'si tarım, % 34'ü ise ulaşım sektörünün geliştirilmesinin araştırma alanının kalkınmasında önemli olduğu konusunda birleşmektedirler (Çizelge 21).

Yapılan incelemeler sonucunda 1975 yılına kadar sosyo-ekonomik yapı ve mekan ilişkileri açısından yerleşim dokusunda ticaret ve konut alanları dışında belirgin her hangi bir farklılık saptanmamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda özellikle İhlara Kasabası'nda yeni oluşan mahallelerde aylık geliri 1998 yılı itibarıyla 40 milyon TL ve daha fazla olanlar yani üst gelir gruplarının yaşadıkları konutlar mekansal dağılım, konfor ve servis koşulları gibi yapı özellikleri açısından farklılaşma göstermektedir. İhlara Kasabasında ticaret ve tarımda gelirleri yüksek olarak saptanan gruplar, üst sosyal tabakayı oluşturmaktadır. Yeni oluşan mahallelerde gözlenen bu dağılım, gerek tarihsel çevreyi oluşturan dokunun geleneksel biçimlenmesinde, gerekse bugün ulaşılan mekansal yapıda yer seçimi anlamında gözlemlenmiş, ancak yeni inşa edilen yapılarda ortaya çıktığı saptanmıştır.

Çizelge 21. Araştırma Alanının Ekonomik, Sosyal Kalkınmasında Uygulanabilecek Sektörlerin, Yöre Halkının, Turistlerin ve Uzmanların Tercihlerine Ait Anket Sonuçları.

Araştırma alanının kalkınması için hangi sektör/sektörler desteklenmelidir ?						
Var 00021	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1)Tarım				1	7	3.1
2)Hayvancılık		5		1	6	2.7
3)Turizm	3	23	3	10	39	17.5
4)Ticaret		1			1	.4
5)El Sanatları	2	1	5	1	9	4
6)Ulaşım			2	2	4	1.8
1)Tarım 3)Turizm	5	1		14	20	9
3)Turizm 5) ElSanatları	11	12	9		32	14.3
1)Tarım 3)Turizm 5)El Sanatları	9	4	1	4	18	8.1
3)Turizm 5)El Sanatları 6)Ulaşım	1	23	13	4	41	18.4
1)Tarım 2)Hayvancılık 3)Turizm 6)Ulaşım	4	37	2	3	46	20.6
Katılımcı Toplam Sayısı	35	108	35	45	223	100.0
Katılımcı Yüzde (%) oranı	15.7	48.4	15.7	20.2		
Var00021	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama (%)	
1)Tarım Diyenlerin Yüzdesi	% 51.3	% 39.8	% 8.5	% 48.6	% 37	
2)Hayvancılık Diyenlerin Yüzdesi	% 11.4	% 39.8	% 5.7	% 8.8	% 16	
3)Turizm Diyenlerin Yüzdesi	% 94	% 93.3	% 79.8	% 77.4	% 86	
4)Ticaret Diyenlerin Yüzdesi	-	-	-	-	-	
5)El Sanatları Diyenlerin Yüzdesi	% 65.6	% 36.9	% 79.8	% 19.8	% 50	
6)Ulaşım Diyenlerin Yüzdesi	% 14.2	% 56.4	% 48.5	% 18.8	% 34	

4.2.4. Tarım ve Hayvancılık

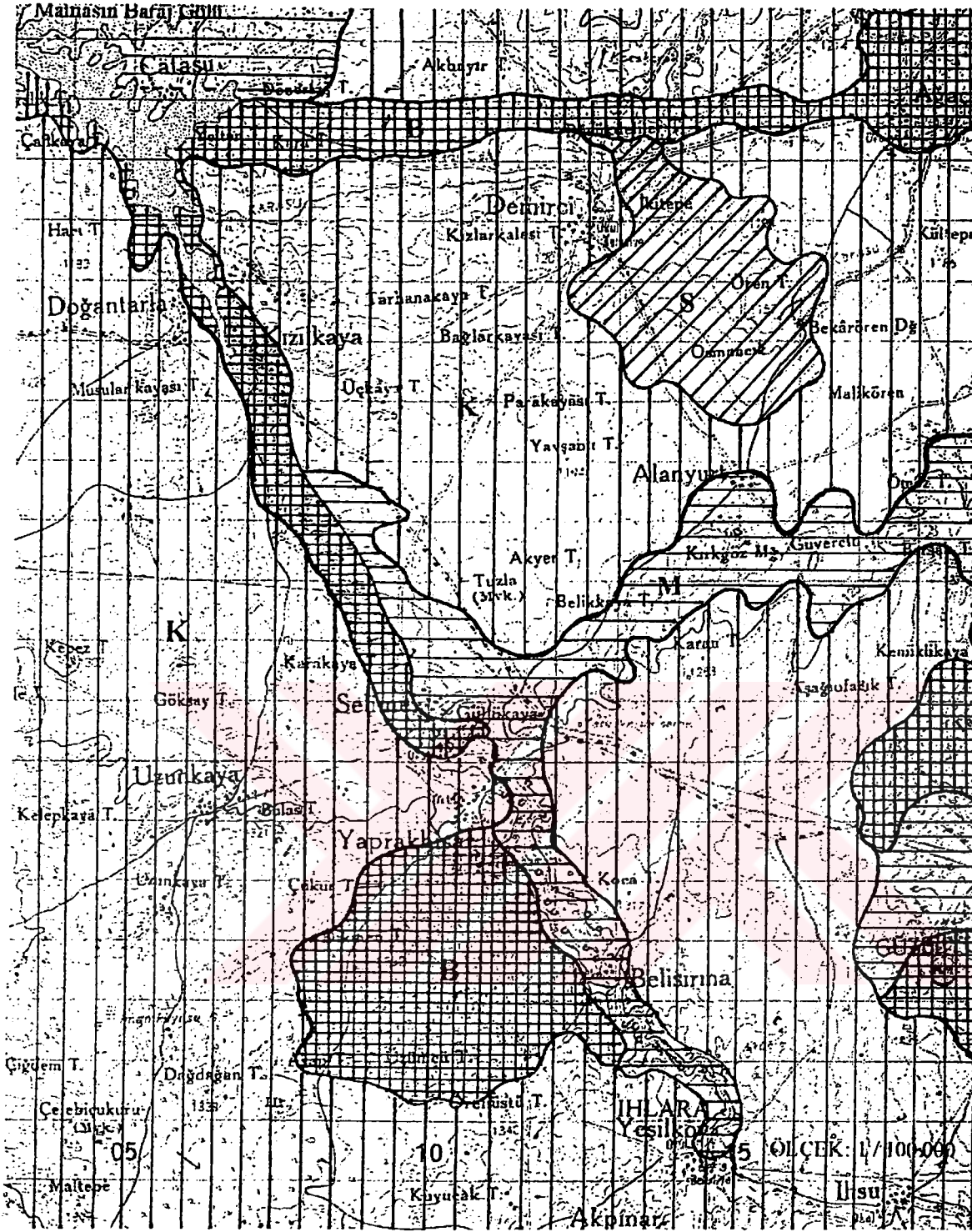
Aksaray İlinin toplam 529.400 ha. büyüklüğünde ki arazisinin büyük bir kısmı ovadır. 79.750 hektarında sulu tarım yapılan bu arazinin, 512.500 hektarı ise tarladır. Toplam 334.390 hektar alanda hububat ve kültür bitkileri, 3625 hektar alanda sebze, 5014 hektar alanda meyvecilik, 6500 hektar alanda ise bağcılık yapılmaktadır. Aksaray'ın Güzelyurt İlçesi ve ona bağlı olan köy ve kasabaların 443.945 da olan arazisinde tarım yapılan alanların toplam ise 177.722 da. olup bu arazilerden yaklaşık 33 000 da nadasa bırakılmaktadır. Yaklaşık 40. 620 da çayır-mera arazisine sahip olan araştırma alanının bağ-bahçe tarımı yapılan alanları toplamı ise 15. 917 da civarındadır (Şekil 51).

Hayvancılık ise geçmiş yıllara oranla büyük bir gelişme kaydederek 1993 yılında % 35 artış göstermiştir. Genellikle sığır, koyun ve keçi yetiştirilen bölgede çok sayıda besi çiftliği de bulunmaktadır (ANONYMOUS, 1993). 'Aksaray İli hububat tarımında olduğu gibi hayvancılıkta da bir merkez durumundadır. Geniş otlaklarda çok sayıda hayvan beslenmektedir. Koçaş Devlet Üretim Çiftliğinin Aksaray'a 25 km mesafede olması, bölgede hayvancılığın gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Aksaray Tarım İl Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre araştırma alanında sürdürülen tarımsal çalışmalar, genellikle zararlılarla mücadele, hasat zamanı ürün tespiti ve hayvan sağlığı üstünde yoğunlaşmaktadır.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresindeki köy ve kasabaların kuru tarım yapılan alanlarında genelde, buğday, arpa ve yulaf yetiştirilmektedir. Örneğin Güzelyurt İlçesinin batı yönündeki alanlarda halen bu tarımın geleneksel uygulamalarına sık sık rastlamak olasıdır (Şekil 52). 1998 yılı içerisinde arpa ekimi buğdaya oranla çiftçiler tarafından daha çok tercih edilmiştir. Bunun temel nedeni arpanın zararlılara ve kuraklığa buğdaya oranla daha dayanıklı olmasıdır. Ayrıca bölge topraklarının fakir, killi yapısı, burada yapılan mercimek ve nohut gibi ürünlerden düşük rekolte sağlanmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle 1998 yılı içerisinde nohut yetiştiriciliği yapılan alanların büyük bir kısmında bu ürünün alternatifi olarak kabak ekimi yapılmıştır. Genelde piyasada çerez olarak tüketilen kabak çekirdeğinin nohuta kıyasla daha karlı ve yetiştirme kolaylığının bulunması nedeniyle Kapadokya'nın diğer yörelerinde olduğu gibi araştırma alanında da bu ürünün sahaları giderek yaygınlaşmaktadır (Şekil 53).

Aksaray Tarım İl Müdürlüğü bilgilerine göre, Güzelyurt İlçesi merkez ve bağlı yerleşmelerde ekilen toplam tarla arazisi 120.376 da. nadasa bırakılan toplam arazi ise 33000 da. civarındadır. Tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi miktarı 2176 da dır. Araştırma alanında 1998 yılında 15.970 dekar alanda sulu tarım faaliyetleri yürütülmüştür (Çizelge 22).

LEJAND :

BAG BAHÇE (15 917 da.)

ÇAYIR - MERA ALANLARI (40 620 da.)

SULU TARIM ALANLARI (15 970 da.)

KURU TARIM ALANLARI (120 376 da.)

Şekil 51. Araştırma Alanında Tarımsal Amaçlı Alan Kullanım Deseni (ANONYMOUS, 1993).

Şekil 52. Güzelyurt İlçesi'nde Geleneksel Yöntemlerle Sürdürülen Tarım;
1998 Ağustosunda Bir Buğday Hasadı.

Şekil 53. Selime Girişinde Çerezlik Kabak Tarımı Yapılan Alanlar.

Çizelge 22. Araştırma Alanındaki Tarımsal Yapı ve Hayvancılık Durumu
(ANONYMOUS, 1994 d).

İLÇE	ARAZİ DAĞILIMI					
	Tarım Alanı (da.)	Orman Fundalık	Çayır Mera	Tarım Dışı Arazi	Yüz ölçümü	
GÜZELYURT	177.722	14000	40.620	211.600	443.945	
İhlara Selime Belisırma Yaprakhisar İlisu Uzunkaya Alanyurt	TARIM ALANLARININ KULLANIŞ AMAÇLARINA GÖRE DAĞILIMI (da.)					
	Ekilen	Nadas	Sebzelik	Meyvelik	Bağlar	Toplam
	120.376	33.000	1.888	6029	8000	166.293
	HAYVAN VARLIĞI DAĞILIMI					
	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Katır Merkep	Arı Kovanı
	3.351	190	13.120	2625	2090	148

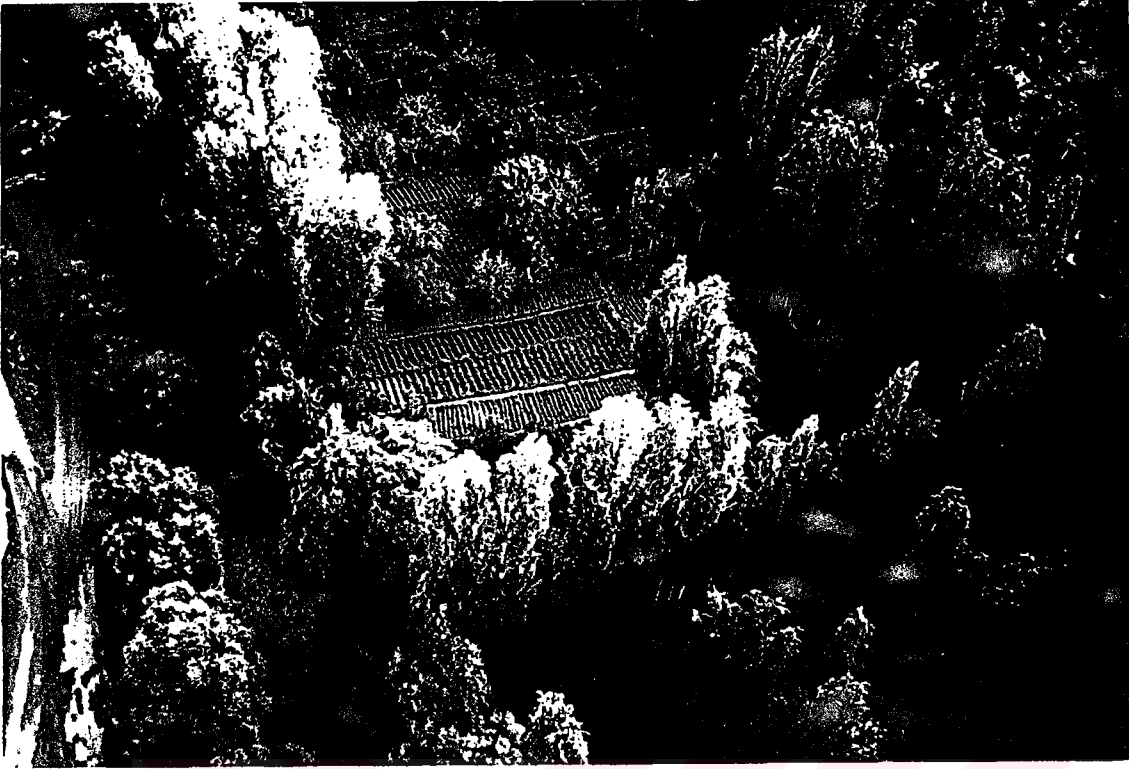
Çiftçilerle yapılan görüşmeler ve yapılan incelemelerde sulı tarım alanlarının Selime, Yaprakhisar, Belisırma ve İhlara da daha yaygın olduğu saptanmıştır. Bahçelerin çoğu yerleşim alanlarının dışında düzlek Melendiz Irmağı kıyılarında ve bunun gerisindeki, eğimli alanlarda doğal peyzajla iç içedir. Bahçeler bir birinden farklı büyüklüklerde ve farklı ürünler içerirken, yöre ekonomisine önemli katkıda bulunur (Şekil 54, 55). Ürünlerin kalitesi ve tercihi yöresel ihtiyaca bağlı olarak şekillenmektedir. Burada yetiştirilen ürünler daha çok patates, soğan, mısır, taze fasulye, domates, biber, patlıcan gibi sebzeler ile elma, armut, kaysı gibi meyvalardır. Üzüm bağları ise daha çok Yaprakhisar civarıyla, Güzelyurt çevresinde yaygınlaşmaktadır (Şekil 56). Toprak geleneksel yöntemler kullanılarak işlenmektedir. Tarımsal ilaç ve gübre kullanımının ise bilinçsizce uygulandığı yöre halkıyla yapılan karşılıklı söyleşilerle saptanmıştır.

Güzelyurt Tarım İlçe Müdürlüğü Bitki Koruma şubesinden alınan bilgilere göre; tarımsal mücadele araştırma alanının hemen her yöresinde sürdürülmektedir. Tarla, bağ ve bahçelerde yürütülen zararlılara karşı yürütülen entegre mücadelelerde, Endosulfan, Dipterex, Folidol, Folimat, Gusathion, Lebaycid, Mesurol v.b. insektisitlerin toz ve emülsiyonları, yabancı ot mücadelelerinde, Hedonol, Sencor, Tributon gibi herbisitler kullanılmaktadır. Ayrıca bölgedeki elma ağaçlarında oldukça sık görülen karaleke hastalığına karşı meyva ağaçları Antracol gibi fungusitlerle ilaçlanmaktadır. Çizelge 23. de araştırma alanında görülen ve entegre mücadelesi yapılan zararlı böceklerin listesi verilmiştir.

Melendiz Irmağı'nın suları, bahçe tarımı, koyun ve keçilerin sulanması, ırmak balıkçılığı, çamaşır yıkama gibi faaliyetlerde kullanılmaktadır. Sınırlı topraklar yöre halkı tarafından bölüşülmüştür. Küçük ölçekli ve yoğun bitkilendirilmiş bahçelerin sınırlarının belirlenmesinde, kavak ağaçlarının yanı sıra yöresel taşlarla yapılmış duvarlar kullanılmıştır. Sıraya dikilen kavakların ayırdığı serin ve formal bahçelerde genellikle gölge seven sebze türleri yetiştirilmektedir. Özellikle kavakların sağladığı gölge, çevrenin serinliği üzerinde etkili olması kadar, evopotranspirasyonun azaltılmasında etkindir. Bu suretle bitki su kayıpları ve sulama ihtiyacı azalmaktadır.

Çizelge 23. Araştırma Alanında Sıkça Görülen ve Entegre Mücadelesi Yapılan Tarım Zararlı Böcekleri.

Latince Adı	Türkçe Adı
<i>Eurygaster integriceps</i>	Süne
<i>Aelia rostrata</i>	Kımıl
<i>Anisoplia spp.</i>	Bambul
<i>Bruchus rufimanus</i>	Baklagil Tohum Böcekleri
<i>Quadraspidiotus perniciosus</i>	San-Jose Kabuklu Biti
<i>Mytilapsis sp.</i>	Virgül Kabuklu Biti
<i>Hyponomeuta malinellus</i>	Elma Ağ Kurdu
<i>Cydia pomonella</i>	Elma İç Kurdu
<i>Aphis spp.</i>	Meyve Ağacı Yaprak Bitleri
<i>Cacoecia sp.</i>	Yaprak Bükenler
<i>Polchrosis botrana</i>	Bağ Salkım Güvesi
<i>Leptinotarsa decemlineata</i>	Patates Böceği
<i>Tetranychus sp.</i>	Sebze Kırmızı Örümceği
<i>Agrotis spp.</i>	Sebzelerde Bozkurt
<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i>	Danaburnu

Şekil 54. Ihlara Vadisi Melendiz Irmağı Kıyısında Sıklıkla Görülen Sebze Bahçeleri (Belisırma, Ihlara Arası).

Şekil 55. Ihlara Vadisi'nde Kavakların Gölgesinde Yapılan Fasulye Tarımı. (Belisırma)

Şekil 56.Yaprakhisar ve Ziga Arasında Yer Alan Üzüm Bağları.

Araştırma alanında yapılan tarımsal faaliyetlerin bir gereği olarak tarım dışı kalmış doğal peyzaj karakterindeki bir takım alanlarda vadinin güneyinde yapılan teraslamalar yapılırken, daha yakın konumda yer alan plato ve düşük kottaki sebze bahçelerine küçük traktörlerle ulaşmayı sağlayacak rampalı yollar yapılmıştır. Diğer yandan Selime Kasabası ve ırmak arasındaki ana yol boyunca uzanan teras şeklinde bahçe kalıntıları bulunmaktadır. Buralarda kendiliğinden gelişmiş ot vejetasyonu terk edilen bu bahçeleri zamanla hemen bütünüyle kaplamıştır. Bu durum, yol boyunca uzanan pastoral karakterli kırsal peyzaja dokusal bir görünüm kazandırmaktadır.

Bu bahçelerin bazıları Melendiz Irmağının kıyısında yer almasına ve buradan sulanma olanağına rağmen çok zaman platonun üzerinden gelen su ile sulanırlar. Bunun temel nedeni sulama mevsiminde Melendiz Irmağı suyunun yetersizliği yanında, su alım mesafesinin uzunluğu ve pompaj yetersizliğidir. Yaklaşık 1m yüksekliğinde yöresel taşlarla yapılmış duvarlar önceki bahçe parsellerini sınırlar ve nehir yatağından köye doğru uzanır. Irmağa doğru gelişmiş ve yöresel taşların kullanımıyla oluşturulan köy yerleşimlerinde kullanılan yapı malzemeleri bahçe duvarları ile aynı karakterde; doğal taştır.

Köylülerle yapılan görüşmelerde ve anketlerde her ailenin ortalama 3 ila 5 hektar arasında değişen tarım alanının olduğu tespit edilmiştir. Sebze bahçelerine su sağlamak için ırmağa doğru yaklaşık 1.5 m genişliğinde kanallar açılmakta, sabit bir su seviyesi elde etmek amacıyla, ırmağın arka kolundan, akıntı yönünde küçük taş setler inşa edilmektedir. Bunu bağlayan kanallar boyunca yetiştirilmiş söğüt ağaçlarının kökleri şu kanalları kıyıların sağlamlaşmasına da hizmet ederler.

Son yıllarda patates yetiştiriciliği, araştırma alanında önemli gelişme gösteren bir tarımsal üründür. Bölgenin hemen her yöresinde görülen bu faaliyet, Güzelyurt ve

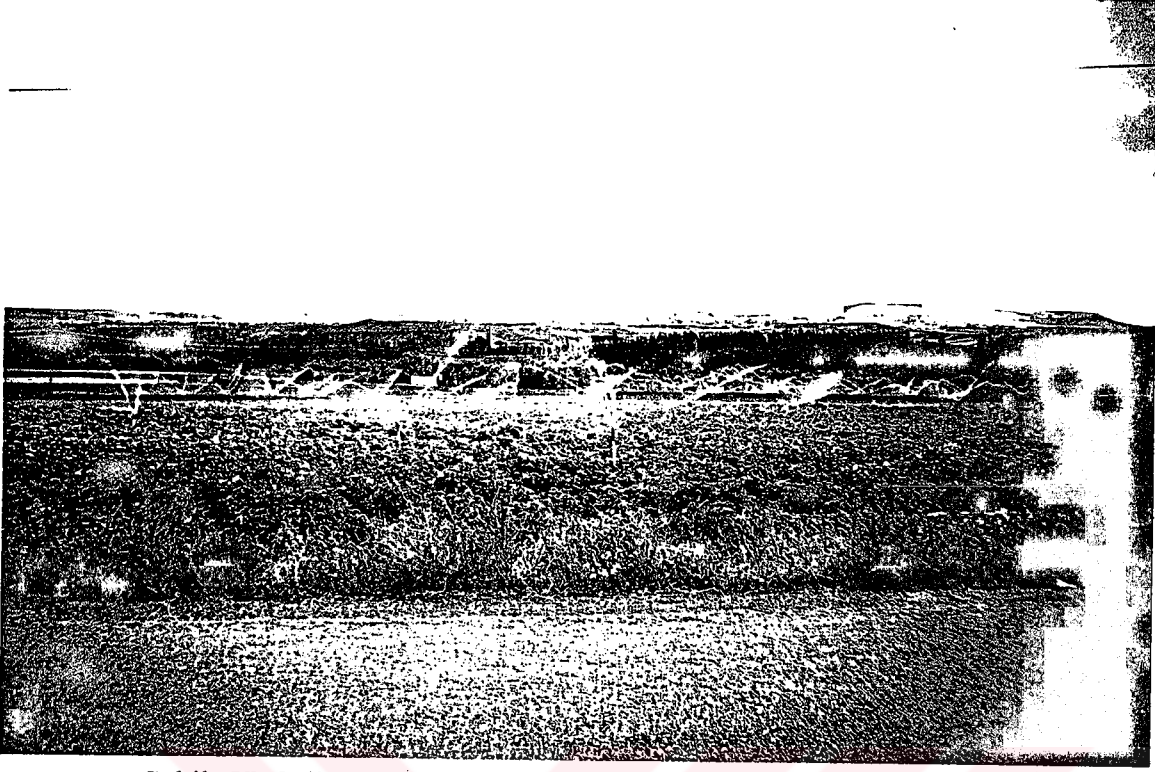
Selime civarında daha yaygındır. Özellikle Selime Kasabası'nın çevresinde bu tarlaların geniş alanlara yayılmış olduğu izlenebilir (Şekil 57). Toprağın verimli kullanımı ve çeşitli bitki türlerinin kombinasyonu tarımsal peyzaja büyük bir renk katar. Bahar ve yaz aylarında köylü kadınlar sabahın erken saatlerinde patates ve soğan bahçelerinde çalışmaya başlarlar. Bölgede gelir getiren diğer bir kaynak da kavak yetiştiriciliğidir. Bu faaliyet yörede oldukça yaygın bir durumda olup, geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Fazla bakım gerektirmemesi su, toprak ve iklim koşullarının uygun olması, kavakçılığı bölgede cazip hale getirmiştir. Melendiz Irmağı boyunca yeterince gelişmiş ağaçların kesimi bahar aylarında yapılır (Şekil 58). Kavak ağaçlarının altındaki serin alanlar küçük ve büyük baş hayvanların sıcak yaz süresince gölgelenmesini de sağlamaktadır.

Stepler üzerinde yer alan etrafı taşlarla çevrilmiş meyva bahçeleri ve üzüm bağlarında sulama faaliyetleri devamlı olarak yürütülür. Asma dikimleri 50 cm derinliğinde 2x2 m aralıklarla yapılmaktadır. Çiftçiler için sıcağa karşı bir rahatlık sağlama amacıyla rasgele bir kaç kayısı ağacının dikilmesi, bir gelenek olarak yerleşmiştir. Üzüm bağları arasında yer alan yollar, hem koruma hem de taşımacılıkta büyük rol oynamaktadır. Üzüm bağlarının sınırlarını belirleyen taş duvarlar, kırsal alanda sığırlar için ağıl çevirme amacıyla da kullanılmaktadır.

Araştırma alanında geleneksel tarzda yürütülen hayvancılık, yöre ekonomisi açısından son derece önem taşımaktadır. İhlara, Selime, Belisırma ve Yaprakhisar'da tarımsal faaliyetlerin yanı sıra, hayvancılığın büyük yeri bulunmaktadır. Büyükbaş ve kümes hayvancılığına ilgi daha fazla olmakla birlikte, hemen her tür evcil hayvan yetiştiriciliğiyle ilgilenilmektedir (Çizelge 24). Yörenin gereksinimleri karşılandıktan sonra arta kalan hayvanlar çevre kasaba ve ilçelerdeki pazarlarda satılmaktadır.

Çizelge 24. Araştırma Alanının Hayvancılık Durumunun Anlaşılması İçin Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.

Hangi tür hayvancılıkla uğraşıyorsunuz ?		
Var00037 SEÇENEKLER	Her Türü Hayvancılık İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1)Küçükbaş	% 6.8	% 32.7
2)Büyükbaş	% 41.4	% 74.2
3)Kümes Hayvanı	% 19.0	% 51.8
4) Arıcılık	-	-
2 - 3 Kombinasyonu	% 6.9	% 6.9
1 - 2 - 3 " "	% 25.9	% 25.9

Şekil 57. Selime Kasabasının Girişinde Patates Tarımı Yapılan Alanların Yağmurlama Sulama Uygulaması Sırasındaki Görünümü.

Şekil 58. Araştırma Alanında Gelir Getiren Önemli Bir Kaynak Olarak Sürdürülen Kavak Yetiştiriciliği (Selime Kasabası).

Kümes hayvancılığı ve arıcılık kapalı ekonomi kurallarının etkin olduğu bu alanda fazla gelişmemiştir. Bu konuda yürütülen faaliyetler ancak yörede yaşayanların kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Daha önceki yıllarda köylerde geleneksel yöntemlerle arıcılığın yapıldığı, tezekten yapılan kovanlara (Karakovan) bölgede yaşayan doğal arıların yerleşerek bal yaptığı elde edilen balın ise genelde yörede tüketildiği öğrenilmiştir. Ancak son yıllarda özellikle Muğla İlinden gelen arıcılar kovanlarını bölgede yaymaya başlamışlardır. Bu yabancı arıların bölgenin doğal arılarını öldürdüğü ya da bölgeden uzaklaştırdığı köylüler tarafından iddia edilmektedir. Devlet tarafından bölgenin ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla Ihlara, Selime, ve Belisırma'da arıcılığın geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar ise başarılı olamamıştır. Bunun en önemli sebebi belirli dönemlerde kovanların uzak bölgelere götürülmesi zorunluluğudur. Yöre halkı bu durumu ekonomik güçlükler nedeniyle benimsememiştir.

Araştırma alanı su ürünleri yetiştiriciliği bakımından da değerlendirilebilecek imkanlara sahiptir. Mamasın Baraj Gölünde *Leuciscus cephalus* L. (Tatlısu Kefali), *Cyprinus carpio* (Aynalı Sazan), göletlerde *Perca fluviatilis* (Tatlısu Levreği), *Salmo trutta* (Alabalık) ve *Silurus glanis* (Yayın Balığı) bulunmakta, yöre halkı tarafından avlanmaktadır. Avlanan balıklar Melendiz Irmağı kıyısında yer alan lokantalarda ve halk tarafından tüketilmektedir. Baraj Gölünde daha önceleri yurt dışına ihraç edilen *Astacus sp.* (Kerevit) 'un üretiminden son yıllarda ekonomik ve teknik sorunlar nedeniyle vazgeçilmiştir. Balıkçılık faaliyetlerinin göl ve göletler de geliştirilmesi, araştırma alanının ekonomisinin gelişimi ve alternatif geçim kaynaklarından biri olması yönünden son derece önemlidir (İKİZ, 1985).

Ihlara, Selime, Belisırma ve Yaprakhisar halkının geçimini tarımın hangi kolundan sağladığının saptanması ve tarım arazilerini gelecekte nasıl değerlendirmek istediklerinin anketlerle belirlenmesine çalışılmıştır (Çizelge 25). Bölgede sulu ve kuru tarım faaliyetlerinde oransal olarak bir dengeden söz edilebilir. Bunun temel nedeni halkın birden fazla ürün yetiştiriciliğine yönelmiş olmasıdır. Bu durum halkın kendi ihtiyacını karşılamasıyla birlikte farklı ekonomik alternatifleri yaratma çabalarıdır.

Çizelge 25. Araştırma Alanında Yürütülen Tarımsal Faaliyetler

Hangi tür tarımla uğraşıyorsunuz ?		
Var00035	Her Türlü Tarım Faaliyetleri	Toplam Yüzde (%)
SEÇENEKLER	İçindeki Oranı (%)	
1) Tarla	% 37.3	% 70.1
2) Bağ - Bahçe	% 29.9	% 62.7
3) Sebze	-	-
1 - 2 Kombinasyonu	% 22.4	% 22.4
1 - 2 - 3 " "	% 10.4	% 10.4

Kuru tarım yine küçük parsellerde sürdürülürken, tarla ve bağ-bahçe tarımı yöresel halkın ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Buna karşın ekonomik bir takım girdi zorlukları bölge halkının farklı tarımsal alternatiflere yönelmesine neden olmakta ve bu konudaki arayışlar devam etmektedir. Anket sonuçlarından anlaşılacağı üzere, yöre halkının % 43.4'ü tarımsal faaliyetlerine devam etmeyi, yani bu faaliyeti gelecekte de sürdürmeyi düşünmektedir. Geri kalan halkın % 11.8'i tarım arazilerini kiraya vermeyi, % 47.3'ü ise turizm işletmesine çevirmeyi istemektedirler (Çizelge 26).

Çizelge 26. Araştırma Alanındaki Tarım Arazilerinin Değerlendirilmesi Yönünde Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.

Tarım arazinizi ileride nasıl değerlendirmeyi düşünüyorsunuz ?		
Var00036	Tarımsal araziye her türlü değerlendirme şekli içindeki oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
SEÇENEKLER		
1) Tarıma Devam	% 43.4	% 43.4
2) Kiraya Verme	% 9.2	% 11.8
3) Turizm İşletmesine Çevirme	% 44.7	% 47.3
2 - 3 Kombinasyonu	% 2.6	% 2.6

4.2.5. Alt Yapı

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin sosyo-kültürel ve ekonomik altyapısıyla ilgili sorunlarının geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ettiği, bölgede bu konuyla ilgili önemli bir gelişmenin sağlanamadığı, bir takım verilerle doğrulanmıştır. ALTAN ve ark. (1982) saptadığı Ihlara Vadisini ziyaret eden turistlerin üzerinde durduğu eksiklikler ile bu araştırmada yapılan anketlerde elde edilen sonuçların, büyük oranda paralellik göstermesi, diğer yandan bölgede araştırma süresince sürdürdüğümüz inceleme, gözlem ve tespitler, yöre halkı, uzmanlar ve gelen ziyaretçilerden alınan görüşler, mevcut alt yapı donanımlarındaki yetersizlikler ile yaşanan problemleri açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Araştırma alanının, eğitim ve sağlıkla ilgili durumuna bakıldığında, ülkemizin bir çok bölgesine oranla oldukça şanslı bir konumda olduğu söylenebilir. Güzelyurt ilçesine bağlı olan yerleşmelerin tümünde ilköğretim okulları vardır. Yörede temel eğitim konusunda araç gereç eksikliklerinin haricinde önemli bir sorun yaşanmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl meslek kazandırıcı kurslar ve çıraklık eğitim seminerleri düzenlenmekte, İl Merkezinde ise yüksek öğrenim imkanları da giderek gelişmektedir.

Bölgede sağlık hizmetleri, bazı dönemlerde personel eksikliği olmakla birlikte giderek gelişmekte, Selime, Ihlara ve Ilısu Kasabalarında birer adet Sağlık Ocağı hizmet vermektedir. Güzelyurt'ta devam eden hastane inşaatı ise yeni tamamlanmıştır. İleri derecede ki sağlık vakalarında Aksaray Devlet Hastanesinden yararlanılmaktadır. Karşılıklı söyleşilerde saptandığı gibi Ihlara Vadisi içerisinde tespit edilecek bir noktada sağlık ünitesinin kurulması ve acil vakalarda ve ilk yardımda kullanılabilecek bazı ilaçların karşılanması ile ilgili yöre halkının yoğun talepleri vardır. Vadi içinde yapılan gezi ve aktiviteler de oluşan küçük kaza ve yaralanmalara karşı gelen turistlere yardımcı olunamadığından yakınılmaktadır. Araştırma alanında haberleşme ile ilgili sorun yaşanmamaktadır. Güzelyurt İlçe merkezinde Türk Telekom ve otomatik telefon santrali mevcuttur. Selime ve Ilısu'da da Türk Telekom şubeleri bulunmakla birlikte, ileride artan talebi karşılanması için yeni yatırıma ihtiyaç olduğu yetkililerce söylenmektedir.

Araştırma alanında yer alan yerleşmelerde tuvalet atıkları foseptiklerde toplanmaktadır. Yöre halkına turistik tesis veya evlerindeki atık suları nasıl bertaraf ettikleri sorulmuş, halkın % 83.3 'ü foseptiklerde topladıklarını % 12.8'nin ise akarsulara boşalttıklarını söylemişlerdir (Çizelge 27). Bölgenin kanalizasyon ve içme suyu şebekelerini tamamen çözmek, yüksek maliyet gerektirmektedir. Ayrıca böyle bir inşai faaliyet, alanın morfolojik yapısını ve yerleşim karakterini tahrip edebileceğinden oldukça da riskli görünmektedir. Bu açıdan konunun uzmanları mevcut foseptiklerin ıslah edilmesinin daha uygun olacağını söylemektedirler.

Bölge halkının % 54.6'sı içme ve kullanma suyunu mevcut şebeke sisteminden karşıladığını belirtmektedir. İçme suyunun Ihlara'nın büyük bir kısmında evlere ulaşması, kullanım oranının anketlerde yüksek çıkmasına neden olmuştur. Şebeke suyu Akpınar ile Sivri Kilise Mevkiinden gelmektedir. Su abone sayısı 812 dir. Ihlara halkı yaz aylarında su miktarının yetersiz olduğundan şikayet etmektedir. Bölgedeki yerleşimlerde içme ve kullanma suyunu kuyulardan %27.8, çeşmelerden %0.9 kaynak sularından karşılayanların oranı ise % 16.7 dir (Çizelge 27).

Bölgede doğal yapıyı tahrip edecek ve çevre sorunlarını arttırabilecek atık su ve çöplerin toplanması ile ilgili problemler yaşanmaktadır. Araştırma alanında çöplerin büyük bir kısmı Ihlara Belediyesi tarafından toplanmaya çalışılmaktadır (Çizelge 27). Ancak çevrede düzenli bir katı atık depolama tesisinin bulunmaması, araç gereç ve personel yetersizliği sebebiyle çöpler boş alanlara gelişi güzel dökülmektedir. Belediyenin yetişemediği durumlarda halkın % 26.5'i çöplerini kendilerinin boşalttığını söylemektedir. Bu boşaltma işlemi kontrolsüz ve rasgele yapılmaktadır. Halkın % 11'i ise çöpleri gübre ile karıştırarak tarımsal faaliyetlerinde kullandıklarını söylemektedirler.

Katı atıkların bertaraf edilmesi araştırma alanının en önemli altyapı sorunlarından biri olarak görülmektedir. Bu duruma bir son vermek amacıyla Ö.Ç.K.K tarafından çöp deponi alanı yeri tespit edilerek, Güzelyurt, Ihlara, Selime, Yaprakhisar ve Belisırma yerleşmelerinin çöplerini bu alana dökmesi planlanmıştır. Katı atıklarla ilgili UNDP ve Dünya Bankası için hazırlanan raporda gelişmekte olan ülkeler için kişi başına günlük katı atık miktarı 0.5-0.9 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir. Köylerde yaşam standartları dikkate alındığında bu yerleşim birimleri için kişi başına katı atık miktarı kırsal kesimler için tespit edilen katı atık miktarına eş değer alınmaktadır. Bu değer 0.4 kg/kişi-gün dür (ENSARİ, 1993). Bu değerler hesaplanırken yörelerin yaz sezonlarının yedi ay, kış sezonlarının 5 ay olduğu kabul edilmektedir. Araştırma alanında karasal iklimin hüküm sürmesi sebebiyle 6 ay kış, 6 ay yaz sezonunun yaşandığı kabul edilerek çöp deponi alanının projelendirmesi yapılmıştır. Yaz- kış katı atık miktarları, muhtemel nüfus farklılıkları ve turizm verileri dikkate alınarak deponi alanı kapasitesi 0.6 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir (ANONYMOUS, 1994d).

Bu alan Ihlara Kasabasının 2 km Güneyinde yer almakta yaklaşık 24 da lık bir sahayı kapsamaktadır. Alana en yakın yerleşme birimi Ihlaranın 750 m kuzey batısındaki Akpınar Mahallesidir. Ulaşım sorunu bulunmayan deponi alanı tarım ve orman alanı dışındadır. Hakim rüzgarların Kuzey batıdan Güneye doğru olması ve sahanın kuru dere yatağı olması sebebiyle koku yönünden bir problemin olmayacağı düşünülmektedir. Deponi alanının yapımına başlanabilmesi için özel bir şirkete (Tüstaş) verilen ÇED raporunun sonucu beklenmekte, 1999 yılı içerisinde ise çöp deponi çalışmasının ihaleye çıkartılması hedeflenmektedir.

Çizelge 27. Araştırma Alanının Atık su, Çöp ve İçme Suyu Durumuna Ait Yapılan Anket Sonuçları.

Tesis ve evinizdeki atık suları nasıl bertaraf ediyorsunuz ?		
Var00041 SEÇENEKLER	Atık suların genel tasviye içindeki bertaraf edilme oranı	Toplam Yüzde (%)
1)Akarsuya Boşaltma	% 12.8	% 12.8
2)Foseptik	% 83.3	% 83.3
3)Kanalizasyon	% 3.8	% 3.8
Çöplerinizi nasıl bertaraf ediyorsunuz ?		
Var00042 SEÇENEKLER	Çöplerin genel tasviye içindeki bertaraf edilme oranı	Toplam Yüzde (%)
1)Gübre ile Beraber Kullanıyorum	% 10.2	% 11.2
2)Satıyorum	% 1.0	% 2.0
3)Belediye Topluyor	% 61.2	% 61.2
4)Kendim Boşaltıyorum	% 26.5	% 26.5
1 - 2	% 1.0	% 1.0
İçme ve kullanma suyunu nereden sağlıyorsunuz ?		
Var00044 SEÇENEKLER	İçme ve kullanma sularının sağlama oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
Şehir şebekesi	% 54.6	% 54.6
Kuyu	% 27.8	% 27.8
Kaynak suyu	% 16.7	% 16.7
Çeşme	% 0.9	% 0.9

Araştırma alanında karasal iklimin hüküm sürmesi nedeniyle kış ayları oldukça soğuk ve yağışlı geçmektedir. Gelir kaynaklarının oldukça sınırlı olması nedeniyle bölge insanı ısınmak için her türlü imkanı değerlendirmektedir. Uygulanan anketlerde yöre halkına ısınmak için ne yaktıkları sorulduğunda, hemen her tür yakıtın evlerde kullanıldığı ortaya çıkmaktadır (Çizelge 28). Ancak İhlara Vadisi ve çevresindeki söğüt, iğde, akasya ağaçlarının yakacak olarak kullanmak amacıyla her yıl sert olarak budanmakta ya da kesilmektedir (Şekil 59). Anketlerde bölge halkının % 17.2'sinin çevredeki ağaç ve çalıları yakacak olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu faaliyet ağaç formlarının bozulmasına veya ağaçların tamamen yok olmasına ve azalmasına neden olmaktadır. Bu durumun önlenmesi için halkın bilgilendirilmesi ya da yakıt sorununun çözümlenerek desteklenmesi gereklidir. Ülkemizin bir çok bölgesinde olduğu gibi araştırma alanında da halkın % 60'ı yakacak olarak hala tezek kullanmaktadır. Geçmişten gelen alışkanlık ve ekonomik yetersizlik bu kullanımın temel nedenleridir (Şekil 60).

Çizelge 28. Araştırma Alanında Isınmak Amacıyla Kullanılan Yakıt Türlerine Ait Yapılan Anket Sonuçları.

Kış aylarında ısınmak için ne yakıyorsunuz ?		
Var00047 SEÇENEKLER	Yakacak çeşidinin genel içindeki kullanma oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1) Sadece Tezek	% 15.5	% 60
2) Sadece Odun	% 10.9	% 63.6
3) Sadece Kömür	% 17.3	% 69.1
4) Sadece Gaz	% 0.9	% 0.9
5) Çevredeki Ağaç ve Çalılar	% 2.7	% 17.2
1 - 2 - 3 - 5 Kombinasyonu	% 14.5	% 14.5
2 - 3 " "	% 8.2	% 8.2
1 - 2 - 3 " "	% 29.1	% 29.1
1 - 2 " "	% 0.9	% 0.9

Araştırma alanının mevcut karayolu ulaşım sistemi genelde asfalt olup, Aksaray ve Nevşehir bağlantıları ile ilçe, köy ve kasabalarını bir birine bağlamaktadır. Niğde'ye 80 km. Nevşehir 60 km. Aksaray 45 km. Derinkuyu ve Kaymaklı 45 km. Ihlara Vadisi'ne 4 km. mesafede bulunan Güzelyurt'un yerleşmelere ve turistik merkezlere bağlantısını sağlayan anayolun genişletme ve düzenleme çalışmaları sürdürülmektedir. Selime, Yaprakhisar, Belisırma ve Ihlara yerleşmeleri içinde yer alan yaya ve trafik ulaşımını sağlayan yollarda bakım eksikliği saptanmıştır (Şekil 61).

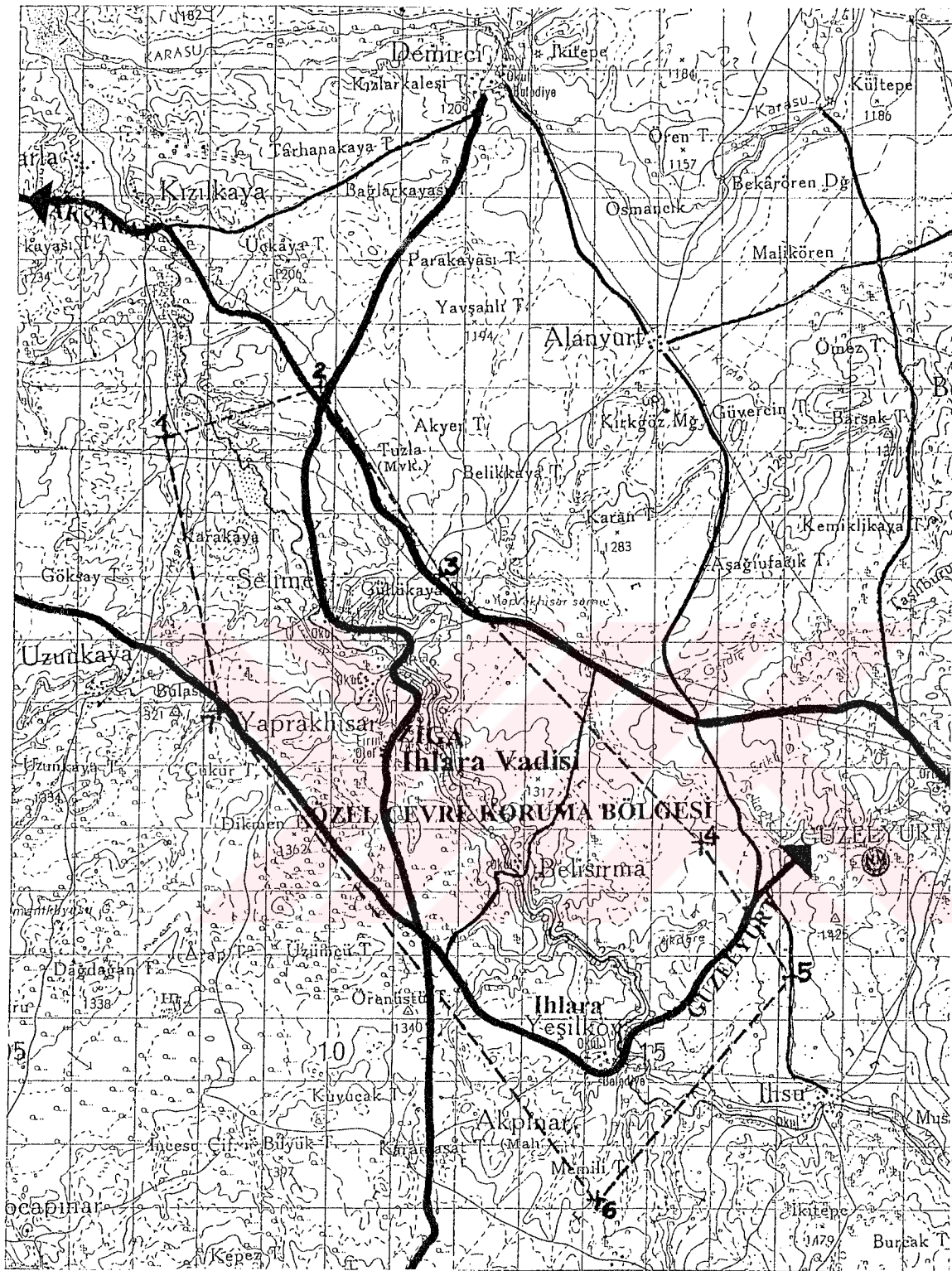
Bölgede yer alan asfalt ve stabilize yolların onarılması, trafik işaret ve levhalarının yenilenerek yol çizgilerinin yeniden çizilmesi hem güvenlik hem de yön bulma açısından önemlidir. Özellikle Ihlara'nın batısından Belisırma'ya bağlanan fazla eğimli ve keskin virajlı yolun öncelikle ele alınması gerekmektedir. Yolun bir çok noktasında kırılma ve kaymalar meydana gelerek daralmalar ve çukurlar oluşmuştur. Turist taşıyan minibüsler tarafından yoğun olarak kullanılan bu güzergahın acilen onarılması gerekmektedir.

Şekil 59. Ihlara Vadisi’nde Yakacak Elde etmek Amacıyla Budanan Ağaçlar.

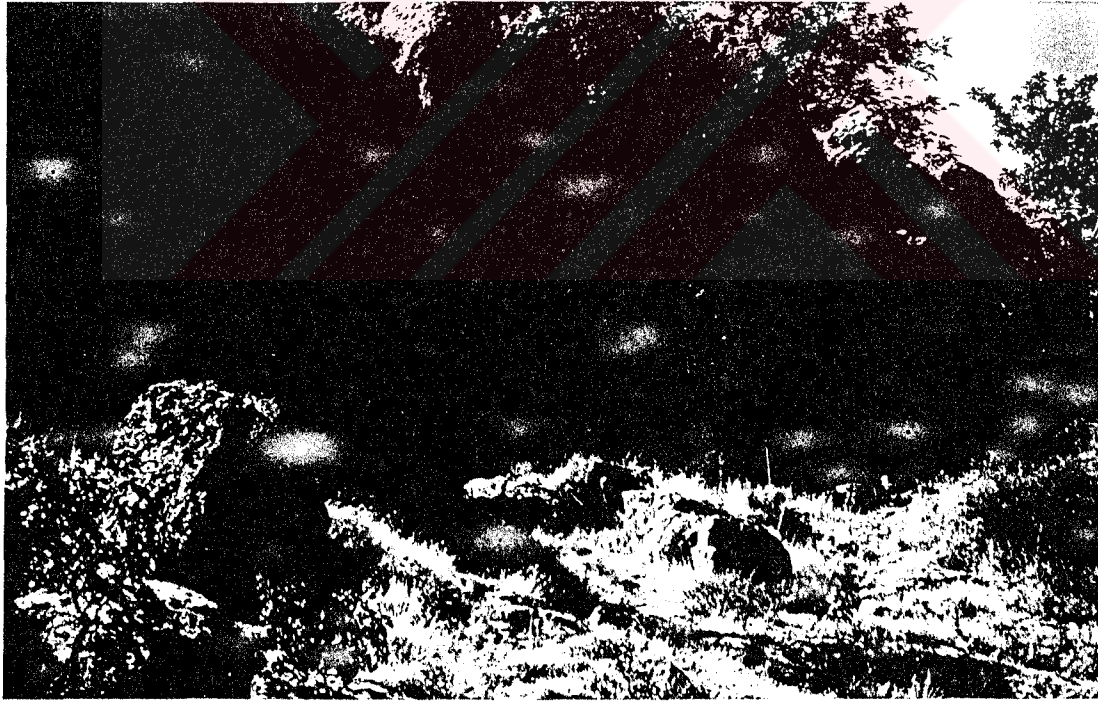

Şekil 60. Yerleşimlerde Yakacak Olarak Kullanılan Tezekler “Yaprakhisar”

Şekil 61. Araştırma Alanının Mevcut Karayolu Ulaşımı
(ANONYMOUS, 1990b).

Diğer bir sorunlu nokta ise Ihlara Kasabası'nın Kuzey Batısında vadiye basamaklarla inilen ve Kültür Bakanlığı'nın sorumluluğundaki tesislerin bulunduğu alandır. Kaya kopmaları ve blok devrilmelerinin en fazla görüldüğü yer vadinin bu kesimidir. Bu olumsuz durumu engellemek amacıyla vadiye inen basamakların kenarında yer alan blokların altına betonarme destekler yapılmış, oluşturulan bu yapay yüzey bu noktada çirkin bir görünüme neden olmuştur (Şekil 62). Betonarme olarak yapılan ve vadiye üst kottan inişi sağlayan merdivenler vadi doğal yapısına yapay bir görünüm kazandırmış, basamaklarda bozulma ve kırılmalar meydana gelmiştir. Kültür Bakanlığı tarafından işletilen bu noktada, restoran ve hediyelik eşya satan dükkanlar da yer almaktadır. Ancak Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmeden önce inşa edilen bu binalar mimari tasarım ve kullanılan inşaat malzemeleri yönünden bölgenin yapısal karakterini yansıtmamaktadır (Şekil 63).

Şekil 62. Blok Kaya Kopmalarını Engellemek Amacıyla Yapılan Betonarme Destekler.

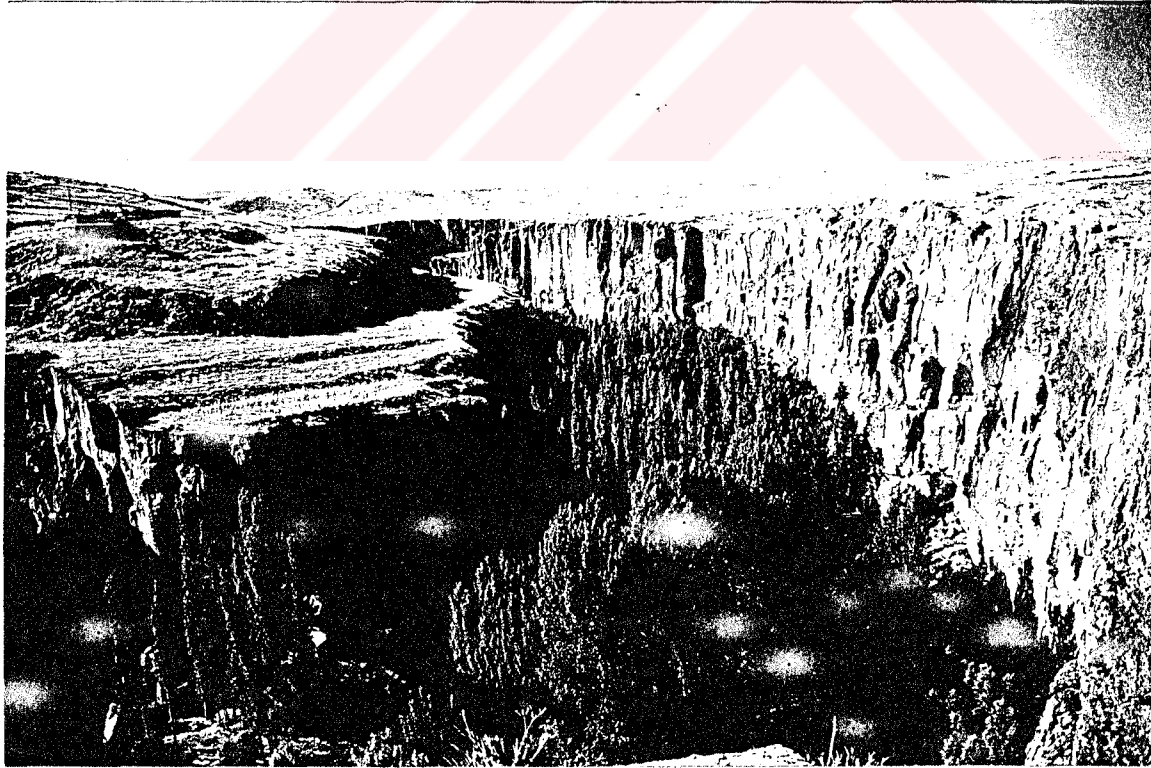
Şekil 63. Ihlara Kasabası'nın Kuzey Batısında Kültür Bakanlığı Tarafından İşletmeye Açılan Vadibaşı Bakı Noktası.

Ihlara Vadisi yamaçlarında yer alan Ihlara Kasabasına ve Belisırma Köyüne ulaşımı sağlayan anayollar yüksek düzlüklerden geçmektedir. Bu yapı vadinin yüksek noktalardan ve derinlemesine olarak görülebilmesini sağlar. Ihlara Vadisi'nin en iyi şekilde izlenebildiği noktaların tespit edilmesine ihtiyaç vardır. ALTAN ve Ark.(1982) anket sonuçlarına göre, gelen ziyaretçilerin % 35'i yürüyüş yolları ile birlikte manzara noktalarının ve oturma yerlerinin alanda olmasını istemektedir. Tarafımızdan yapılan anketleri cevaplandıran hedef gruplarının % 50'sine göre ise alanda bir takım bakı noktaları olmalıdır (Çizelge 30).

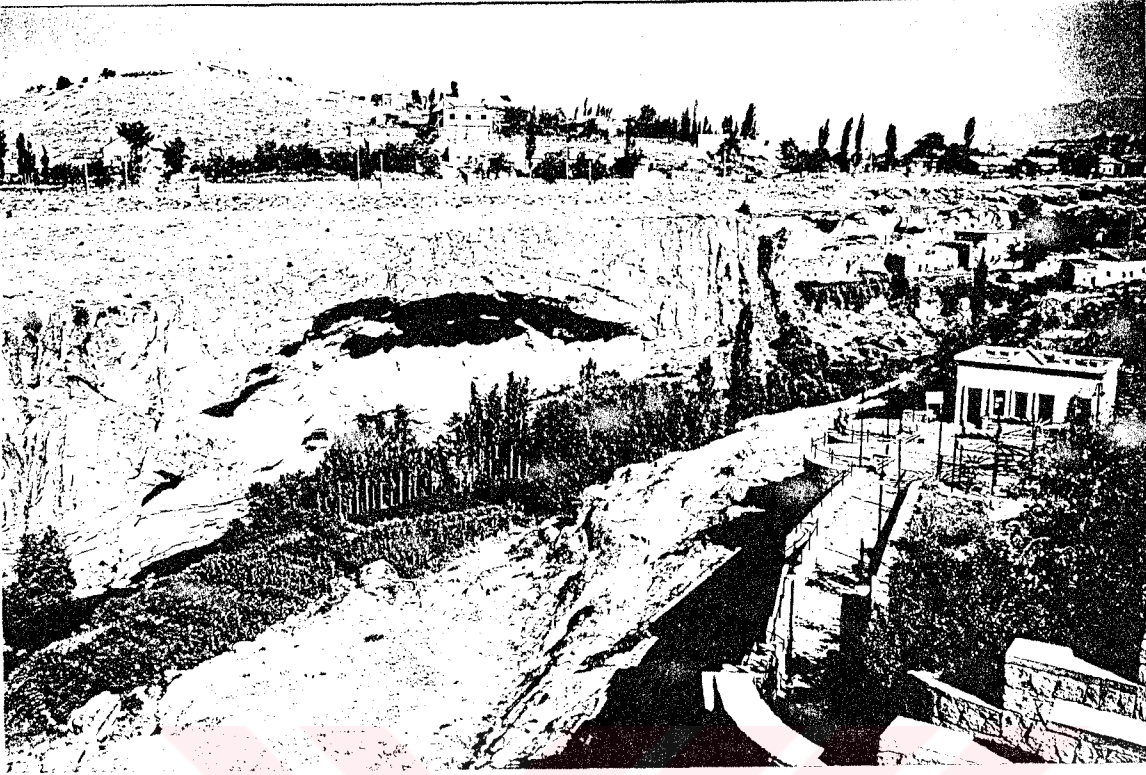
Bu noktaların vadi giriş ve çıkışına uygun, mevcut yol sistemine yakın ve yeterli otoparka sahip olması önem taşımaktadır. Ayrıca yer seçimi ve tasarımında jeolojik formasyonlar ile yakın çevrenin geniş bir perspektifle izlenebilmesine imkan verecek yerlerin tercih edilmesi de önem taşımaktadır. Kuzeybatı - Güneydoğu doğrultusunda uzanan Ihlara Vadisi'nin bütün bir gün boyunca her zaman net olarak görülebilme imkanı ışığın yansıma ve insan gözünü olumsuz yönde etkilemeyen noktası olarak saptanan daha çok vadinin batı yamaçlarından olmaktadır. Bununla beraber sabah saatlerindeki seyirler için Ihlara - Güzelyurt yolu çıkışındaki Sarioğlan Sekisi adı verilen düzlük son derece uygun olarak saptanmıştır (Şekil 64).

Ihlara Kasabası içinde bulunan Çeşmeyanı, dik yamaçlı vadinin başlangıcıdır. Ayrıca kiliseler de bu noktadan başlamakta, Melendiz Irmağı vadi perspektifini derinleştirmektedir. Bu giriş ve bakı noktasının kasaba içinde çeşme, bezirhane, cami gibi tarihi yapılara yakın olması da ayrı bir avantajdır. Yaprakhisar- Ihlara yolundan Belisırma Köyüne sapan karayolunda vadinin görüldüğü yer ise doğal peyzajın en iyi izlenebildiği noktadır. Bu alandan derin vadiyi oluşturan dik kayalar, bitki örtüsü ve yine vadi tabanına oturan geleneksel yerleşimiyle Belisırma Köyü görülmektedir.

Özel çevre Koruma Kurumu tarafından Ihlara Vadisi'nde yedi alan bakı ve giriş noktası olarak tespit edilmiştir. Bunlar; Güzelyurt-Ihlara girişinde, Ihlara Kasabası içinde bakı ve vadinin batı yakasında giriş, Belisırma Köyüne inerken vadinin batı bölümünde bakı, Belisırma Batı ve doğu girişi ve Selime Kasabası girişidir. Tespiti yapılan noktaların hepsinin projelendirmesi bitirilmiş olmakla birlikte, tümünün uygulaması henüz tamamlanamamıştır. Ayrıca bölgede yapılan incelemelerde yapılan bu tesislerden istenilen ölçüde faydalanılamadığı gözlemlenmiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri yer seçimi hataları ile servis ve hizmet eksiklikleridir. Ayrıca tesislerin yapımında yöre halkının görüş ve istekleri dikkate alınmamıştır. Alanda yer alan yöre halkı tarafından yapılan genelde derme çatma nitelikli komşu işletmeler bu tesisleri kendileri için rakip olarak görmektedirler. Buna karşın mimari tasarım ve malzeme seçiminde bölgesel özellikler dikkate alınarak Ö.Ç.K.K. tarafından gereken özenin gösterilmiş olması ise olumlu bir yaklaşımdır (Şekil 65).

Şekil 64. Ihlara - Güzelyurt Yolu Çıkışındaki Sarıoğlan Sekisinden Ihlara Vadisi'nin Görünümü.

Şekil 65. Ö. Ç. K. K. Tarafından Yaptırılan İhlara Bakı Noktası.

Yapılan araştırmalar altyapı planlamalarında, sosyal faktörlerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. İlerleyen yaş ile birlikte sukunet ve doğada harekete olan ihtiyaç artmaktadır. Dinlenme ve doğada hareket içerisinde bedensel etkinliğe olan ihtiyaç gerilerken doğa yaşantısı ve doğayı gözlemleme giderek önem kazanmakta, doğaya bağlı sakin, dinlenme tesisleri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (LAVERY, 1971). Bunlar;

- Doğa yönünden çeşitliliği olan yürüyüş yolları
- Oturma olanağı veren elemanlar
- Açık havada konaklama yerleri
- Korunma kulübe ve sundurmaları
- Manzara (Bakı) noktaları gibi yapılardır.

İhlara Vadisi ve yakın çevresinde ise turizm ve rekreasyonel faaliyetlerin istenilen seviyeye ulaşabilmesi, sosyal altyapı eksikliklerinin tamamlanmasını da gerektirmektedir. Vadi içerisinde bilgilendirme, uyarı ve yönlendirme levhaları yetersizdir. Sadece kiliselerin yerlerini gösteren ve isimlerinin yazılı olduğu metal levhalar yer almaktadır. Bunlar üzerinde bölgenin tarihsel geçmişini ve arkeolojik yapısını tanıtıcı hiç bir bilgi bulunmamaktadır. Oysa bu konuda yerli ve yabancı turistlerin talepleri yüksek düzeyde (% 66.7) olduğu yine uzmanlar ve yöre halkının da bu konuda fikir birliği içinde bulundukları anketlerle saptanmıştır (Çizelge 30).

Ihlara Vadisi ve yakın çevresi Özel Çevre Koruma Bölgesi olduğu gelen ziyaretçiler tarafından bilinmemekte, hatta buranın bir Koruma Bölgesi olduğu buradaki sınırlamalar ve yasaklar hakkında bilgilerin malesef pano ya da levhalara yazılmadığı saptanmıştır.

Vadi içerisinde belirli aralıklarla çöp kovalarının, tuvalet ve çeşmelerin yapılması vadiyi gezen ziyaretçilerin altyapıya yönelik talepleridir (Çizelge 30). Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından yaptırılan bakı ve giriş noktalarında bulunan tuvaletler bakımsız ve genelde kapalı bulunmaktadır. Vadi içerisinde ziyaretçilerin kullanımıyla doğal patikalar oluşmuştur. Bu patikalar, bazı noktalarda blok kaya devrilmeleri sonucu ya kapanmış ya da çok daralmıştır (Şekil 66). Bu durum özellikle ileri yaşlardaki ziyaretçilerin yürümelerini önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Yürüme yollarının ve kiliselere bağlanan patikaların düzenlenmesi ve işaretlenmesi gerekmektedir. ALTAN ve ark. (1982)'nin anket sonuçlarına göre ziyaretçilerin % 64'ü alanda yürüme yolları, manzara noktaları ile kamping-piknik yerlerinin düzenlenmesini istemişler, gelenlerin % 46' sısı ise tuvalet, çöp, haberleşme hizmetleri yetersiz bulmuşlardır.

Vadide yürüyüşler Melendiz Irmağının doğu ya da batı bölümünden ve ırmağın kıyısına çok yakın kısımdan yapılabilir. Ancak ziyaretçilerin belirlenecek noktalarda ahşap köprü veya doğal taşlara basarak karşı tarafa geçmelerini sağlayacak düzenlemelere ihtiyaç vardır. Vadiye basamaklarla inilen noktada bulunan ahşap köprü, sadece vadinin başlangıç noktasında ziyaretçilere tercih yapma imkanı sunmakta, yürüyüş boyunca karşı kıyıya geçmek mümkün olamamaktadır. Yapılacak düzenlemelerle vadiye girişte batı bölümünü tercih eden bir kişinin dönüşte doğu patikasını kullanma şansı olabilecektir. Belisırma'da yer alan köprü ise Ihlara Vadisi'nin her iki yakasını motorlu taşıt trafiği veya yaya olarak ilişkisini sağlayan tek bağlantı noktasıdır.

Araştırma alanının korunması, bunun yanı sıra turizm ve rekreasyonel altyapının kontrollü bir şekilde geliştirilmesinde yapılacak planlama ve yatırımların neler olması gerektiği, önceden belirlenmelidir. Bu yaklaşım turizm altyapısında ki eksiklik ve hataların düzeltilmesiyle sağlanabilir. ALTAN ve ark. (1982)'nin yaptığı Ihlara Güzelyurt Turizm Gelişme Planlaması çalışmasında bölgenin mevcut altyapısı ile Ürgüp-Göreme'nin turizm altyapısı karşılaştırılmıştır. Benzer doğal yapıya sahip ve bir birine çok yakın bir konumda olan bu iki turizm yöresi arasında önemli altyapı farklılığının olduğu bu araştırmada da görülmektedir (Çizelge 29).

Şekil 66. Ihlara Vadisi'nin Daha Çok Doğu Tarafındaki Kayaların Blok Halinde Devrilmesi Sonucu Kapanan veya Daralan Patika Yollar. (Ihlara, Belisırma Arası)

Çizelge 29. Aksaray, Ihlara- Güzelyurt ile Nevşehir, Ürgüp- Göreme Arasında Altyapı Donanımlarının Kıyaslanması (ALTAN ve ark. 1982).

TESISLER		IHLARA GÜZELYURT			ÜRGÜP GÖREME		
(a) Kiliselere Bağlantı (b) Diğer Gezi Yolları Tesislerin Düzeyi : 1=yeterli, 2=orta düzeyde, 3=yetersiz		1	2	3	1	2	3
GEZİNTİ DOLAŞMA	Gezi Yolları (a)		x		x		
	Gezi Yolları (b)			x			x
	Kamp Yerleri			x		x	
	Piknik Alanları						
BANYO-YÜZME	Havuzlu Otel				x		
	Hamamlar						
	Kaplıcalar			x			
GEZME	Kiliseler		x		x		
	Müzeler				x		
	Camiler						
	Danışma			x	x		
BARINMA AĞIRLAMA	Lüks Oteller				x		
	Orta Sınıf Oteller				x		
	Alt Sınıf Oteller						
	Lokanta- Pansiyonlar			x		x	
	Tatil Köyleri				x		
	Kamping			x	x		
	Lokantalar			x	x		
	Çayhaneler	x			x		
BESLEME ŞEBEKESİ ÇÖP, ARITMA	Sağlıklı Düzenlemeler			x		x	
	Arıtma Tesisleri						x
	Kanalizasyon			x	x		
	İçme Suyu Şebekesi		x		x		
HİZMET SEKTÖRÜ	Ticaret-Pazar			x	x		
	Banka				x		
	Postane	x			x		
	Sağlık Kuruluşları			x			x

Diğer yandan bu araştırmada İhlara Vadisi ve yakın çevresinde hangi tür kullanım ve hizmetlere izin verilmesinin uygun olacağının saptanması amacıyla, uzmanlar, yöre halkı ve ziyaretçilere “İhlara Vadisi ve yakın çevresinde hangi tür kullanım ve hizmetlere yer verilmelidir ?” sorusu sorularak, anketlerde yer alan seçenekleri değerlendirmeleri istenmiştir. Ankete katılanların % 68’i danışma merkezi ve kontrol noktaları, % 66.7’si wc., tlf. çöp kovaları ve tanıtım levhaları, % 50.9’u ise bakı noktalarını işaretlemişlerdir. Bunun yanı sıra rekreasyonel ve sosyal aktivitelerle birlikte seçeneklerin tümünün bölgede olmasını isteyenlerin oranı ise % 22.9 dur (Çizelge 30).

Ankette yer alan hedef gruplarının alanda yapılacak aktivitelerle bunların gerçekleştirilmesini sağlayacak altyapı yatırımlarına olan talep, beklenti ve yaklaşımları bir birinden farklıdır. Bölgede olması istenilen kullanımlarla bunlara ait altyapı eksikliklerinden doğan beklentilerin geçmişten günümüze kadar geçen süre içinde bir farklılık göstermediği, bununla ilgili eksikliklerin ise maalesef yeni bir konu olduğu anlaşılmaktadır.

Anketlere katılan uzmanlar, araştırma alanının korunmasına öncelik ve önem vermekte, alanın korunmasıyla ilgili endişeleri bulunmaktadır. Bu nedenler uzmanların % 82.6’sını danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları, % 79.8’ini wc. tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları gibi koruyucu hizmet ve kullanımlara yöneltmektedir. Ayrıca koruma alanlarına en zararı verdiğini düşündükleri, bakı noktaları (%71.2), balon gezileri (%79.8) gibi rekreasyonel aktivitelerle araştırma alanında izin verilebileceğini söylemektedirler (Çizelge 30). Araştırma alanında yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle bireysel beklenti ve kişisel çıkarların ön plana çıkması yöre halkının bölgeye gelir getireceğini düşündüğü hizmet ve kullanımlara doğru yönlendirmektedir. Yöre halkının %68’i hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimlerini, % 68.8’i kafe, restoran, çay bahçesi, büfe ile bakı noktalarını, % 78.2’si balon gezileri, % 48’i vadiyi gezdiren teleferik, asansör, % 47.3 festival organizasyonlarının olmasını istemektedir .

Araştırma alanını ziyaret eden turistlerin ise alanda olmasını istedikleri hizmet ve kullanımları daha çok bölgedeki ihtiyaçları belirlemektedir. Ancak anket sonuçları incelendiğinde yerli turistler ile yabancı turistler arasında bu konudaki beklenti ve taleplerin bir birinden farklı olduğu görülmektedir. Temelde bu farklılığın turizmin algılanış biçiminden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin; yerli turistlerin % 37.1’inin hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri ile kafe, restoran, büfe gibi tesislerin araştırma alanında olmasını isterken, yabancı turistlerden bu tesisleri isteyenlerin oranı % 15.4 dür. Yine yerli turistlerin % 54.2’si yabancı turistlerin ise yalnız %15.4’ü teleferik, asansör gibi gezmeyi kolaylaştırıcı ancak doğal peyzaj görünümüne zarar verebilecek tesisleri alanda istemekte, yabancı turistlerin %15.4’ü, yerli turistlerin %45.7’si gece vadinin aydınlatılmasını önemli bulmaktadır. Ayrıca ankete katılan yabancı turistlerden % 15.3’nün anket seçeneklerinde verilen hizmet ve kullanımlardan hiçbirini araştırma alanında istememesi de oldukça dikkat çekicidir (Çizelge 30).

Çizelge 30. Araştırma Alanında Olması Gereken ve İstenilen Kullanım ve Hizmetlere Ait Anket Sonuçları.

Araştırma alanında hangi tür kullanım ve hizmetlere izin verilmelidir?						
Var 000016	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1) Danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları	1	2		6	9	3,9
2) Hediyeelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri		2			2	,9
3) Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe		3			3	1.3
4) Kamping		1		4	5	2.2
5) Balonla geziler		3	1	2	6	2.6
6)Vadiyi gezdiren teleferik, asansör, asma köprü vb. gibi		6	3	1	10	4.3
7) Bakı noktaları						
8) Wc., tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları vb. gibi				6	6	2.6
9) Gece vadinin aydınlatılması		3			3	1.3
10) Festivaller		1	2	1	4	1.7
11) Hepsi	5	50	9	4	68	29.4
12) Hiçbiri	1		1	7	9	3.9
1 - 7 Kombinasyonu	5	3	4		12	5.2
1 - 5 - 8 " "	8	11	2	6	27	11.7
1 - 2 - 3 - - 5 - 7 - 8 " "	15	27	4	3	49	21.2
1 - 4 - 10 " "		4	2	1	7	3.0
6 - 8 - 9 - 10 " "			7	3	10	4.3
1 - 4 - 5 - 6 " "				1	1	,4
Katılımcı Toplam Sayısı	35	116	35	45	231	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.2	50.2	15.2	19.5		

Var000016 SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama (%)
1) Danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları	% 82.6	% 83.3	% 59.9	% 46.4	% 68
2) Hediyeelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış bir.	% 57	% 68	% 37.1	% 15.4	% 44.3
3) Kafe, restoran, çay bah. büfe	% 57	% 68.8	% 37.1	% 15.4	% 44.5
4) Kamping	% 29.6	% 47.3	% 31.4	% 22	% 32.5
5) Balonla geziler	% 79.8	% 78.2	% 42.8	% 35.3	% 59
6)Vadiyi gezdiren teleferik, asansör, asma köprü vb. gibi	% 14.2	% 48.2	% 54.2	% 19.8	% 34
7) Bakı noktaları	% 71.2	% 68.8	% 48.5	% 15.4	% 50.9
8) Wc., tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları vb. gibi	% 79.8	% 75.7	% 62.8	% 48.6	% 66.7
9) Gece vadinin aydınlatılması	% 14.2	% 45.6	% 45.7	% 15.4	% 30
10) Festivaller	% 14.2	% 47.3	% 57.1	% 19.8	% 30
11) Hepsi	% 14.2	% 43.1	% 25.7	% 8.8	% 22.9
12) Hiçbiri	% 2.8	-	% 2.8	% 15.3	% 5.2

4.2.6. Turizm ve Rekreasyon

Teknoloji çağında, sanayi ile iç içe metropol kentlerde yaşayan insan, bu gerilimli ortamdan kurtulmak için kendisine yakın, doğal ve kültürel açıdan doyurucu yerler aramaktadır. Bu kişiler açısından yer yüzünde nadir olarak bulunan araştırma alanımız gibi bu özellikteki alanlar bireysel ve kitle turizmi açısından birer cazibe merkezi durumundadır. Günümüz insanı böyle yerlerde kendisini doğanın bir parçası gibi hissetmekte, mutluluk duymakta ve geçmişle bağ kurabilmektedir. Sakinleştirici, dinlendirici, öğretici, huzur verici özellikleriyle birlikte bu yöreler, eğlendirici mekanlar da olabilmekte, dünyanın her ülkesindeki insanları kendine çekebilmektedir.

Yer yüzünün çeşitli bölgelerinde İhlara Ö.Ç.K.B. gibi farklı statülerle koruma altına alınmış alanlarında, ekoturizm, sürdürülebilir turizm, kırsal turizm, yeşil turizm gibi farklı turizm anlayışları bulunmaktadır. Ekoturizm 1985’li yıllarda doğa bilimcilerinin hassas bölgelere yapmış oldukları turizm hareketleri ile başlamıştır. Amerikan Ekoturizm Kurumuna göre; ekoturizmin temeli doğanın gözlenmesi ve incelenmesidir. İnsanlar tarafından müdahale edilmemiş doğal alanlar bu turizm hareketine son derece uygundur. Kırsal kalkınma uzmanları ekoturizmin ekonomik potansiyelini araştırmaktadır. ABD deki ekoturizm yöneticileri ve korumacılar biyoçeşitliliğin korunmasına ve kırsal kalkınmaya en uygun turizm şeklinin ekoturizm olduğunu söylemektedirler. Ancak bu konu henüz kanıtlanmamıştır (LINDBERG & HAWKINS, 1993).

1992 yılında Rio Konferansı’nda sürdürülebilir kalkınmanın yan kolu olarak ortaya çıkan, sürdürülebilir turizm anlayışı, yeni bir turizm yaklaşımıdır. Sürdürülebilir turizm fikri, kültürel miras ile bölgesel gelenekler ve el değmemiş doğal peyzaj alanlarını kapsar. Kırsal yerleşmeler ve şehirler de bu turizm yaklaşımı içerisindedir. WTO (World Tourism Organizations) nun kriterlerine göre ; doğal kaynakların korunması, yörenin ekonomik ve yaşam kalitesinin artırılması, ziyaretçilerin deneyimlerinden faydalanılması sürdürülebilir turizmin esas amacıdır. Bu nitelikli bir alan olan İhlara Ö.Ç.K.’ Bölgesi ve yakın çevresi de sürdürülebilir turizme konu olabilecektir.

Doğa koruma bölgelerinin planlaması ve yönetimi; sosyal, ekonomik, fiziksel, doğal, kültürel ve idari faktörleri de içinde bulunduran kompleks bir konudur. Fiziksel planlama; daha çok yüksek ekonomik gelir elde etmek yada yaşama standartı ile çevreye olan uyumu artırma olarak iki farklı şekilde algılanmaktadır. Çevre isteklerinin fiziksel gerçeklerle dengelenmesi ile insan ve doğa arasında belirli bir ilişki yaratılmaktadır. Halkın istekleri ve doğal faktörler arasındaki bu kaynaşma toplum için vazgeçilmez bir kültürel yapıyı da meydana getirmektedir. Bu yaklaşım aynı zamanda sürdürülebilir turizmin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Bu fikirler İhlara Ö.Ç.K.B. içinde önemli temel yaklaşımlardır.

Batıda ekoturizm ile sürdürülebilir turizmin buluştuğu noktaya, kırsal turizm adı da verilmektedir. Bu turizm faaliyeti, bozulmamış doğa içerisinde yer alan köylerle birlikte, şehir yaşamından uzaklaşarak, spor, doğa incelemeleri, sessiz ortamda dinlenme gibi aktivitelerin yapılabildiği sınırlandırılmış fiziksel mekanlarda yürütülmektedir. Yeşil turizm adıyla sürdürülen faaliyetler ise daha geniş alanlarda yapılmaktadır. Bu yaklaşım, yerel bölgeler ve kültürlerle ilgili olarak, alternatif veya yumuşak (soft) turizm fikrini de kapsamaktadır. (BLANGY, 1997). Bu temelde kırsal ağırlıklı, doğala yakın alanları içermektedir.

Dünyada ki farklı turizm yaklaşımları dikkate alındığında, Ihlara Vadisi ve yakın çevresindeki turizmin, sürdürülebilir turizm anlayışına daha yakın olduğu söylenebilir. Üzerinde binlerce yıldan beri süre gelen çeşitli uygarlıkların bıraktığı arkeolojik kalıntılar, kültür birikimi ve doğal çevre özellikleri ile Kapadokya ve onun bir parçası olan Ihlara Vadisi ve yakın çevresi bu nedenle yerli ve yabancı turizm organizatörlerinin ilgilendiği bir merkez haline gelmiştir.

Doğal ve kültürel değerlerini uzun vade de, turizm pazarının eğilimlerine paralel olarak çekici kılabilen ülkelerin, turizmden daha fazla pay alabileceği, turistin kaçmakta olduğu fiziksel çevreleri yaratanların ise, çevre sorunlarının tehlikeli boyutları ile uğraşmaktan dolayı ülkesine ve yöre insanına çağdaş hizmetler veremeyeceği şimdiden görülmektedir (ÜNAL, 1990).

Ülkemizin bozulmamış doğa, zengin tarihi miras imajlarını kaybetmemesi için merkezi ve yerel yönetimler ile bütün toplum kesimlerinin gerekli bilinç düzeyine ulaşması gerekmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin bölgeleri ile ilgili yerleşme kararlarını “Doğal peyzaj” ve “Geleneksel Yapı Özellikleri” ile uyumlu bir biçimde ve merkezi yönetimlerce getirilen koruma karar ve planlarına uygun üretmeleri son derece önemlidir. Araştırma alanında yeni inşa edilen yapılarda bu hususlara dikkat edilmediği, yöre karakterini yansıtmayan çirkin yapılaşmanın eskiye oranla arttığı gözlemlenmiştir. Bölgenin yerleşme karakterinin giderek bozulmasına ve geleneksel mimarinin yok olmasına neden olacak bu faaliyet, bölge turizminin gelişmesine zarar verecek unsurlardan biridir. Bu konuda yöre halkına örnek olması gereken belediye ve kamu binaları çirkin yapılaşma faaliyetlerinde ne yazık ki başı çekmektedir. Yeni yapılan Ihlara Belediye Binası ile TEK inşaatları buna örnek olarak verilebilir.

Çalışmada yapılarına malzeme kullanımının gerçek nedeninin ne olduğu da araştırılmıştır. Turizme yönelik yapıların inşaatında daha çok doğal malzemelerin kullanıldığı görülmekle birlikte, yapı formlarının bölgesel karakteri yansıtmadığı tespit edilmiştir. Çizelge 31. de verilen anket sonuçlarına göre bölgede lokanta, pansiyon gibi işletmelere sahip kişilerin % 85’i, inşaatlarında yöresel taş, ahşap ve kerpiç kullandıklarını belirtmektedirler. Doğal malzemelerin tercih edilmesinin amacı sorulduğunda, bunun en önemli nedeninin ekonomik olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüz beton kent mekanından çok farklı olan tarihi yerleşme dokusu ve yöresel mimari, modern kent insanına olumlu bir doyuruculuk vermektedir. Yöresel yapı malzemeleri, topografya, mevcut bitki örtüsü, yollar, yol kaplamaları, sokak formları, perspektifler, iç mekanlar, avlular, meydanlar, çeşmeler, dini yapılar, kaleler tarihsel yerleşme ile bütünleşmiş bir organizmadır (LANLY, 1998). Bu ortamlarda icra edilen geleneksel sanatlar, halk oyunları, konser ve festival gibi rekreasyonel faaliyetler ile turizm organizasyonları insanlara daha çekici ve ilginç gelmektedir.

Çizelge 31. Anketlere Göre Araştırma Alanındaki Turizm Tesislerinde Kullanılan Yapı Malzemeleri.

Tesisinizin yapı tipi nedir ?		
Var00040	Genelde Kullanma Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
Ahşap	% 29.8	% 29.8
Kerpiç	% 6.4	% 6.4
Yöresel Taş	% 48.9	% 48.9
Betonarme	% 14.9	% 14.9

Bu güne kadar yapılan araştırmalar; çeşitlilik gösteren doğanın, dinlenme yönünden daha büyük bir değeri olduğunu ortaya koymuştur. Genç dönemi geride bırakmış kişilerde ilerleyen yaş ile birlikte sükunete ve doğada gezinmeye olan istek artmaktadır. Ayrıca insanın bedensel etkinliklere olan ihtiyacı gerilerken, doğa içinde yaşama ve doğayı gözlemlemeye olan ilgisi giderek önem kazanmaktadır. Çizelge 32. de sonuçları verilen anketlerle saptandığı gibi araştırma alanına gelen ziyaretçilerin büyük çoğunluğu doğa içinde dinlenme beklentisi içindedir. Bu durumun ortaya çıkmasında ziyaretçilerin % 55'inin 26-36 yaşları arasında, %47'sinin 36-46 ve % 11'inin 46-60 yaşları arasında olmasının da etkisi vardır.

Yapılan araştırmalar eğitim düzeyi ve yaşın, rekreasyonel aktivitelerin seçiminde belirleyici faktörler olduğunu ortaya koymuştur. Yüksek eğitilmiş genç insanlar yürüyüş ve doğallığı, düşük eğitilmiş genç insanlar ise yüzme gibi suya bağlı aktiviteleri tercih etmektedir. Yüksek eğitilmiş orta yaşın üzerindeki kişiler fotoğrafçılık, manzara seyretme gibi faaliyetlere yönelirken, eğitim düzeyi düşük orta yaşın üzerindeki insanlar ise daha çok serbest oyun , rahatlama araba ile gezme eğilimindedirler. Eğitim düzeyleri değişken orta yaşın üzerindeki kişiler için doğayı tanıma, doğayı izleme, avcılık, amatör balıkçılık faaliyetleri ortak aktiviteler olarak belirlenmiştir (MCOMB, 1992).

Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden yerli ve yabancı turistlere bölgede yaptıkları aktiviteler sorulduğunda, % 81.5 yerleşimleri ve kiliseleri ziyaret, % 74'ü yürüyüş ve

tırmanma, % 55.1'i fotoğraf ve video çekme, % 23.8'i dinlenme, olarak cevap vermişlerdir (Çizelge 32).

Çizelge 32. Anket Sonuçlarına Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin İhlara Vadisi ve Yakın Çevresinde Gerçekleştirdikleri Aktiviteler.

Burada yaptığınız aktiviteler nelerdir ?		
Var00051 SEÇENEKLER	Aktivitelerin Gerçekleştirilme Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1) Yürüyüş ve Tırmanma	% 8.8	% 74
2) Yerleşimleri ve Kiliseleri Ziyaret	% 21.3	% 81.5
3) Fotoğraf -video çekmek	-	% 55.1
4) Kaplıcaları ziyaret		% 2.5
5) Dinlenme	% 5.0	% 23.8
6) Piknik	-	-
7) Güneşlenme	-	% 1.3
1 - 3 Kombinasyonu	% 5.0	% 5.0
1 - 2 - 3 " "	% 26.3	% 26.3
1 - 2 " "	% 8.8	% 8.8
1 - 2 - 3 - 5 " "	% 21.3	% 21.3
1 - 2 - 3 - 4 " "	% 2.5	% 2.5
1 - 2 - 7 " "	% 1.3	% 1.3

Turizm ve onun ayrılmaz olgusu rekreasyon günümüzde doğal varlıkların, tarihi kültürel zenginliklerin değerlendirildiği, sürekli gelir kaynağı ve istihdamda önemli rolü bulunan bir sektör olarak kabul edilmektedir (GÜLTEKİN ve ark., 1990). Bundan da anlaşıldığı gibi İhlara Vadisi ve yakın çevresi tarihi zenginlikleri ve doğal görünümü ile turizm ve rekreasyon yönünden önemli bir istihdam potansiyelini içermektedir.

Sağlıklı düşünme ve davranış biçimi insanın sosyal, doğal ve kültürel çevresi ile olan ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle rekreasyon aynı zamanda bir doğa koruma önlemi de olmaktadır. Nitekim rekreasyonel kullanım, arazi kullanımları içerisinde ekolojik açıdan en zararsız olarak bilinmektedir. Bu açıdan doğa koruma alanlarında sınırlı olmak kaydıyla yalnız rekreasyonel kullanımlara izin verilmektedir (LAVERY, 1971).

Turizme yönelik planlamalarda temel ihtiyaç, görsel yönden etkin fiziksel çevrenin ve sürekli artan rekreasyonel ihtiyaçların karşılanabilmesidir. Bu suretle insanları bu alanlara çeken kaynakları korumak ve dengeli kullanıma sunmak mümkün olabilir. Bunun sağlanmasında koruma alanlarında ne tür rekreasyonel faaliyetlere izin verilebileceğinin önceden saptanmasına ve turizm modelinin buna göre belirlenmesine ihtiyaç vardır. Bu amaçla; araştırma alanında ne tür rekreasyonel kullanımlara izin verilebileceği hususunda yöre halkının, uzmanların, yerli ve yabancı turistlerin görüşleri alınmıştır.

Anketlere katılan uzmanların %96.7'si yürüyüş ve tırmanma, %88.2'si doğa fotoğrafçılığı, %48.5'i kamping, %42.5'i balon gezileri, %8.5 piknik, dağcılık, amatör balıkçılık gibi doğal ve kültürel değerlere en az ölçüde zarar vereceği düşünülen rekreasyonel aktivitelere izin verilmesinin uygun olacağını söylemektedirler. Araştırma alanında yaşayan halkın eğilimlerinin de uzmanların görüşleriyle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Anketlere katılan halkın %70.2'si yürüyüş ve tırmanma, %52'si doğa fotoğrafçılığı, %38'i kamping, %32.1'i el sanatları gibi rekreasyonel aktivitelere izin verilmesini istemektedir (Çizelge 33).

Anket sonuçlarına göre; araştırma alanında izin verilebilecek rekreasyonel aktivite seçenekleri hususunda alanı ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerin görüş ve öncelikleri büyük oranda benzerlik göstermektedir. Örneğin; yerli turistlerin % 76.2'si ile yabancı turistlerin % 90.9'u yürüyüş ve tırmanma, yerli turistlerin %67.4'ü ile yabancı turistlerin % 73.1 doğa fotoğrafçılığı, yerli turistlerin % 49.8'i ile yabancı turistlerin % 44.3'ü balon gezileri gibi rekreasyonel aktivitelere alanda izin verilebileceğini belirtmektedirler (Çizelge 33).

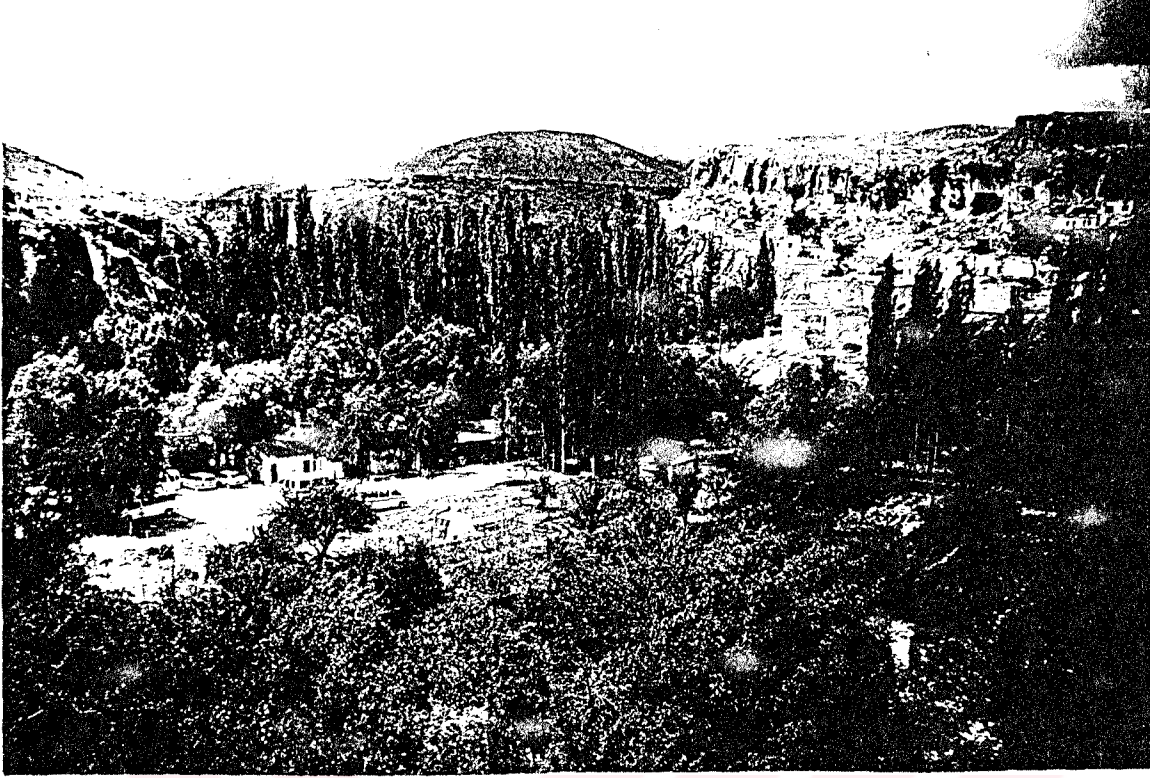
Ihlara Vadisi ve çevresinde ne tür rekreasyonel kullanım ve aktivitelere izin verilebileceği hususunda uzmanların, yöre halkının ve gelen ziyaretçilerin ortak görüşleri incelendiğinde, alanda hangi aktivitelere izin verilebileceği görülmektedir. Çizelge 36. 'da yer alan sonuçlara göre; anketlere katılanların % 83.5'i yürüyüş ve tırmanma, % 70.1'i doğa fotoğrafçılığı, % 41.9'u balon gezileri, % 40.7'si ise kamping olmak üzere alanda olabilecek aktiviteleri öncelik sırasına göre belirtmişlerdir. Nitekim, ALTAN ve ark. (1982) de Ihlara Vadisi'nde yaptıkları anketlerde de turistlerin % 22.0 sinin Kamping, % 13 de Piknik yapmayı tercih ettiklerini bildirmektedir.

Rekreasyonel faaliyetlerden biri olan kamp yapma, (kampçılık) daha çok batı ülkelerinde insanların ilgi duyduğu aktivitelerin başında gelmektedir. Kişiye doğayla bütünleşerek özgür yaşama duygusunu hissettiren bu konaklama türüne, ülkemizde fazla ilgi gösterilmemekle birlikte, özellikle yabancı turistlerin bu konudaki seçeneklerinin geniş olduğu yapılan anketlerle saptanmıştır. Bölgede turistik belgeli kamping olarak sadece Ankara-Aksaray yolu üzerinde araştırma alanına 45 km. mesafede yer alan Ağacli Turistik tesisleri bulunmaktadır.

Ihlara Vadisi içerisinde Belisırma Köyünde yer alan turistik belgeli olmayan kampingin alt ve üst yapı eksiklikleri görülmüştür (Şekil 67, 68). Aksaray Valiliğince Mamasın Baraj Gölü kıyısında bir gençlik kampı oluşturmak amacıyla çalışmalar da başlatılmıştır. Önümüzdeki yıllarda faaliyete geçmesi planlanan bu kamp, gençlik turizmi yoluyla da araştırma alanına farklı bir aktivite kazandıracaktır.

Çizelge 33. Yapılan Anketlere Göre Araştırma Alanındaki Uzman, Yöre Halkı ve Turistlerin Alanda İzin Verilebilecek Rekreasyonel Aktivite Seçenekleri.

Araştırma alanının hangi tür rekreasyonel aktivitelere izin verilebilir ?						
Var 000017	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1) Yürüyüş ve Tırmanma	1	24	3	9	37	16.2
2) Piknik		4		1	5	2.2
3) Doğa Fotoğrafçılığı	1	3		1	5	2.2
4) Dağcılık		2			2	,9
5) El sanatları		6			6	2.6
6) Balon Gezileri		1	4		5	2.2
7) Kamping		13	2		15	6.6
8) Amatör Balıkçılık		5		1	6	2.6
1 - 3 Kombinasyonu	4	9	6	9	28	12.2
1 - 3 - 5 - 7 " "	14	13	4	3	34	14.8
1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 " "	3	18	6	12	39	17.0
1 - 3 - 6 " "	12	17	7	8	44	19.2
7 - 8 " "			2	1	3	1.3
Katılımcı Toplam Sayısı	35	115	34	45	229	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.3	50.2	14.8	19.7		
Var000017						
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Ortalama %	
1) Yürüyüş ve Tırmanma	% 96.7	% 70.2	% 76.2	% 90.9	% 83.5	
2) Piknik	% 8.5	% 19	% 17.6	% 28.8	% 18.4	
3) Doğa Fotoğrafçılığı	% 88.2	% 52	% 67.4	% 73.1	% 70.1	
4) Dağcılık	% 8.5	% 17.3	% 17.6	% 26.6	% 17.5	
5) El sanatları	% 48.5	% 32.1	% 29.3	% 33.2	% 35.7	
6) Balon Gezileri	% 42.5	% 31.1	% 49.8	% 44.3	% 41.9	
7) Kamping	% 48.5	% 38.2	% 40.9	% 35.4	% 40.7	
8) Amatör Balıkçılık	% 8.5	% 19.9	% 23.4	% 31	% 20.7	

Şekil 67. Ihlara Vadisi'nde Henüz Turistik Belgesi Bulunmayan Belisırma Kamping Alanı.

Şekil 68. Melendiz Irmağı Kıyısında Kamp Yapan Ziyaretçiler (Selime).

Seyahat acentaları ve turizm kulüpleri Kapadokya Bölgesine genellikle 1 ila 5 gün arasında değişen turlar düzenlemektedirler. Ihlara Vadisi bu turlardan daha çok günlük olarak yararlanabilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri konaklama tesislerinin hizmet ve altyapı eksikliği olduğu gözlenmiştir. ALTAN ve ark. (1982)'nin vadideki anket sonuçları, yetersiz tesis ve hizmetlere işaret etmektedir. Yerli ve yabancı ziyaretçilerin % 29'u otel-motel, % 28'i yetersiz planlama, % 21'i wc-yürüme yolu-bakı noktaları, % 13'ü piknik yerlerinin eksikliği ve yetersizliğinden şikayet etmektedirler.

ALTAN ve ark. (1982) yapmış oldukları çalışmada Ihlara Vadisi'ni günde 130-140 ziyaretçinin gezdiğini tespit etmişlerdir. Olumsuz etkilere dayanma sınır değerinin altında kalan bu ziyaretçi sayısı günümüzde ise fazlasıyla aşılmıştır. 1998 yılı içerisinde Ihlara Vadisini günde 500-600 kişinin gezdiği, Bayram tatili gibi özel günlerde bu sayının günde 2000 kişiye ulaştığı Kültür Bakanlığı yetkililerinden öğrenilmiştir. 1998 yılı içerisinde Ihlara Vadisini gezen toplam biletli ziyaretçi sayısı yaklaşık 100 000 kişidir. Vadinin sadece bir giriş kontrol noktasına sahip olması (Ihlara Vadibaşı) nedeniyle gelen ziyaretçi sayısı tam olarak bilinmemektedir.

Son yıllarda Kapadokya'nın Ürgüp, Göreme gibi diğer yörelerine göre, Ihlara Vadisi'ne gelen turist sayısında azalma olduğu turizm istatistiklerinden ve yöre halkının anket sonuçlarına yansıyan görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra gelenlerin alanda kalış süreleri de oldukça kısadır. Ziyaretçilerin % 46.3'ü alanda bir gün kalmaktadır (Çizelge 34). ALTAN ve ark. (1982)'nin anket sonuçlarına göre de gelenlerin % 95'i alanda bir gün süreyle kalmaktadır. Bu sonuçlar ziyaretçilerin alanı daha çok günübirlik olarak kullandıklarını ve uzun yıllar geçmesine rağmen turistlerin konaklama ve kalış sürelerinde bir değişiklik olmadığını göstermektedir.

Çizelge 34. Yapılan Anketlere Göre Araştırma Alanına Gelen Yerli ve Yabancı Ziyaretçilerin Kalış Süresi.

Alanda ne kadar kalıyorsunuz ?		
Var00053 SEÇENEKLER	Ziyaretçilerin Kalma ve Konaklama Süreleri Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
Bir gün	% 46.3	% 46.3
Haftasonu	% 7.5	% 7.5
1 - 3 gün	% 23.8	% 23.8
3 - 5 gün	% 22.5	% 22.5

Yapılan anketlerde araştırma alanına, Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre daha az ziyaretçinin gelmesinin nedenleri hedef gruplarına sorulduğunda, % 62.2'si tanıtım eksikliğini, % 52.1'i konaklama tesislerinin yetersizliğini, % 31.2'si ise planlama eksikliğini neden olarak göstermişlerdir (Çizelge 35). Bölgeyle ilgili nereden bilgi aldınız sorusunu ise turistlerin % 30'u kitap, televizyon ve broşür olarak cevaplandırmış, % 8'i ise tesadüfen geldiklerini belirtmişlerdir. Bu durum 1982'den bu yana, araştırma alanında turizm planlaması ve yatırımları adına gelişmenin sağlanamadığını ortaya koymaktadır. Bu gelişmenin sağlanamamasında, merkezi ve yerel yönetim hataları ve eksikliklerinin de % 49.2'lik bir sonuçla anket değerlerine yansımış olması dikkat çekicidir.

Çizelge 35. Araştırma Alanına Daha Az Ziyaretçi Gelmesinin Nedenlerini Anlamak İçin Yapılan Anketlere Ait Sonuçlar.

Araştırma alanına Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre (Ürgüp, Göreme, Derinkuyu v.b. gibi) daha az ziyaretçi gelmesinin nedenleri nelerdir ?						
Var 000013	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1) Tanıtım Eksikliği	5	22	8	20	55	23.9
2) Konaklama Tesisleri Yetersizliği	6	10	6	13	35	15.2
3) Planlama Eksikliği	6	3		4	13	5.7
4) Merkezi Yönetim Hataları	3	3	1	3	10	4.3
5) Yerel Yönetim Eksikliği	1	2	1		4	1.7
2 - 4 Kombinasyonu	3	3	1		7	3.0
1 - 2 " "	6	15	6	2	29	12.6
1 - 2 - 3 - 4 - 5 " "	1	53	8		62	27.0
1 - 3 " "	4	4	2	2	12	5.2
4 - 5 " "			2		2	.9
Katılımcı Toplam Sayısı	35	115	35	45	230	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.2	50.0	15.2	19.6		
Var000013						Ortalama (%)
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER		
1) Tanıtım Eksikliği	% 45.5	% 81.5	% 69	% 53	% 62.2	
2) Konaklama Tesisleri Yetersizliği	% 45.5	% 70	% 60	% 33	% 52.1	
3) Planlama Eksikliği	% 31	% 52	% 29	% 13	% 31.2	
4) Merkezi Yönetim Hataları	% 20	% 51	% 34	% 7	% 28	
5) Yerel Yönetim Eksikliği	% 6	% 48	% 31	-	% 21.2	

Geceme süresinin artırılması ile öncelikle ne tür çalışma ve yatırımların yapılması gerektiğinin belirlenmesi için; turistlere bölgede, hangi konaklama türünün olmasını istedikleri sorulmuş, ziyaretçilerin % 55'i otel, % 22'si kamping, % 18'i ise pansiyonda konaklamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Nitekim gelenlerin %

70'inin geceleme istedikleri, % 82'sinin ise birkaç gece kalmak istedikleri anketlerden anlaşılmaktadır.

Ihlara Kasabası ve Güzelyurt İlçesindeki toplam yatak kapasitesi 140 civarında olup, çoğu pansiyon hizmeti vermektedir. Pansiyonların altyapısı ve hijyenik koşulları ile, yemek yeme imkanlarının sağlıksız ve yetersiz olduğu gözlenmiştir. Ihlara Kasabası Vadi başında bulunan bir lokanta bu talebi kısmen karşılamaktadır. Bölgedeki turistik ve Belediye belgeli tesisler daha çok yaz aylarında ve haftanın belirli günlerinde olmak üzere yabancı turist grupları için gece eğlenme imkanları düzenlemekte, halk oyunları ve dans gösterileri sunmaktadırlar. Ayrıca Türk ve yöre mutfağının, yufka, sıkma, katmer, erişte gibi otantik örnekleri de konuklara ikram edilmektedir.

Anket sonuçlarına göre turistlerin % 42.5 turla, % 35'i arkadaş grubu, % 12 ailesiyle bölgeye gelmektedirler. ALTAN ve ark. (1982)'nin anketlerinde ise gelenlerin % 50'sinin tur, % 76'sının arkadaş grubu % 67 sinin ailesiyle seyahati tercih ettiği anlaşılmaktadır. Her iki anket sonucuna göre yerli ve yabancı turistlerin büyük bir kısmının iyi eğitim almış ve yüksek düzeyli sosyal gruplardan geldikleri ve bunların ortalama % 50'si üniversite, % 30'u ise lise ve meslek okulu mezunu oldukları görülmüştür. Ihlara Vadisi ve yakın çevresini görmeye gelen turistlere beklentilerinin neler olduğu sorulduğunda, % 52'sinin doğa içinde sessizlik, % 45.5'inin yöre kültürünü tanıma amacıyla geldiklerini söylemişlerdir (Çizelge 36).

Çizelge 36. Yapılan Anket Sonuçlarına Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Araştırma Alanındaki Tatil Beklentileri.

Alana gelmeden önce ne tür bir tatil bekliyordunuz ?		
Var00058 SEÇENEKLER	Tatil Beklentisi İçindeki Oranı (%)	Toplam Yüzde (%)
1)Doğa içinde sessizlik	% 26.0	% 52
2)Macera ve heyecan	% 13.0	% 16.9
3)Kamp-piknik	% 3.9	% 3.9
4)Yöre Kültürünü Tanıma	% 27.3	% 45.5
1 - 4 Kombinasyonu	% 14.3	% 14.3
1 - 2 " "	% 11.7	% 11.7
2 - 4 " "	% 3.9	% 3.9

Araştırma alanında yılın belirli günlerinde düzenlenen etkinlikler beraberinde turizm olgusunu da geliştiren faaliyetler olarak bölgede önem taşımaktadır. Aksaray-Ihlara Turizm ve Kültür Festivali 15-17 Haziran tarihleri arasında her yıl, Aksaray'ın Yeniden Vilayet Oluş Yıl Dönümü Kutlamaları ile Uluslararası Güzelyurt (Gelveri) Turizm ve Kültür Festivali her yıl Temmuz ayının ilk yarısında halk tarafından büyük bir coşkuyla kutlanmakta, turizme canlılık ve bölge tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Turizmin gezme, eğlence, dinlenme, sporla ilgili olduğu kadar, bilim, din ve sağlıkla da ilişkisi vardır. Dünyada dinsel (Haç) ve sağlıkla (Kaplıca-içme-ılıca) ilgili ziyaretler turizm organizasyonları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Müslümanların Kabe'yi, Hristiyanların Kudüs'ü, Meryem Ana Evini (İzmir), Sen Piyer (Antakya) gibi yerleri belirli zamanlarda ziyaretleri kitlesel turizm hareketlerini oluşturmaktadır. Kültür turizmi içinde düşünülen kongre turizmi ise bilimsel toplantıların yapıldığı yerlerde hem bilimsel bilgi alış veriş hem de gezip görmeyi organize etmektedir. Gerek sağlık, gerekse kongre turizmine katılanlar yalnızca hastalar veya bilim adamları değildir. Bu kişilerin refakatçıları, aileleri daha büyük bir grup oluşturmaktadır.

Turizm ve rekreasyon yönüyle ilgi çeken ve doğal yapılardan birini oluşturan termal kaynak çıkışları ile bu kaynakların oluşumunu sağlayan aktif fay hatları aynı zamanda bu çıkışların kolaylıkla görülebildiği yerler olarak bütün dünyada ilgi çekmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde bulunan Yellow Stone Milli Parkındaki belirli aralıklarla yerden fışkıran su buharı sütunlarının yer aldığı bölge her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu cümleden olarak araştırma alanındaki Ziga Termal Su Kaynaklarını besleyen fay hattı üzerinde su ve gazların oluşturduğu görüntü ve travertenler gelen ziyaretçilere en iyi bir biçimde sunulabilir. Kaldı ki bu alan vadiye de çok yakın bir konumda olmakla önemli bir ulaşım ve kullanım kolaylığı da getirmektedir.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanlar yeniden sağlıklarına kavuşmak amacıyla termal su kaynaklarından yararlanmaktadırlar. Tarihte özellikle Roma İmparatorluğu döneminde imparatorluk sınırları içinde kalan çok geniş bir bölgede kaplıca ve içmelerin kullanıldığı, ve bunların günümüze kadar gelenlerinin de olduğu görülmektedir. Örneğin Bergama'daki Asklepion, Pamukkale'de Hierapolis antik çağda kullanılan sağlık merkezleri olarak günümüze kadar gelmiştir. Türkler de ise kaplıca kültürü sosyal bir rekreasyonel aktivitedir. Bu alanlardan ailece gidilen yerler olarak geçmişte olduğu gibi bugün de faydalanılmaktadır (SÖZER, 1976).

Araştırma alanında yer alan Ziga Kaplıcası, tedavi, konaklama ve yan tesisleri daha önce de belirtildiği gibi sağlıksız ve yetersizdir. Ziga Kaplıcası'nın kapasitesinin yakın çevredeki diğer kaynaklara oranla daha fazla olması sebebiyle yeniden düzenlenmesinin gereğini kanıtlayan çok sayıda neden bulunmaktadır. Örneğin Yabancı ülkelerde örnekleri bulunan bir "Termal Kamping " tesisinin kurulması ve " Açık alan termal akvaryumu" gibi doğal tedavi ortamlarının yaratılması mümkündür. Yaz kullanımı ağırlıklı olan " Açık termal kür ve dinlenme parkı " gibi ucuz ve bakımı kolay tesislerinin yapımı doğanın sürdürülebilir kullanımı yönünden de uygundur.

Ihlara Vadisi ve yakın çevresi farklı turizm seçenekleri ile rekreasyonel aktivitelerin çeşitliliği bakımından oldukça şanslı bir konumdadır. Özellikle Hasan dağı kış ve dağ turizmi ile izcilik faaliyetleri açısından son derece elverişlidir. Her yıl bir çok dağcının tırmanış yaptığı trekking ve orman içi dinlenme alanlarına sahip

Hasan Dağı, İç Anadolu bölgesine turizmin dört mevsimde yayılmasını sağlayacak önemli turizm merkezlerindendir. İl Özel İdaresi tarafından yaptırılmış dağ evi yerli ve yabancı turistlerce kullanılmaktadır. Nora (Viranşehir) antik kenti, kiliseler, kale ve tarihi Roma ve Bizans kalıntılarına sahip Hasan Dağı, ziyaretçilerine serin ve temiz havasını, kaynak sularını, ormanlarını, dinlendirici ve rahatlatıcı güzelliklerini yılın bütün mevsimlerinde farklı olarak sergilemektedir. Ayrıca yöre halkı tarafından sıcak yaz günlerinde bir yayla yeri olarak da kullanılmaktadır. Gece konaklama olanağı bulunan pansiyonlar Helvadere Kasabasında bulunmaktadır. Turizm Bakanlığı tarafından turizm planı kapsamına alınan Hasan Dağı Kış Sporları Turizm merkezinin altyapı çalışmaları ise halen devam etmektedir.

Araştırma alanındaki ilk sezon kara avı Ağustos ayında açılmaktadır. Köylerde *Perdix perdix* (Çil), *Alectoris chukor* (Keklik), *Cotunix sp.* (Bildircin) ve *Pterocles orientalis* (Bağırtlak) olarak isimlendirilen hayvanlar avlanmakta, Ekim Kasım ve Aralık aylarında Hasan Dağı civarında *Lepus europeus* (Tavşan) ve *Alectoris chukor* (Keklik) avı yapılmaktadır. Kış aylarında *Lymnocyptes minimus* (Çulluk), *Anser anser* (Kaz), *Anas strepera* (Ördek), *Lepus europeus* (Tavşan) ve sürekli olarak *Vulpes vulpes flosescens* (Tilki) avı devam etmektedir. Halkla yapılan görüşmelerde Aksaray, Niğde ve Kayseri gibi yakın çevre illerden bölgeye avlanmak amacıyla gelenlerin olduğu saptanmıştır. Bu nedenle av hayvanlarının geçmiş yıllara oranla önemli ölçüde azaldığı köylülerce söylenmektedir.

Yaşama egemen olan ekolojik etkenlerin en önemlilerinden biri olan su, canlı yaşamının vazgeçilmez unsuru olmasının yanında, peyzaja kazandırdığı değerler bakımından da son derece önemlidir. Mekan elemanları arasında birlik yaratma ve insandaki mekan duygusunu kuvvetlendirme, kompozisyona hareketlilik, çoşku ve derinlik kazandırma, çevresindeki peyzaj elemanlarının yansımalarla özelliklerini ayrıntılı bir biçimde yansıtma, iklimsel konforu artırma gibi önemli işlevleri bulunan su, bulunduğu hemen her yerde dış rekreasyonun optiğini oluşturmaktadır. Suyun rekreasyon için çeşitli eylemlere fırsat yaratması ve bu eylemlerde kullanımı, onun niteliği ve niceliğine bağlı olarak değişebilmektedir. Suyun niteliği içerisindeki yaşamla ilişkilidir. Sağlıklı bir su içerisinde bir takım su içi bitkilerini içerir. Bu bitkiler CO₂, su ve güneş ışınlarını kullanarak gelişir ve O₂ üretirler. Ayrıca bu bitkilerin suda eriyebilir durumda ürettikleri N, su içi canlılarına besin sağlar. Böyle bir su pek çok bitkiyi içerdiği gibi çok sayıda böceğin ve balığın yaşamına da ortam sağlamaktadır (GÜLTEKİN,1979).

Gerek görsel özellikleri nedeniyle gerekse kullanımı yönünden su, doğal peyzajın ve yaşamın vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturur. Turizm ve rekreasyon açısından çekici unsurların başında gelen su hareketli ve durgun olmak üzere, araştırma alanını peyzajına iki yönlü katkı sağlar. Hareketli olarak Melendiz ve Ulurmak, durgun su yüzeyleri Mamasın Baraj Gölü ile Güzelyurt ve Helvadere Göletleridir. Suya bağlı rekreasyon açısından büyük bir potansiyele sahip bulunan araştırma alanında yelkencilik, sörf, yüzme gibi sportif faaliyetlere hizmet

verebilecek tesis, araç-gereç vb. gibi servis ve altyapıya ait imkanlar henüz bulunmamaktadır. Amatör balıkçılık faaliyetleri ise ancak yöre halkı ve yakın çevredeki yerleşimlerden gelenlerin sürdürdüğü bir aktivitedir (Çizelge 37).

Kısa süreli de olsa piknik yapma olgusu çoğu yerde olduğu gibi araştırma alanında başta gelen rekreasyonel aktivitelerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle Mamasın Baraj Gölü çevresi, yöre halkı ve Aksaray'dan gelenler tarafından yoğun olarak piknik yapmak amacıyla kullanılmaktadır. İklim değerleri yönünden en uygun aylar olan Haziran ve Eylül ayları arasındaki süre piknik için uygun ortamı oluşturmakta bu alana gelen insanlar aynı zamanda dinlenme, çeşitli oyunlar oynama, yüzmeye, fotoğraf çekme, balık tutma gibi aktiviteleri de gerçekleştirebilmektedir. ALTAN ve ark. (1982) anketlerinde, bu yöreye gelen ziyaretçilerin % 13'ünün bu alanlarda piknik yerlerinin düzenlenmesi yönünde talepleri vardır. Önceden verilen Çizelge 33. de görülebileceği gibi yapılan anketlere katılan hedef gruplarının % 18'inin araştırma alanında piknik yapmaya izin verilebileceği yönünde ortak görüşleri bulunmaktadır. Bu taleplere karşılık verilecek alanların öncelikle saptanması ve düzenlenmesi uygun olacaktır.

Çizelge 37. Araştırma Alanı ve Yakın Çevresindeki Rekreasyonel Aktivite Olanakları (ALTAN ve ark., 1982 verilerinin eklenmesiyle).

REKREASYONEL FAALİYETLER	İhlara Vadisi	Güzelyurt Manastır Vadisi	Mamasın Baraj Gölü	Güzelyurt Helvadere Göleti	Melendiz Irmağı	Hasan Dağı	Yerleşim
Doğayı İnceleme	x	x	x	x	x	x	
Kamping	x		x			x	
Piknik		x	x			x	
Yüzme			x	x			
Güneşlenme							
Gezi-Oyun		x	x			x	
Amatör Balıkçılık	x		x	x	x		
Kara Avcılığı						x	
Yelken-Sörf			x				
Tarihi Yerlerin Gezilmesi	x	x				x	x
Kış Sporları						x	
Dağcılık						x	
Kampçılık	x					x	
Balon Gezileri	x	x		x	x		x
Doğa Fotoğrafçılığı	x	x	x	x	x	x	x
Kuş Gözleme	x	x		x	x		
Yürüme Tırmanma	x	x				x	

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, araştırma alanının turizm ve rekreasyonel faaliyetler açısından potansiyelinin ve alternatiflerinin çok geniş olduğu söylenebilir. Ancak bu mevcut yapıdan bu güne kadar yeterli derecede yararlanılamadığı da bir gerçektir. Bu durum anket sonuçlarının karşılaştırılmasıyla da doğrulanmaktadır.

Çizelge 21. de daha önce verilen anket sonuçlarına göre; araştırma alanının ekonomik ve sosyal kalkınmasında uygulanabilecek sektörlerin neler olabileceği sorusunu uzmanlar, yöre halkı, yerli ve yabancı ziyaretçilerin % 86'sı turizm olarak bildirmişlerdir. İhlara Vadisi ve yakın çevresindeki turizm ve rekreasyonel faaliyetlerin planlı olarak geliştirilmesi, alanın korunması ve yöre halkının sosyo-ekonomik olarak kalkınması bakımından son derece önemlidir. Bu konuda olanakların nasıl ve hangi öncelik sırasına göre değerlendirileceğinin önceden saptanması gerekmektedir. Bu değerlendirmede; gelen ziyaretçilerin ve bölgede yaşayanların talep, istek ve görüşleriyle, konuyla ilgili uzmanların deneyimleri son derece önemli olmaktadır. Bu nedenlerle araştırma alanındaki turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde önemli olan ve dikkate alınması gereken konuların neler olduğunun belirlenmesi amacıyla anketlere katılan katılan uzmanlar, yöre halkı, yerli ve yabancı ziyaretçilerden oluşan 4 ana hedef grubunun görüşleri alınmıştır.

Çizelge 38. den de anlaşılacağı üzere hedef gruplarının görüşleri bir birinden oldukça farklıdır. Örneğin; anketlere katılan uzmanların % 92.1'nin öncelikli görüşü turizmden elde edilen gelirlerin alanın korunması, yönetimi ve tanıtımına harcanması yönündedir. Ayrıca uzmanların %74.2'si yörenin altyapı eksikliklerinin tamamlanması, % 57.1'i yöre halkının eğitimi ve katılımının sağlanmasında son derece önemli görmektedirler. Bu sonuçlar uzmanların araştırma alanının doğal ve kültürel yapısının korunması yönündeki hassasiyetlerinden kaynaklanabilir.

Araştırma alanında yaşayan halkın turizm faaliyetlerine ilişkin anketlere yansıyan görüşlerine bakıldığında ise kişisel beklentiler ile ekonomik çıkarların belirleyici olduğu görülmektedir. Örneğin; yöre halkının % 45.6'sı alandaki evlerin restore edilerek turizme açılmasını istemekte, % 74'ü ulaşım başta olmak üzere altyapı eksikliklerinin tamamlanmasını, % 55.1'i kaplıca tesislerinin yapılmasını ve % 53.3 el sanatlarının geliştirilmesini istemektedir (Çizelge 38).

Araştırma alanını ziyaret eden yerli turistlerin %68.3'ü, yabancı turistlerin ise %53.1'nin görüşü turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde turizmden elde edilen gelirlerin öncelikle bölgenin korunması, yönetimi ve tanıtımına harcanması yönündedir. Yerli turistlerin %65.4'ü ile yabancı turistlerin %37.5'i bölgedeki turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde altyapı eksikliklerinin tamamlanmasını önemli bulmaktadırlar. Ayrıca yerli turistlerin %37'si ile yabancı turistlerin %17.7 si bölgenin sağlık turizmi açısından tanınması ve gelişmesine büyük katkı sağlayacak olan kaplıca tesislerinin yapılmasını belirtmektedirler (Çizelge 38). Bu konudaki uzman görüşlerinin anket sonuçlarına yansımamış olmasının nedeni ise bölgenin termal kaynak potansiyeli hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bölgenin doğal yapısının korunması yönündeki hassasiyetlerinden olabilir.

Bu amaçla Çizelge 38. 'de yer alan turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde hangi hususların önemli olduğu 4 ana hedef grubuna sorulmuş ve ortak sonuçlara ulaşılmıştır. Ankete katılanların % 68'4 ü, turizm gelirlerinin bölgenin korunması tanıtımı ve yönetimine harcanması, % 62.7'si altyapı eksikliklerinin tamamlanması,

% 45'i gelenek ve el sanatlarının canlandırılması ve yöre halkının eğitimi ile katılımının sağlanması yönünde ortak görüş bildirmişlerdir. Anketlere katılan bütün hedef gruplarının eğitim, kültür ve ekonomik yönden farklı kesimleri temsil etmekle birlikte hepsinin ayrı ayrı ve ortak görüş olarak araştırma alanından elde edilen turizm gelirlerinin İhlara Vadisi ve yakın çevresinin korunması, yönetimi ve tanıtımına harcanması yönünde görüşe sahip olması dikkat çekicidir. Bu konuda merkezi otorite tarafından her hangi bir model henüz geliştirilememiştir.

Çizelge 38. Anket Sonuçlarına Göre Araştırma Alanındaki Turizm Faaliyetlerinin Sürdürülmesindeki Önemli Hususlar.

Araştırma alanındaki turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde en önemli husus / hususlar nedir ?						
Var 000015	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
1)Evler Restore Edilmeli Turizme Açılmalı	1	7	4	2	14	6.1
2)Gelenekler ve El Sanatları Canlandırılmalı		4		8	12	5.2
3)Turizm gelirleri Araştırma Alanının Korunması, Yönetimi ve Tanıtımına Harcanmalı	6	8	6	15	35	15.2
4)Yöre Halkının Eğitimi ve Katılımı Sağlanmalı	2	3	2	3	10	4.3
5)Altyapı Eksiklikleri Tamamlanmalı		10	2	3	15	6.5
6)Kaplıca Tesisleri Yapılmalı		5			5	2.2
2 - 3 - 4 - 5 Kombinasyonu	18	12	5	4	39	16.9
3 - 5 " "	8	5	3	2	18	7.8
1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 " "		46	10	3	59	25.5
5 - 6 " "		13	3	5	21	9.1
Katılımcı Toplam Sayısı	35	116	35	45	231	100.0
Katılımcı Yüzde (%) Oranı	15.2	50.2	15.2	19.5		
Var000015						Ortalama (%)
SEÇENEKLER	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER		
1)Evler Restore Edilmeli Turizme Açılmalı	% 2.8	% 45.6	% 39.9	% 11	% 24.8	
2)Gelenekler ve El Sanatları Canlandırılmalı	% 51.4	% 53.3	% 42.7	% 33.1	% 45	
3)Turizm gelirleri Araştırma Alanının Korunması, Yönetimi ve Tanıtımına Harcanmalı	% 91.2	% 61	% 68.3	% 53.1	% 68.4	
4)Yöre Halkının Eğitimi ve Katılımı Sağlanmalı	% 57.1	% 52.4	% 48.4	% 22	% 45	
5)Altyapı Eksiklikleri Tamamlanmalı	% 74.2	% 74	% 65.4	% 37.5	% 62.7	
6)Kaplıca Tesisleri Yapılmalı	-	% 55.1	% 37	% 17.7	% 4.4	

4.3. Politik Yapı

Dünyada yer alan koruma alanlarının farklı statüler altında toplanması ve seçiminde; ekolojik, ekonomik ve sosyal kriterlerin yanı sıra politik kriterler de dikkate alınmakta ve değerlendirilmektedir.

Çevre ve doğa korumayla ilgili konular oldukça geniş ve karmaşık olduğu gibi ülkeler ve bölgeler arası farklılıklar da gösterebilmektedir. Bu farklılıklar daha çok yasal ve yönetsel yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Çevre konularının bir birinden bağımsız olarak düşünülemediği ve bu konuda ülkesel sınırların önem taşımadığı gerçeğinden hareket edildiğinde, uluslararası düzeyde ortak bir anlayışa gidilmesinin ve politikaların buna göre oluşturulmasının gerekli olduğu söylene gelmektedir. Bu güne kadar yapılan anlaşma ve sözleşmeler, çevrenin ve doğanın korunması hususunda belirli bir aşamaya ulaşıldığını göstermiş olmakla birlikte, gerek ülkeler arası çıkarlar, gerekse ülkelerin kendi iç politik yapılarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle uygulamada güçlükler yaşanmaktadır (ANONYMOUS, 1991a).

Bilindiği gibi insan sağlığı ve doğal dengenin korunması, sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde, doğal kaynakların rasyonel yönetiminin sağlanmasıyla mümkündür. Böyle bir yaklaşım kalkınmanın her aşamasında, sosyal politikalar ile çevre politikalarının birlikte ele alınmasını gerektirmekte, özellikle koruma alanlarında bu konu daha çok önem kazanmaktadır.

Bununla birlikte gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde çevreyi dikkate alan yatırım planlarının ve programlarının uygulanmadığı, kalkınma politikalarının daha çok iktisadi gelişme üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Çevre koruma faaliyetleri bu ülkelerde, sanayileşmenin önünde bir engel olarak görülmektedir. Eğitim yetersizliği, işsizlik, milli gelirin düşük olması, yasaların yetersiz ve eksik oluşu gibi sorunların giderilememesi, sözü edilen ülkelerde koruma yaklaşımlarını engelleyen önemli unsurlardır (KARADAĞ, 1992).

Ülkemizde ise çevre koruma faaliyetlerinde, birden fazla mevzuat ve kuruluşun yetkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle idari, mali, teknik ve hukuki yönden önemli farklılıklar taşıyan ilke ve tedbirler arasında paralellik sağlanamamaktadır. Koruma politikasının birden çok bakanlığı ilgilendiren çeşitli mevzuatlara bağlanarak farklı kuruluşlara yetki verilmesi, koruma ve kullanma sürecinde olması gereken bütünlüğü sağlamayı güçleştirmektedir. Kanun ve Kararnamelerin bir birinden bağımsız konularla bir birini tamamlayan, bazı durumlarda ise ilişki kurulması mümkün olmayan hükümler içerdiği görülmektedir. Örneğin; Kapadokya Bölgesinde mevcut belediyelerin yetki ve sorumluluklarının yanında, Sit Alanı olması nedeniyle Tabiat ve Kültür Varlıkları Koruma Kurulları da yetkilidir. Söz konusu bölge aynı zamanda Turizm Merkezi olarak ilan edilmiş ve yine Milli Park sahası olarak da tescil görmüştür. Belediye ve Mücavir alanlar dışında Valilik, yani Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü yetkili ve sorumludur.

Kapadokya örneği aynı alanda bir birinden bağımsız yetki kaynağına sahip kuruluşların sorumluluk taşıdığı, koordinasyon açısından problemlerle karşılaşabilecek tipik bir örnektir. Benzer durum Pamukkale için de söz konusudur.

Uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesi, uygulamada karşılaşılan problemler, sürdürülebilir kalkınma kapsamında kaynakların verimli kullanılmaması, çevre koruma konusunda koruma anlayışından çok çevre kirliliğinin önlenmesinin ön plana çıkarılması, çevre eğitimi konusunda yeterli desteğin verilmemesi, ilgili kuruluşlar arasında iş birliğinin sağlanamaması, çevre tahribatında özgürlüğü bağlayıcı ve para cezalarının yetersiz olması, çevre özel mahkemelerinin kurulmasına olanak tanınmaması gibi sorunlar nedeniyle mevcut mevzuat, çevrenin daha etkin korunmasında yetersiz kalmaktadır.

03.05.1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 09. 08. 1983 tarih ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 21.07.1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu, 12.03.1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, gibi Kanunlar uygulanamamakta ya da mevzutlarda bazı açıklar aranarak doğal ve kültürel kaynakları tahrip eden uygulamalar yapılmaktadır. Bu konuya turizm ve kentsel gelişme politikaları örnek olarak verilebilir.

Çevre politikalarında son yıllarda görülen diğer olumsuz bir gelişme ise giderek artan merkezileşmedir. Konuyla ilgili görevleri gerçekleştirmek amacıyla merkezi düzeyde yoğun bir örgütlenmeye gidilirken yerel görevler merkezi idareye aktarılmaktadır. Örneğin İhlara Vadisi'nin bakımı ve temizliği İhlara Belediyesinden istenmekte, Kültür Bakanlığı tarafından işletilen vadi başı tesisleri ile ziyaretçilerden elde edilen gelir, Kültür Bakanlığına gönderilmektedir.

Ülkemizde milli park, tabiatı koruma alanı gibi farklı statülerdeki koruma alanlarına ve kararlarına ilave olarak 2872 sayılı Çevre Kanununa istinaden 13.11.1989 tarihinde 383 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Çevre Koruma Kurumu (Ö.Ç.K.K.) kurulmuştur. Kurumun kuruluşuna esas teşkil eden çevre Kanununun 9. Maddesinde Bakanlar Kurulu, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanları, doğal değerlerin gelecek nesillere ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin hangi bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye yetkilidir.

Özel Çevre Koruma Kurumu (Ö.Ç.K.K.) diğer koruma alanlarından farklı olarak ve Bakanlar Kurulu Kararına dayanarak, doğrudan plan yapmak, planları revize etmek, plan ve projeleri re'sen onaylamak yetkisine sahiptir. Mevzuatı incelendiğinde çevre koruma ve planlama fonksiyonlarını yerine getirebilecek bir teşkilata ve görevlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kurumun ruhsat vermek, zabıt tutmak, ceza kesmek, yıkım kararı almak, kaçak inşaatları yıkmak ve bu işlemler için zabıta gücü bulundurmak gibi yetki ve sorumluluğu, dolayısıyla mahalli idareler

üzerinde idari ve vesayet yetkisi bulunmamaktadır. Bu durum özel koruma alanlarında uygulama, kontrol ve koordinasyon problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde bir ulusal ana fiziksel planın olmayışı, her sektörde bağımsız karar verme alışkanlığı, planlamalarda bir darboğaz olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle bir alan üzerinde birden fazla sektörün kullanım talebi olması durumunda bu sektörler arasında en uygun ve en doğru tercihi yaptırabilecek üst düzey bir plan veya kararın olmayışı ekonomik olarak en karlı yaklaşımı öne çıkarmaktadır.

Onaylı çevre düzeni planları gerekli uygulama programları ile birlikte ele alınmadığından altyapı, ulaşım ve benzeri kararlar bir bütün olarak uygulamaya geçilememektedir. Toplumsal, ekonomik, kurumsal ve yasal düzenlemeler ile çevresel değerler arasındaki ilişki ve etkileşimlerin uyum içerisinde sürdürecektir politikaların tanımlanması, bütüncül bir planlama anlayışını gerektirmektedir. Ulusal çevre planlama anlayışı ile imar mevzuatındaki “Çevre Düzeni Planı” kavramının iktisadi sektörlerin ve bu sektörlerin politika ve programlarının kullanım kararları için baz olması, her ne kadar fiziki planlarda ekonomik kararların dikkate alınmasını ifade ediyorsa da hazırlanan planlar ve uygulamalar doğal kaynakların korunmasına ve gelişmesine sektörler arası bir etkileşimi yansıtmamaktadır.

Diğer Özel Çevre Koruma Bölgelerinin ilanında olduğu gibi Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırlarının belirlenmesinde merkezîyetçi bir yaklaşım uygulanarak bölgelerde yaşayan halkın talep istek ve eğilimleri ile konuyla ilgili uzmanların bilgilerine baş vurulmadan bölge sınırları çizilmiş ve plan hükümleri geliştirilmiştir (Şekil 69).

Koruma bölgelerinin doğal ve kültürel kaynak envanterlerinin yapılmadan koruma alanı sınırlarının belirlenmiş olması bu konuda uygulanan politikaların yanlış olduğunu göstermektedir. Merkezi yönetimden kaynaklanan bu gibi hataların sonuçları uygulama aşamasında çevreye, Mahalli İdarelerin eksikliği olarak yansımaktadır.

Bu durum koruma bölgelerinde yaşayan halk üzerinde ekonomik, sosyal hatta kültürel yönden olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle plana halkın katılımı ve desteği sağlanamamakta, ortaya çıkan sosyo-ekonomik sorunların artışından kaynaklanan problemler yaşanmaktadır. Örneğin; aileden bir fert evleneceği zaman yöresinde yeni bir ev inşa etme olanağı bırakılmamıştır: ya da özel mülkiyet içinde kalan bir alanın kendi kullanım tercihi hiç sorulmadan kullanım kararı Kurum tarafından verilmiştir. Özel Koruma Bölgelerinin alan sınırlarının ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından değerlendirilerek yeniden planlaması gerekmektedir. Bu çalışmaların bilimsel temellere dayanan ve çok disiplinli ekipler tarafından yürütülmesi de son derece önemlidir.

Şekil 69.

IHLARA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

ölçek: 1/ 50 000

ÖZEL İŞARETLER

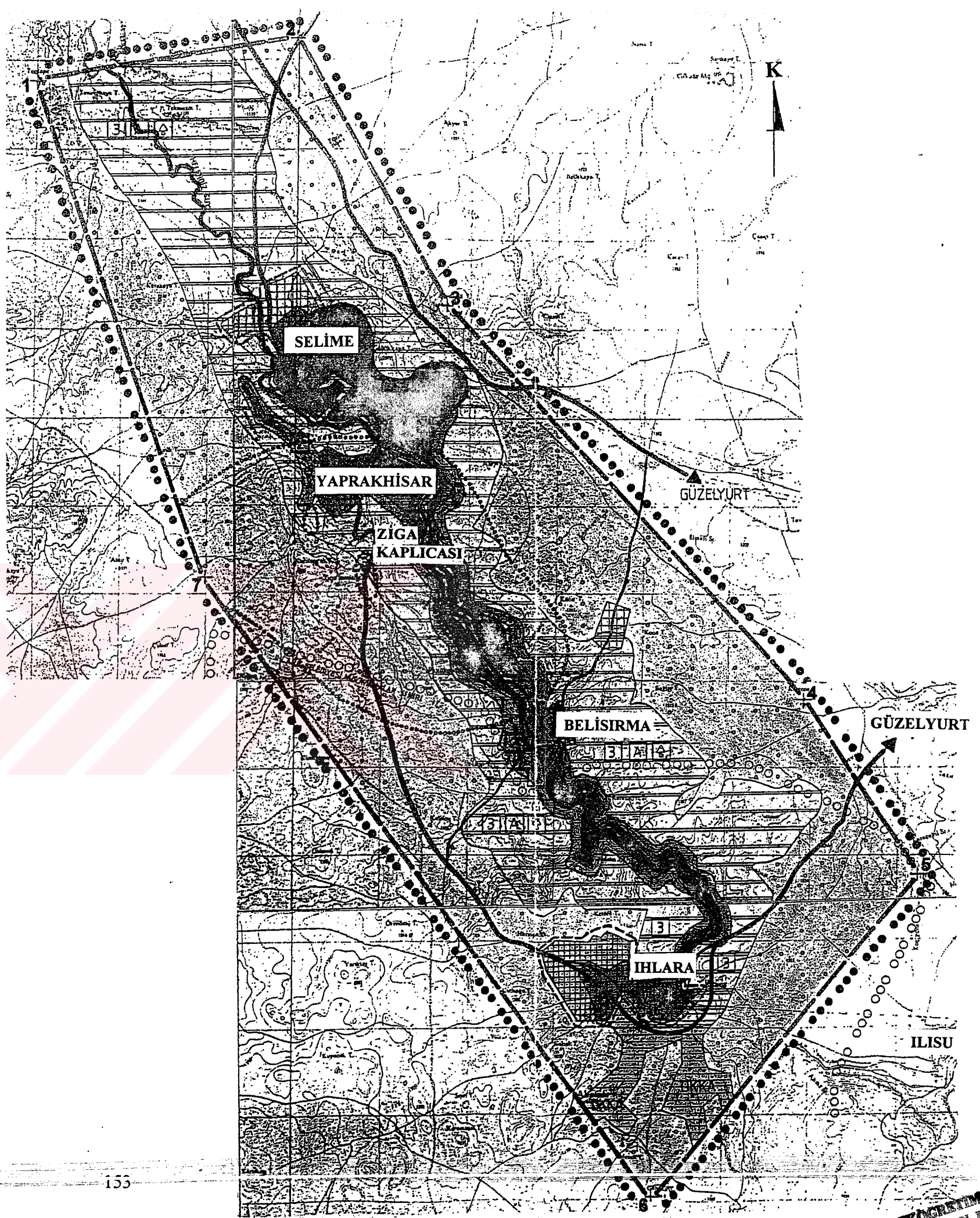
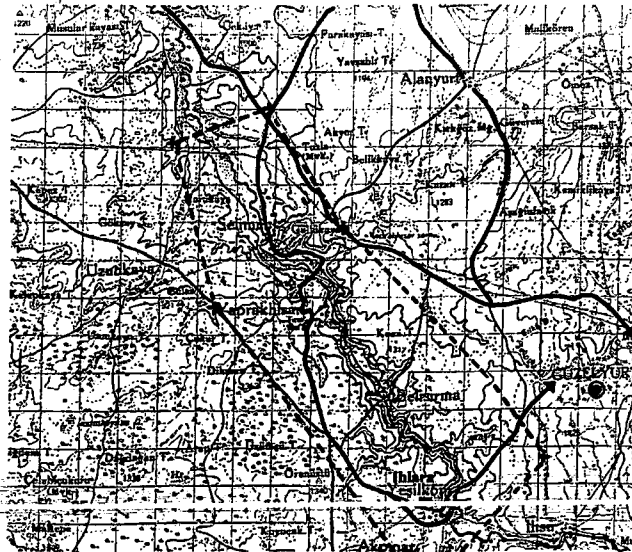
- ●●● ●●● ●●● ●●● ÇEVRE DÜZENİ İMAR PLANI SINIRI
- ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ SINIRI
İBAK KUR. 70.10.1990 TARİHİ VE 90/1117 SAYILI KARARI
- ○○○ ○○○ ○○○ İHLARA BELEDİYESİ MÜCAVİR ALAN SINIRI
- PLANLANACAK ALAN SINIRI
- ~~~~~ ENERJİ NAKİL HATLARI
- BİRİNCİ DERECE YOLLAR
- İKİNCİ DERECE YOLLAR

- ORTA YOĞUNLUKTA MESKUN KONUT ALANLARI
- ORTA YOĞUNLUKTA GELİŞME KONUT ALANLARI
- SEYREK YOĞUNLUKTA GELİŞME KONUT ALANLARI
- TARIMSAL NİTELİĞİ KORUNACAK ALANLAR
- BİRİNCİ DERECE SİT ALANLARI
- İKİNCİ DERECE SİT ALANLARI
- ÜÇÜNCÜ DERECE SİT ALANLARI
- ARKEOLOJİK SİT ALANLARI
- KENTSEL SİT ALANLARI
- DOĞAL SİT ALANLARI
- JEOLJİK SAKINILMI ALANLAR
- DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLAR

IHLARA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ SINIR KOORDİNATLARI

Nokta No	Boylamı	Enlemi
1	34° 13' 28"	38° 20' 06"
2	34° 15' 31"	38° 20' 20"
3	34° 16' 41"	38° 18' 42"
4	34° 19' 30"	38° 16' 15"
5	34° 20' 24"	38° 15' 10"
6	34° 18' 15"	38° 13' 10"
7	34° 14' 46"	38° 17' 04"

- T TERMAL KAYNAKLAR
- GİRİŞ NOKTALARI
- * BAKI NOKTALARI
- DERE VE AKARSULAR
- BİRİNCİ DERECE SICAK SU KAYNAĞI KORUMA ZONU
- İKİNCİ DERECE SICAK SU KAYNAĞI KORUMA ZONU

Çeşitli mevzuatlar ile gerek Sit gerekse Milli park kararlarıyla ekolojik değerlerin korunması, geliştirilmesi ve yönetimi ön görülmekle birlikte, arazi kullanma ve çevre düzeni planlarının yapılması hedef alınmamaktadır. Özel çevre Koruma Bölgelerinde Sit ve Milli Park kararları da saklı kalmak kaydıyla çevre düzeni planları hazırlanmakta ve onaylanmaktadır. Böyle bir koruma alanı doğal olarak bir birinden farklı statüleri ve koruma-kullanma kriterlerini içermektedir.

Doğal Sit alanları, bilimsel, estetik, ekolojik ve jeolojik özelliklerinden dolayı özel önemi olan ve ülkenin çeşitlilik, doğallık, bütünlük, benzersizlik, duyarlılık vb. gibi açılardan tipik örneklerini içeren alanlardır. Ülkemizde I-II-III. Derece Doğal Sit kararları mevcut olup, her bir doğal sit kararının yapılaşma esasları bir birinden farklıdır. Genellikle temel ve uygulamalı bir araştırmaya dayanmaksızın koruma amaçlı sit kararı alınması gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Diğer yandan ise bölgesel nitelikte Tabiat ve Kültür Varlıkları Koruma Kurulu kendiliğinden ilgili sit alanında planlama, düzenleme ve yönlendirme yapmayan, ancak yapılan planlar hakkında sit kararları açısından olumlu veya olumsuz görüş bildiren bir kurul niteliğinde çalışmaktadır. Ayrıca Koruma Kurulları çevre düzeni planlarında veya uygulama imar planlarında olduğu gibi üçüncü şahısların görüş ve itirazlarına açık olmayan “doğrudan karar” kurullarıdır. Bakanlar Kurulu Kararlarına dayanmaması nedeniyle, aynı kapsama yönelik koruma kararları ile ilgili değişiklikler zaman zaman gündeme gelebilmektedir.

Araştırma metodu gereğince; uzmanlar, yöre halkı ve gelen ziyaretçiler üzerinde uygulanan anket çalışmasında, İhlara (Kapadokya) Özel çevre koruma Bölgesi sınırlarının; ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından uygun olup olmadığı hususunda katılanların görüşleri sorulmuştur. Uzmanların % 92'si sınırların uygun olmadığını ve yeniden belirlenmesi gerektiğini, yöre halkının %70'nin de aynı fikri paylaştığı öğrenilmiştir (Çizelge 39). Yerli ve yabancı ziyaretçilerden bir kısmının farklı görüş bildirmesi, bölge ve konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 39. Yapılan Anketlere Göre, İhlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi Sınırları Hakkında; Uzman, Yöre Halkı ve Ziyaretçilerin Görüşleri.

İhlara (Kapadokya) Ö.Ç.K.B. sınırları ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından uygun mudur ?						
Var 00020	ANKETE KATILAN HEDEF GRUPLARI					
SEÇENEKLER SINIRLARIN ÇİZİLMESİNDE	UZMANLAR	YÖRE HALKI	YERLİ TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER	Toplam	Yüzde (%)
Bütün kriterler uygundur.	3 (%8)	32 (%30)	16 (%55)	27 (%75)	78	38
Uygun değildir. Sınırlar yeniden belirlenmelidir.	32 (%92)	73 (%70)	13 (%45)	9 (%25)	127	62

Ülkemizde koruma ile ilgili doğrudan görevli kuruluşların işleyişindeki aksaklıkların bütün boyutları ile tespiti, teşhisi ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi bağlamında ciddi araştırmaların yapılması gerekmektedir. Örneğin; Kültür Bakanlığı Koruma Bölge Kurulları ile Koruma İmar Planlaması uygulamalarının, Orman Bakanlığı Milli Park deneyimlerinin ve Çevre Bakanlığı özel Çevre Koruma Kurumunun planlama ve uygulama çalışmalarının geliştirilmesi gereken bir çok yönü bulunmaktadır.

Merkezi yönetim birimleri arasındaki planlama ve uygulamada koordinasyon ile işbirliği sıkıntıları mevcuttur. Bu arada merkezi ve yerel yönetimler arasındaki kopukluklar vardır. Koruma ile doğrudan görevli kuruluşlar ve koruma ile dolaylı olarak görevli yerel yönetim birimleri arasındaki kopuklukların temelinde planlama ve plan disiplinsizliği yatmaktadır. Planlama, uygulama ve denetim konularında ortaya çıkan problemler siyasal-yönetim kültürü sorunu olarak gözükmektedir (GÖRMEZ, 1997).

Diğer bir eksiklik merkezi yönetim dışı ya da gönüllü kuruluşların koruma konularında devre dışı bırakılmaları, dışlanmalarıdır. Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin temelinde “vesayet” alışkanlığından kaynaklanan güvensizlik yatmaktadır. Kuşkusuz belediyelerin, koruma kararları ile engellenen yerel ve kişisel çıkar beklentileri i savunması; korumayı bir engel, koruma amaçlı planlamayı ise bir tür imar planlama olarak algılayarak koruma konularına “ kullanma, imara açma “ ağırlıklı olarak yaklaşması doğal ve kültürel değerlerin korunması bağlamında bu güvensizliği pekiştirmektedir.

Özellikle koruma uygulamalarında, yerel bilinç, kararlılık, katkı ve katılımın başarı için bir ön koşul olduğu bilinmektedir. Bu nedenle sorun yerel yönetimlerin kültür ve tabiat varlıklarını koruma sorumluluğunu taşıyıp taşıyamayacakları ve koruma uygulamalarının nasıl denetleneceği hususlarının açıklığa kavuşturulması olarak algılanmalıdır. Bir yandan yerel yönetimlerin koruma sorumluluğunu taşıır hale gelebilmelerini sağlamak, diğer yandan yapılacak uygulamaların sağlıklı ve etkili biçimde denetlenmesini bir esasa bağlamak gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerde fiziki, nazım ve doğa koruma planları kalkınma planlarına uygun olarak başarıyla uygulanmaktadır. Bölgesel planlar sonucu bütün faaliyet alanları sınırlandırılmış, peyzaj-altyapı belirtilmiş, zamanlama ve finans buna uygun düzenlenerek, yatırımlar verimli ve sürekli hale getirilmiştir. Ayrıca yetki ve görevler tek bir kuruluşa verilerek bu kuruluşların bir laboratuvar gibi çalışmaları sağlanmış, uzman, alet ekipman konusunda her hangi bir problem kalmamıştır. Koruma ile ilgili yetki ve sorumluluk taşıyan kurumların konuyla ilgili stratejik, politik hedefleri belirlenerek, planlama ve uygulama öncelikleri saptanmıştır.

Ülkemizde Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumunun(Ö.Ç.K.K.) sorumluluğunda, 12 adet Özel Çevre Koruma Bölgesinden biri olan Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde merkezi otorite ve karar mercii durumunda olan Özel Çevre Koruma Kurumu politika, hedef ve idari yapıda önemli sorunlar yaşamaktadır.

Örneğin Kurumun karar alma ve uzun dönem planlama faaliyetleri zaman almakta, bu faaliyetler uzman desteği olmaması nedeniyle yapılamamaktadır Kurumun idari kontrol mekanizması yetersizdir. Stratejik planlamaya ihtiyaç duyulmakla birlikte, idareciler stratejik plan ve politikaların geliştirilmesine yeterince önem vermemektedir. Araştırma ve geliştirme faaliyetleri etkili biçimde yürütülememekte, Ö.Ç.K.K. nun Özel Koruma Alanlarındaki faaliyetleri doğal ve kültürel kaynakların korunmasından çok imar planları yapmakla tanımlanmaktadır.

Özel Çevre Koruma Kurumu üzerindeki siyasi baskılar, Kurumun amaçlarını yerine getirmesini etkilemekte, yetersiz finansman idarecilerin planlarını gerçekleştirmesini engellemektedir. Kurumun yönetim yapısında yaşanan sık ve keyfi değişiklikler ise plan ve programların uygulanmasını olumsuz yönde etkileyen diğer bir unsurdur. Özel Çevre Koruma Kurumu, yerel yönetimler, kamuoyu, sivil toplum örgütleri, gönüllü kuruluşlar ve diğer kamu kuruluşları ile iletişim ve koordinasyon sorunları yaşamaktadır.

Ö.Ç.K.K. nun mevcut yasal çerçevesi, çevrenin ve doğanın korunmasına ilişkin görevlerini yapmasına yetecek açıklıkta olmayıp, koruma alanlarında kanunsuz yapılaşmayı önleyecek güçte de değildir. Ayrıca çevre koruma konusunda çalışan diğer kurum ve kuruluşlar arasında yetki ve görev çakışmaları söz konusudur.

Araştırma alanında olduğu gibi özel koruma alanlarında yaşayan halk Kurumun imar planlarında yöresel ihtiyaçları göz önüne almadığını düşünmektedir. Özel Çevre Koruma Kurumu kuruluşundan itibaren çevre ve doğa koruma kavramları, imar planı anlayışıyla ele alınarak gölgelenmiştir. Bu durum doğal ve kültürel değerlerin korunması ve kullanımında uluslararası kavram ve kriterlere aykırıdır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Ihlara (Kapadokya) zel evre Koruma Bölgesi rneğinde; koruma-kullanma dengeli planlamaların oluşturulması ve kriterlerin saptanması amacıyla yapılan bu araştırmada, aşağda yer alan sonuçlara ulaşılarak, konuyla ilgili önerilerin geliştirilmesine çalışılmıştır.

5.1. Sonuçlar

Araştırma yöntemi gereğince, 4 hedef grubu üzerinde uygulanan anket sonuçları, arazide yapılan incelemeler, hazır bilgi ve dokümanlardan yararlanılarak kullanımlarla ilgili talep, eğilim ve gereksinimler belirlenmiştir. Ayrıca bölgenin doğal, kültürel ve idari yapısı detaylı olarak araştırılmış, elde edilen bilgiler, alan kullanımları ile bir değerlendirme matrisi üzerinde karşılaştırılmak suretiyle ayrıntılı olarak işlenmiştir. Bu değerlendirmede anket sonuçlarından ve konuyla ilgili rapor, araştırma ve belgelerden yararlanılmış, konuyla ilgili uzmanların görüşlerinden faydalanılmıştır. Araştırma alanında yer alan mevcut alan kullanımlarının doğal, kültürel ve politik yapıyla olan etkileşimleri olumlu, olumsuz ve nötür etkileri derecelendirilerek tablo üzerine yansıtılmıştır (izelge 40).

Yerleşim :

Yerleşimi oluşturan yapılardan geleneksel olanların araştırma alanının jeolojisi ve morfolojisi üzerine olumsuz bir etkisi görülmemekte, sağlıksız ve plansız olarak sonradan inşa edilen bazı tesisler ile evler doğal morfolojiyi olumsuz yönde etkilemektedir. Toprakların fiziksel yapısının yeni yapılan binaların neden olduğu faaliyetlerden dolayı olumsuz etkilendiği görülmüştür. Toprağın kimyasal ve biyolojik yapısına, sağlıksız koşullarda işletilen Ziga Kaplıcası gibi tesisler zarar vermektedir.

Yerleşim alanlarının, iklim faktörlerine her hangi bir etkisi bulunmamakla birlikte, geleneksel olarak inşa edilen evler ve mağralar özellikle sıcak yaz günlerinde yöre halkına iklimsel konforu yaşamaktadır. Yerleşim alanları kapsamı içerisinde yer alan Ziga Kaplıca tesislerinin, bakı noktalarının ve yeni yapılan evlerin doğal bitki örtüsünü tahrip ettiği izlenmiştir. Bu arada bazı endemik bitki türleri de (*Verbascum caudatum*) tahrip ve ciddi tehdit altındadır. İnşaat alanlarında habitat değişimlerinden dolayı ruderal bitki türlerinin yayılımı artmıştır. Bu durum, toprak faunası, böcekler ve memeliler içinde geçerlidir. Düzensiz yerleşim özellikle memeli türlerinin yaşam alanlarını daraltmakta, hatta bir kısmını ortadan kaldırmaktadır.

Araştırma alanındaki geleneksel sivil mimari örnekleri ve kaya evler, birer tarihsel anıt olarak arkeolojik yapıya büyük bir katkı yapmaktadır. Diğer tesisler ile yeni yapılan bazı binalar tarihsel dokuya zarar vermiştir. Ziga Kaplıcası tesisleri araştırma alanındaki doğal peyzaj içerisinde istenmeyen görünümlerin başında yer almaktadır. Bu olumsuz duruma Ihlara Kasabası gibi özgün yerleşimlerde inşa edilen Belediye Binası, bazı devlet yapıları ve evler, vadi içerisinde yer alan kamping tesisleri ile lokantalarda dahil edilebilir. Her şeye rağmen bölgede yerleşimin neden olduğu monoton görünümden söz edilemez.

Araştırma alanındaki tarihsel sivil mimari örnekleri ve yerleşim dokusunun özgün karakteri, doğa ve kültür turizmi yönünden sosyal ve ekonomik yapıya büyük katkı yapar. Halen faal durumda olan Ziga Kaplıcası ve diğer tesisler de sağlıklı yapılarına rağmen bölgenin sosyal yapısına hareket ve canlılık getirmekte, yöre ekonomisine katkı yapmaktadır.

Mevcut politik yapının genel yerleşim alanları üzerinde, çevre düzeni planı ve hükümleri, kentsel sit kararları ile bir koruma statüsü getirmiş, ancak merkezi yönetimin idari yönde ve plan aşamasındaki hataları ve yerel yönetimlerin uygulama eksiklikleri yerleşim alanlarına olumsuz olarak yansımıştır. Bütçe harcamalarında ise daha çok plan açısından olumlu politikalar izlenmekle birlikte koordinasyon problemleri nedeniyle verimlilik sağlanamamaktadır.

Ulaşım :

Araştırma alanına ve alanın odağını oluşturan İhlara Vadisi'ne ulaşımı sağlayan karayollarının, röliyef, eğim ve zemin emniyeti açısından olumsuz etkileri görülmekle birlikte, yüksek kotlardan alanın genel peyzajını izleme olanağını vermesi gelen ziyaretçiler açısından olumlu karşılanmaktadır.

İhlara Vadisi'ne inişi sağlayan merdivenler ile patika yollar, yaz aylarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Morfolojide bozulmalara neden olan bu durum, istenmeyen görünümlere sebep olmaktadır. Mevcut karayolları ile stabilize köy yollarının trafiği özellikle yaz aylarında artmaktadır. Vadi içindeki yaya yolları ile motorlu taşıtların girebildiği stabilize yollar da toprakta meydana gelen sıkışmalar, doğal bitki örtüsünde yer yer bozulmalara neden olmuştur. Bu güzergahlardaki habitat değişimleri sonucu, endemik türlerin bir kısmı zarar görmüş, bu bölümlerde bazı bitki türlerinin yaşamı tehlikeye girmiştir. Aynı durum fauna bireyleri içinde söz konusudur.

Planlı ve kontrollü bir sirkülasyon sisteminin bulunmaması, kendiliğinden oluşmuş yaya yolları, kiliselerin, tarihi değerlerin tahrip olmasına neden olmaktadır. Vadiye inişi sağlayan merdivenler, köprüler ve bozuk satırlı yollar doğal peyzaj içerisinde istenmeyen görünümlerdir.

Araştırma alanındaki ulaşım sistemi, sosyolojik ve ekonomik yapıyı geliştiren önemli sektörlerden biridir. Tarım ürünlerinin pazarlanması ve turizm açısından bölgeye büyük katkısı vardır. Ulaşım sektörünü oluşturan karayolları koruma alanı ilan edilmeden önce ayrılan bütçe ile inşa edilmiştir. Yasal koruma statüsünden sonra bölgede bu konuyla ilgili bir planlama ve yatırım gerçekleştirilmemiştir. Vadi içinde köprü, merdiven ve yaya yolları düzenlenmemiş, karayollarındaki bozulmalar ve eksiklikler giderilememiştir. Bu sektörde merkezi yönetimin planlama hataları ve uygulama eksiklikleri bulunmaktadır. Yerleşimler, yakın çevreleri ve bunları birbirine bağlayan yolların bitkilendirmesi (Şevlerin biyolojik onarımı ve yol boyu ağaçlandırması) mutlaka yapılmalıdır.

Altyapı ve Servis :

Bölgede plansız bir şekilde inşa edilmiş kahve, büfe gibi tesisler ile lokanta ve restoranlar, jeomorfolojik yapıda tahriplere ve estetik bozulmalara, gelişmiş çevreye bırakılan çöpler ile enerji ve haberleşme hatları görsel kirliliğe neden olmaktadır.

Katı ve sıvı atıklar, toprakların kimyasal, biyolojik yapısını ve yer üstü sularını olumsuz etkilemekte, sızmalarla yeraltı sularına da zarar vermektedir. Ni tekim bölgedeki içme suyu kuyularında yapılan analizlerde zararlı maddeler tespit edilmiştir. Sıcak ve soğuk su örneklerinde yapılan analizlerde yüksek değerlerde kurşun (Pb), Melendiz Irmağın'da ise akarsularda hiç bulunmaması gereken, NO₃, NH₄ ile koliform kolonileri saptanmıştır (DOĞDU, 1995).

Rüzgar, yağış gibi iklimsel faktörler katı ve sıvı atıkların çevreye yayılmasını, sulara ve topraklara karışarak kirlenmelere, kötü koku gibi istenmeyen durumlara da neden olmaktadır. Çevreye gelişigüzel bırakılan katı ve sıvı atıklar flora ve faunaya da zarar vermektedir. Bu atıklar evsel nitelikli olduğu gibi gelen ziyaretçiler, restoran, büfe gibi tesisler tarafından da çevreye bırakılmaktadır. Melendiz Suyu üzerinde naylon torba, pet şişe gibi katı atıklar görülmüştür. Bu durum bölgede yer alan arkeolojik ve tarihi eserlere de zarar vermektedir.

Kilise, mağaralar, fay hatları çöplerle kirlenilmiş, içlerinde ateş yakılmış ve tuvalet olarak dahi kullanılmıştır.. Aynı durum tarihi kent dokusunu da etkilemektedir. Tanıtıcı ve uyarıcı panolar, tuvaletler ve çöp kovaları yetersizdir. Bu durum peyzaj içerisinde istenmeyen görünümler oluşturmaktadır.

Altyapı ve servis hizmetlerini oluşturan bazı alan kullanımları bölgedeki sosyo-ekonomik yapıya olumlu katkı yapmakla birlikte, planlı bir yatırım anlayışının olmaması gelecek için endişe yaratmaktadır. Bu konu yasal koruma statüleri içerisinde bulunmakta, ancak sürdürülen politikalar sadece Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisindeki alanları kapsamaktadır. Koruma olumlu bir hedef olmakla birlikte, ayrılan bütçe yetersizdir. Altyapı yatırımlarına dönük planlama ve uygulamalarda merkezi ve yerel yönetimin hata ve eksiklikleri vardır.

Ticaret :

Araştırma alanında yer alan kasabalarda kurulan pazarlar, ticari ve sosyal faaliyet olarak ekonomide önemli bir yer tutmakta, belirli günlerde bölgeye hareket ve canlılık getirmektedir. Yetiştirilen tarım ürünleri ile kilim, halıcılık ve el sanatları ürünleri de pazarlanmaktadır. Yerel yönetimler tarafından ayrılan bütçe ile her yıl meslek edindirme kursları düzenlenmektedir.

Su Yapıları :

Mamasın Baraj Gölü ile Güzelyurt ve Helvadere Göletleri, morfolojiyi önemli ölçüde değişikliğe uğratmıştır. İnşai faaliyetler sonucunda arazilerin rölyef, eğim, bakı gibi doğal özelliklerinde bozulmalar ortaya çıkmış, bu konuda onarım çalışmaları yetersiz kalmıştır. Peyzajda istenmeyen görünümler doğaya yapılan müdahalelerle ortaya çıkan yapay unsurlardır. Tarımsal amaçlı açılan kanallar, yapay göl ve göletlerin inşaat unsurları görsel açıdan kirlilik yaratmaktadır. Bu tesislerin bulunduğu alanlarda doğaya uygun olmayan yapay görünümler oluşmuştur. Mamasın Baraj Gölü çevresindeki DSİ tarafından yapılan ağaçlandırma çalışması olumlu ancak yetersizdir. Daha çok yöreye ait doğal bitki örneklerine ağırlık verilmelidir. Melendiz Irmağı kıyısında yöre halkı tarafından tarım amaçlı açılan su kanalları ise ırmak kıyılarında kısmi bozulmalara neden olmaktadır.

Tarımsal sulama amaçlı yapılan baraj ve göletler bölge topraklarını olumlu etkileyerek, yer altı ve yer üstü sularının beslenmesine de katkı yapar. Geniş su yüzeyleri geçmişe oranla bölgenin genel iklimsel özelliklerini değiştirmiştir. Araştırma alanındaki alan kullanımlarından birini oluşturan su yapıları, flora ve faunada habitat değişimlerine neden olarak farklı türlerin gelişmesini de sağlamıştır. Suyun tarımda kullanımı ürün farklılıklarına neden olurken, doğal bitki örtüsü ve faunada da değişimler yaratmıştır. Arkeolojik değerler açısından olumsuz etkiye maruz kalan Aşıklı Höyüğü'nün bazı noktalarının Mamasın Baraj Gölü'nün altında kalma riski devam etmektedir.

Devlet Su İşleri ve Köy Hizmetleri tarafından ayrılan bütçe ile inşa edilen baraj ve göletler, ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı olan bölgenin kırsal kalkınmasında balıkçılık, kerevit yetiştiriciliği gibi ekonomik yönden önemli hayvan türleri içinde kaynak oluşturmaktadır. Doğa ve kültür turizmi açısından bakıldığında ise ziyaretçiler için değişik alternatifler sunabilecek bir potansiyel durumundadır. Turizm ve rekreasyonel kullanımlar açısından değerlendirilmesi yönünde merkezi ve yerel yönetimlerce kapsamlı bir planlamanın yapılmamış olması önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

Tarım ve Hayvancılık :

Araştırma alanında yer alan buğday, arpa tarlaları ile bağ-bahçe yapılan alanlar bölgenin morfolojisine büyük renk katar. Yoğun hayvan otlatmanın yapıldığı alanlarda ise bitki örtüsünün tahrip olmasıyla meydana gelen erozyon sonucu toprak yapısı zarar görmüş, otlak alanlar giderek azalmıştır. Bağ-bahçe, otlak mera alanları toprağın korunması ve kullanımına olumlu katkı yaparken, gübre, ilaç gibi kimyasal maddelerin bilinçsizce kullanımı toprak yapısının bozulmasına, verimsizliğe yer üstü ve yer altı sularının kirlenmesine neden olmaktadır.

Kavak yetiştiriciliği yapılan araziler, bölgede hüküm süren sıcak ve kurak yaz aylarında küçük ve büyükbaş hayvanların gölgelendiği alanlardır. Tarım alanlarında sınır vazifesi gören ve sert esen rüzgarları önleyen kavak ağaçları yöre ekonomisine ek bir kazanç da sağlamaktadır.

Tarım ve hayvancılık faaliyetleri flora ve fauna üzerinde baskı oluşturmakta, habitat ve tür değişimlerine neden olmaktadır (TANYOLAÇ, 1995). Vadi dışındaki platolarda süren yoğun otlatma faaliyeti doğal bitki örtüsünü büyük tahribata uğratmıştır. Astragalus, Geven gibi hayvanlar tarafından yenmeyen dikenli ve acı türler bölgeyi istila etmiştir. Bazı alanlarda ise bitki örtüsü tamamen ortadan kalkarak erozyon hızlanmış yer yer ana kaya ortaya çıkmıştır. Bu durum fauna bireylerinin yaşam ortamlarına da zarar vermektedir. Araştırma alanındaki tarımsal peyzaj alanları, geniş ve monoton bozkır görünümüne değişik mevsimlerde renk katar. Arazilerde istenmeyen görünümlerin etkisini de azaltır.

Araştırma alanının sosyo-ekonomik yapısında belirleyici sektör olan tarım ve hayvancılık kırsal kalkınmayı doğrudan etkilemektedir. Bu sektörden elde edilecek gelirin artırılması nüfus dengesi üzerinde olumlu etki yapmaktadır.

Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisinde yer alan tarım alanları, "Tarımsal niteliği korunacak alanlar" ismi altında Çevre Düzeni Planına işlenerek yasal koruma statüsü belirlenmeye çalışılmış, ancak bu ayırımda kuru ve sulu tarım, bağ-bahçe, otlak -mera, gibi alanlar yer almamıştır. Tarımsal alan kullanım deseni ve yönetim planı çalışması bulunmamaktadır. Bölgede merkezi yönetimin planlama ve yönetim hataları ile mahalli idarelerin daha çok uygulama eksiklikleri görülmektedir. Bölgedeki tarımla ilgili kuruluşların çalışmaları daha çok ürün tespiti ve zararlılarla mücadele üzerinde yoğunlaşmıştır. Balıkçılık, arıcılık, konserve-şarapçılık gibi alternatifler üzerinde merkezi ve yerel yönetimlerin yeterli çalışması bulunmamaktadır.

Orman :

Araştırma alanında bulunan mevcut ormanlar ile yeni ağaçlandırma çalışması yapılan alanlar bölgenin ekolojik, ekonomik ve sosyal yapısına büyük katkı sağlamaktadır. Jeomorfolojiye çeşitlilik katan, toprağın değerini artırıp erozyonu önleyen ormanlar yağışı miktarını artırarak yer üstü ve yer altı su kaynaklarını da etkiler. Bunun yanı sıra yaban hayatının üreme, barınma, beslenme, ortamlarını sağlayan özellikleriyle bölgenin turizm ve rekreasyon değerini de arttırmaktadır.

Bölgede yer alan orman ve ağaçlandırma sahaları yasal olarak koruma altında olmakla birlikte, tarla açma, kaçak kesim gibi olumsuz faaliyetler görülmekte, yerel yönetimler koruma ve denetim çalışmalarında yetersiz kalmaktadır. Ağaçlandırma çalışmalarında kaynak yetersizliği en önemli problemlerin başında gelmektedir. İhlara Belediyesi gibi yerel yönetimlerin sınırlı olanakları ile yaptıkları ağaçlandırma çalışmalarında istenen başarı tam olarak sağlanamamıştır.

Turizm ve Rekreasyon :

Araştırma alanının turizm ve rekreasyon potansiyeli Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Ancak İhlara Vadisi, Güzelyurt Manastır Vadisi'nde motorlu taşıt trafiğinin yoğun ve plansız oluşu, yürüyüş, kamping, piknik gibi aktiviteler, toprak yüzeyinde sıkışma ve bozulmalar

meydana getirmiştir. Ziga Kaplıcasının bulunduğu alandaki bozulma açık bir şekilde görülebilmektedir. Termal kaynağa 10m mesafedeki fay hatları çöp deposu olarak kullanılmakta, tuvaletlerden çıkan sular diğer sularla birleşerek yine bu fay hattına akmaktadır. Bu olumsuz durum yer üstü ve yer altı sularının kirlenmesine neden olmakta, toprakların kimyasal ve biyolojik yapısına zarar vermektedir.

Doğa içerisinde gezinti, tarihi yerleri ziyaret, piknik, kara avcılığı gibi faaliyetlerin kontrollü bir şekilde yürütülmemesi flora ve fauna üzerine baskı yaratmakta, ezilmeler ve bilinçsizce avlanmalar bitki ve hayvan türlerine zarar vermektedir. Araştırma alanının yönetim planının olmaması ve taşıma kapasitesi yönünde her hangi bir çalışmanın bulunmaması merkezi yönetimin hatasıdır.

Arkeolojik ve tarihsel alanların korunmasında ve tanıtımında turizmin büyük önemi vardır. Bu sayede elde edilen gelirler eserlerin korunması ve onarımı yönünde harcanabilir. Bu kaynak alanın genel bütçe yapısı içerisinde de önemli bir kaynak oluşturabilir. Ancak merkezi ve yerel yönetimlerin bu anlayışta olmadıkları saptanmıştır.

Araştırma alanındaki kasabalarda yer alan pansiyon şeklindeki konaklama tesisleri, geleneksel mimari anlayışından uzaktır. Yöresel taş ve ahşabın kullanılmaması binalarda istenmeyen görünümler yaratmıştır. Turizm çeşitliliği ve rekreasyon aktiviteleri açısından Hasan Dağı'nda yapılan kış sporları, festivaller, yöresel kültürü tanıma faaliyetleri, amatör balıkçılık gibi farklı alternatifler gelen ziyaretçilerin tek düze tatil anlayışından uzaklaşmalarını sağlayabilecek fırsatları yaratabilecek olumlu yönde kullanımlar olacaktır.

Bölgenin sosyolojik ve ekonomik yapısına katkı yapan doğa ve kültür turizmi yörenin kalkınmasına, göçün önlenmesinde katkı sağlayacak sektörlerin başında gelmektedir. Bu konuyla ilgili politika ve hedeflerin ortaya konulamaması ve gereken önemin verilmemesi sebebiyle yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır. Bu konuda yerel yönetimlere de büyük görev düşmektedir. Merkezi Yönetimin turizmle ilgili proje ve bütçe oluşturması yerel yönetimlerin bu konuya kontrollü bir biçimde destek vermesi gerekmektedir. Gelen ziyaretçiler tarafından talep edilen otel, doğayla bütünleşmiş kaplıca tesisleri, su sporu olanakları gibi önemli ihtiyaç gösteren tesisler yeniden planlanmalıdır.

Madencilik :

Araştırma alanında geniş anlamda bir madencilik sektörü bulunmamakla birlikte, volkanik kayalar yer yer yapı taşı ve inşaat malzemesi olarak işletilmektedir. Bu faaliyet jeomorfolojik yapıda bozulmalara, dayanıksız olan tüflerin aşınmasına ve zemin kaymalarına neden olmaktadır. Selime Tüfleri ve Hasandağı Küllerini oluşturan birimlerinde ve özellikle pomza olarak bilinen seviyelerin işletilmesi engellenmelidir (ŞİMŞEK,1993). Selime Kasabası'nın 1.5 km kuzeyinde Mangan, Belisırma'da ise Diatomit yataklarının işletilmesi, arazide göçmelere ve erozyona neden olarak morfolojik yapıda bozulmalara yol açmıştır.

Özellikle Güzelyurt - Nevşehir yolu üzerindeki arazilerdeki gevşek dokulu tüfler inşaat malzemesi olarak kullanılmış, bu durum röliyeftte tahriplere ve peyzajda istenmeyen görünümünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Vadinin güneyinde Melendiz Irmağı yatağından yer yer kum alımları devam etmektedir. Bu durum doğal yapıda bozulmalara neden olmaktadır. Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından getirilen plan hükümleri gereğince bölgede yeni taş, kireç, kum ve maden ocağı açılmamaktadır. Daha önce açılanların işletilmesinde ise ÖN ÇED raporu istenmektedir. Getirilen bu hükümlerin uygulama sorumluluğu yerel yönetimlere aittir. Ancak gereken denetleme ve yaptırımlar yeterince uygulanmamaktadır.

Koruma :

Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi kapsamında; Doğal, Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı olarak ayrılan kısımlar hakları saklı olarak muhafaza (Hakkı mahfuz) edilmiştir. Temel hedef doğal ve kültürel değerleri korumak olarak gözükmekle birlikte, bir koruma politikası oluşturulamamıştır. Özel Çevre Koruma Kurumu'nun günümüze kadar bölgeye ayırdığı bütçe yetersizdir. Koruma bölgesi ilan edilmeden önce, doğal ve kültürel potansiyelin belirlenmemesi, yörede yaşayan halkın talep istek ve eğilimlerinin dikkate alınmaması, koruma alanı sınırlarının ve çevre düzeni planının hazırlanmasında hatalara neden olmuştur. Güzelyurt İlçesi ile Manastır Vadisi'nin Ö.Ç.K.B. sınırlarının dışında bırakılması büyük bir yanılıdır. Koruma alanı sınırlarının yeniden belirlenerek, yönetim planının hazırlanması gerekmektedir. Halk katılımının sağlanamadığı bir koruma anlayışının geçerli olmadığı artık bilinmekte, dünyadaki koruma politikaları bu yönde oluşturulmaktadır. Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından Çevre Düzeni Planı Hükümlerinin uygulama sorumluluğu Mahalli İdarelere bırakılmıştır. Ancak, ekonomik yetersizlik, uzman eksikliği, araç gereç yetersizliği, bilgi ve eğitim seviyesinin düşük olması, çıkar çatışması gibi konular nedeniyle uygulamada sorunlar yaşanmaktadır.

Bilimsel Araştırmalar :

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde sürdürülen bilimsel araştırma ve incelemeler, daha çok arkeoloji ve jeolojik yapı üzerinde yoğunlaşmış olmakla birlikte, son yıllarda flora araştırmaları da başlamıştır. Bölgenin faunasına ilişkin kapsamlı bir araştırmaya ise rastlanmamıştır. Yerli ve yabancı kişi ve kuruluşlarca sürdürülen arkeolojik kazı ve incelemeler zaman zaman devam etmektedir. Selime Kasabası gibi Kentsel Sit kapsamı içerisinde bulunan cami ve türbelerin tarihsel geçmişleri araştırılarak bir kısmı Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiş ve turizme açılmıştır.

Bilimsel araştırma ve incelemelerden elde edilen sonuçların değerlendirilmesi durumunda, alanın korunması, sosyal ve ekonomik yapının geliştirilmesi mümkündür. Arkeolojik ve jeolojik temele dayalı yasal koruma statüsünün, ekolojik yönden de ele alınarak araştırmaların merkezi otorite tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu yönde her hangi bir çalışmanın olmaması önemli bir eksiklikler.

Çizelge 41b.'de görüldüğü gibi mevcut Yerleşim Alanları (Geleneksel sivil mimari örnekleri, kaya evler ve ekleri, Ziga Kaplıca tesisleri, bakı noktaları vb.) 66 toplam puan gibi en yüksek değeri aldığından en uygun kullanımının “Koruma Ağırlıklı Kullanma” olması gerekir. Aynı şekilde Ulaşım (Vadiye inen merdivenler, köprü ve menfezler, vadi içindeki yaya yolları, karayolları vb.) söz konusu olduğunda 60 toplam puanla en uygun kullanımın “Kullanma Ağırlıklı Koruma” olduğu, Altyapı ve Servislerin (Katı atıklar ve depolama, atıksu-foseptik, içme ve kullanma suyu sistemi, enerji ve haberleşme hatları vb.) 112 toplam puanla en uygun “Kullanma Ağırlıklı Koruma”ya açılabilceği, Ticaret (Kasaba pazarları, kilim ve halıcılık, el sanatları) in ise 36 toplam puanla en uygun kullanımın yalnızca “Koruma” ile olabileceği, Su Yapıları (Mamasın Baraj Gölü, Güzelyurt-Helvadere Göletleri, kuyular ve pınarlar vb.) nın da 60 toplam puanla yine “Koruma Ağırlıklı Kullanım” a açılabilceği sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Aynı çizelge incelendiğinde araştırma alanındaki mevcut alan kullanımları içerisinde önemli bir yer tutan Tarım ve hayvancılık (Tarla tarımı, bağ-bahçe, kavak yetiştiriciliği, otlak-mera, hayvancılık vb.)ise 114 puanla “Kullanma Ağırlıklı Koruma” ya, Orman (Mevcut orman alanları, yeni ağaçlandırma alanları) 30 toplam puanla “Koruma” ya ayrılmalıdır.

Diğer yandan çok önemli bir kullanım olarak karşımıza çıkan ve araştırma alanında büyük bir potansiyel oluşturan Turizm ve Rekreasyon (Doğa içinde gezinti, tarihi yerleri ziyaret, kampçılık, yürüyüş ve tırmanma, su sporları, sağlık turizmi vb.) 224 toplam puanla “Koruma Ağırlıklı Kullanma” ya açılmalıdır. Madencilik (Taş ve kum ocakları) 30 toplam puanla “Koruma”, Koruma Alanı olarak ayrılmış olan (Doğal, Arkeolojik Sit, Özel Çevre Koruma Bölgesi) gibi alanlar ise 53 toplam puanla beklendiği gibi “Koruma” alanı olarak ayrılmalıdır. Bilimsel Araştırma Alanları (Tarihi-arkeolojik, mimarlık-şehircilik, jeoloji-hidrojeoloji) da 83 toplam puanla “Koruma Ağırlıklı Kullanım” a izin verilmelidir.

5.2. Öneriler

Yukarıda bahsedilen Koruma, Koruma Ağırlıklı Kullanma, Kullanma Ağırlıklı Koruma ve Kullanma modelleri her mevcut kullanıma göre büyük değişiklikler arz etmektedir. Bunun nedeni ise her kullanımın bir diğerinden çok yönüyle farklılık göstermesidir. Bu nedenle her mevcut kullanımın öneri modelleriyle kullanımlarına ait öneriler aşağıda verilmiştir (Çizelge 41a).

Yerleşimler :

-Geleneksel Sivil Mimari, Kaya Evler ve Ekleri

Araştırma alanının doğal peyzajı ve çeşitliliği genel olarak doğaya uyum sağlayan bir yerleşim düzeni ile artırılabilir. İhlara Kasabasının kuzeybatı tarafındaki alanlarda doğal görünümü olumsuz yönde etkileyebilecek yerleşimlere turizm tesislerine izin verilmemeli geleneksel yerleşim dokusu korunmalıdır. Yerleşim yerlerinin dışında ada türü yapılaşmadan mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

Çizelge 41a. Araştırma Alanının Koruma - Kullanma Yönünden Ağırlıklı Değerlendirme Matrisi.

DEĞERLENDİRME (%)		M		E		V		C		U		T		A		L		A		N		A		M		L		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I		M		A		R		I	
-------------------	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

M E V C U T										A L A N										K U L L A N I M L A R I										R I			
	YERLEŞİM			ULAŞIM			ALTYAPI VE SERVİS			TİCARET			SU YAPILARI			TARIM VE HAYVANCILIK		ORMANCILIK			TURİZM VE REKREASYON			MADENCİLİK			KORUMA			BİLİMSSEL ARAŞTIRMA			
	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ	UZMANLAR	KAMUOYU	KARAR MERCİLERİ
KORUMA	18	8	4	12	8	2	15	18	8	18	12	6	30	8	6	18	16	9	18	8	4	45	30	14	18	8	4	36	12	5	39	10	8
KORUMA	36	20	10	30	10	6	54	42	12	12	3	18	30	22	8	54	20	8	12	8	4	126	68	30	12	8	4	12	16	7	36	30	17
KORUMA	18	18	9	33	22	10	57	34	21	6	3	9	18	18	8	51	46	17	9	8	4	78	52	31	12	4	4	3	10	6	15	20	5
KORUMA	-	10	5	6	4	10	48	16	18	9	6	6	9	10	4	21	18	11	-	-	-	42	34	25	-	4	2	3	4	3	15	6	2
KORUMA	30			22			41			36			44			43		30			89			30			53			57			
KORUMA	66			46			108			33			60			82		24			224			24			35			83			
KORUMA	45			60			112			18			44			114		21			161			20			19			40			
KORUMA	15			20			82			21			23			50		-			101			6			10			23			

Yerleşim bölgelerinin gelişiminde, özellikle vadi içindeki Ihlara, Belisırma gibi merkezlerde ve platolarda doğayla uyuma özen gösterilmelidir. Tek veya en fazla iki katlı yapılar ve düz çatılarla karakterize edilmiş yöreye egemen olan yapı tarzının korunmasına önem verilmelidir. Bu konuda gerek merkezi otorite (Ö.Ç.K.K.) gerekse yerel yönetimlerce yürütülen planlamaların yanı sıra denetleme yapılmalı özendirici teşvikler uygulanmalıdır. Ihlara Belediyesi tarafından dört katlı olarak yapılan ve son derece çirkin bir görüntüsü olan Belediye binasının yıkılarak, geleneksel mimariye uygun bir şekilde yeniden yapılması düşünülmelidir.

Araştırma alanının doğayla bütünleşen yerleşim dokusunun korunabilmesi için mevcut köy evlerinin restorasyonunda veya yeni yapılacak ev, pansiyon, otel gibi yapılarda yöresel taşlar, ahşap, dövme demir vb. otantik malzemeler kullanılmalı, mimari dokunun devamı niteliğinde olan bahçe duvarları ve sokak döşemelerinde doğal malzemeler kullanılmalıdır. Güzelyurt'ta bulunan ve Rumlar tarafından okul olarak kullanılmak üzere yapılmış binanın restore edilerek otel haline dönüştürülmesi bu konuda iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte bölgede kayaların oyulup şekil verilmesi ile yaratılmış (Selime Kasabası) evlerle bağlantılı olarak depo, ahır vb. amaçlı kullanılan bölümler de muhafaza edilmelidir.

Son yıllarda batı ülkelerinde çiftlik evlerinin kiralanması suretiyle kırsal yaşamın turizme açılması, yeni bir turizm anlayışı olarak yerleşmeye başlamıştır. Araştırma alanında yer alan köy evlerinin de bu amaçla kullanımının değerlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir.

-Ziga Kaplıca Tesisleri

Ziga kaplıcası konaklama ve banyo tesisleri fay hattı üzerinden kaldırılmalı, doğal yapıya uygun geleneksel mimari tasarım anlayışıyla projelendirilerek yeniden yapılmalıdır. Kaplıca tesislerinin yapımında, termal alan alan üç zona ayrılmalı, birinci zonda sıcak su yapılarının dışında hiçbir tesise izin verilmemelidir. İkinci koruma zonun da kanalizasyon suları, çöp vb. malzeme depolanmasına izin verilmemeli, tarımsal faaliyetler gübresi dışarıda depolanmak şartıyla uygulanmalıdır. Ayrıca kuyu ve fay çukurlarının içine çöp atılması engellenmelidir. Kaplıca ve konaklama tesisleri üçüncü zonda kurularak atık suların bölge dışına sevk edilmesi sağlanmalıdır.

Toplam debileri 6lt/sn dolayında bir çok kaynak ve sızıntının bulunduğu Ziga termal alanında mevcut 4 litrelik güvenilir debi ile yaklaşık günde 1000 kişiye hizmet verecek termal tesisler kurulabilir. Bir "Termal Kamping" tesisi ve "Açık Alan Termal Akvaryumu" gibi doğal tedavi ortamları ile "Açık Termal Kür ve Dinlenme Parkı" gibi tesislerin yapılması da düşünülebilir. Kaplıcanın kullanıcı sayısı kapasitesinin suyun hijyenik özellikleri göz önünde tutularak belirlenmesi de son derece önemlidir.

ŞİMŞEK (1993) göre bu yörede derin sondaj kuyusu açılarak sularda daha yüksek debi ve sıcaklıkta su elde etmek mümkündür. Debinin artırılması

durumunda, Selime, Yaprakhisar gibi yakın yerleşimlerin kış aylarında ısıtılması ve daha yüksek kapasiteli termal tesislerin kurulması mümkün olabilir.

-Servis Yapıları (Bakı noktaları)

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin bütün bir gün net olarak izlenerek görüntülenmesine imkan veren yeni bakı noktaları yapılmalıdır. Ihlara Vadibaşı bakı noktası üzerinde yoğunlaşan aşırı talep ve baskı da bu sayede önlenebilir. Sabah saatlerindeki seyirler için Ihlara-Güzelyurt yolu çıkışındaki Sarıoğlan Sekisi, Ihlara Kasabası içindeki Çeşmeyanı ve Belisırma Köyüne sapan karayolu üzerindeki alanlar, Yaprakhisar yokuşu bakı noktaları için değerlendirilebilir. Bu noktalarda yemek, wc, tlf vb. servislerin yanı sıra gelen ziyaretçilerin çevreyi daha iyi izlemelerine imkan veren sabit dürbünler ve bulundukları noktayı gösteren haritalar gibi olanaklar da sağlanmalıdır.

Geleneksel yerleşim dokusu içerisinde yapılacak bu gibi tesislerin daha önce bahsedilen yöredeki özgün mimari anlayışına ve doğayla bütünleşen yerleşim düzenine aykırı olmaması için gereken planlama ve uygulama önlemleri alınmalıdır. Ancak bu özellikleri taşımayan Ihlara Vadibaşı bakı noktası giriş tesislerinin yeniden ele alınarak geleneksel yapı kültürüne kazandırılması yönünde restorasyon çalışmaları başlatılmalıdır.

Ulaşım :

-Vadiye İnlen Merdivenler

Ihlara Kasabası Vadibaşı tesislerinin bulunduğu alandan vadiye inişi sağlayan betonarme merdivenlerin onarılması gerekmektedir. Bu onarımda vadinin jeolojik yapısına uygun krem ya da kırmızımsı renkte yöresel taşların kullanılması uygun olacaktır. Ayrıca merdivenlere tutunma ve güvenlik amaçlı ahşap ya da ahşap görünümlü küpeşteler konulmalı, yaşlı ve çocuklar için merdiven kenarlarında dinlenme bölümleri oluşturulmalıdır. Ayrıca vadibaşı tesisleri ile bağlantılı olan bu merdivenlerde kullanılan malzemelerin tesislerle aynı karakterde olmasına özen gösterilmelidir.

-Köprü ve Menfezler

Ihlara Vadisi'nin doğu ve batısını bir birine bağlayan iki köprüden biri olan ve vadiye basamaklarla inilen noktada yer alan ahşap köprünün çirkin görüntülü betonarme temeli doğal taşlar kullanılarak onarılmalı, ahşap olan üst bölümlerinede bakım yapılmalıdır. Bununla birlikte Belisırmaya kadar karşı kıyıya geçme olanağının sağlanabilmesi için yeniden oluşturulacak yaya sirkülasyonunda uygun noktalarda doğal taşlara basarak karşı kıyıya geçme olanağı sağlayan düzenlemeler ile ahşap kütük ve halatların kullanıldığı köprüler yapılabilir. Bunun yanı sıra vadi içindeki fazla eğimli ve tehlikeli yerlerde de ahşap korkuluklu basit merdiven ve halatların kullanılması mümkündür. Örneğin Kemer ve Karagedik Kiliselerinin bulunduğu noktalarda gizli çelik takviyeli iki ahşap köprü yapılmalıdır.

Belisırma'da yer alan betonarme olarak inşa edilmiş köprü ise doğal peyzajda istenmeyen bir görüntü oluşturmıştır. Motorlu taşıtların vadi içinden geçişini sağlayan tek köprü olan bu yapının doğal taş, ahşap vb. gibi malzemeler kullanılarak restore edilmesi uygun olacaktır. Ayrıca Selime-Yaprakhisar arasındaki karayolu üzerinde yer alan köprüde de benzer çalışmalar yapılmalıdır.

-İhlara Vadisi'ndeki Yaya Yolları

İhlara ve Belisırma arasındaki bölgede ve Güzelyurt Manastır Vadisinde bulunan mağara ve kiliselerin bir çoğundan yeterince yararlanılamamaktadır. Bunun temel nedeni patika yollarının yetersiz olmasıdır. Bu dar ve araziye uydurulmuş patika yollar iyileştirilmeli ve işaretlenmelidir. İhlara Vadisi'nde üzerlerinden belli kiliselere ulaşılacak farklı uzunlukta yürüyüş yolları yapılmalıdır.

Yeni yürüyüş yolu bağlantıları ise Selime ve Güzelyurt'da bulunan mağara ve kiliselere, İhlara Vadisi'nden Ziga Kaplıcası ve güneydoğu yönünde Ilısu'ya doğru düzenlenmelidir. Vadinin doğal yapısı olumsuz etkilenebileceğinden toprak yüzeylerin temizlenmesi prensip olarak reddedilmelidir. İhlara Vadisi'nde düşen kaya parçalarının zor aşılabilen engellere yol açtığı noktalarda mevcut yürüyüş yolları merdiven ve köprülerle geliştirilmelidir. Yollar araziye ve bitki örtüsüne uyumlu dar kıvrımlı halleriyle ve 1-1.5m genişliğinde muhafaza edilmelidir.

Özellikle İhlara Vadisi ve Manastır Vadisinde yaya sirkülasyonunun planlanması ve organize edilmesi bu vadilerin korunması ve kullanımı yönünden uygulanmalı motorlu taşıtların mevcut karayolları dışına çıkması giriş kontrol noktaları oluşturularak engellenmelidir. Ayrıca yürüyüş yollarında ağaç kütükleri ya da kayalardan oluşturulmuş oturma elemanlarının, sıcak yaz aylarında su ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla mevcut pınarların değerlendirilmesi ve buralarda çeşmelerin yapılması uygun olacaktır. Yeni yolların yapılması ile ziyaretçilerin daha iyi yönlendirilmesi ve böylelikle doğanın daha az olumsuz etkilenmesi sağlanabilir.

-Karayolları

Araştırma alanında mevcut karayolu sisteminde yer alan trafik işaret ve levhaları, yol çizgileri, kaplamada kırılma, kayma ve çökme vb. bakım eksiklikleri giderilmelidir. Özellikle İhlara'nın batısından Belisırmaya bağlanan fazla eğimli ve virajlı yol acilen onarılmalı, turizm mevsiminde artan yoğun trafik nedeniyle Aksaray-Nevşehir karayolunda genişletme çalışması yapılmalıdır.

İhlara Vadibaşı bakı noktasına ulaşımı sağlayan karayolu, İhlara Vadisine çok yakın bir konumdan geçmektedir. Turist taşıyan ağır tur otobüslerinin yoğun olarak kullandığı bu yolda meydana gelen titreşimler vadide kaya kopmaları veya blok devrilmelerine neden olduğundan yol güzergahı değiştirilmelidir. Ayrıca yetersiz olan otopark alanı genişletilmelidir. Aynı durum İhlara-Güzelyurt çıkışında Sarioğlan Sekisinin çok yakınından geçen karayolu içinde söz konusudur. Yol güzergahının değiştirilerek vadiye zarar vermeyecek bir noktaya çekilmesi uygun olacaktır.

Araştırma alanında yer alan Belısırma ve Yaprakhisar yerleşimleri içerisinde yaz aylarında yoğun toz oluşturan ve kış aylarında da çamur haline gelen stabilize yolların kaplanması gerekmektedir. Bu çalışmada köy evlerinde ve bunları çevreleyen duvarlarda kullanılan doğal yöresel taşların yolların yapımında kullanımı yerleşim dokusunun devamı açısından uygun bir yaklaşım olacaktır. İhlara ve Selime Kasabalarındaki yollarda da benzer çalışmalara başlanmalıdır. Ayrıca araştırma alanında mevcut ve yeniden düzenlenecek karayolları ile yaya yolları, yöresel türler kullanılarak bitkilendirilmelidir.

Altyapı ve Servis :

-Katı Atıklar ve Depolama

Araştırma alanında yer alan belediyelerin mevcut yerleşimlerin çöplerinin toplanmasında gerekli olan araç gereç ve eleman eksiklikleri tamamlanarak çöplerin çevreye bırakılması engellenmelidir. Daha çok piknik, kamp, gezi vb. aktiviteler için araştırma alanına gelen ziyaretçiler tarafından plastik şişe, torba vb. katı atıklar çevreye ve ırmağa geliş güzel bırakılmaktadır. Bu atıkların önemli bir kısmı ise evsel niteliklidir. Bu amaçla İhlara Deresi'nin Melendiz Suyuna karıştığı nokta ile Melendiz Irmağının geçtiği İhlara, Belısırma gibi yerleşim yerlerinde suyun çıkış noktalarına konulacak demir ızgaralar ile bu katı atıkların tutulması ve belirli zaman aralıklarıyla toplanması sağlanabilir.

Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından yer seçimi yapılan İhlara Katı Atık Depolama Tesisinin yapımı için gereken uygulama çalışmasına bir an önce başlanmalıdır. Bunun yanı sıra bölgede Güzelyurt gibi daha büyük yerleşimlerin çöplerinin depolanması, bir kısmının geri dönüşümü (Recycling) sağlanarak ekonomiye kazandırılması yönünde çalışmalar yapılabilir. Bu amaçla bölgede bulunan yerleşimler ile gelen ziyaretçilerin yoğun olarak kullandıkları alanlar belirlenerek, uygun noktalara cam, plastik ve metal kutular gibi katı atıkların ayrı ayrı bırakılabileceği çöp kutuları yerleştirilebilir. Ayrıca araştırma alanı içerisinde doğada geri dönüşümü olmayan malzemelerin satılması veya kullanılmaması yönünde çalışmalar da yapılabilir. Örneğin; plastik yerine kağıt ya da bez torbaların kullanılması, cam şişelerden depozito alınması gibi önlemlerde uygulanabilir. Tüm bu malzemelerin geri dönüşümünden elde edilecek geliler, İhlara vadisi ve yakın çevresinin korunması ve geliştirilmesi yönünde harcanmak üzere yerel yönetimlere kaynak oluşturabilir.

-Atık Su (Foseptik)

Araştırma alanındaki köy evleri ile lokanta işletmelerinin atık sularını Melendiz Irmağına boşaltmaları engellenmeli, geniş kullanımı olan foseptiklerin ıslah edilmesi sağlanmalıdır. Böylelikle evsel nitelikli atık sular içerisinde yer alan deterjan gibi kimyasallarla, tuvalet sularının, Melendiz Irmağı ve derelerle, içme suyu olarak da kullanılan kuyu sularına karışması önlenir. Bölgede uzun vade de jeomorfolojik yapıya zarar vermeyen kanalizasyon ve arıtma sistemlerinin uygulanabilirliği araştırılmalıdır. Ziga Kaplıcasında kullanılan termal suyun ve

tuvalet atık sularının yakın çevredeki fay çukurlarına sızması önlenmelidir. Bu amaçla atık suların belli bir noktada toplandığı kanalizasyon sistemi yapılabilir. Ayrıca termal suların kanalizasyon sistemindeki borularda yaratabileceği kabuklaşma probleminin olup olmadığının saptanması böyle bir sorun varsa buna yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bundan başka kullanılan termal suların bertaraf edilmesinde kullanılan atık suların tekrar yerin altına basılması (Reenjeksiyon) yönteminin uygulanabilirliği de araştırılmalıdır.

-İçme ve Kullanma Suyu Sistemi

Bölgede içme ve kullanma suyu şebekesi Ihlara Kasabasında yer almakta ve Hasandağı yöresinden gelmektedir. Ancak yaz aylarında yoğun kullanımlar nedeniyle yetersiz kalmakta pansiyon, lokanta, tuvalet ve evlerde sıkıntı çekilmektedir. Uygun noktalara su depolarının yapılarak yerleşimlere su sağlanması bu amaçla Mamasın Baraj Gölü ve çevredeki göletlerden yararlanılması düşünülebilir. Bu konudaki alt yapının iyileştirilmesi bölge sağlığı açısından ve turizm bakımından son derece önemlidir. Selime, Yaprakhisar ve Belisırma'da içme ve kullanma suyunun büyük oranda kuyulardan karşılanması nedeniyle yerleşimlerdeki foseptiklerin ıslahı daha da önem kazanmaktadır.

-Enerji ve Haberleşme Hatları

Giderek artan talep karşısında araştırma alanındaki mevcut haberleşme hatları ve dağıtım sistemi yakın bir gelecekte yetersiz kalacağından bu konuda yeni yatırımların yapılması gerekmektedir. Doğal peyzaj içerisinde enerji, haberleşme hatları ve direklerinin plansız yerleştirilmesi doğal yapıda görsel kirlenmelere neden olmaktadır. Bu istenmeyen görüntülerin önlenmesinde öncelikli olarak güzergahların seçimine önem verilmelidir. Hat ve direklerin en azından manzara noktalarında gizlenmesine çalışılmalı, bazı alanlarda toprak altından geçirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Ihlara ve Manastır Vadisi içinde yer alan kilise ve mağaralar ile yer altı şehirleri gibi tarihi mekanların, güvenli ve rahat bir şekilde izlenebilmesi için iç mekanlarının aydınlatılması gerekmektedir. Kiliselerin arka bölümlerindeki freskler ancak el lambaları yardımıyla görülebilmektedir. Gün ışığının iç mekanı yeteri derecede aydınlatmadığı bu kiliselerde elektrikli ışıklandırma sistemi kurulmalıdır. Bu amaçla çekilmesi gereken enerji nakil hatları ile aydınlatma elemanlarının gerek doğal peyzaj, gerekse kilise ve mağaralar içerisinde gizlenmesine de dikkat edilmelidir. Ayrıca bölgede yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı Merkezi (Ö.Ç.K.K) ve Yerel yönetimlerce geliştirilmeli ve özendirici uygulamalar yapılmalıdır.

-Tanıtıcı Pano ve Çöp Kutuları

Güzelyurt, Selime ve Ihlara Kasabası'nda ve Ihlara Vadisi girişlerinde bölgeyi tanıtan enformasyon ve uyarı levhaları ile sergi standları kurulabilir. Ihlara ve Manastır Vadisi jeolojik yapısı ve oluşumunu anlatan, doğal bitki ve hayvanları gösteren levhalar ile bölgenin doğal ve kültürel yapısının tanıtımı yapılmalıdır.

Levhaların konstrüksiyonun da ahşap, doğal taş ya da ahşap görünümlü plastik malzemeler kullanılabilir. Ayrıca gelen ziyaretçilere Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin bir Özel Koruma Alanı olduğu da anlatılarak alan içerisinde uyulması zorunlu olan kurallar ve yasaklar belirtilmelidir. Bilgilendirme alana konulacak levhalarla yapılabileceği gibi broşür ve el kitaplarının dağıtımı ile de sağlanabilir.

Bölgede bu konuyla ilgili çalışmaların ve rehberlik hizmetlerinin verilebileceği bir merkez (Information Centre) kurulmalıdır. Ayrıca araştırma alanının oluşumunu bölgenin flora ve faunasına ait örnekler ile jeolojik, arkeolojik, tarihi geçmişinin ve etnografik özelliklerinin sergilendiği bir müze kurulabilir. Bu müze içinde bulunduracağı kütüphane, herbaryum gibi imkanlarını gelen turistler, öğrenciler ve bilim adamlarının yararlanmasına sunabilir. Ayrıca bilgisayar network ağı ile ulusal ve uluslararası koruma alanlarına bağlanma, Internet imkanlarından yararlanma, video-fotoğraf arşivleri vb. bölümlerin bu merkez ya da müze içinde yer alması da düşünülmelidir.

Ihlara Vadisi'nde metal kovalı ahşap yada doğal taş malzemeden yapılmış çöp kutuları ortalama 500m aralıklarla yerleştirilmeli, kullanımın yoğun olduğu yaz aylarında en az iki günde bir boşaltılmalıdır.

-Kafe, Büfe, Alışveriş Yapıları ve Lokantalar

Araştırma alanında mevcut bu tesisler hizmet ve sağlık açısından yetersiz olduğu gibi yöre mimarisiyle hiç bir ilgisi bulunmayan derme çatma olarak inşa edilmiş kişisiz yapılarıdır. Ihlara Vadisi içinde ve Selime Yaprakhisar yolu üzerinde Melendiz Irmağı kıyısında yapılmış olan lokantalar hizmet ve tesis yönünden geliştirilmelidir. Ayrıca büfe, lokanta ve alışveriş yapılarında temel ihtiyaçların yanı sıra yöresel yiyecek (Erişte, katmer vb.) ve el sanatlarından (Halı, kilim vb.) oluşan ürünlerin satışı ve uygulamalı bir şekilde tanıtımı sağlanabilir.

-Sağlık Yapıları

Güzelyurt'da inşaatı tamamlanan hastanenin araç gereç ve uzman eksiklikleri tamamlanarak poliklinik hizmetlerinin yerinde verilmesi sağlanmalıdır. Ihlara Vadisi içerisinde yapılan aktiviteler esnasında karşılaşılan küçük kaza ve yaralanmalara karşı yaz aylarında daha fazla gelen ziyaretçilere ilkyardım hizmetinin verilebilmesi için klimalı bir sağlık ünitesi (Konteyner) bulundurulmalıdır.

Ticaret :

-Kasaba Pazarları, Kilim ve Halıcılık, Diğer El Sanatları

Bölgede ticari faaliyetlerin yürütüldüğü en önemli merkez durumunda olan kasaba pazarlarında otantik yapı muhafaza edilmelidir. Daha düzenli alış veriş için satış standları yapılabilir. Ayrıca tarım ve hayvancılık ürünleri ile kilim, halıcılık, çanak çömlek vb. el sanatlarının satışının yanı sıra uygulamalı gösterimi de yapılabilir. Perakende ticarete gıda maddeleri, tekstil ürünleri vb. dükkanlar açılarak çeşit ve hizmet kalitesi artırılmalıdır.

Su Yapıları :

-Mamasın Baraj Gölü, Güzelyurt-Helvadere Göletleri, Kuyu ve Pınarlar

Araştırma alanında taşkın önleme ve tarımsal sulama amaçlı inşa edilen yapay göl ve göletlerden turizm ve rekreasyon aktiviteleri için de yararlanılabilir. Örneğin; yüzme, yelken, kürek gibi aktif su sporlarının yanı sıra amatör balıkçılık, piknik, kamp yapma gibi olanaklarda değerlendirilebilir.

Ihlara ve Selime Kasabası arasında Melendiz Irmağı kıyıları boyunca daha çok yakacak olarak kullanılmak amacıyla kesilen ve budanan ağaç ve çalıların yerine, yöre florasına uygun *Salix sp.*, *Elaeagnus sp.*, *Alnus sp.* gibi ağaç türleri dikilerek biyolojik onarım teknikleri uygulanmalıdır. Ayrıca yan dere, çay kollarının bulunduğu küçük vadilerde, dere kıyılarında çalı dikimleri yapılarak doğanın bakımı ve gelişimine katkı sağlanabilir. Bu sayede Mamasın Baraj Gölü ve göletlerin zaman içerisinde siltasyonla dolması da önlenebilir.

Araştırma alanında yer alan termal kaynak çıkışları ile ilgi çekici tarverten çökelleri ve yer üstü, yer altı sularını koruyucu tedbirler alınmalıdır. Bu amaçla yüzey suları ile soğuk ve sıcak yer altı sularında periyodik ölçüm çalışmaları yapılarak, elde edilen verilere göre karar ve önlemler alınmalıdır. Ihlara Vadisi içerisinde yer alan mevcut su kuyuları ile DSİ tarafından tarımsal sulama amaçlı açılmış kuyularda da aynı yöntem uygulanmalıdır. Bu çalışmaların yapılabilmesi için bölgede kurulacak Özel Çevre Koruma Müdürlüğü içerisinde bir çevre izleme laboratuvarının da yer alması uygun olabilir.

Ihlara Vadisi içerisinde yer alan mevcut bahçelerin sulanması amacıyla Melendiz Irmağından bahçelere doğru kanalların açılmasına kıyı erozyonu, doğal bitki örtüsünün tahrip olması vb. nedenlerden dolayı izin verilmemelidir. Ayrıca ekolojik araştırmalarla elde edilecek sonuçlara göre Melendiz ırmağı üzerinde suyun hızlı akışını ve erozyonu önleyen seddelerin yapılması sağlanabilir.

Tarım ve Hayvancılık :

-Tarla Tarımı

Araştırma alanında şiddetli rüzgar erozyonunun etkisini azaltmak için nadasa bırakılmış tarlalarda üst yüzeyler kaba topraklar halinde tutulmalıdır. Ayrıca eğimli alanlarda teraslamalar yapılarak, toprağı tutan uygun yem bitkileri ekilebilir. Eğimin çok fazla olduğu yerlerde toprağın ekilmesinden tamamen vaz geçilmelidir. Ihlara vadisi dışındaki platolarda yer alan tarlalarda entansif tarım tekniklerinin uygulanması sağlanarak, suni gübre ve tarımsal mücadele ilaçlarının kullanımı konusunda çiftçiler eğitilmelidir. Ayrıca yakıt olarak kullanılan tezek toprağın humus bakımından zenginleştirilmesi için yeterli bir sulama ile birlikte gübre olarak kullanılmalıdır. Tarımsal zararlılara karşı yapılan entegre mücadele yöntemlerinin yanı sıra biyolojik mücadele yöntemleri de araştırılmalıdır.

-Bağ-Bahçe Alanları

Daha çok Güzelyurt ve Yaprakhisar çevresinde bulunan alanlarda yürütülen bağ alanlarının yaygınlaştırılmasına çalışılmalıdır. Kapadokya'nın Ürgüp, Göreme gibi bölgelerinde önemli gelir getiren şaraplık üzüm yetiştiriciliğinin araştırma alanında da geliştirilmesi yönünde çalışma yapılabilir.

-Kavakçılık Yapılan Alanlar

Bölgede gelir getirici alternatif bir ürün olarak görülen kavakçılık giderek yaygınlaşmakla beraber uygun dikim ve yetiştirme tekniklerinin kullanılmamasından doğan verim düşüklüğü ve erken kesimler nedeniyle ekonomik kayıplar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yöre halkına kavak yetiştiriciliğinde kullandığı geleneksel yöntemler yerine modern tekniklerin öğretilmesi sağlanabilir. Ayrıca kesimi yapılan kavakların yörede kurulacak kavak işleme atölyelerinde değerlendirilerek pazarlanması düşünülebilir.

-Otlak-Mera

Araştırma alanında uzun yıllar sürdürülen yoğun otlatma faaliyetleri neticesinde önemli ölçüde tahribata uğramış olan otlak ve mera alanlarının ıslah edilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır. Bu amaçla kontrollü otlatma yapılabilmesi için otlak ve mera alanlarının yönetim planları hazırlanmalıdır. Bu amaçla yoğun tahribata maruz kalan alanlara öncelik verilmelidir. İlk önlem olarak bu alanların rotasyonlu kullanımla, ıslahı uygulanabilir. Ayrıca bu alanlarda gelişen doğal bitki türlerinin yetiştirilmesi ve elde edilen tohumların otlak ve meralara ekimi ya da çiftçilere dağıtılması gibi çalışmalar yapılabilir. Ayrıca toprağı tutan yem bitkileri de ekilebilir.

-Hayvancılık

Bölgede küçük ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği geleneksel yöntemler dışına çıkamamıştır. Bu konuda modern işletmelerin yapımı ve kooperatifçilik desteklenebilir. Hayvancılığın uzun yıllar boyunca orman alanları, otlak ve meralara vermiş olduğu büyük tahribat nedeniyle bu sektörü teşvik etmenin uygun olup olmadığı konusu detaylı olarak araştırılmalıdır. İlk aşamada hayvan sayısının devlet yardımıyla azaltılması ve otlak mera imkanlarına intibak ettirilmesi ile ahır hayvancılığının özendirilmesi sağlanabilir. Ancak geleneksel olarak sürdürülen hayvancılıktan elde edilen et, süt mamülleri, yumurta, bal vb. ürünlerin ekotarım modeli içerisinde kırsal turizm olanaklarının geliştirilmesi uygun olabilir.

Araştırma alanında modern arıcılık uygulamasının başarılı olmaması nedeniyle, geleneksel olarak sürdürülen (Karakovan) arıcılığa dönülmesi sağlanabilir. Bununla birlikte bölgedeki doğal arılar üzerinde yapılacak genetik araştırmalarda bölgede arıcılığın gelişmesine katkı sağlayabilir. Kapalı havzalarda doğal arılarla yapılan yetiştiricilikten elde edilen ürünler daha fazla olmakta ve safkan arıların hastalık gibi doğal koşullara da dayanma gücü fazla olmaktadır.

Mamasın Baraj Gölünde yurt dışına ihraç edilmek üzere üretimi yapılan ve daha sonra ekonomik ve teknik nedenlerden dolayı vaz geçilen *Astagus lepidactalus* (Kerevit) yetiştiriciliğinin ekosisteme olumlu ya da olumsuz etkileri araştırılmalı elde edilen sonuçlara göre yeniden canlandırılması ya da vaz geçilmesi yönünde çalışmalar başlatılmalıdır. Ayrıca göl ve göletlerde bulunan tatlısu balıklarından daha çok verim sağlanması için kültür balıkçılığının desteklenmesi uygun olabilir. Bu konuda da kapsamlı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

-Konserve, Şarapçılık

Araştırma alanındaki köylerde yapılan konservecilik daha çok yöresel ihtiyacın karşılanması yönünde sürdürülen faaliyetlerdendir. Bunun yanında meyve ve sebzelerin kurutularak yörede tüketilmesi ya da pazarlarda satışı yapılmaktadır. Yöredeki kadınların sürdürdüğü bu faaliyetlerin kooperatifleşme ile geliştirilerek yöre ekonomisine katkı sağlanabilir.

Şarapçılık Ürgüp ve Avanos gibi yerleşimlere oranla araştırma alanında fazla gelişmemiştir. Üretilen üzümler daha çok yaş olarak tüketilmekte, satılmakta veya pekmez yapımında kullanılmaktadır. Bir kısmında erik, kaysı gibi meyvelerle birlikte kurutulmaktadır. Kapadokya'nın bir çok yöresinde olduğu gibi araştırma alanında da şaraplık üzüm çeşitlerinin yetiştirilmesi geleneksel şaraphanelerin kurulması sağlanabilir. İklim ve toprak koşulları son derece uygundur. Geleneksel şarap üretimi turizm açısından da bölgeye farklı bir özellik katabilir. Bu tür işletmeler özellikle yabancı turistlerin büyük ilgisini çekmektedir. Şarap üretiminin ekonomik olarak kazandıracağı ek gelirin yanı sıra yörenin tanıtımına da önemli katkı yapabilir.

Orman Alanları :

-Mevcut Ormanlar, Yeni Ağaçlandırma Alanları

Ihlara vadisi, özellikle Belisırma ve Yaprakhisar arasında oldukça düz kıyısız alanlarda, Sümbüllü Kilisenin güney batısında ve çevredeki tepelik alanlarda ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır. Seçilen bitkiler doğal bitki örtüsüne uygun ve tür açısından zengin olmalıdır. Bu sayede suyun neden olduğu erozyon azaltılarak peyzaj görünümü ve değerinin artırılması için de önemli katkı sağlanabilir. Her türlü bitkilendirme çalışmasında bölgenin doğal bitki örtüsüne zarar verebilecek egzotik türlerin kullanılması engellenmelidir.

Bölgedeki ağaçlandırmalarda mevcut ormanlar takviye edilmeli ağaçların kesildiği alanlar yeniden ağaçlandırılmalıdır. Yeni dikilen fidanlar özellikle keçilere karşı korunarak, ormancılıkta tarımın yararı ve rekreasyon ön planda tutulmalıdır. Ağaçlandırma çalışmalarında Aksaray Orman İşletme Müdürlüğünden de yardım sağlanabilir. Meşe ağaçları yoğun tahribata maruz kalsalar bile toprak altındaki kök kısımları canlılığını yıllarca muhafaza edebilmektedir. Bu köklerin kazılarak gün ışığına çıkarılması halinde köklerin sürgün verdiği, keçi ve koyunlar tarafından yenilmediği takdirde zamanla gelişerek yetişkin bir ağaç haline gelebildiği bilinmektedir. Örneğin Adana'nın Pozantı İlçesinde yürütülen Çakıt Projesi

neticesinde otlatma yapılması engellenerek çalışmada başarı sağlanmıştır. Araştırma alanında daha çok Hasan Dağı civarında bulunan doğal meşe ormanlarının yeniden gelişmesi için bu yönde çalışmalar yapılabilir.

Selime Tüfö ve Hasan Dağı Külleri gibi bölgede çok yaygın bulunan geçirimsiz birimler ve Melendiz Suyu üzerinde yağışın da etkisiyle sellenmeler görülmektedir. Aşırı yağışlarda kaya düşmeleri beklendiğinden bu s  relerde vadiye giriş yasaklanmalıdır. Tarım alanı dışında kalan alanlarda sellenmeyi ve erozyonu önleyici bir tedbir olarak ağaçlandırma çalışmaları yapılabilir.

Araştırma alanının doğal bitki örtüsü içinde yer alan meşe ağaçları *Quercus pubescens* (Tüylü Meşe), *Q. cerris* (Türk Meşesi), *Q. vulcania* (Kasnak meşesi), *Q. libani* (Lübnan Meşesi) yoğun k  k yapısı nedeniyle su erozyonuna karşı toprağın taşınmasını önlemektedir. Ayrıca derin k  k yapısına sahip bu ağaçlar kaya parçalarının tutulmasını sağlayabilmektedir. Blok kaya devrilmelerinin sık görüldüğü Ihlara-Belisırma arasındaki alanda bu amaçla meşe ağaçlarıyla bitkilendirme çalışmaları yapılabilir. Bununla birlikte sıcaklık farklılıklarının ve rüzgar hızının azaltılması sağlanarak iklime pozitif yönde katkı yapılabilir.

Yaz aylarında bölgede gölge alanlara olan ihtiyaç artmaktadır. Turizmde orman ikliminin dengeleyici etkisi ve insan sağlığına olan olumlu katkısı dikkate alınmalıdır. Mevcut orman alanlarının korunması ve ağaçlandırma alanlarının geliştirilmesi, taban suyunun zenginleşmesi ve su bilançosunun doğal düzenlemesini sağlar. Çeşitli nedenlerle ormansız hale getirilen alanlar tarımsal değerine bakılmaksızın, doğaya olan olumlu katkısı nedeniyle mutlak orman toprakları olarak ilan edilmelidir.

Turizm ve Rekreasyon :

-Doğa İçinde Gezinti, Tarihi Yerleri Ziyaret

Araştırma alanının odağını oluşturan Ihlara Vadisi ve yakın çevresi ile kiliseler ve tarihi alanların gezilmesi bölgede yapılan rekreasyonel aktivitelerin başında gelmekte, gelen ziyaretçilerin anket sonuçlarına yansıyan cevaplarında da bu konu belirtilmektedir. Ihlara ve Manastır Vadilerinde ve bölgedeki doğal peyzaj içerisinde kontrollü bir yaya sirkülasyon sistemi kurulmalıdır. Gezinti güzergahlarının belirlenmesinde ve mevcutların geliştirilmesinde farklı alternatifler değerlendirilmelidir. Örneğin Ihlara ve manastır Vadilerinde turistlerin alanda yürüyüş yaparak dolaşmalarına izin verilirken, güneyde Hasandağı, kuzeyde Mamasın Baraj Gölü istikametlerine da   bisikletiyle turlar düzenlenebilir. Vadi dışında belirlenecek alanlarda ise at gezintileri, balon gezileri için hareket noktaları belirlenebilir.

-Kampçılık, Yürüyüş-Tırmanma

Araştırma alanında farklı ortamlarda kamp yapma imkanları mevcut olmakla birlikte alt ve üst yapı tesislerinin bulunmaması ya da eksik olması nedeniyle bu

ekonomik konaklama türünden yeterince faydalanılamamaktadır. İhlara Vadisi içerisinde Belisırma'da yer alan mevcut kamping alanı yeniden düzenlenmelidir. Bunun yanı sıra bölgede bir karavan kamping tesisinin de kurulması uygun olabilir.

Mamasın Baraj Gölü kıyısında uluslararası bir gençlik kampı kurulması yönünde başlatılan çalışmaların bir an önce uygulamaya geçirilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra bölgede izcilik faaliyetleri organize edilmeli, kurulan izci kampları sayesinde ağaç dikme, çevre temizliği gibi gönüllü faaliyetler de yürütülmelidir.

Araştırma alanının doğal ve kültürel değerlerinin geniş bir alana yayılmıştır. Bu nedenle gelen ziyaretçilere uzun yürüyüş ve tırmanma (Trekking) imkanları güzergah seçenekleri işaretlenerek sunulmalıdır. Nevşehir'den Hasan Dağı ve Melendiz Dağlarına yerli ve yabancı ziyaretçiler için organize dağcılık turları düzenlenmeli, yerli dağ rehberleri eğitilmeli, bölgenin topografik ve iklimsel koşulları hakkında dokümanlar hazırlanmalıdır.

-Su Sporları

Araştırma alanında yer alan göl ve göletler, aktif rekreasyonun önemli unsurlarından birini oluşturan su sporları için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Mamasın Baraj Gölü yüzme, güneşlenme, yelken, sörf, kürek gibi aktiviteler için düzenlenmelidir. Yapılacak alt ve üst yapı düzenlemelerinde, doğal malzemeler (Doğal taş, ahşap) kullanılarak kayıkhanesi, iskele, duş, wc, büfe gibi tesisler yapılmalıdır. Güzelyurt ve Helvadere göletleri için de benzer imkanlar değerlendirilmelidir.

-Sağlık Turizmi

Araştırma alanının Ziga-Yaprakhisar-Belisırma ve İhlara-Ilısu arasındaki bölgelerde yer alan termal sulardan yararlanabilmek için bu iki alanda planlama ve uygulama çalışmaları yapılmalıdır. Bu alanlarda kurulacak termal tesislerin bölge ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır.

-Doğa Fotoğrafçılığı, Kara Avcılığı, Amatör Balıkçılık

Dünyadaki koruma alanlarında doğa fotoğrafçılığı, foto safari gibi rekreasyonel aktivitelerin turizm faaliyetleri içerisinde yapılmasına izin verilmekte ve bu çeşit rekreasyonel faaliyetler özendirilmektedir. Araştırma alanında da bu aktivitelerle yönelik geziler ile organize turlar düzenlenebilir. Bu turlar kapsamında doğal ve kültürel yapının incelenmesi, video çekimleri, kuş gözlem ve fotoğrafçılığı gibi rekreasyonel aktiviteler yürütülebilir.

Araştırma alanında ilk sezon kara avı Ağustos ayında açılmakta, daha çok Ekim, Kasım ve Aralık aylarında Hasandağı ve yakın çevresinde yürütülen avcılık sıkı bir şekilde denetlenmelidir. Bölgede son yıllarda önemli ölçüde azalan av hayvanlarının popülasyonlarını arttırmak amacıyla bölgede avcılığın bir kaç yıl tamamen yasaklanması yoluna gidilerek av turizminin geliştirilmesi yönünde

çalışmalar yapılabilir. Bölgede balıkların ve hayvanların avlanmasından elde edilecek gelirler av sahalarının korunması ve ıslahına ayrılabilir.

Amatör balıkçılığın Melendiz Irmağı, Mamasın Baraj Gölü ve Göletlerde yapılabilmesi için balık tutma yerlerinin belirlenmeli, bu noktalar işaretlenerek ahşap oturma birimleri yerleştirilmelidir. Ayrıca Özel Çevre Koruma Bölgesi dışındaki sahalarda kara avcılığın bilinçli yapılabilmesi için yöre halkı ve avcılar eğitilmelidir. İhlara (Kapadokya) Özel Çevre koruma bölgesi sınırları içerisinde her türlü kara avcılığı 1998-1999 Av Dönemi Merkez Av Komisyonu Kararlarında da görüleceği gibi kesin olarak yasaklanmış olduğu alana yerleştirilecek levhalarda belirtilmelidir. Bu konuda yapılacak eğitim ve denetleme çalışmalarında yerel yönetimlerle birlikte gönüllü kuruluşlarla yapılacak işbirliği çalışmalarından da faydalanılabilir.

-Piknik, Festivaller

Araştırma alanında piknik yapmak amacıyla kullanılan alanlar yeniden düzenlenmelidir. Örneğin mamasın Baraj Gölü çevresinde yer alan ağaçlandırılmış bölge daha çok Aksaray'dan gelenler tarafından piknik amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bu bölgede bulunmayan tuvalet, piknik masası, mangal, çeşme gibi hizmetlerin yapılması gerekmektedir. Kızılkaya Köyü içerisinde, Aşıklı Höyüğünde içine alan vadi şeklindeki bölge temiz suyu ve doğasıyla kır oyunlarının oynanabildiği bir piknik sahası olarak düzenlenebilir.

İhlara Vadisi ve (Güzelyurt) Manastır Vadisi'nde piknik yapılmasına mücade edilmemelidir. Daha önce mağara, kilise ve kaya oyuklarında çobanlar tarafından yakılan ateşlerle tahrip olmuş ve kararmış freskler temizlenmeli, yerleştirilecek panolarda bu konudaki sınırlamalar anlatılmalıdır.

Araştırma alanında yaz aylarındaki en önemli etkinliklerin başında gelen festivaller bölge turizmini hareketlendirmekle birlikte, organizasyon bozuklukları ve tanıtım eksiklikleri nedeniyle ulusal ve uluslararası düzeyde yeterince katılım sağlanamamaktadır. Festivallerin geliştirilmesi ve katılımın artırılması için şarkı, halk oyunları vb. yarışmalarda düzenlenebilir. Bu konuda yapılacak çalışmalar bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına önemli katkı sağlayacaktır.

-Kış Sporları

Hasan Dağı, Ekim ayından Nisan ayı başına kadar kar yağışının yoğun olduğu dönemde, topografyanın da elverişli olması nedeniyle olimpik standartlara uygun kayak pistlerine ve karla örtülü alanlara sahiptir. Bu alanlarda eğimi %20 yi geçmeyen kayakla gezinti yolları işaretlenmeli, kayak ve konaklama tesisleri bir an önce bitirilerek turizme açılmalıdır. Hasandağı uluslararası yarışmaların yapıldığı bir spor ve turizm merkezi haline gelebilir.

-Yöre Kültürünü Tanıma

Araştırma alanındaki kültür birikimini oluşturan değerler turizm ve rekreasyon yönünden bölgenin çekiciliğini arttıran unsurlar olarak korunmalı ve

çeşitli aktivitelerle sergilenmelidir. Örneğin geleneksel mimari ve yerleşim dokusu ile bütünleşen doğal ortamlarda geleneksel el sanatları, konser, festival ve halk oyunları gibi aktiviteler icra edilmeli, Türk ve yöre mutfağını temsil eden otantik yiyeceklerin sunulduğu ortamlar yaratılmalıdır.

Kültür turizmi bünyesinde yer alan inanç turizmi ise bilgi alış verişi, kutsal değerleri yaşama ve gezip görmeyi de sağlamaktadır. Hristiyanlığın Anadolu'daki en önemli merkezlerinden birini oluşturan araştırma alanında dini kültür birikiminin, kilise, şapel gibi mekanların turizminde değerlendirilmesi sağlanabilir.

-Otel ve Pansiyonlar

Araştırma alanında içinde restoran olan bir otelin yapımı bir taraftan turistlerin yemek ihtiyacını karşılaması diğer taraftan olumlu yapısal, ekonomik ve politik etkileri bakımından gereklidir. Turizm alanlarında olası gelirlerin büyük çoğunluğu barınma ve ağırlama ile ilgili altyapı tesislerine bağlıdır. Olumsuz sosyal etkilerin yanında ekolojik ve görsel olarak olumsuz etkiler gerek tesisin yakın çevresinde ve gerekse tüm vadi sahasında ortaya çıkacağı için Ihlara Vadisi'ne giriş bölgesinde otel için bir alanın ayrılması reddedilmelidir. Bunlar dengelenebilir değildir. Otelin yapım yeri Ihlara Kasabasının içinde seçilmeli, tasarım ve kullanılan malzeme itibarıyla yöresel kültürü yansıtmalıdır. Ayrıca otel yeri ile bağlantılı olarak bir otopark yeri ayrılmalıdır.

Güzelyurt ve Ihlara'da 4-16 yatak kapasiteli özel pansiyonların kurulması yönetimlerce teşvik edilmeli, halkın turizme katılımı sağlanmalıdır. Pansiyonların ek gelir sağlayan işletmeler olarak çalıştırılacağı düşüncesinden hareket edilmelidir. Yeni inşa edilecek her türlü yapıda yöresel taş ve ahşap kullanımı zorunlu tutularak, geleneksel mimari karaktere uymayan projelere izin verilmemeli gelen ziyaretçilere alanda geceleme imkanı sunulmalıdır.

Madencilik :

-Taş ve Kum Ocakları

Yörede fazla geniş rezerve sahip olmamakla beraber bazı maden ve endüstriyel hammadde yatakları mevcuttur. Bunlardan en önemlileri Selime'de bulunan mangan cevherleşmesi ve Belısırma Köyünün içinde diatomit yataklarıdır. İstenmeyen görünümlere, erozyona ve göçmelere neden olabileceğinden bu madenlerin işletilmesine izin verilmemelidir. Melendiz Irmağı yatağından kontrolsüz olarak kum alınması, ırmağın doğal yatağı ve akış rejimini bozacak bu durum mevcut ekosistemin tahribine yol açmaktadır. Bu nedenle yataktan kum alınması önlenmelidir. Irmak üzerinde doğal malzemeler kullanılarak suyun hızlı akışını yavaşlatan ve erozyonu önleyen seddelerin yapılması uygun olabilir. Ayrıca inşaat malzemesi olarak doğrudan veya birleştirilerek kullanılan Selime Tüfleri, Hasandağı küllerini oluşturan birimler ve özellikle pomza olarak bilinen seviyelerin işletilmesi de yukarıdaki nedenlerden dolayı engellenmelidir.

Kızılkaya ve Göstük İğnimbiritleri ile travertenlerin yapı taşı olarak işletilmesine, Selime Tüfı ve Karakaya Volkanitlerinin inşaat malzemesi olarak kullanılmak üzere gelişı güzel kazılarak arazilerden alınmasına; jeomorfolojik yapıda bozulmalarla istenmeyen görünümünün oluşması ve erozyon hızlandırıcı etkisi nedeniyle izin verilmemeli ancak yörenin ihtiyacı da göz önüne alınarak geleneksel yöntemlerle işletilecek doğal yapıyı bozmayacak uygun yerlerde taş ocağı alanları tespit edilmelidir.

Mevcut Koruma Alanları :

Araştırma alanındaki koruma alanları, Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Sit alanları olarak iki ana statü altında toplanmıştır. Uluslararası koruma alanları sınıflandırma sistemine göre ise koruma alanlarında tek bir koruma statüsü geçerli olmalıdır. Bu sayede yetki karışıklığı, koordinasyon ve uygulama sorunları da çözülebilir.

Bilimsel Araştırma Alanları :

Araştırma alanı, doğal ve kültürel potansiyeli nedeniyle adeta bir açık hava laboratuvarı gibidir. Bu nedenlerle İhlara Vadisi ve yakın çevresi bütünüyle bir bilimsel araştırma ve inceleme bölgesidir.

-Flora, Fauna

Araştırma alanının flora ve faunası detaylı olarak araştırılmalıdır. Özellikle flora da tehdit altında olanlar ile nadir olan türler ve bunların yayılış alanlarının saptanması alanın koruma alanı sınırlarının yeniden belirlenmesinde ve koruma-kullanma dengesinin sağlanmasında son derece önemlidir. Aynı durum fauna bireyleri içinde söz konusudur. Bölgede yer alan su ve kara faunasını oluşturan canlıların saptanması alanda yapılacak planlama ve uygulama çalışmaları için temel verilerden birini oluşturabilir.

-Tarihi, Arkeolojik

Araştırma alanında tarihi ve arkeolojik kazı ve araştırmalar sürdürülmelidir. Anadolu'nun ilk çağlardan bu yana en eski uygarlıklarının gelip yerleştiği İhlara Vadisi ve yakın çevresinden elde edilecek bulgular tarihin karanlıkta kalmış bir çok noktasına ışık tutabilir. Ne tekim Aşıklı Höyüğünden günümüze kadar çok önemli bulgulara rastlanmıştır. Ancak kazı çalışmaları süren bu arkeolojik alanın baraj gölü sularının altında kalma tehlikesinin önlenmesi yönündeki imkanlar araştırılmalıdır.

-Mimarlık, Şehircilik

Araştırma alanının doğal yapı ile bütünleşen kendine has yerleşim düzeni ve bunun içerisinde yer alan Selime Evleri gibi özgün sivil mimari örnekleri, geçmişten bugüne kadar bölgeyi barınma ve saklanma amacıyla kullanmış uygarlıkların izlerini taşımaktadır. Bölgenin geleneksel mimarisini yansıtan kilise, şapel, cami, kümbet, türbe gibi dinsel yapılar ile yerleşim düzenine ait yeraltı şehirleri, ev ve avluların korunması, kullanılması ve restorasyonuna ilişkin bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.

-Jeoloji, Hidrojeoloji

Çevre ve doğanın korunmasında jeolojik ve hidrojeolojik araştırmaların taşıdığı önem göz önüne alınarak koruma alanlarında bu yönde araştırma ve incelemelerin yapılması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmalar gerek plan aşamasında gerekse çıkması muhtemel sorunların önlenmesi açısından büyük yarar sağlayabilir. Ayrıca koruma alanı sınırlarının çizilmesi ve alan kullanımlarının belirlenmesinde de bu yöndeki bilimsel araştırmalar kullanılabilir.

Politik Yapı ile İlgili Öneriler :

- Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve diğer Özel Çevre Koruma Bölgelerinde her tür araştırma, eğitim, planlama ve uygulama çalışması yörede yaşayanlarla birlikte yürütülerek halkın görüş, istek ve talepleri dikkate alınarak acil sorunlar hızla çözülmelidir. 22.09.1983 tarih ve 2890 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 10.06.1949 tarih ve 5542 sayılı İller İdaresi Kanunu, 03.04.1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye ve Özel İdare Kanunlarının tam olarak uygulanması sağlanmalıdır. Özel Çevre Koruma Fonu ve dış kaynaklı yardımlar yapılacak uygulama çalışmaları için yeterli kaynak oluşturabilir.

- Özel Çevre Koruma Kurumu (Ö.Ç.K.K.) taşra teşkilatlarına sorumluluğun yanı sıra uygulama yetkisi verilmelidir. Araştırma alanında Kurumun temsilciliği bulunmamaktadır. Taşra teşkilatı olmasa bile Kurum başlangıçta bir temsilci istihdam etmeli ve kısa zamanda Özel Çevre Koruma Müdürlüğünü kurmalıdır. Bu anlayış alanın korunması ve yönetiminde son derece etkin olması gereken mahalli idarelerle olan koordinasyon ve uygulama eksikliklerini de ortadan kaldırabilir.

-Ö.Ç.K.K. nun personeli çalışma konularına uygun meslek gruplarından oluşturularak, yetki ve sorumluluklar hiyerarşik pozisyondan ziyade uzmanlık temeline göre dağıtılmalıdır. Kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlama faaliyetleri için programlama ve planlama mekanizması oluşturulmalıdır. Kurumun özerk bir statü altında çalışması sağlanarak, politik etkiler engellenmelidir. Ayrıca uzman personelin çalışmasında sürekliliğin sağlanabilmesi amacıyla ücret politikası ve çalışma ortamı gibi faktörler iyileştirilmelidir.

- Araştırma ve geliştirme faaliyetleri üniversiteler ve araştırma kuruluşlarıyla işbirliği halinde yürütülerek proje ve uygulamalara yansıtılmalıdır. Başlangıç olarak koruma alanı sınırlarının yeniden belirlenerek, değiştirilmesi hususunda Bakanlar Kuruluna teklif götürülmelidir.

- 19.10.1989 tarih ve 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Özel Çevre Koruma Kurumunun Mevzuatı değiştirilmelidir. Ihlara(Kapadokya) gibi Özel Koruma Alanlarının çevre düzeni ve imar planlarını yapma sorumluluğunun yanı sıra Kuruma kaçak inşaatları yıkmaya ve ceza verme yetkisi de verilmelidir. Bu konularda batıda uygulamaları görülen milli park ya da koruma alanı güvenliği, korunması hatta tanıtımından sorumlu çevre koruma polisi (Rancer) teşkilatının

kurulması düşünülebilir. Ihlara Vadisi ve çevresinin güvenliği Jandarma Teşkilatımızın sorumluluğundadır.

- Ihlara (Kapadokya) gibi özel alanlarının korunması ve yönetiminde başarılı olmak için yöre halkının desteğine ihtiyaç vardır. Bunun sağlanmasında eğitim çalışmalarının yanı sıra gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapılmasında büyük yararlar vardır. Bunun için merkezîyetçi karar verme alışkanlığından vaz geçilerek halkın talep, istek ve görüşleri alınmalı koruma -kullanma politikaları buna göre oluşturulmalıdır. Örneğin: bölgedeki ağaç kesiminin önlenmesi ve tezeklerin tarımda kullanımının sağlanabilmesi için yöre halkına yakacak odun kömür yardımı yapılabilir.

-Araştırma alanında bir yönetim planı hazırlanmalıdır. Plan kapsamında; korumacılık, doğa yönetimi, çevre izleme (Monitoring) kavramları ile doğal ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması, deneyimlerin uygulamaya yönelik kullanımı ve yorumlanması, eğitim, halkın katılımı, araştırma ve incelemeler yönetim planı kapsamında yer almalıdır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken en önemli husus uygulamadan hiç bir koşulda taviz verilmemesidir.

-Araştırma alanında yer alan Ihlara ve Manastır Vadisi ile diğer tarihi eserlerin bulunduğu alanlarda giriş ve çıkışların kontrol altında tutulması sağlanmalıdır. Gelen ziyaretçilerden alınan giriş ücreti ile servis ve rehberlik gibi hizmetlerden elde edilen gelirlerin yerel yönetimlere aktarılmasını sağlayan yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu sayede bölgede yapılacak çalışma ve uygulamalar için yerel yönetimlerin katkısı sağlanabilir.

-Ülkemizde mevcut İmar Planları, İmar Kanunu ve Yönetmeliğinin ilgili maddeleri gereği İller Bankası tarafından hazırlanan teknik şartname kuralları ve düzenlemeleri içinde yapılmaktadır. Bu şartname kentsel alanların planlanması için geliştirilmiştir. Ancak bu ilkeler şehirleşme alanları için düzenlenmiş olup “Çevre Düzeni Planı” adı altında tarif edilmiştir. Oysa doğa koruma alanlarının planlanmasında İmar Kanunu Maddelerinin uygulanamayacağından hareketle bu konuda çalışmalar yürütülerek, gerekli kanun ve mevzuat değişiklikleri yapılmalı, Doğa Koruma Planları yeniden tarif edilmelidir.

KAYNAKLAR

- AKALAN, İ., 1983.** Toprak Bilgisi. A.Ü.Z.F. Yayınları: 878 Ders Kitabı: 243 Ankara Üniversitesi Basım Evi - Ankara.
- AKMAN, Y., 1990.** İklim ve Biyoiklim. 1. Baskı, Palme Yayınları, Ankara.
- ALTAN, T., R. WELNITZ, 1982.** Fremdenverkehrs-Entwicklungsplanung Gemeinden Ihlara und Güzelyurt IhlaraTal und Südost-Aksaray. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, 1982/2.
- ALTAN, T., 1982.** Çukurova'da Bilgisayar Yardımı İle Bölgesel Ölçekte Ekolojik Peyzaj Planlaması Uygulaması ve Alan Kullanış Önerisinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma. Ç.Ü.Z.F. Yayınları: 161 Bilimsel Araş. ve İnce.Tezleri: 52 Adana.
- ALTUNKASA, F., G. UZUN, 1991.** Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep. Ç.Ü.Z.F. Genel Yayın No: 6 Ders Kitapları No: 6/ Adana.
- ALTUNKASA, F., 1998.** Rekreasyonel Planlama Organizasyonu. Ç.Ü.Z.F. Genel Yayın No:54 Ders Kitapları Yayın No: B-4 / Adana.
- ANONYMOUS, 1973.** Council of Europe. Committee of Ministers. On the European Terminology for Areas.
- ANONYMOUS, 1987.** Guidelines for Selection Establishment, Management and Notification of Information on Marine and Coastal for areas in the Mediterranean. Published by RAC/SPA co INSTOP, Sabambo-Tunisie.
- ANONYMOUS, 1988.** İklim Elemanlarının Genel Kabullere Göre; Turizm Açısından Eşik Değerleri. Turizm bakanlığı, Ankara.
- ANONYMOUS, 1989.** Texts Adoted by the Council of Europe in the Field of the Conservation of European Wildlife and natural Habitats Nature and Enviroment Series, No : 40, Strasbourg.
- ANONYMOUS, 1990. a** Koruma Planlamasında İlk Aşama Tespit ve Tescil. Kültür Bakanlığı, Kültür Varlıklarını Koruma Kurultayı - Ankara.

- ANONYMOUS, 1990. b** Tarım Orman Köyişleri Bakanlığı, Aksaray İhlara'nın Tarımsal Özelliği Rapor Aksaray İl Müdürlüğü.
- ANONYMOUS, 1991. a** Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living. IUCN/UNEP/WWF Gland.
- ANONYMOUS, 1991. b** United Nations Environment Programme. Environmental Data Report, 3rd ed., Basil Blackwell Oxford, UK.
- ANONYMOUS, 1992. a** Protected Areas and Demographic Change: Planning for The Future. IUCN Gland Swiss & Cambridge, UK.
- ANONYMOUS, 1992. b** The World Resource 1992-93. Oxford University Press Oxford, UK.
- ANONYMOUS, 1992. c** Saving Our Planet. Challenges and Hopes. UNEP/GC. III/2 Nairobi, Kenya.
- ANONYMOUS, 1993.** Niğde İli Arazî Varlığı. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları : 51, Ankara.
- ANONYMOUS, 1994.** Aksaray İl Yıllığı. Tekışık A.Ş. Web Ofset Tesisleri Ankara
- ANONYMOUS, 1994.a** Resolutions and Recommendations of the 19th Session General Assembly of IUCN The World Conservation Union. Buenos Aires.
- ANONYMOUS, 1994.b** United Nations List of National Parks and Protected areas. IUCN, Gland.
- ANONYMOUS, 1994.c** Guidelines for Protected Area Management Categories. CNPPA with the Assistance of WCMC. IUCN, Gland.
- ANONYMOUS, 1994.d** İhlara (Aksaray) Deponi Alanı Jeoteknik Raporu. Tütaş A.Ş. Teksan Temel A.Ş., Ankara.
- ASLAN, F., 1977.** Aksaray Taş Devri Fossil İnsanı ve Endüstrisi. Yer Yuvarı ve insan cilt No : 20 Sayı 4, Ankara.
- ATACAN, Ş., 1997.** İhlara (Aksaray) Koruma Amaçlı İmar Planı Araştırması Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, Ankara.

- BAŞKAN, M. E., CANİK, 1983.** AIH Map of Mineral and Thermal Waters of Turkey Aegean Region. MTA, Ankara.
- BEEKMAN, P., 1986.** Aksaray - Gelveri - Çınarlı Bölgesinin Jeoloji Raporu MTA Yayını No: 5218 Ankara.
- BERKES F., M. KIŞLALIOĞLU, 1993.** Ekoloji ve Çevre Bilimleri. Remzi Kitabevi Ankara caddesi No: 93 istanbul.
- BİNAL, A., 1996.** Aksaray-Ihlara Vadisi'ndeki Volkanosedimanter Kayaçlarda Görülen Duraysızlık Mekanizmalarının Araştırılması. HÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü Master Tezi.
- BLANGY, D., 1997.** Tourism: Principles, Practices, Phlisoophies 3th. Edit. Grid. Pub., Ohio.
- CLARK, R., 1990.** Marine and Coastal Protected Areas. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, Gland
- ÇEPEL, N., 1992.** Doğa Çevre Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları. Altın Kitaplar Basım Evi, Cağaloğlu - İstanbul.
- ÇEPEL, N., 1993.** Toprak-Su-Bitki İlişkileri.İ.Ü. Orman Fakültesi. İ.Ü. Basımevi - İstanbul.
- DAVIS, P.H., 1974.** Flora of Turkey. Edinburg University Press, University of Edinburg.
- DEMİREL, Z., 1988.** Koruma Alanlarının Belirlenmesinde Hidrojeoloji Kriterleri, Ulusal 1. Hidrojeoloji Sempozyumu. Bildiriler, Ankara.
- DEMİR, N., 1991.** Ihlara Vadisi ve Kaya Kiliseleri. Odak Oset -Ankara.
- DEMİR, T., 1995.** Turizm ve Çevre Etkileşimi. T.C Çevre Bakanlığı / Çevre Yayınları : 11 Ankara.
- DOĞDU, Ş. M., 1995.** Melendiz Havzası (Aksaray) Hidrojeoloji İncelemesi. H.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Master Tezi Ankara.

- DUGAN, J.P., 1990.** Sulak Alanların Korunması “Güncel Konular ve Öncelikli Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme” (IUCN) Türkçe Çevirisi DHKD P.K. 18 İstanbul.
- DÜZENLİ, A., 1976.** Hasan Dağı’nın Bitki Ekolojisi ve Bitki Sosyolojisi Yönünden Araştırılması. Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi Cilt : 22 Seri 1 Ankara.
- ENSARİ, S., 1993.** Çevre İstatistikleri. Hane Halkı Katı Atık Kompozisyon Araştırması ve Eğitim Anketi Sonuçları T.C. Başbakanlık DİE, Ankara.
- ERGÜDEN, N., 1979.** İhlara Vadisi, Tek Nefli Çifte Planlı ve Serbest Haç Planlı Kiliseler. H.Ü. Arkeoloji - Sanat Tarihi Bölümü (Yayımlanmamış Lisans Tezi) Ankara.
- EROL, O., 1981.** Coğrafya Açısından Çevre. Çevre Bilim Sempozyumu Bildirileri Tübitak Yayınları, No: 544 Ankara.
- FRUDE, N., 1993.** A Guide to SPSS/PC + ; The MacMillan Press Ltd. Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG 21 2XS London.
- GOLD, S. M., 1980.** Recreation Planning and Design. Mc-Graw, Hill Book Company, New York.
- GÖÇMEZ, G., 1997.** Aksaray Sıcak ve Mineralli Su kaynaklarının Hidrojeoloji İncelemesi. Aksaray Valiliği, Yeni Aksaray Ofset tesisleri.
- GÖRMEZ, K., 1997.** Çevre Sorunları ve Türkiye. Gazi Kitabevi yayınları: 45 Genişletilmiş 2. Baskı Şafak Matbaası - Ankara.
- GÜLTEKİN, E., 1979.** Seyhan Baraj Gölü ve Yakın Çevresinin Rekreatif Alan Kullanım Planlaması. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Doçentlik Tezi, Adana.
- GÜLTEKİN ve ark. 1990.** Adana İlinde Çevre ve Doğa Koruma Üzerine Bazı İncelemeler ve Çözüm Önerileri. İl Turizm Komitesi Çalışma raporu No:1 Ç.Ü.Z.F. Peyzaj Mim. Böl. Adana.
- GÜNAY, T., 1993.** Orman Ormansızlaşma Toprak ve Erozyon. T.E.M.A. Vakfı Yayını, İstanbul.

- HABER, W., 1986.** Ecology and Design in Landscape. The British Ecological Society Blackwell Scientific Publications London.
- HANSSON, L., 1992.** Ecological Principles of Nature Conservation. British Library Cataloguing in Publication Data, Elsevier Applied Science London & Newyork.
- HARKER, D., S. EVANS, 1993.** Landscape Restoration Handbook. Newyork Audubon Society Lewis Publishers. CRC Press Inc. Florida
- İKİZ, R., 1985.** Mamasın Baraj Gölündeki Sudak ve Sazan Populasyonlarında Gelişme ve En Küçük Av Büyüklüğünün Saptanması Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi) Cum. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- KARADAĞ, E., 1992.** Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED). T.C. Çevre Bakanlığı, Ankara.
- KELLEHER, G. & KENCHIGTON, R., 1990.** Guidelines for Establishing Marine Protected Areas. IUCN. Ivth World Congress on National Parks and Protected areas. Caracas, Venezuela.
- KENNEDY, R., 1993.** Guiding Principles of Sustainable Design. United States Department of the Interior- National Park Service, Denver.
- KONYALI, İ.H., 1974.** Abideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi, Fatih Yayınevi Matbaası, Cağaloğlu, İstanbul.
- KURU, M., 1980.** Türkiye Tatlısu Balıkları Kataloğu. Hacettepe Üniversitesi Fen Fak. Yayınları Yardımcı Kitap Dizisi 1.
- LANLY, J. P., 1988.** National Parks Planning: A Manual with Annotated Examples Fao Conservation Guide No: 17, Rome.
- LAVERY, P., 1971.** Recreational Geography, Published in Canada by Douglas David & Charles Limited.
- LEWIS, P. H., 1967.** Three Approches to Environmental Resource Analysis. Landcape Architecture Research Office The Conservation Foundation, Washington.

- LINDENBERG., K. D. HAWKINS., 1993.** Ecotourism : A Guide for Planners & Managers. The Ecotourism Society North Bennington, Vermont.
- LUCAS, P.H.C, 1992.** Protected Landscapes A Guide for Policy Makers and Planners, Chapman & Hall, Londra, UK.
- MARSH, M. W., 1991.** Landscape Planning. Enviromental Applications, John Wiley & Sons, Inc. Newyork.
- MCHARG, I. L., 1969/74 .** Desing With Nature. Natural History Press, Dableday and Comp. Inc., Gardencity, Newyork.
- MCNEELY, A. J., 1993.** Parks for Life. For Areas Programme Report of the IV th World Congress on National Parks and for Areas, IUCN Gland, Switzerland.
- MCOMB, J., 1992.** Global Biodiversity (Ecotourism) Status of the Earth's Living Resources. World Conservation Monitoring Centre. Published by Chapman & Hall, London.
- MILLER, KR., 1982.** Parks and Protected Areas Considerations for the Future
- MOORE, A. W., 1984.** Operations Manual for a for Area System. Guidelines for Developing Countries FAO of the United Nations, Rome.
- MUNN, R. E., 1993.** Environmental Impact Assessment. Principles and Procedures, SCOPE of the ICSU by John Wiley & Sons, Toronto.
- NAGAMI, T., 1993.** Parks and Progress. Protected Areas and Economic Development in America IUCN Gland, Switzerland.
- ÖKTÜ, G., 1984.** Aksaray Ziga Kaplıcası Hidrojeoloji İncelemesi. MTA Genel Müdürlüğü, Enerji Hammadde Etüt ve Arama Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- ÖTÜKEN, S. Y., 1990.** Ihlara Vadisi. Kültür Bakanlığı yayınları / 1126 Tanıtma Eserleri Dizisi / 33 Gaye matbaası - Ankara.

- ÖZTAN, Y. & KNOCKAER T., J. P., 1996.** A Long Ancient Trade Routes Seljuk Caravanserais and Landscapes in Central Anatolia. Printed in Belgium.
- ÖZTÜRK, M., 1992.** Plants and Pollutants in Developed and Developing Countries. İzmir: Ege University, Science Faculty, Botany Department.
- RAMSAY, M. & G., BELL., 1909.** The Thousand and One Churches, London.
- RODLEY., L., 1985.** Cave Monasteries of Byzantine Cappadocia, Cambridge.
- ROTT, H., 1908.** Kleinasiatische Denkmäler aus Psidien, Pamphylien, Kapadokien und Lykien, Leipzig.
- SELENGUT, S., 1995.** Expanding Partnership in Conservation. IUCN Island Press / Washington.
- SIKI, M., 1993.** İhlara Vadisi'nde Gözlenen Kuş Türleri. E. Ü. Fen Fak. Biyoloji Bölümü İzmir.
- SÖZEN, N., 1988.** Kamping. Planlama - Uygulama - İşletme. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları 1988/1 Ankara.
- ŞİMŞEK, Ş., 1993.** İhlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin Jeolojisi ve Bölgede Yer alan Termal Kaynakların Hidrojeolojik ve Hidrojeokimyasal Araştırması. H.Ü. Uluslararası Karst Su Kaynakları Uygulama ve Araştırma Merkezi Proje No: 12.Ö.92/04 Ankara.
- ŞİŞLİ, M.N., 1980.** Ekoloji. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, No A31
- SÖZER, S., 1979.** Pamukkale Hierapolis Yöresinin Ulusal ve Uluslararası Milli Park Ölçütlerinde Değerlendirilmesi ve Planlaması Üzerine Araştırmalar. Doçentlik Tezi, A.Ü.Z.F. Ankara.
- SHAVER, M., 1986.** Kobuk Valley National Park General Management and Protection Plan, Government Printing Office-Denver.

- SLOCOMBE, S., 1995.** Conservation of Biodiversity and the New Regional Planning. Integrating Park and Regional Planing Through an Ecosystem Approach, IUCN - Gland.
- TANKER ve Ark. 1989.** Ürgüp, Göreme and Ihlara Plants and Landscape. Nurol Matbaacılık Aş., Ankara.
- TANYOLAÇ, J., 1995.** Ihlara Vadisi'nin Flora, Fauna, Ekolojik Varlıklarının Tespiti ve Korunması. Devlet Planlama Teşkilatı Proje No: 1991/91K 120510 C.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Sivas.
- ÜLKER, İ., 1993.** Sağlık Turizmi. Asaray-Ziga Kaplıca Suyu, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.
- ÜNAL, T., 1990.** Turizm ve Çevre Konferansı. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. Önder Matbaası, Ankara.
- WILSON, E. O., 1988.** Biodiversity. National Academy of Science / Academy Press / Washington.
- YAZGAN, M. E., 1992.** Ihlara Vadisi'nin Doğal ve Kültürel Değerlerinin Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerinde bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi yayınları: 1278 Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 711 Ankara.
- YURTSEVER, E., 1992.** Sulama Sularının Değerlendirilmesi. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. Köy Hizmetleri Toprak ve Gübre Araş. Enstitüsü Müd. Genel Yayın No: 181 T-63, Ankara.
- YÜCEL, M., 1991.** Türkiye'nin Çevre politikası ve Avrupa Topluluğuna girme Sürecinde Çevre Politikasını Geliştirme Önerilerinin saptanması Üzerine Bir Araştırma. Bundesforschungsanstalt für naturschutz und Landschafts Ökologie, Bonn.
- YÜCEL, M., 1995.** Doğa Koruma Alanları ve Planlaması. Yardımcı Ders Kitabı Yayın No: 9 Ç.Ü. Z. F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü Yayınları No: 104 Adana.

ÖZGEÇMİŞ

1962 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne girerek 1986 yılında mezun oldu. Bir yıl serbest olarak çalıştıktan sonra 1987 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. Aynı yıl başladığı Yüksek Lisans öğrenimini 1992 yılında tamamladı.

1993 yılında Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında Doktora öğrenimine başlayan Ömer GÜLKAL, aynı yıl asistanlık görevinden ayrılarak Çevre Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu'nda Çevre Uzmanı olarak çalışmaya başladı. Halen Özel Çevre Koruma Kurumu'ndaki görevini sürdürmektedir.

ÖZGEÇMİŞ
Yükseköğretim Kurulu
Akademi Kurumu

**EK 1. Ihlara Vadisi'nde TANYOLAÇ (1993) Tarafından saptanarak
Teşhisleri Yapılan Doğal Bitkiler.**

Ranunculaceae

Nigella arvensis L. var. *glauca*
C. hellespontica
Adonis aestivalis
Ranunculus repens
R. constantinopolitanus
R. argyreus
R. cuneatus
Ceratocephalus falcatus

Papaveraceae

Glaucium leiocarpum
Papaver rhoeas L.
P. lacerum
P. syriacum
P. dubium L.
P. argemone
Hypecoum procumbens L.
H. imberbe
H. pendulum
Fumaria asepalae

Brassicaceae

Brassica elongata
Diplotaxis viminea
Raphanus raphanistrum L.
Crambe orientalis L.
Aethionema arabicum
A. speciosum
Thlaspi arvense L.
T. perfoliatum L.
Capsella bursa-pastoris
Fibigia eriocarpa
Alyssum minutum
A. hirsutum
Clypeola jonthlaspi L.
Erophila verna
Arabis caucasica
Nasturtium officinale
Matthiola longipetala
Erysimum crassipes
Alliaria petiolata
Sisymbrium loeselii L.
Descurainia sophia
Camelina rumelica

Resedaceae

Reseda lutea L.
Viola odorata L.

Caryophyllaceae

Minuartia erythrosepala
M. corymbulosa
Dianthus crinitus
Saponaria viscosa
S. prostrata
Silene marschalii
S. chlorifolia
S. otites
S. vulgaris
S. compacta
S. alba
S. subconica
Cucubalus baccifer
Agrostemma githago

Illecebraceae

Paronychia kurdica
Polygonum lapathifolium
P. persicaria
P. setosum
Rumex scutatus
R. tuberosus
R. patientia
R. angustifolius
R. crispus

Chenopodiaceae

Beta trigyna
Chenopodium botrys
Salsola ruthenica
Noaea mucronata

Amaranthaceae

Amaranthus retroflexus
A. albus
Tamarix smyrnensis

Hypericaceae

Hypericum montbretii
H. perforatum

Malvaceae

Malva neglecta
Lavatera punctata
Alcea hohenackeri
A. pallida

Geraniaceae

Geranium rotundifolium
G. dissectum
G. macrostylum
G. pyrenaicum
Erodium cicutarium
E. acaule

Rutaceae

Haplophyllum myrtifolium

Aceraceae

Acer tataricum

Rhamnaceae

Rhamnus oleoides
R. hirtellus

Anacardiaceae

Pistacia lentiscus
P. vera

Fabaceae

Robinia pseudoacacia
Galega officinalis
Colutea cilicica
Astragalus hamosus
A. christianus
A. elatus
B. karamicus
A. lycius
Vicia cracca
V. peregrina
V. pannonica
V. hybrida
V. grandiflora
V. sativa
Lathyrus inconspicuus
Ononis spinosa
Trifolium rytidosemium
T. pratense
T. diffusum

T. arvense

Melilotus officinalis
Trigonella orthoceras

Medicago radiata

M. lupulina

M. sativa

M. varia

Lotus corniculatus

L. aegaeus

Coronilla orientalis

C. varia

Rubus sanctus

R. discolor

Potentilla recta

P. reptans

Agrimonia eupatoria

Sanguisorba minor

Rosa canina

Cotonoaster nummularia

Crateagus orientalis

C. curvisepala

C. monogyna

Lythraceae

Lythrum salicaria

Onagraceae

Epilobium angustifolium
E. hirsutum

Crassulaceae

Sedum tenellum

Apiaceae

Actinolema macrolema
Eryngium campestre
Echinophora tournefortii
Chaerophyllum macrospermum
Anthriscus caucalis
Physospermum cornubiense
Bupleurum rotundifolium
Ferula szowitsiana
Torilis leptophylla
Astrodaucus orientalis
Turgenia latifolia
Daucus carota

Valerianaceae

Valerianella carinata

V . vesicaria

Dipsacaceae

Dipsacus laciniatus

Scabiosa argentea

S . calocephala

S . rotata

Pterocephalus plumosus

Asteraceae

Xanthium spinosum

Solidago virgaurea

Erigeron acer

Senecio integrifolius

S . vernalis

Petasites hybridus

Anthemis cretica

Achillea setacea

A . nobilis

A . coarctata

Tanacetum parthenium

T . argyrophyllum

Tripleurospermum oreades

Artemisia araratica

A . scoparia

A . taurica

Gundelia tournefortii

Arctium minus

Cirsium pubigerum

Ptilostemon diacantha

Carduus nutans

C . acanthoides

Centaurea virgata

C . solstitialis

C . iberica

C . hyalolepis

C . urvillei

C . depressa

Xeranthemum annuum

X . cylindraceum

Echinops orientalis

Cichorium intybus

Tragopogon coloratus

T . bupthalmoides

Leontodon hispidus

L . asperrimus

L . crispus

Pilosella echioides

P . maschukensis

Scariola orientalis

Lapsana communis

Chondrilla juncea

Crepis reuterana

Campalunaceae

Asyneuma limonifolium

Oleaceae

Fraxinus angustifolia

Asclepiadaceae

Cynanchum acutum

Vincetoxicum tmoleum

Convolvulaceae

Convolvulus lineatus

C . arvensis

Boraginaceae

Heliotropium europaeum

Myosatis minutiflora

Procaryum rugulosum

P . strictum

Cynoglossum montanum

Buglossoides arvensis

Echium italicum

Onosma decorticans

O . aucheranum

Cerinthe minor

Anchusa leptophylla

A . azurea

Nonea pulla

Solanaceae

Solanum nigrum

S . dulcarama

Datura stramonium

Hyoscyamus pusillus

H . niger

Scrophulariaceae

Veronica polita

V . cheiranthifolium var. asperulum

V . anagallis-aquatica

Orobanchaceae

Orobanche nana
Ajuga chamaepitys
Teucrium orientale
T . pruinatum
T . chamaedrys
Lamium garganicum
L . amplexicaule
L . purpureum
Marrubium vulgare
M . parviflorum
Sideritis lanata
S . montana
S . iberica
S . annua
Nepeta cataria
N . nuda
Prunella vulgaris
Satureja hortensis
Clinopodium vulgare
Acinos rotundifolius
Thymus sipyleus
Mentha longifolia
Lycopus europaeus
Ziziphora tenuior
Salvia tomentosa
S . syriaca
S . sclarea
S . virgata
S . verticillata

Plumbaginaceae

Plumbago europea
Acantholimon acerosum

Plantaginaceae

Plantago major
P . lanceolata
P . scabra

Elaeagnaceae

Eleagnus angustifolia

Santalaceae

Thesium billardieri

Euphorbiaceae

Euphorbia platyphyllos
E . strica

E . falcata

E . macroclada

E . macrostegia

Urticaceae

Urtica dioica
Parietaria judaica

Ulmaceae

Ulmus glabra
Ulmus minor
Celtis glabrata

Salicaceae

Salix triandra
S . alba
S . excelsa
Populus nigra

Rubiaceae

Asperula laxiflora
A . capitellata
A . arvensis
Galium verum
G . aparine
G . tricornutum
Cruciata taurica

Araceae

Arum elongatum
A . conophalloides

Liliaceae

Asparagus officinalis
A . persicus
Eremurus spectabilis
Asphodeline taurica
Allium scorodoprasum
Ornithogalum sphaerocarpum
O . orthophyllum
Gagea villosa

Juncaceae

Juncus gerardii
J . bufonius

Cyperaceae

Cyperus longus
Scirpoides holoschoenus

Poaceae

Hordeum murinum
H . bulbosum
Taeniatherum caput-medusae
Bromus tomentollus
Koeleria cristata
Agrostis stolonifera
Alopecurus arundinaceus
Phleum montanum
Poa bulbosa
Catabrosa aquatica
Dactylis glomerata
Melica ciliata
Stipa holosericea
Piptatherum holciforme

Heracleum platytaenium
H . pastinacifolium
Delphinium venulosum
Consolida thirkeana
Ranunculus fenzii
Minuartia corymbulosa
Isatis aucheri
I. floribunda
Vicia caesarea
Ornithagalum alpigenum
Saponaria prostrata
Haplophyllum myrtifolium
Stachys cretica

Endemik Türler

Galium cilicicum
Anchusa leptophylla subsp. incana
Thymus leucostomus
Stachys cretica subsp. anatolica
Marrubium globosum
Wiedemonnia orientalis
Ballota larendana
B . nigra subsp. anatolica
Taraxacum pseudonigricans
Campanula saxonorum
Phlomis armeniaca
P . sieheana
Scrophularia libanotica
Linaria corifolia
Veronica grisebachii
Verbascum caudatum
V . cappadoicum
V . vulcanicum
V . mucronatum
V . pycnostachyum
V . lasianthum
V . glomerulosum
Onobrychis stenostachya
O. fallax
O. tournefortii
Astragalus elatus
A . karamasicus
A . lycius
Ferulago platycarpa
Malabaila pastinacifolia
M . secacul

EK 2.

**"İHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ VE YAKIN ÇEVRESİ
ÖRNEĞİNDE; KORUMA-KULLANMA DENGELİ PLANLAMALARIN
OLUŞTURULMASINDA KRİTERLERİN SAPTANMASI"
DOKTORA ÇALIŞMASI ANKET FORMU
(HEDEF GRUBU UZMANLAR)**

ADI : SOYADI : TARİH :

1- Cinsiyetiniz ?

Erkek ()1 Kadın ()2

2- Yaşınız ?

18'den küçük ()1 18-25 ()2 26-36 ()3 36-46 ()4 46-60()5

3- Mesleğiniz ?

Peyzaj mimarı ()1 Jeoloji müh. ()2 Ziraat müh. ()3 Çevre müh. ()4
Biolog-ekolog ()5 Şehir ve bölge plancısı ()6 Mimar ()7 Diğer.....()8

4- Çalıştığınız işyerini işaretleyiniz ?

Özel çevre koruma kurumu ()1 Belediye ()2 Üniversite ()3
Diğer Kamu kuruluşu ()4 Serbest ()5 Diğer.....()6

5- Mesleğinizdeki akademik statünüz ?

Lisans ()1 Yüksek lisans ()2 Doktora ()3 Doç. - Prof. ()4

6- İhlara Vadisi ve yakın çevresine daha önce gittinizmi ?

Evet bir defa ()1 Birden çok ()2 Hayır hiç gitmedim ()3

7- Son yıllarda dış ülkelere İhlara Vadisi'ne gelen yabancı turist sayısında azalma yada artış varmı ?

Artış var ()1 Azalma var ()2 Bilmiyorum ()3

8- Son yıllarda İhlara Vadisi'ne gelen yerli turist sayısında azalma yada artış varmı ?

Artış var ()1 Azalma var ()2 Bilmiyorum ()3

9- İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli çevre sorunları sizce hangileridir ?

(Birden fazla sık işaretleyebilirsiniz)

Hızlı ve çarpık yapılaşma ()1 Su kirliliği ()2 Katı atıklar(Çöp) ()3

Altyapı eksikliği ()4 Görsel ve estetik bozulmalar ()5

Yoğun tarımsal gübre ve ilaç kullanımı ()6

10-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin genel peyzaj (çevre) kalitesini nasıl buluyorsunuz

İlgi çekici korunmalı()1 İyi korunmuş ()2 Tahrip olmuş onarılmalı ()3

11-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli doğal peyzaj özellikleri nelerdir ?

(Birden fazla sık işaretleyebilirsiniz)

Jeomorfolojik vadi yapısı ()1 Termal kaynaklar ve kaplıcalar ()2

Doğal bitki örtüsü ve hayvanlar ()3 Melendiz çayı ()4 İklim özellikleri ()5

12-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli kültürel peyzaj özellikleri nedir ?

Tarihi ve arkeolojik değerler ()1 Yerleşim dokusu mimari karakter ()2

Tarımsal ürün deseni ()3 Turizm potansiyeli ()4 Rekreasyon aktiviteleri ()5

13-İhlara Vadisi ve yakın çevresine Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre daha az ziyaretçinin gelmesinin nedenleri nelerdir ?

Tanıtım eksikliği ()1 Konaklama (otel, pansiyon,kaplıca) tesislerinin yetersizliği ()2

Planlama eksikliği ()3 Merkezi yönetim hataları ()4 Yerel yönetim eksikliği()5

14-İhlara Vadisi yılın hangi mevsimlerinde ziyaretçiler açısından daha ilginç ve çekici olabilir ?

İlkbahar ()1 Yaz ()2 Sonbahar ()3 Kış ()4 Bütün mevsimler ()5

15-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresinin turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde en önemli husus/hususlar nedir?

- Evler restore edilmeli turizme açılmalı ()1
- Gelenekler ve el sanatları canlandırılmalı ()2
- Turizm gelirleri vadi ve yakın çevresinin korunması, yönetimi ve tanıtımına harcanmalı ()3
- Yöre halkının eğitimi ve katılımı sağlanmalı ()4
- Alt yapı eksiklikleri tamamlanmalı ()5
- Kaplıca tesisleri yapılmalı ()6

16-Ihlara Vadisi'nde hangi tür kullanımlara ve servislere izin verilmelidir ?

(Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları ()1
- Hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri ()2
- Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe ()3
- Kamping ()4
- Balonla geziler ()5
- Vadiyi gezdiren teleferik, asansör, asma köprü v.s ()6
- Bakı noktaları ()7
- Wc., tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları vb. gibi ()8
- Gece vadinin aydınlatılması ()9
- Festivaller ()10
- Hepsi ()11
- Hiçbiri ()12
- Diğer..... ()13

17-Ihlara Vadisi'nde hangi tür rekreasyonel aktivitelere izin verilebilir ?

- Yürüyüş ve tırmanma ()1
- Piknik ()2
- Doğa fotoğrafçılığı ()3
- Dağcılık ()4
- El sanatları ()5
- Balon gezileri ()6
- Kamping ()7
- Amatör balıkçılık ()8

18-Ihlara Vadisi'nin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce yararı nedir .

- Daha fazla turist geliyor ()1
- Tarım alanları yapılaşmadan korunuyor ()2
- Çevre kirliliği daha az oluyor ()3
- Vadinin doğal ve kültürel yapısı korunuyor ()4
- Jeolojik yapı ve kiliseler korunuyor ()5
- Hiç bir yararı yoktur ()6
- Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerlerle ilgili örnek veriniz)7

.....

19-Ihlara Vadisi ve çevresinin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce olumsuz tarafı nedir ?

- İstenilen yere bina/inşaat yapılamıyor ()1
- Turistik tesis yapılamamıyor ()2
- Tarımsal faaliyetler kısıtlanıyor ()3
- İmalat sektörü kısıtlanıyor ()4
- Avcılık yasaklanıyor ()5
- Olumsuz hiç bir tarafı yoktur ()6
- Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerler ile ilgili örnek veriniz)7

.....

20-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi koruma sınırları, ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından uygun mudur ?

Bütün kriterler uygundur ()1 Uygun değildir kriter ve sınırlar yenilenmelidir ()2

21-Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin kalkınması için hangi sektör yada sektörler desteklenmelidir ? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

Tarım ()1 Hayvancılık ()2 Turizm ()3 Ticaret ()4 Sanayi ()5
El sanatları ()6 Ulaşım ()7

22- Ihlara Vadisi'nin korunması için Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından yapılan Çevre Düzeni Planı (1/25000) için görüşünüzü işaretleyiniz.

Plan sınırları ve kapsamı ile Ihlara Vadisinin doğal ve kültürel yapısını koruyup geliştiremez ()1

Plan Vadinin korunmasını ve geliştirilmesini sağlar ()2

Planı görmedim ()3

Yeniden plan yapılmalıdır ()4

23- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin koruma statüsü ne olmalıdır?

Milli park ()1 Özel çevre koruma bölgesi ()2 Doğal anıt ()3
Arkeolojik sit ()4 Doğal sit ()5 Tabiatı koruma alanı ()6
Diğer.....()7

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin korunması ve kullanımıyla ilgili varsa görüş ve düşüncelerinizi yazınız ?

.....
.....
.....
.....

TEŞEKKÜRLER

EK. 3

**"İHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ VE YAKIN ÇEVRESİ
ÖRNEĞİNDE; KORUMA-KULLANMA DENGELİ PLANLAMALARIN
OLUŞTURULMASINDA KRİTERLERİN SAPTANMASI"
KONULU DOKTORA ÇALIŞMASI ANKET FORMU
(HEDEF GRUPLARI: YÖRE HALKI-YEREL YÖNETİMLER)**

ADI :

SOYADI :

KÖYÜ :

TARİH :

UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ CEVABA “(X)” İŞARETİNİ KOYUNUZ

1- Cinsiyetiniz?

Erkek ()1 Kadın ()2

2- Yaşınız

18'den küçük ()1 18-25 ()2 26-36 ()3 36-46 ()4 46-60 ()5

3- Öğrenim Durumunuz.

Okur yazar değil ()1 İlkokul ()2 Ortaokul ve dengi ()3
Lise ve dengi ()4 Üniversite/Yüksek Okul ()5

4- İş deki durumunuz.

Ücretli veya maaşlı ()1 Yevmiyeli (mevsimlik,geçici) ()2 İşveren ()3
Kendi hesabına ()4 Ücretsiz aile işçisi()5

5- Kaç yıldan beri burada oturuyorsunuz ?

1 yıl ()1 1-5 yıl ()2 5-10 yıl ()3 10 yıldan fazla ()4

6- Son 10 yılda başka bir yerden mi gelip yerleştiniz.

Evet ()1 Hayır ()2
Adı/Geliş tarihi.....

7- Son 10 yılda ailenizden başka yere göç eden var mı ?

Evet ()1 Hayır ()2
Adı/tarihi.....

8- Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir ?

Mülk ()1 Kira ()2

9- İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli çevre sorunları sizce hangileridir ?

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

Hızlı ve çarpık yapılaşma ()1 Su kirliliği ()2 Katı atıklar(Çöp) ()3
Altyapı eksikliği ()4 Görsel ve estetik bozulmalar ()5
Yoğun tarımsal gübre ve ilaç kullanımı ()6 Diğer/Belirtiniz.....()7

10-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin genel peyzaj (çevre) kalitesini nasıl buluyorsunuz

İlgi çekici korunmalı()1 İyi korunmuş ()2 Tahrip olmuş onarılmalı ()3

11-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli doğal peyzaj(çevre) özellikleri nelerdir

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

Jeomorfolojik vadi yapısı ()1 Termal kaynaklar ve kaplıcalar ()2
Doğal bitki örtüsü ve hayvanlar ()3 Melendiz çayı ()4 İklim özellikleri ()5

12-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli kültürel peyzaj(çevre) özellikleri nedir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

Tarihi ve arkeolojik değerler ()1 Yerleşim dokusu mimari karakter ()2
Tarımsal ürün deseni ()3 Turizm potansiyeli ()4 Rekreasyon aktiviteleri ()5

13-Ihlara Vadisi ve yakın çevresine Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre daha az ziyaretçinin gelmesinin nedenleri nelerdir ?

- Tanıtım eksikliği ()1 Kaplıca- Konaklama (otel, pansiyon) tesislerinin yetersizliği ()2
Planlama eksikliği ()3 Merkezi yönetim hataları ()4 Yerel yönetim eksikliği ()5

14-Ihlara Vadisi yılın hangi mevsimlerinde ziyaretçiler açısından daha ilginç ve çekici olabilir ?

- İlkbahar ()1 Yaz ()2 Sonbahar ()3 Kış ()4 Bütün mevsimler ()5

15-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresinin turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde en önemli husus/hususlar nedir?

- Evler restore edilmeli turizme açılmalı ()1
Gelenekler ve el sanatları canlandırılmalı ()2
Turizm gelirleri vadi ve yakın çevresinin korunması,
yönetimi ve tanıtımına harcanmalıdır ()3
Yöre halkının eğitimi ve katılımı sağlanmalıdır ()4
Alt yapı eksiklikleri tamamlanmalı ()5
Kaplıca tesisleri yapılmalı ()6

16-Ihlara Vadisi'nde hangi tür kullanımlara ve servislere izin verilmelidir ? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz).

- Danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları ()1
Hediye eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri ()2
Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe ()3
Kamping ()4
Balonla geziler ()5
Vadiyi gezdiren teleferik, asansör, asma köprü v.s ()6
Bakı noktaları ()7
Wc., tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları vb. gibi ()8
Gece vadinin aydınlatılması ()9
Festivaller ()10
Hepsi ()11
Hiçbiri ()12
Diğer..... ()13

17-Ihlara Vadisi'nde hangi tür rekreasyonel aktivitelere izin verilebilir ?

- Yürüyüş ve tırmanma ()1 Piknik ()2 Doğa fotoğrafçılığı ()3 Dağcılık ()4
El sanatları ()5 Balon gezileri ()6 Kamping ()7 Amatör balıkçılık ()8

18-Ihlara Vadisi'nin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce yararı nedir .

- Daha fazla turist geliyor ()1
Tarım alanları yapılaşmadan korunuyor ()2
Çevre kirliliği (Çöp) daha az oluyor ()3
Vadinin doğal yapısı korunuyor ()4
Jeolojik yapı ve kiliseler korunuyor ()5
Hiç bir yararı yoktur ()6
Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerlerle ilgili örnek veriniz)7
.....

19-Ihlara Vadisi ve çevresinin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce zararı nedir ?

- İstediğimiz yere bina/inşaat yapılamıyor ()1
 Turistik tesis yapılamıyor ()2
 Tarımsal faaliyetler kısıtlanıyor ()3
 İmalat sektörü kısıtlanıyor ()4
 Avcılık yasaklanıyor ()5
 Hiç bir zararı yoktur ()6
 Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerler ile ilgili örnek veriniz)7

20-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi koruma sınırları, ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından uygun mudur ?

Bütün kriterlere uygundur ()1 Uygun değildir, kriter ve sınırlar yeniden belirlenmelidir ()2

21-Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin kalkınması için hangi sektör yada sektörler desteklenmelidir ? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- Tarım ()1 Hayvancılık ()2 Turizm ()3 Ticaret ()4 Sanayi ()5
 El sanatları ()6 Ulaşım ()7

22- Son yıllarda dış ülkelerden bölgenize gelen yabancı turist sayısında azalma yada artış varmı ?

- Artış var ()1 Artış yok ()2 Azalma var ()3 Bilmiyorum ()4

23- Son yıllarda bölgenize gelen yerli turist sayısında azalma yada artış varmı ?

- Artış var ()1 Artış yok ()2 Azalma var ()3 Bilmiyorum ()4

24- Ihlara Vadisi'nin korunması için Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından yapılan Çevre Düzeni Planı (1/25000) için görüşünüzü işaretleyiniz.

Plan sınırları ve kapsamı ile Ihlara Vadisinin doğal ve kültürel yapısını koruyup geliştiremez ()1

Plan Vadinin korunmasını ve geliştirilmesini sağlar ()2

Planı görmedim ()3

25-Ailenizin Aylık Geliri ne kadardır ?

- 10 Milyondan az ()1 10-20 Milyon ()2 20-30 Milyon ()3
 30-40 Milyon ()4 40 Milyondan fazla ()5

26- Oturduğunuz evde kaç kişi yaşıyor ?

- 1 kişi ()1 2 kişi ()2 3 kişi ()3 4 kişi ()4 Diğer.....()5

27- Ailenizde kaç kişi çalışıyor ?

- Bir ()1 İki ()2 Üç ()3 Dört ()4 Dört den fazla ()5

28- Geçiminizi hangi sektörden karşılıyorsunuz ?

- Tarım ()1 Hayvancılık ()2 Turizm ()3 Ticaret ()4 Sanayi ()5
 Ulaşım ()6 Diğerleri /Belirtiniz()7

29- Geçiminizi tarımdan sağlıyorsanız.

- İşlediğiniz tarım arazisinin yeri.....
 Toplam Arazi miktarınız.....Dönüm

30- Hangi tür tarımla uğraşıyorsunuz ?

Tarla ()1	Bağ-Bahçe ()2	Sebze ()3	Sera ()4	Diğer ()5
ÜRÜNLER 1.....	1.....	1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....	2.....	2.....

31- Kullandığınız tarımsal ilaç ve gübre miktar ve cinslerini belirtiniz.

Gübre miktarı Ton/Dönüm/Yıl

İlaç Miktarı Ton / Dönüm/ Yıl.....

32- Tarım arazinizi ileri ki yıllarda nasıl değerlendirmeyi düşünüyorsunuz ?

Tarıma devam ()1 Kiraya verme ()2 Turizm işletmesine çevirme ()3

Satma ()3 Diğer /Belirtiniz.....()4

33- Hangi tür hayvancılıkla uğraşıyorsunuz.

Küçükbaş ()1 Büyükbaş ()2 Kümes hayvanı ()3 Arıcılık ()4

.....AdetAdetAdetAdet

34- Geçiminizi turizimin hangi kolundan sağlıyorsunuz?

Pansiyon ()1 Otel ()2 Kamping ()3 Çay bahçesi-Restoran ()4

Diğer/belirtiniz.....()5

35- İşlettiğiniz tesisin yeri nerededir ?

Kasaba içinde ()1 Vadi içinde ()2 Vadi dışında ()3

Diğer/belirtiniz.....()4

36- Tesisinizin yapı tipi nedir ?

Ahşap ()1 Kerpiç ()2 Yöresel taş ()3 Betonarme ()4

37- Tesisinizdeki ve evinizdeki pis suları nasıl uzaklaştırıyorsunuz ?

Arıtma tesisi ()1 Akarsuya boşaltma ()2 Foseptik ()3

Kanalizasyon ()4 Diğer /belirtiniz.....()5

38- Çöplerinizi nasıl bertaraf ediyorsunuz ?

Hayvanlara yediriyorum ()1 Gübre ile beraber kullanıyorum ()2

Satıyorum ()3 Belediye topluyor ()4 Kendim boşaltıyorum ()5

.....yere

39- Yaşadığınız yerde bulunan hizmetleri işaretleyiniz.

İlkokul ()1 Ortaokul ()2 Sağlık ocağı ()3 Hastane ()4

Postane ()5 Diğerleri()6

40- İçme ve kullanma suyunu hangi kaynaktan sağlıyorsunuz ?

Şehir şebekesi ()1 Kuyu ()2 Kaynak suyu ()3 Diğer()4

41- Yaşadığınız yerde aşağıdaki altyapı tesislerinden olanları işaretleyiniz.

Kanalizasyon ()1 Arıtma tesisi ()2 Ham yol ()3 Stabilize yol ()4

Asfalt yol ()5 Hiçbiri ()6

42- Yörenizde görülen salgın hastalıklar var mı ?

Evet ()1 Hayır ()2

Adı.....

43- Kış aylarında ısınmak için ne yakıyorsunuz ?

Tezek ()1 Odun ()2 Kömür ()3 Gaz ()4

Çevredeki çalı ve ağaçlar ()5

TEŞEKKÜRLER

EK 4.

**İHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ VE YAKIN ÇEVRESİ
ÖRNEĞİNDE; KORUMA-KULLANMA DENGELİ PLANLAMALARIN
OLUŞTURULMASINDA KRİTERLERİN SAPTANMASI" KONULU DOKTORA ÇALIŞMASI
ANKET FORMU
(HEDEF GRUBU YERLİ VE YABANCI ZİYARETÇİLER)**

ADI :

SOYADI :

TARİH :

UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ CEVABA " (X) İŞARETİNİ KOYUNUZ.

1- Cinsiyetiniz ?

Erkek ()1 Kadın ()2

2- Yaşınız ?

18'den küçük ()1 18-25 ()2 26-36 ()3 36-46 ()4 46-60 ()5

3- Alana kiminle geldiniz ?

Grupla(Turla) ()1 Yalnız ()2 Aile ()3 Arkadaşlar ()4
.....kişikişikişi

4- Hangi kent yada ülkeden geliyorsunuz ?.....

5- Mesleğiniz nedir ?

İşçi ()1 Öğrenci ()2 Öğretmen ()3 Yönetici ()4
İşadamı ()5 Bilim adamı ()6 Ev kadını ()7 Diğer.....()8

6- Ortalama aylık geliriniz nedir ? (İsterseniz cevaplayınız).....TL

7- Burada yaptığınız günlük veya haftalık toplam harcama ortalama ne kadardır ? (

Pansiyon, otel, yemek, eğlence, ulaşım vb. gibi giderler eklenmelidir.)
.....TL/günTL/hafta

8- Bu alanda yaptığınız belli başlı aktiviteler nelerdir ?

Yürüyüş ve tırmanma ()1 Yerleşim alanlarını ve Kiliseleri ziyaret ()2
Fotograf-video çekmek ()3 Kaplıcaları ziyaret ()4 Dinlenme ()5
Piknik ()6 Güneşlenme ()7

9- İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli çevre sorunları sizce hangileridir ?

Hızlı ve çarpık yapılaşma ()1 Su kirliliği ()2 Katı atıklar(Çöp) ()3
Altyapı eksikliği ()4 Görsel ve estetik bozulmalar ()5
Yoğun tarımsal gübre ve ilaç kullanımı ()6 Diğer/Belirtiniz.....()7

10-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin genel peyzaj (çevre) kalitesini nasıl buluyorsunuz

İlgi çekici korunmalı()1 İyi korunmuş ()2 Tahrip olmuş onarılmalı ()3

11-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli doğal peyzaj özellikleri nelerdir ?

Jeomorfolojik vadi yapısı ()1 Termal kaynaklar ve kaplıcalar ()2
Doğal bitki örtüsü ve hayvanlar ()3 Melendiz çayı ()4 İklim özellikleri ()5

12-İhlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli kültürel peyzaj(çevre) özellikleri nedir

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

Tarihi ve arkeolojik değerler ()1 Yerleşim dokusu, mimari karakter ()2
Tarımsal ürün deseni ()3 Turizm potansiyeli ()4
Rekreasyon aktiviteleri ()5

13-İhlara Vadisi ve yakın çevresine Kapadokya'nın diğer bölgelerine göre daha az ziyaretçinin gelmesinin nedenleri nelerdir ?

Tanıtım eksikliği ()1 Konaklama (otel, pansiyon,kaplıca)tesislerinin yetersizliği ()2
Planlama eksikliği ()3 Merkezi yönetim hataları ()4 Yerel yönetim eksikliği ()5

14-Ihlara Vadisi yılın hangi mevsimlerinde ziyaretçiler açısından daha ilginç ve çekici olabilir ?

İlkbahar ()1 Yaz ()2 Sonbahar ()3 Kış ()4 Bütün mevsimler ()5

15-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi ve yakın çevresinin turizm faaliyetlerinin sürdürülmesinde en önemli husus/hususlar nedir?

Evler restore edilmeli turizme açılmalı ()1
Gelenekler ve el sanatları canlandırılmalı ()2
Turizm gelirleri vadi ve yakın çevresinin korunması,
yönetimi ve tanıtımına harcanmalıdır ()3
Yöre halkının eğitimi ve katılımı sağlanmalıdır ()4
Alt yapı eksiklikleri tamamlanmalı ()5
Kaplıca tesisleri yapılmalı ()6

16-Ihlara Vadisi'nde hangi tür kullanımlara ve servislere izin verilmelidir ?

Danışma merkezi ve giriş kontrol noktaları ()1
Hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri ()2
Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe ()3
Kamping ()4
Balonla geziler ()5
Vadiyi gezdiren teleferik, asansör, asma köprü v.s ()6
Bakı noktaları ()7
Wc., tlf, çöp kutuları, tanıtım levhaları vb. gibi ()8
Gece vadinin aydınlatılması ()9
Festivaller ()10
Hepsi ()11
Hiçbiri ()12
Diğer..... ()13

17-Ihlara Vadisi'nde hangi tür rekreasyonel aktivitelere izin verilebilir ?

Yürüyüş ve tırmanma ()1 Piknik ()2 Doğa fotoğrafçılığı ()3 Dağcılık ()4
El sanatları ()5 Balon gezileri ()6 Kamping ()7 Amatör balıkçılık ()8

18-Ihlara Vadisi'nin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce yararı nedir .

Daha fazla turist geliyor ()1
Tarım alanları yapılaşmadan korunuyor ()2
Çevre kirliliği daha az oluyor ()3
Vadinin doğal yapısı korunuyor ()4
Jeolojik yapı ve kiliseler korunuyor ()5
Hiç bir yararı yoktur ()6
Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerlerle ilgili örnek veriniz)7

19-Ihlara Vadisi ve çevresinin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olmasının sizce zararı nedir ?

İstediğimiz yere bina/inşaat yapılamıyor ()1
Turistik tesis yapılamıyor ()2
Tarımsal faaliyetler kısıtlanıyor ()3
İmalat sektörü kısıtlanıyor ()4
Avcılık yasaklanıyor ()5
Hiç bir zararı yoktur ()6
Diğerleri (varsa belirtiniz bu yerler ile ilgili örnek veriniz)7.....

20-Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi koruma sınırları, ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik kriterler açısından uygun mudur ?

Bütün kriterler uygundur ()1 Uygun değildir, kriter ve sınırlar yeniden belirlenmelidir ()2

21-Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin kalkınması için hangi sektör yada sektörler desteklenmelidir ?

Tarım ()1 Hayvancılık ()2 Turizm ()3 Ticaret ()4 Sanayi ()5
El sanatları ()6 Ulaşım ()7

22- Hangi sıklıkta tatile çıkıyorsunuz ? (Turistik gezi)

Yılda bir defa ()1 Yılda 2 defa ()2 Yılda 2'den fazla ()3

23- Alanda ne kadar kalıyorsunuz ?

Bir gün(günübirlik) ()1 Haftasonu ()2 1-3 gün ()3 3-5 gün ()4
Diğer.....()5

24- Tatil yada turistik gezi amacıyla bu alana hangi sıklıkta geliyorsunuz ?

İlk kez geliyorum ()1 Bir kaç yıldan beri ()2

25- Bir önceki gelişinizden bu yana alanın doğal çevre kalitesi nasıl değişti ?

Gelişti ()1 Aynı kaldı ()2 Biraz düştü ()3 Çok düştü ()4

26- Bu alanı seçiminizde en önemli etkenler nelerdir ?

Turla geldim ()1
Tavsiye ettiler ()2
Doğal güzelliklerini merak ettim ()3
Tarihi mekanlar ve Kiliselerin hikayesi ilgimi çekti ()4

27- Alanın hangi özellikleri konusunda bilginiz vardı ?

Jeolojik yapı ()1 Tarihi kalıntılar ()2 Yöre kültürü ()3
Bitkiler ve hayvanlar ()4 Bilgim yoktu ()5

28- Alana gelmeden önce ne tür bir tatil bekliyordunuz ?

Doğa içinde sessizlik ()1 Macera ve heyecan ()2 Kamp-piknik ()3
Yöresel kültürü ve tarihi (halı-kilim, çanak çömlek, mutfak vb. gibi) tanımak ()4
Diğer (Belirtiniz).....()5

29 - Beklentileriniz doğrultusunda bir tatil yapabildiniz mi ?

Evet ()1 Hayır ()2

30- Konaklama tesisleri ile ilgili olumsuz özellikler nelerdir ?

İçme suyu kalitesi düşük ()1 Vadiyi görmüyor ()2 Sular akılmıyor ()3
Yöre mimari özelliklerini yansıtmıyor ()4
Diğer/Belirtiniz.....()5

31- Yörenin yol şebekesi hakkında ne düşünüyorsunuz

Yeterli ()1 İyileştirilmeli ()2

32- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli olumlu özelliği nedir ?

Çevre kalitesi ()1 Jeomorfolojik yapı ()2 Tarihsel değerler ()3
Yerleşmelerin mimari yapısı ()4 Sessiz kırsal yaşam ()5
Zengin bitki ve hayvan türlerinin bulunması ()6 Yöre halkı ile ilişkiler ()7

33-Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin en önemli olumsuz özelliği nedir ?

Yetersiz çevre kalitesi ve çevre işletmesi ()1 Tanıtım yetersizliği ()2
İnsan hareketlerinin ekolojik yapı ve peyzaj değerlerine zarar vermesi ()3
Yerel halkın çevreyi kötü kullanması, gereken değeri vermemesi ()4
Diğer/Belirtiniz.....()5

34- Gelecekte tatil için bu alana tekrar gelirmisiniz ?

Evet ()1 Hayır ()2 Olabilir ()3

Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin korunması ve kullanımıyla ilgili varsa görüş ve düşüncelerinizi yazınız ?

ANNEX 5.

**DETERMINATION OF CRITERIA IN THE ELABORATION OF PLANNING
PROCEDURES ADDRESSING PROTECTION USE EQUILIBRIUM.
AN EXAMPLE : IHLARA (CAPPADOCIA) SPECIAL PROTECTED AREA AND ITS
CLOSE VICINITY**

QUESTIONNAIRE FORM

NAME : _____ **SURNAME :** _____ **DATE :** _____

1. Sex ?

Male ()1 Female ()2

2. Age ?

Younger than 18 ()1 18-25 ()2 26-36 ()3 36-46 ()4 46-60 ()5

3. Are you traveling with family or friends ?

Groups (tour) ()1 Self ()2 Family ()3 Friends ()4 Other()5

4. Where do you come from ?.....Country.....City

5. What is your occupation ?

Worker ()1 Student ()2 Teacher ()3 Manager ()4 Businessman ()5
Scientist ()6 Housewife ()7 Other (specify).....()8

6- What is your average monthly income ?.....

**7-What would you estimate you or your family or group spends per day, per week while
in this area ? (Pansion, Hotel, lunch etc....)**

.....TL/day-cap TL/week-cap

8- What are the primary activities that you have been doing here?

Walking ()1 Climbing ()2 Visiting historical church ()3
Visiting historical towns ()4 Photograph-video ()5 Visiting thermal spring ()6
Relaxation ()7 Picnic ()8 Sunbathing ()9

**9-What are the most important environmental problems of the Ihlara Valley and Its
close environs?**

Irregular constructions ()1 Water pollution ()2 Solid wastes ()3
Insufficient infrastructure ()4 Deterioration of the landscape values and esthetics
of the environs ()5
Dense using of agricultural fertilizers and pesticides ()6
Others (Please specify).....()7

**10- What do you think about the general landscape quality of Ihlara Valley and Its close
environs?**

Its attractive and It must be conserved ()1 Its well conserved ()2
Its destroyed It must be restorated ()3

**11- What are the most important natural landscape properties of the Ihlara Valley and
Its close environ?**

Geomorphological valley structure ()1 Thermal springs ()2
Natural plants and animals ()3 Melendiz River ()4 Climatological properties ()5

**12- What are the most important cultural landscape properties of the Ihlara Valley and
Its close environ? (You can chose more than one option)**

Historical and archeological values ()1 Architectural style and towns ()2
Agricultural yield patterns ()3 Tourism potential ()4
Recreational activities ()5

13- Why the Ihlara valley and Its close environs have been visited fewer than the other regions of Cappadocia by the visitors?

- Insufficient promotion ()1 Insufficient facilities and services ()2
(Hotel, pansion etc.)
Insufficient planning ()3 Central administration mistakes ()4
Insufficient local administration ()5

14- Which seasons can be attractive for visitors in Ihlara Valley ?

- Spring ()1 Summer ()2 Autumn()3 Winter ()4 All seasons ()5

15- What are the most important respects to implement tourism activities in Ihlara Valley Specially Protected Area ?

- Local house must be restorated and open the tourism ()1
Traditions and handicrafts must be refreshed ()2
Tourism incomes hake to be used to conserve and management
of the Ihlara Valley and its close environs ()3
Training and participations local people hake to be provided ()4
Construction of insufficient infrastructure ()5
Construction of thermal springs ()6

16- Which kind of activities can be permitted in Ihlara Valley ?

- Information centre and access control points ()1
Service units (Local meals, fit fob a present) ()2
Cafe, restaurant, buffet, tea garden ()3
Camping ()4
Balloon journey ()5
Caple lift passing throughout Ihlara Valley, suspension bridge and lift ()6
Inspection point ()7
W.C., tlf., garbage box, signposts etc. ()8
Lighting of Valley ()9
Festivals ()10
All of them ()11
None ()12
Other(Please specify).....()13

17- Which kind of recreational activities can be permitted in Ihlara Valley ?

- Walking and climbing ()1 Picnic ()2 Nature photography ()3
Mountaineering ()4 Handicrafts ()5 Balloon journey ()6
Camping ()7 Fishing ()8

18- What are the benefits of having Specially Protected Area statue for Ihlara Valley ?

- Increase in the number of visitors ()1
Agricultural areas hake been conserved from construction ()2
Environmental pollution is minimized ()3
Natural structure of Valley is being conserved ()4
Geological structure and churches is being conserved ()5
There is no benefit ()6
Others (Please specify).....()7

19- What are the negative effects having Specially Protected Area statue for Ihlara Valley ?

- Forbidden of construction ()1 Forbidden of touristic construction ()2
Limited agricultural activities ()3 Limited industrial sector ()4
Forbidden of hunting ()5 There is no negative effect ()6
Others (Please specify).....()7

20- What do you think about the physical borders of Ihlara Valley Special Protected Area in ecological, social, economical and political aspects ?

All criteria are satisfactory ()1

All criteria and borders should be redefined ()2

21- Which sectors have to be supported development of Ihlara Valley and Its close environs ?

Agriculture ()1 Stock-breeding ()2 Tourism ()3

Trade ()4

Industries ()5 Handicrafts ()6 Communication ()7

22- How long have you been in this area ?

One day ()1 Weekend and overnight ()2

1-3 day ()3

3-5 day ()4 Other.....()5

23- What kind of tourism experience were you expecting before coming to site ?

A silent holiday within the nature ()1 Adventure ()2 Camping-picnic ()3

Recognizing local culture ()4 Other(Please specify).....()5

24- What are the most important positive attributes of this area ?

Environmental quality ()1 Natural features ()2 Historical site ()3

Architectural style in the towns ()4 A rural life in a silent ()5

Close contact with local people ()6 Plant and animal species ()7

Other (please specify).....()8

25- What are the most annoying aspects of this area ?

Insufficient facilities and services ()1

Lack of environmental quality ()2

Deterioration of the ecological and natural values
of the area due to tourism activities ()3

Insufficient promotion ()4

Local people use the area in a deteriorating
manner ()5

Other(specify).....()6

What kind of additional activities and services would you like to find in Ihlara Valley

Please specify.....

.....
.....

THANK YOU VERY MUCH

EK 6.

**İHLARA (KAPADOKYA) ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ VE YAKIN ÇEVRESİ
ÖRNEĞİNDE; KORUMA-KULLANMA DENGELİ PLANLAMALARIN OLUŞTURULMASINDA
KRİTERLERİN SAPTANMASI" KONULU DOKTORA ÇALIŞMASI ANKET FORMU
(HEDEF GRUPLARI UZMANLAR-KAMUOYU-KARAR MERCİLERİ)**

ADI :

SOYADI :

TARİH :

MESLEĞİ :

ÇALIŞTIĞI KURUM/KURULUŞ :

UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ CEVABA " (X) İŞARETİNİ KOYUNUZ.

1- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde geleneksel sivil mimari, kaya evler ve ekleri.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

2- Ziga kaplıca tesisleri.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

3- Servis yapıları (Bakı nok.), vadiye inen merdivenler köprü ve menfezler.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

4- İhlara Vadisi'nde ki yaya yolları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

5- İhlara Ö.Ç.K.B. sindeki karayolları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

6- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde ki katı atıklar(Depolama yerleri), Atık su (Foseptikler).

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

7- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde içme suyu sistemi (kuyu, çeşme, kısmen şebeke) ile kullanma suyu sistemi.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

8- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde yer alan tanıtıcı pano, çöp kutuları, kafe-büfe, alışveriş yapıları, lokantalar ile sağlık yapıları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

9- Kasaba pazarları, kilim-halıcılık ve diğer el sanatları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

10-Mamasın Baraj Gölü, Güzeyurt ve Helvadere Göletleri.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

11-Su kuyuları, pınarlar, tarım amaçlı açılan kanallar ve termal kaynak çıkışları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

12- İhlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresinde Tarla Tarımı (Kuru tarım) alanları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

13-İhlara Vadisi ve yakın çevresinde bağ - bahçe tarımı ile kavakçılık yapılan alanlar.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

14- İhlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresindeki otlak-mera alanları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

15- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde sürdürülen Hayvancılık faaliyetleri.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

16- Mamasın Baraj Gölü ve çevre göletlerde sürdürülen profesyonel balıkçılık faaliyetleri.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

17- İhlara Ö.Ç.K.B. sinde ki yerleşimlerde sürdürülen konserve-şarapçılık.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

18- İhlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresinde bulunan mevcut ormanlar ile yeni ağaçlandırma alanları.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

19- İhlara vadisi ve yakın çevresinde doğa içinde gezinti, tarihi yerleri ziyaret ve doğa fotoğrafçılığı.

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

20- İhlara Vadisi ve yakın çevresinde kamp alanları (Çadır - karavan).

Korunmalı () 1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı () 2 Kullanma ağırlıklı korunmalı () 3 Kullanılmalı () 4

21- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde yürüme ve tırmanma (trekking) alanları-güzergahları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

22- Ihlara Ö.Ç.K.B. sin de su sporları (Mamasın Baraj gölü ve göletler).

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

23- Ihlara Ö.Ç.K.B. sinde Sağlık Turizmi (Ziga kaplıcası) alanı.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

24- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde Kara Avcılığı faaliyetleri.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

25- Ihlara vadisi ve yakın çevresinde Amatör Balıkçılık faaliyetleri.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

26- Ihlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresinde Piknik yapılan alanlar

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

27- Ihlara vadisi ve yakın çevresinde bulunan alanlarda (Hasan Dağı) Kış Sporları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

28- Ihlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresinde festivaller ve yöresel kültürü tanıma .

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

29- Ihlara Ö.Ç.K.B. sinde konaklama tesisleri (otel - pansiyon).

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

30- Ihlara Ö.Ç.K.B. si ve yakın çevresinde taş, kireç ve kum ocakları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

31- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde ayrılan “Doğal Sit “ alanları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

32- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde ayrılan “ Arkeolojik Sit “ alanları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

33- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinin,Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak sınırları çizilen alanları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

34- Ihlara vadisi ve yakın çevresinde flora, fauna, jeolojik bilimsel araştırma faaliyetleri ve alanları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

35- Ihlara Vadisi ve yakın çevresinde, tarihi-arkeolojik, mimarlık şehircilik araştırmalar ve alanları.

Korunmalı ()1 Koruma ağırlıklı kullanılmalı ()2 Kullanma ağırlıklı korunmalı ()3 Kullanılmalı ()4

TEŞEKKÜRLER

**İÇİŞİ BAKANLIĞI
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON BİRİMİ**